דבר

שישי, י"ז בחשון תשמ"ט, 28 באוקטובר 1988 • גליון 19555

היום 64 עמודים כולל „דבר־השבוע" • המחיר –.2 ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.74 ש"ח

היום בדבר

בחירות 88: הפיניש – תאור, ניתוח, עמדה

חיים גורי, חנה זמר, אמנון דנקנר, יורם פרי, נסים קלדרון, עליזה ולך, חגי אשד, שלמה גינוסר, דני רובינשטיין, יעל פישביין, שמעון וייס, דני בלוך, אמנון אטד, יצחק אורון, דניאל בן־סימון, יורם לוי, מירי פז, דני צדקוני, יקיר צור, ורדה צימרמן, אמיר רוזנבליט, עמיר פריץ, נתן רוטנשטרייך, אבירמה גולן, מושיק

מודיעין, שלום.
כל העמדות מצביעות אמת.
פרטים ביום א' 30.10.88
אמת

רמניה המערבית עצרה 13 מחבלים פלשתינים חשפה מחסני נשק – בשיתוף פעולה בין־לאומי

מאת סופר „דבר" והמתבי סוכנויות הידיעות

משטרת גרמניה המערבית עצרה 13 מחבלים פלשתינים במבצע כלל ארצי, שבמהלכו נתגלו גם מחסני נשק גדולים – הודיעו אתמול מקורות בבון.

דובר התביעה בדיסלדורף גילה כי כלי נשק, תחמושת, חומרי נפץ ומשגר רימונים נתגלו ב־16 בתים וחנויות שבהם נערכו חיפושים בפרנקפורט, המבורג, ברלין המערבית ונוים.

מקורות בבון מסרו אמש ל„דבר", כי זמן רב התקיימה חקירה מאומצת נגד פלשתינים על־ידי כוחות הבטחון הגרמנים, שכללו את בולשת המשטרה ואת שירות הבטחון הפנימי הגרמני. המקורות אמרו כי הנשק שנתפס מדגיש כי תשתית הטירור הפלשתיני בגרמניה עדיין קיימת. מקורות לא רשמיים קשרו את תפיסת הנשק אתמול לניסיון להתנקש בחיי שר המדינה במשרד האוצר הגרמני ביציאה מביתו לפני שלושה שבועות.

שר הפנים הגרמני צימרמן אמר כי תפיסת המחבלים ונשקם התאפשרה לאחר שיתוף פעולה בין־לאומי ועבודת מודיעין טובה. הוא שיבח את שיתוף הפעולה בין כוחות המשטרה הגרמניים. הוא אמר עוד כי תפיסה זו מוכיחה כי איום הטירור הבין־לאומי עדיין שריר וקיים.

מקורות בטחוניים אמרו כי ה־13, שכולם חברי החזית העממית, ארגון מחבלים פלשתיני קיצוני, „תכננו פעולה בחו"ל ולא במערב גרמניה". הם הוסיפו עוד כי עד כה לא נתגלה כל קשר בין המחבלים הערביים לארגוני הטירור הגרמניים. חלק מחברי הקבוצה נחשפו כבר לפני בשנתיים ומאז עקבו אחריהם כוחות הבטחון הגרמניים.

עיקרון תחילה

- תעודת־הוקרה למ"פ „גולני" שחשף חוליית מחבלים /עמ' 2
- יצחק בן־אהרון: מזהיר מירידת המפעל הציוני לטמיון/עמ' 3
- רבין בתקיים: רק המערך ומפלגה דתית חדשה יוכלו לשנות המאזן הבין־גושי/עמ' 3
- 59 מיליארד דולר – הגרעון התקציבי של בריה"מ ל־1989/עמ' 4
- בתיווך ההסתדרות – הועברו הלוואות לפועלים מושבתים/עמ' 5
- ענק הטקסטיל מבקש אשראי כדי למנוע התמוטטותו/עמ' 14
- המלצה: 2 אסירים מסוכנים – לחופשה/עמ' 14

יום יובא למנוחות

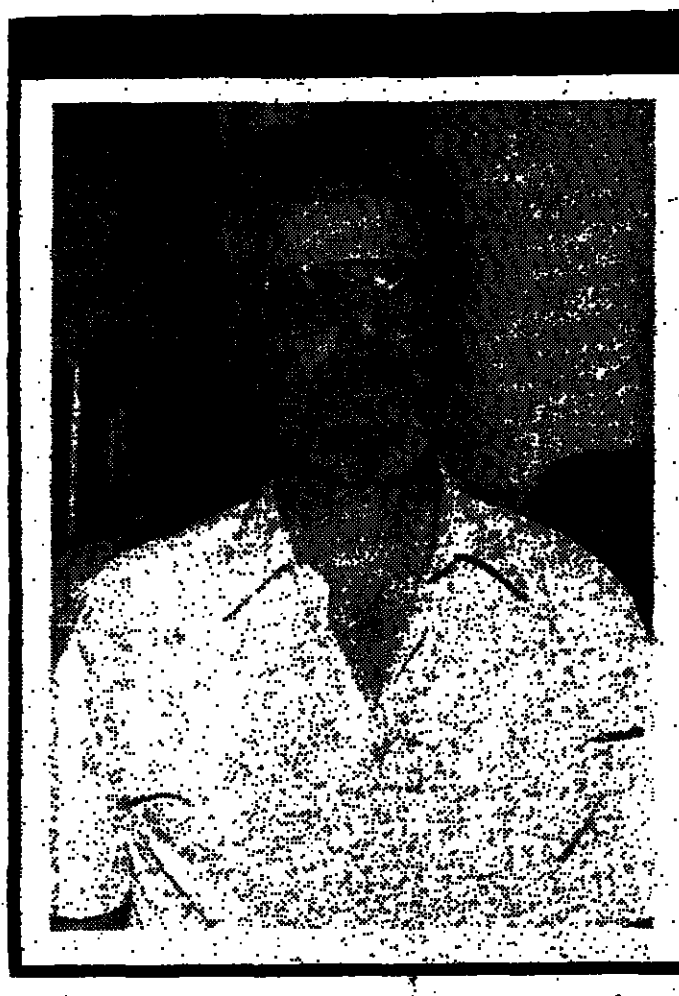

3 פעמים נותח ח"כ רייסר תוך יממה – אך נסיונות ההצלה נכשלו

מאת יורם לוי ועליזה ולך, סופרי „דבר"

ח"כ מיכה רייסר מת אמש בבית־החולים „הדסה" עין־כרם בירושלים, יממה לאחר שנפגע באורח אנוש בתאונת דרכים ליד אלף למרות. בן 42 היה במותו.

ח"כ רייסר מת דקות אחדות לפני השעה תשע בערב. הוא היה אושפז ביחידה לטיפול נמרץ. מאז הובא לבית־החולים הוא נותח שלוש פעמים בראש ובבטן בנסיון להציל את חייו.

ליד דלת היחידה לטיפול נמרץ שהו כל היום רעייתו לשעבר שלושת ילדיהם, אלון בן 17 והתאומות אילת ושרון בנות 15, וכן חברים קרובים מהליכוד. רופא שיצא מן היחידה לטיפול נמרץ הודיע לבני המשפחה על פטירתו. עמודו הפרלמנטארית התעלפה.

עם שידור הידיעה על מותו בטלוויזיה הגיעו לבית־החולים חברים קרובים נוספים. „אני לא יכולה להאמין שאני מדברת על מיכה לשון עבר", אמרה חברתו הטובה אריאלה רבול, מפעילות הליכוד בירושלים. לימור לבנת, שהיתה כבר בדרכה מבית־החולים בתל־אביב שמעה את הידיעה בעת שהיתה באיזור מבצ"ע ומיד חזרה לירושלים. כעבור כשעה עזבו בני המשפחה הקרובים והחברים את בית־החולים, חלקם בבכי.

הלווייתו של ח"כ מיכה רייסר תתקיים היום לפני הצהריים. ארונו יעמוד בין 10.00 ל־11.30 ליד מצודת זאב ומשמר כבוד של משמר הכנסת ילווה אותו לדרכו האחרונה. מסע הלוויה יצא בשעה 11.30 לבית־הקברות בקרית־שאול שם טמונים הוריו של ח"כ רייסר, ובשעה 12.30 יתקיים טקס הלוויה.

ראש הממשלה יצחק שמיר התעניין אתמול כמה פעמים בשלומו של ח"כ מיכה רייסר. את הידיעה על מותו שמע שמיר בעת שהיה באסיפת בחירות בחיפה.

ח"כ רייסר נולד בתל־אביב ב־1946. היה בוגר אוניברסיטת ת"א וכיהן במהלך לימודיו כיו"ר אגודת הסטודנטים של האוניברסיטה. לכנסת נבחר לראשונה ב־1981, ובקדנציה הנוכחית היה יו"ר

(המשך בעמוד 2)

שמעון פרס וראש עיריית חיפה אריה גוראל בסיור בשוק תלפיות בחיפה, אתמול
(צילום: חנניה הרמן) ראה עמ' 3

המחבלים בלבנון בכוננות מחשש למתקפת ח"א נוספת

סוריה קוראת להסלים את הטרור

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

כל קבוצות הטרור הפועלות בדרום לבנון הכריזו אתמול על מצב כוננות עליונה מחשש שחיל האוויר יבצע הפצצות נוספות נגד מטרות המחבלים באיזור. מקורות לבנונים מסרו כי הארגונים הפלשתינים הציבו עמדות נ.מ. חדשות סביב מחנות הפליטים באיזור צידון והעבירו כלי רכב וציוד קרבי אחר למקומות מסותר.

כמו כן נמסר שהלוחמים הנאצריסטים באיזור צידון שיגרו תגבורות לקו המגע עם לוחמי צד"ל בגזרת כפר פאלוס ממערב לג'זין. בתוך כך איימו שני דוברים בכירים בפתח' ודובר מטעם ארגון חזבאללה בהסלמת הפיגועים נגד ישראל.

אתמול נערך באיזור צידון טקס קבורתם של 19 מחבלים ואזרחים שנהרגו בפעולת חיל האוויר שלשום. סרן מוסטפא ראד שנהרג בהפצצה שירת כקצין בכוחות המיליציה הנאצריים לערפאת. אתמול נמסר שבהתקפה נהרג גם אבו־דביעה, מפקד כוחות אבו־נידאל בגזרת צידון.

סוריה הודיעה אתמול כי היא גורסת שיש להסלים את הפעילות הטרוריסטית נגד ישראל מדרום לבנון. הדברים באו לידי ביטוי בהודעה משותפת שהתפרסמה בדמשק, בתום ביקורה של משלחת תימנית רשמית בסוריה.

בינתיים שב שר החוץ הסורי פארוק א־שרע לדמשק בתום סיור שערך בתוכם מדינות במפרץ הפרסי שבמהלכו מסר למנהיגיהן שדרים מהנשיא אסד בנוגע למצב בלבנון. הוא סיפר כי בשיחותיו עם מנהיגים אלה לא שלל את היוזמה להביא לכינוס ועידת פיסגה ערבית שתדון, בין השאר, במשבר הלבנוני. המלך חוסיין הבהיר כי הוא מציע, בדומה לסורים, שהנשיא הלבנוני יוזמן לדיון בוועידת הפסגה מן המנין, האמורה להתכנס בריאד בחודש הבא, ולא במסגרת ועידת פיסגה מיוחדת, שבה יידון אך רק המשבר בלבנון.

„מוקדם לדון על קונפדרציה"

חוסיין ממתין לבחירות בטרם יחליט על ההדברות עם אש"ף

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

המלך חוסיין אמר אתמול בראיון עיתונאי כי הוא יתמוך בכל עמדה מדינית, שתגבש אש"ף במהלך מושב המועצה הלאומית הפלשתינית האמור להיערך באמצע נובמבר באלג'יר. חוסיין סיפר כי בשיחות שערך בשבת בעקבה עם ערפאת לא נדון רעיון הרכבת משלחת ירדנית־פלשתינית משותפת לועידה בין־לאומית. וכן לא נדון רעיון כינון קונפדרציה בין ירדן למדינה פלשתינית.

חוסיין אמר שעדיין מוקדם לדון בשני נושאים אלה ברגע זה, ולבו: שירדן ממתינה לתוצאות המועצה הפלשתינית והבחירות בישראל, בטרם תחליט אם הגיעה השעה לחידוש ההידברות המדינית והתאמת עם אש"ף. יחד עם זאת הביע חוסיין שביעות רצון מהשיחות שקיים עם ערפאת. המלך אמר שרעיון הקונפדרציה נובע בשעתו כאמצעי לשילובו של אש"ף במו"מ המדיני. כמו כן הביע בעקיפין תקווה שהמועצה הפלשתינית תקבל החלטות שיסללו את הדרך לקידום תהליך השלום.

שר החוץ המצרי עיסמת עבד אל־מג'יד אמר בינתיים כי מצרים תתמוך בהכרזה על הקמת מדינה פלשתינית עצמאית בשטחים, הצפויה להתפרסם על ידי המועצה הלאומית הפלשתינית.

ישראל ומצרים התחייבו:

הסכמה על ביצוע פסק בוררות טאבה תושג עד סוף נובמבר

מאת יקיר צור, סופרו המדיני של „דבר"

צוותי המשא־ומתן של ישראל ומצרים לנושא טאבה הגיעו אתמול לסיכום, לפיו מתחייבים שני הצדדים להגיע, עד סוף נובמבר, להסכמה על מועד וביצוע פסק הבוררות.

בימים האחרונים ניהלו מנכ"ל משרד החוץ, אברשה טמיר והיועץ המשפטי, רובי סייבל, סידרת שיחות טלפוניות עם הנציג המצרי, נביל אל־ערבי. במהלך המשא ומתן הטלפוני ניסו המצרים להציג עמדה אולטימטיבית, לפיה חייבת ישראל בתוך 60 יום לפנות את טאבה, אך לבסוף הסכימו על נוסחת הפשרה. עוד סוכם כי במהלך חודש נובמבר יחלו סידרת מגעים בין הצדדים לקראת השגת הסכמה סופית על מועד וביצוע פסק הבוררות בסוף החודש.

הסיכום שהושג הובא אתמול לאישורם של ראש הממשלה, יצחק שמיר ושר החוץ, שמעון פרס.

גשם – היום ומחר

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

עיקר הגשם יחל לרדת הלילה ויימשך מחר תוך ירידה ניכרת בטמפרטורות, אמר אמש החזאי דוברב אולינבקי לסופר „דבר" על־פי המפות הסינופטיות, שהתקבלו בבית־דגן סמוך לחצות. עיקר הגשם יירד בצפון, אולם צפוי שיגיע גם למרכז.

אתמול ירד רק מעט גשם אי־שם באיפה אי־שם בצפון ואילו הגשמים, שהיו אמורים לרדת בערבה ובבקעה, ירדו בירדן ועד סופות־רעמים עזות. אפיק ים־סוף, שבא שלשום בבפתיע ממזרח, חזר אתמול באותה מהירות לירדן; ואילו האפיק ברום, שנע לארץ ממערב וגרם גשמים עזים ביוון ובקפריסין, נהלס בדרך לישראל.

שוב מתעתע מזג־האוויר בחזאים וברגעים קריטיים כאלה דווקא מתקלקל המכשיר לקליטת תצלומי לוויין. אולם אמש היתה תמונת־רעים, שמחר זה יהיה זה.

ער בן 16 נהרג ועשרים נפצעו שורת תקריות בגדה וברצועה

קה פתולוגית העלתה כי הפעוטה בת השלוש מתה משלשום ממחלה ולא משאיפת גאז כטענת משפחתה

ת רני רובינשטיין, דני צדקוני ...סופרי „דבר"

ער נהרג ו־20 נפצעו בשורה ... תקריות, אתמול בגדה ... רצועה ובעזה. ההרוג הוא ... בן 16 ממחנה הפליטים ... יאזאת ברצועה, שנפגע משני ... יים בחזה בשעה שצה"ל התנגש עם מפגינים. על המחנה הוטל עוצר.

בשכם היו אתמול תשעה פצועים. ב־9.00 בבוקר נעצרה כל תנועת המכוניות בשכם ונהגיהן יצאו החוצה לאות מחאה על הקשיים ברישוי הרכב ובתעריפי חידוש הרשיונות. העצירה ההפגנתית של המכוניות הביאה לשורה של הפגנות והתנגשויות עם חיילים. פצועי התקריות הובאו לבתי החולים „התאומות הבשיר" ברפידיה וצה"ל נכנס לבתי החולים לבדוק ולחקור את הפצועים.

עוד פצועים היו במחנות הפליטים של בלנין ושולכרם. הפגנה גדולה היתה בעיירה שבאטג.

תושבי הכפר זאוויה בנפת טול־כרם התלוננו אמש כי זה שמונה חודשים שהממשל הישראלי לא מאפשר לתושבי הכפר לנסוע למזרח הירדן.

הפגנות היו אמש גם ברמאללה

(המשך בעמוד 2)

611 ש"ח לאקדמאים במגזר הציבורי פרט לחברות – ישולמו בתחילת דצמבר

ללא קשר ל־11 האחוז שיקבלו בשנתיים הקרובות – עקב הצטרפותם להסכם השכר

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

המהנדסים, ההנדסאים והאקדמאים במדעי החברה והרוח המועסקים במגזר הציבורי – פרט לחברות הממשלתיות – יקבלו 611 ש"ח במשכורות נובמבר המשולמת בתחילת דצמבר.

סכום זה הוא מכפלה של 75 ש"ח בחמישה חודשים (אוקטובר 87 – פברואר 88) ומכפלה של 78.68 ש"ח בשלושה חודשים (מארס 88 – מאי 88). 611 הש"ח ישולמו לאקדמאים מכוח הסכם השכר של השנה שעברה.

אתמול לאחר השעה 8 בבוקר, בתום משא ומתן שנמשך 13 שעות בלשכתו של יו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד, הודיעו הסתדרויות המהנדסים, ההנדסאים, הטכנאים והאקדמאים במדעי החברה והרוח על ביטול כוונתן להשבית מגזרים בשירות הציבורי ובתעשייה. על־פי זכרון הדברים שהושג, מצטרפות הסתדרויות אלה להסכם המסגרת בשירות הציבורי לשנים 88־90, שנחתם באוגוסט שולף. ההסכם מבטיח תוספת שכר של 5 אחוזים לשנת 88' ו־6 אחוזים לשנה הבאה.

במסגרת זכרון הדברים גובשה טבלת שכר חדשה מדרגה 7 ומעלה, שתוקפה למפרע מ־1 ביוני 88'. מהטבלה עולה שהשכר התחילי לעובד אקדמאי יהיה 773 ש"ח, בעוד שהשכר המירבי, בשיא הוותק (דרגה 13+) יעמוד על 2,360 ש"ח.

בימים הקרובים יחלו שלוש ההסתדרויות האקדמאיות במשא ומתן עם נציגי האוצר על יישומו של ההסכם במגזר החברות הממשלתיות. מגזר זה נחשב לבעייתי, מאחר שחלק מהחברות שרויות בהפסדים והאוצר טוענים שחברות אלה אינן יכולות עתה לעמוד בנטל של העלאת שכר. באוצר גורסים שקרוב ל־20 חברות ממשלתיות לא יוכלו לשלם תוספת שכר.

במסגרת ההסכם נקבע שעובדים אקדמאים יזכו בתקופת השתלמות מוגדלת – חול מחדש כל ארבע שנים לשהיים בדרגות נמוכות ועד חודשיים כל ארבע שנים לעובדים בדרגות 12־13.

שביתה כללית ברוב הבנקים מיום א' עד ד', למעט „הפועלים"

הבנק הבינלאומי ייסגר רק בשעות אחה"צ

מאת אלי גולדברג, סופרו הכלכלי של „דבר"

בשבוע הבא צפויה השבתה כללית בסניפי רוב הבנקים המסחריים. השביתה תמשך בימים א' עד ד'. הבנקים שישבתו יהיו „לאומי", „דיסקונט", „המזרחי", ברקליס־דיסקונט, „איגוד", „עליהלאומי" ובנק ערבי־ישראלי. סניפי בנק הפועלים יהיו פתוחים כרגיל.

סניפי הבינלאומי יהיו פתוחים כרגיל לפני הצהריים. בימים ב' וד' ינתנו אחר־הצהרים בבנק הבינלאומי רק שרותים של מנהלי סניפים ומורשי חתימה.

השביתה בסניפי הבנקים תצא לפועל לאחר שוועדי העובדים שלהם לא הצליחו להגיע להסכמה עם הנהלותיהם בכל הקשור להסכמי השכר החדשים. העובדים דורשים תוספת שכר אותה לא מוכנות הנהלות הבנקים לשלם. לטענת ההנהלות אי אפשר לבסס הסכם שכר ארוך־טווח על הרווחיות שהציגו הבנקים בשנה האחרונה. לדבריהם צמצום המרווחים הפיננסים והקשיים בסקטור העסקי עלולים לגרום לצמצום ברווחים בשנים הבאות. כמו כן קיימת הנחיה כללית של בנק ישראל הדורשת מהבנקים להעלות את שכר העובדים

(המשך בעמוד 2)

ק ישראל מאשר הבעלות:

דמונד ספרא מחזיק בידיו את ניות השליטה של הבינלאומי

ק נאסר משמש „פרונט" למטרות השקעות

מאת יהודה שרוני

אדמונד ספרא, אחד מאילי הבנקאות הגדולים בעולם הוא מחזיק למעשה במניות השליטה בבנק הבינלאומי הראשון ולא ז'ק נאסר, כך אושר ל„דבר" ממקורות מוסמכים. בעלותו למעשה על הבנק הבינלאומי הראשון ידועה ומאושרת על־ידי בנק ישראל. ספרא ביקש שלא לחשוף דבר בעלותו על הבנק הבינלאומי הראשון, בשל קשריו העסקיים עם עשירי העולם הערבי. בין נאסר וספרא נחתם הסכם מיוחד המעמיד את נאסר כ„פרונט" של הבעלות על הבנק, בעוד שלמעשה המימון להשקעה לרכישת הבנק והשליטה בו על בידי ספרא.

נאסר קיבל מספרא את מלוא המימון לרכישת המניות בפי.בי. בעלת השליטה בבנק הבינלאומי הראשון. במסגרת עסקה זו רכש מניות שיקנו לו 51 אחוז מהשליטה ו־38 אחוז מההון ב־פי.בי. המניות שקיבל שועבדו לספרא בתמורה לקבלת המימון, וההסכם ביניהם קובע כי גם אם נאסר יחזיר את ההלוואה יוכל ספרא לרכוש את המניות מידי נאסר.

(המשך בעמוד 2)

הבנקים יעבירו 10 מיליון דולר ל„כור" תמורת שיעבוד יכין־חקל

האוצר לא מעביר חלקו בטרם יקבל נכס שווה־ערך מחברת העובדים

מאת אבי שבטים ואמנון אבנר, סופרי „דבר"

הבנקים יעבירו 10 מיליון דולר ל„כור" תמורת שיעבוד הבעלות של חברת העובדים על יכין חקל. האוצר לעומת זאת, לא יעביר את חלקו, 10 מיליון דולר נוספים, מכיוון שעד אתמול לא העבירה חברת העובדים את הנכס בשווי התרומה לבעלות הממשלה והבנקים.

הבנקים יעבירו לכור 10 מיליון דולר המיועדים לתשלום חובות לספקים הגדולים, שאי תשלום החוב להם היה מביא להפסקת קשריהם עם כור. הסכום אותו יעבירו הבנקים נקבע לאחר בדיקת שווייה של חברת יכין חקל על־ידי הבנקים.

בנק הפועלים יעביר 6.5 מיליון דולר, בנק לאומי 1.5 מיליון דולר, „דיסקונט" ו„מזרחי" יחד יעבירו 1.2 מיליון דולר ושאר הבנקים 300,000 דולר.

מחוגים בנקאיים נמסר, כי בשל הקשיים הכרוכים במכירת נכסים לאוצר ולבנקים ובשל הדיונים האינסופיים, הוחלט להפריד את התהליך ולהגיע להסדר עם הבנקים שיורידו את מחצית ההסכם הגדול, כלומר 10 מיליון דולר. במקביל, יימשכו המגעים עם האוצר למציאת הסדר שיתקבל על

(המשך בעמוד 2)

ב־234 מרפאות

של קופת חולים הכללית אפשר לקבוע פגישה עם רופא המשפחה בטלפון. עובדה.

יותר ממחצית המרפאות העירוניות של קופ"ח הכללית כבר פועלות בשיטת הזמן המתוכנן.
עד סוף שנת תקציב זו תפעלנה כל 440 המרפאות העירוניות בשיטה החדשה.
אם קבלתם את הגלויה שלנו הבייתה, הרי גם מרפאתכם פועלת בשיטה החדשה.
יותר תשומת לב לחולה, פחות תורים ויותר, הרבה יותר שרות.

ירושלים • מבשרת־ציון, תלפיות־מזרח, תלפיות, נווה־יעקב, רוממה, רמות א'. מנחת, גילה, רסקו, גבעת־זאב, קרית משה, רמות ב', בר־דיין, בית וגן, מעין ו' עין־כרם, רגב, ורבר. **תל־אביב** • איילון, בבלי, בן־טון, צהלה, הורוביץ, עממי ג', פלטקין, קטובין, רביבניץ, רמת־החיל, רמת־ישראל, תל־ברוך, תל נורדאו, שיכון צבא־קבע. **יפו** • יפו־גאולים.

בת־ים • ארלוזורוב, דניאל, רמת־יוסף, מצנה (1/11/88) **חולון** • עין־יהב, פיירברג, תל־גיבורים, יאי באדר. **אזור** • אזור. **פתח־תקווה** • אורלנסקי, רוטשילד, שעריה, שיכון־עממי, מחנה־יהודה, נווה־כובש, כפר־גנים, נווה־גאמן, עמישב, רמת ורבר, מטיאל, נווה־עוז, קריית־מטלון. **השרון** • באר־יאוריה, ותיקים, אבן־יהודה, הנביאים, איתנים. **יהודה** • **רחובות**־רמז מקצועית, רמז מקצועית־מחוזית, ותיקים־רחובות, הדר, פלמית, קריית־משה, שעריים, אושיות, בידרמן בני משה. **אשקלון** • ביאליק, ברנע, חובבי ציון א', חובבי־ציון ב', מרפאת דרום, מרפ' מקצועית עתיקות. **אשדוד** • אשדוד א, ב, ג, ד, ו, יא. **יבנה** • חולות, מרכז. **נס־ציונה** • ביאליק, נווה־עובד, רמת־בן־צבי. **אשקלון** • מרפאת העיר. **קריית־מלאכי** • א' ב'

קריית־עקרון • קריית־עקרון. **גדרה** • מרפאה מרכזית. **הגליל** • צפת. **קריית־שמונה** • צפון, מרכז, דרום, חצור. **טבריה** • שיכון ב', ד'. **צפת** • כנען. קצרין. **השרון** • **הרצליה** • הרצליה ב', דרום, נוף־ים. **כפר־סבא** • קפלן, שכונת־אליעזר, בן־גוריון. **רמת־השרון** • מורדיה. **רעננה** • קריית־שרת, הצליל ליכטנשטיין, הסוטרים. **ראשון־לציון** • **ראשל"צ** • ירושלים, גולדרזון, הפנץ, רוזנברג, רמת־אליהו ב'. **רמלה** • דרום, רמלה־גיורא, רמלה־בן־גוריון, צפון, מרכז. **לוד** • כצנלסון, נחלת יהודה. **גליל מערבי** • משגב, כרמיאל, יוקנעם. **נהריה** • אזורית, עמידר, אוסישקין, יוספטל, טרומפלדור. **עכו** • רומש, קוטב, צפון, ממשלתי, עמידר. מעלות, שלומי, כפר הסידים, עתלית, כפר־יאסיף. **דן** • **ר"ג** • מודיעין, רמת־עמידר, שני, נווה יהושע, מערב. **גבעתיים** • דרום, משמר־הירדן המעורר. **קריית־אונו** • מרכז א', מרכז ב'. **גבעת שמואל** • גבעת שמואל. **בני־ברק** • פרדס־כץ, שיכון ה', מגידו, בלומנטל. **העמק** • **עפולה** • נוף־העמק, עומר, רמת־ישי. **בית־שאן** • בית־שאן ב', גבעת־המורה, עפולה־עלית, מגדל־העמק, נצרת־עלית

צפון נצרת־עלית־דרום, משהד. **נגב** • שכונה א', בן־יאיר, מחוזית, ותיקים, מפעלים, ד' צפון, ד' חדשה, יסקי, שכונה ט', שכונה יא', נווה־נוי, שכונה ה', שתל. **קריית־גת** • א, ב, ג, ד. **אופקים** • אופקים ב'. **מצפה רמון** • רהט א', עומר. **דימונה** • דימונה א', ב' ד' מצדה, נתיבות, ירוחם. **שומרון** • בנימינה, נורדאו, פרדס־חנה, נווה־מרחב, חדרה־אזורית, גבעת־אולגה, בית־אליעזר, אור־עקיבא, נווה

חיפה • חיים, דני בחורה (מקצועית) **חיפה** • בנק־אחוזה, קריית־אליעזר, קריית־חיים מערבית, פרונט, מרכז־קריית־חיים מזרחית, רוממה, רמות רמז, רע, קריית־שפרינצק, שדי הציונות, נווה דוד, טירת כרמל, טירה־מערב, גליקר, בן־דור, כרמל צרפתי, צור שלום. **קריית טבעון** • קריה טבעון, קריית עמל. **קריית־ים** • קריית־ים א', קריית־ים רסקו, קריית־ים צפון, קריה־ים ב'. **קריית־אתא** • בן־עמי, עוזיאל. **קריית־מוצקין** • הרב־קוק, הרמן.

קופת חולים הכללית

בריאות היא ענין רציני

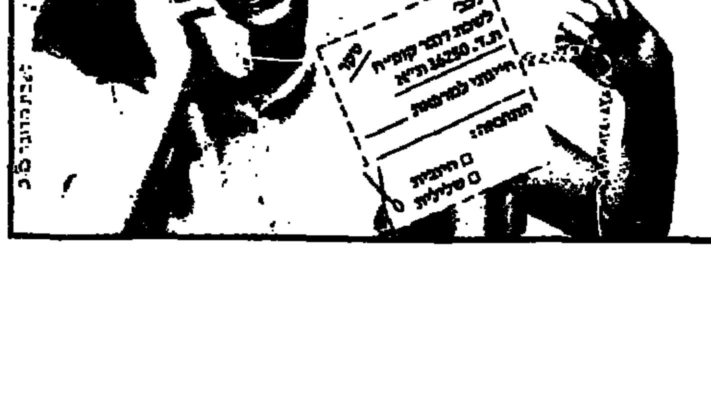

هكذا من الاحتل

תעודת הוקרה לספי בן־צבי מאלוף פיקוד המרכז

בקרב סכין־אקדח פנים אל פנים חשף מ"פ גולני חולייה של מחבלים

"לחיים" בלשכת מצנע, אתמול. (צילום: יצחק הררי)

מאת אוריאל בן־עמי, סופר "דבר"

אלוף פיקוד המרכז עמרם מצנע העניק אתמול תעודת־הוקרה לסגן ספי בן־צבי, מ"פ ב"גולני", על שהביא לחשיפת חוליית רוצחים בקסבה של שכם.

החולייה רצחה שלושה משתפי פעולה עם שלטונות ישראל במהלך השנה האחרונה. חלק מחבריה נתפס והאחרים עודם מבוקשים.

לפני כשלושה שבועות סייר סגן בן־צבי, בן 23, בפעילות מבצעית בקסבה של שכם, ועמו חייל מילואים, אלדד. לעבר השניים נזרקו אבנים, והם החליטו להכנס לבית חשוד, שם נמצאו כלי־עבודה רבים, כדורים וגרזנים. השניים החליטו להמתין לבעלי המקום.

אתמול סיפר סגן בן־צבי:

"ראינו מתוך הבית צעיר חשוד בחצר, עקבנו אחריו וחשבנו לצאת ולהתנפל עליו בחצר, אבל החלטתי להמתין שייכנס לבית. ידעתי שרק אם אתפוס אותו בבית אוכל להוכיח את הקשר שלו לכלי־העבודה. לפתע הוא פתח את הדלת. עמדתי מולו, תפסתי אותו בשערות ראשו. הוא היה המום אבל הצליח להתחמק מהתפיסה שלי ורץ החוצה לחצר".

"רצתי אחריו עם אלדד, תפסתי אותו והיכיתי אותו בכת הרובה שלי. הוא שכב על הארץ ואנחנו עמדנו מעליו עם הנשק. אמרתי לאלדד שיחזיק אותו ואני נכנסתי לחדר. לקחתי כפייה שהיתה שם והכנסתי לתוכה את הגרזנים, החרבות, הקשת והכדורים. התחילו לזרוק עלינו מהגג בלוקים, מהבתים שמסביב. אלדד ירה באוויר והפסיקו לזרוק. ירדנו למטה, לג'יפ כשאני מכופף לערבי את ידו מאחורי גבו". "פתאום התקרבו לעברנו כ־20 איש, גברים ונשים. הערבי צעק להם בערבית והם התחילו לזרוק עלינו אבנים. הם ניסו למשוך מאיתנו את הבחור והוא תפס לי את הנשק והסיט אותו שלא אוכל לכוון אותו אליו. אלדד ירה באוויר ופתאום היה לו מעצור בנשק. הערבי הבחין בכך והשתולל עוד יותר. הוא הצליח להשתחרר ממני ביד אחת והוציא סכין קפיצית. תפסתי אותו בסכין ונפצעתי ממנה בכף ידי הימנית. התחלנו להתגושש ואלדד עזר לי. גם הוא נשרט מהסכין ואחרי מאבק, הכנסנו לו את הסכין בבטן והוא התקפל".

סגן בן־צבי סיפר עוד: "האנשים מסביב לא התערבו, רק צעקו כל הזמן. הערבי תפס את הנשק של אלדד, ואלדד צעק לי לירות בו. יריתי לכיוון הנשק שלו והוא נפל, האנשים מסביב נרתעו לאחור".

"אלדד ואני כבר היינו באפיסת־כוחות ובכל־זאת ניסינו לסחוב את הערבי לכיוון הג'יפ שלנו. לא הצלחנו ואמרתי לאלדד שיישאר עם הערבי, שהיה פצוע, ואני אזעיק עזרה. הוריתי לו לירות על כל מי שיתקרב. רצתי לג'יפ, חזרתי עם חייל נוסף שסחב את הערבי הפצוע לג'יפ. הגיע אמבולנס ערבי והוריתי להם לטפל בו במקום על הכביש.

בהמשך סיפר סגן בן־צבי: "גילינו בינתיים בתעודות שלו שהוא מבוקש, וכן תמונות של עוד שני מבוקשים על־ידינו. אחרי חקירה של השב"כ, עם כל הממצאים שלכדתי אצלו, התברר שהוא חלק מאותה חולייה מבוקשת".

נער

(המשך מעמוד 1)

ובכפר מאלכ. בחברון נרגמה מכונית ישראלית ונהגה יצא וירה באוויר. לא היו נפגעים.

מות הילדה

הילדה נסארין ג'יאוסי מאשוכה, בת שלוש וחצי מחאן יונס, שבני משפחתה מסרו כי מתה משאיפת גאז, מתה ממחלה ממנה סבלה מלידה. כך עולה מבדיקה שנערכה במכון הפתולוגי. כזכור הובאה הילדה ביום ד' לפנות ערב במצב קשה לבית־החולים "נאצר" בעיר ושם מתה. הילדה שהיתה מונגולואידית (תיסמונת דאון) סבלה מלידתה ממחלות ריאה ולב קשות. מהבדיקה הפתולוגית עולה כי מתה מדלקת ריאות קשה.

בהפרות הסדר שהיו אתמול ברצועה נפצעו, לפי דיווח ממקורות ערביים, שבעה תושבים מחאן יונס, ושניים בשכונות רימאל ושייח' רדואן בעזה. דובר צה"ל מסר על שלושה שנפצעו קל בחאן יונס. כן מסרו המקורות הערביים, כי השלטונות סגרו את בתי הספר של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם "עזה אל ג'דידה" ו"אל פאלוג'ה", "פלשתין", "אל ירמוך", ו"מעהד אל רשאד" של רשת החינוך של הממשל, כולם בעזה.

העוצר הוסר אתמול משכונת שאבורה ברפיח, ממחנה הפליטים דיר אל־בלח ומהעיירות הדרומיות עיבאסן ובני סוהיילה, בשאטי, ג'יבליה, נוסייראת והאוריג'ונס נמשך העוצר זה השלישי.

נעצרו בשפרעם

משטרת הגליל עצרה אתמול שני צעירים ערביים באיזור שפרעם החשודים בזריקת שני בקבוקי תבערה שלשום על משאית עמוסה במיכלי גאז בכביש שפרעם־חיפה.

כהנא ינאם בוואשינגטון על "המשבר בישראל"

מאת סופר "דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל"דבר"). – ח"כ מאיר כהנא הגיע בליל אמש לניו־יורק, יצא מיד לוואשינגטון ועמד לשאת נאום במרכז היהודי בסילבר ספרינג, שבמדינת מרילנד. נושא הנאום היה "המשבר בישראל".

כהנא הורשה להיכנס לארה"ב חרף התנגדות הממשל. שופט מחוזי בוואשינגטון הורה למחלקת המדינה שלא להפריע את כניסתו למסע הרצאות, כל זמן שעניינו תלוי ועומד לפני בית המשפט. כהנא מנסה לחזור ולזכות באזרחות האמריקאית, שעליה ויתר, כדי שיוכל להתמודד בבחירות לכנסת. מסעות ההתרמה שלו בארה"ב היו מקור המימון העיקרי של תנועת "כך", מאז נוסדה.

פרקליט וואשינגטוני שייצג את כהנא אמר בבית המשפט כי שולחו חתם על כתב הויתור, אחרי שהועמד לפני "ברירת הובסון": לוותר על מושבו בכנסת, או לוותר על אזרחותו האמריקאית. הובסון, שעל שמו נקראת הברירה, חי באנגליה בתחילת המאה ה־17. הוא היה משכיר סוסים, והיה נותן ללקוחותיו אפשרות אחת בלבד: הסוס הקרוב ביותר אל פתח האורווה.

הפרקליט, נייתן לואין אמר לשופט, כי הברירה הזו היתה כמו "נעיצת אקדח ברקתו" של כהנא. השופט שאל: "האם הוא שילב את אצבעותיו, כאשר חתם על שבועת האמונים?" "שילוב אצבעות" הוא המקביל האמריקאי של מה שהיה ידוע לפנים בלשון הילדים בישראל כ"על שי־דקי־די־ריש".

"בין אם הם מסכימים עם כהנא, ובין אם אינם מסכימים", אמר לואין, "זו ארץ, שבה יש לו הזכות לבוא ולדבר".

בעל טור בעתון היומי "וואשינגטון טיימס" כתב אתמול על פסילת "כך", כי "איש אינו סולד מפני ריצוץ גולגלתו של צפעוני, גם אם היתה יכולה להימצא דרך פחות אלימה לטפל בסכנה".

הכותב, סטיבן צ'אפמאן, אמר, כי במקום "לשאול כיצד להיפטר מן הדמאגוג הבזוי הזה", היתה צריכה ממשלת ישראל "לשאול איך לכל הרוחות אדם שקיבל פחות קולות מפיט דופונט באסיפות הבחירות של איווה, הצליח בכלל לקבל מושב בכנסת". דופונט התמודד בתחילת השנה על מועמדות המפלגה הרפובליקאית לנשיאות, וכמעט שלא קיבל קולות בסיבוב הראשון של הבחירות המוקדמות במדינת איווה.

"הבעיה", כותב צ'אפמאן, "היא שהקיצוניים בישראל נהנים מכוח הכרע הרבה מעבר למספריהם הזעומים", והאשמה היא "בשיטת הבחירות המטורפת" של ישראל.

תובע לחקור מעורבות שרון בהעברת כסף ל"מרכז הארגזים"

מאת כתבת "דבר" בירושלים

ח"כ רן כהן (רצ) שיגר פנייה דחופה למבקרת המדינה, השופטת מרים בן־פורת, בתביעה לחקור מעורבות השר שרון בהעברת 1.2 מיליון ש"ח לחברת "מרכז הארגזים" בניגוד לאזהרות מבקר המדינה, בניגוד להמלצת בעלי המקצוע במשרדו.

"אנו עדים למקרה שחיתות נוסף לאלו של 'חיפה כימיקלים' ו'ישראליה' שגם בהם העניק השר שרון, בניגוד לכללי ועדת אשר, הטבות למקורביו", טוען ח"כ כהן. "ברוחה למקרים הקודמים, גם במקרה זה מעורב צ'לין יוסף מבין אנשי תנועת החירות ומקורביו של השר. ח"כ כהן קובל כי השר שרון עוסק בהכחתה חברתית ובפיזור כספי המדינה והענקתם למקורביו בליכוד במקום להשקיע במפעלי תעשיה והכשרת מקומות עבודה למובטלים.

אסד מזהיר מהתפתחויות מסוכנות אם תסרב ישראל לוועידה בינ"ל

מאת דן אבידן, סופר "דבר" לענייני ערבים

נשיא סוריה חאפז אסד אמר אמש שאם ישראל לא תסכים להשתתף בוועידה בינלאומית ותמשיך לשלוט בשטחים הדבר עלול להביא להתפתחויות מסוכנות באיזור.

בנאום שנשא בארוחת ערב שנערכה לכבוד קורט ולדהיים המבקר בסוריה, הטיף הנשיא הסורי להמשך הפעילות הטרוריסטית נגד ישראל בדרום לבנון עד לחיסול איזור הבטחון, והביע תמיכה באינתיפאדה.

רדיו מוסקווה: מפגש עקבה – צעד חשוב

מאת יקיר צור, כתבו המדיני של "דבר"

בשידור ברדיו מוסקווה שלשום, אמר פרשן רדיו מוסקווה כי במפגש עקבה נעשה צעד חשוב לקביעת העקרונות להסדר הסכסוך במזרח התיכון ולפתרון הבעייה הפלשתינית.

שגריר ברה"מ בקאהיר, שהתייחס אף הוא לפגישה בעקבה, אמר לכתבים בקאהיר שלפסגת עקבה יהיו תוצאות חיוביות לקידום מאמצי השלום. השגריר הרוסי שיבח את נשיא מצרים, חוסני מובארק על היוזמה שנקט.

שביתה

(המשך מעמוד 1)

רק בשיעור תוספת הפריון שלהם.

אתמול החליטו הנהלות הבנקים השובתים במשותף על מספר צעדים לצמצום פגיעת השביתה בלקוחות. אלה יוכלו למשוך עד 250 ש"ח מבנק הדואר בשיקים אישיים. כמו כן תינתן האפשרות למשיכת כספים על ידי מכשירי הס.ב.א. (שירות בנקאי אוטומטי) וכן על ידי מכשירי הבנקומט של בנק הפועלים.

כל חיובי ההתחשבנות של לקוחות הבנקים לצורך החזר הלוואות, הוראות קבע, וכו' יבוצעו ביום הערך הנכון. כמו כן יבוצעו במועדם זיכויים הנובעים מתשלום משכורות או מהעברות אל החשבון.

עוד החליטו הבנקים לזכות את חשבונותיהם של פודי המניות הבנקאיות ב־31 באוקטובר. אם הבורסה תהיה פתוחה, יבצעו הבנקים השובתים את כל ההוראות בנושא ניירות ערך, וקרנות נאמנות, שניתנו לפני השביתה. כמו כן יאפשרו הבנקים פתיחת תוכניות חסכון על ידי לקוחותיהם לפני ה־31 באוקטובר על מנת להספיק וליהנות מדד אוקטובר.

ניצולי שואה בארה"ב קוראים להתנגד לטרנספר

מאת סופר "דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל"דבר"). – שני ארגונים קטנים של ניצולי שואה בארה"ב פירסמו אתמול קריאה "לאחינו ולאחיותינו בישראל" להדחות את "הרעיון הפשעני אבל המסוכן של טרנספר".

הארגונים הם "התאחדות ניצולי השואה בארה"ב", ו"הדור שאחרי". על הקריאה חתמו סגן נשיא "התאחדות ניצולי השואה", יצחק זימאן, פסיכואנאליסט מניו־יורק, ויו"ר "הדור שאחרי", רון איסלר.

"אנחנו רואים את רעיון ה'טרנספר' לא רק כהפרה של העקרונות היהודיים המסורתיים של צדק ושל חמלה, ולא רק כנתעב בגלל זכרון גירושם של יהודי אירופה בשנות ה־40 – אלא גם כמעורר סכנות חמורות לאופיה המוסרי והדמוקרטי של המדינה היהודית".

זימאן, המנהל לדבריו, מדי שנה "סדנאות מנהיגות" בישראל בשביל משרד החינוך והתרבות, אמר בשיחה טלפונית, כי שני הארגונים "מתעניינים לא רק בשואה ובאנטישמיות, אלא גם בלקחים ההיסטוריים ובמניעת הישנותה, יהיו קרבנותיה אשר יהיו".

3 פעמים

(המשך מעמוד 1)

ועדת הכנסת.

ח"כ רייסר היה מראשי "מחנה ליי" בתנועת "החירות" ושימש ראש אגף הארגון של התנועה. [illegible] של מטה הבחירות של הליכוד [illegible].

חקירת המשטרה

בחקירת המשטרה המנוהלת על־ידי בוחני משטרת ירושלים ומחלקת התנועה במטה הארצי עדיין לא נמצאו ממצאים לגרסה כי משאית גרמה למכוניתו של רייסר לסטות. מסימני הבלימה נראה כי הנהג נסע במהירות של כ־120 קמ"ש. [illegible]

בעקבות פניית המשטרה התקשר [illegible] ראיה, אחד מהם סיפר כי לא הבחין במשאית.

[illegible]

מזכ"ל מפלגת העבודה ח"כ עוזי ברעם שלח תנחומים לתנועת החירות ולמשפחת רייסר. [illegible] "מיכה רייסר היה חבר ורע, שידעתי לכבד ולאהוב, את לבו הגדול [illegible] ואמונתו בדרכו. [illegible] חברות שלא נפגעה בפלוגתות הפוליטיות. תנחומים לתנועת החירות, לביתו הפוליטי, למשפחתו ולילדיו".

אמנות בתיאטרון

חגיגה לאוהבי עגנון

מאת מירי פז

במעשיות שסיפר שמואל יוסף עגנון ובמעשיות שסיפרו עליו מרכיב שלמה ניצן תכנית יחיד מהוקצעת וכובשת לב. שלמה ניצן ניחן בכשרון־מספרים טבעי וכמה מסיפוריו הקצרים של עגנון – שינוי השם, מעשה הכינה והפרעוש, מעשה בראשית – ואחרים, הוא מספר ומציג בשכנוע רב. עיצוב הבימה של משה שטרנפלד מצטיין בפשטות ובטעם טוב, ספק שידה ספק שולחן כתיבה גבוה בצד הבמה (מאזכר את מנהגו של עגנון לכתוב בעמידה) משרתים היטב את ניצן המספר והמציג.

כמה מן הקטעים רעננים ואקטואליים במיוחד, כמו חשבונו של עגנון עם העיתונאים. אפילו מן המעשיות הקצרות האלה עולה דמותו של עגנון השנון, המרושע והמשעשע. לאוהביו של עגנון וגם לאוהביו של ניצן הערב הזה הוא חגיגה.

חריש בכינוס משפטנים:

נשקלת חקיקה נגד קיום ארגון גזעני

מאת מיכה צימוקי, כתבת "דבר" בירושלים

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש הודיע אתמול כי משרד המשפטים שוקל יוזמת חקיקה שתאסור קיומו של ארגון גזעני. החוק יקבע את החברות בארגון כעבירה פלילית ויתן אמצעים חוקיים כנגד פעולתו של הארגון, כגון החרמת רכושו.

חריש דיבר בכינוס ועדי משפטנים של משרדי הממשלה, הכנסת והגופים הציבוריים, שהתקיים אתמול בנווה־אילן.

הפרקליט הצבאי הראשי, תא"ל אמנון סטרשנוב, סקר את ההיערכות המשפטית של צה"ל בעקבות האירועים בשטחים. לדבריו, מאז תחילת ההתקוממות הוכפל מספר השופטים הצבאיים ביהודה שומרון ועזה ועתה משרתים שם ששה שופטים בקבע ועוד שופטים ותובעים במילואים. כיום כלואים בעצר מנהלי 1,600 עצורים, לעומת 3,000 בחודשים הראשונים של ההתקוממות. רוב העצירים הגישו עררים ויותר מרבע התקבלו, והעצורים שוחררו או שמעצרם קוצר. תלויים ועומדים 200 עררים שטרם נשמעו.

נחתם חוזה המשך כהונתו של חריש

מאת כתבת "דבר" בירושלים

חוזה המסדיר את משך כהונתו ותנאי פרישתו של היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש נחתם בימים אלה בירושלים.

על החוזה חתם נציב שרות המדינה מאיר גבאי, הוא קובע שמשך כהונתו של חריש יהיה בסך הכל חמש שנים, כולל התקופה מאז נכנס לתפקידו ב־1986.

זכויות הגימלה של חריש יהיו שוות לאלו של שופט עליון.

חילופי מפקדים ב"גבעתי"; המח"ט פיין – ללימודים

מאת כתב לענייני המערכת הצבאית של "דבר"

בחטיבת גבעתי היה אתמול טקס חילופי מפקדים. אלוף־משנה אפי (פיין) איתם, שהיה מפקד החטיבה בשנתיים האחרונות, סיים את תפקידו ויוצא עם משפחתו ללימודים באנגליה. אלוף משנה י', איש הצנחנים התמנה אתמול למפקד חטיבת "גבעתי".

החלפת מח"ט "גבעתי" היתה מתוכננת מכבר בהתאם לתוכנית הסיבובים של הסגל הפיקודי, והיא איננה קשורה לסערה שקמה באחרונה סביב שאלת תרומתו של מפקד החטיבה הפורש, איתם, לאופי הפיקוד של אחדים מחייליו או קציניו במהלך פעילות השיטור בשטחים.

לוין יחליף את גורדון במוסקווה

מאת יקיר צור, כתבו המדיני של "דבר"

מנהל המרכז למחקר ואחד המכלכלים הבכירים במשרד החוץ, אריה לוין, יחליף את מירון גורדון כראש המשלחת הקונסולארית הישראלית במוסקווה. אתמול הוצאה ללוין אשרת כניסה לבריה"מ והוא אמור לצאת לשם ב־1 בנובמבר.

מינויו של לוין מעלה את הדרג האישי של ראש המשלחת מיועץ לשגריר.

לוין שירת כציר בטהראן ובפאריס והיה שגריר במשלחת ישראל לאו"ם וסגן ראש הכלכלה. עימו יצא למוסקווה, יואב בראון, ששירת עד כה כמספר שניים בשגרירות ישראל בארגנטינה. בראון יחליף את דני בגידה.

נרצח תושב בת־ים; נרקומן מוכר למשטרה

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

בנימין לנגפי עבריין סמים בן 28 תושב בת־ים נרצח אתמול בשעה 9.30 ברחובה של העירייה בבת־ים. המשטרה עצרה חשוד.

לנגפי, המתגורר ברחוב סי עגנון 32 בבת־ים, והיה מוכר למשטרה כנרקומן ועבריין סמים ורכוש. הוא השתחרר מבית הסוהר לאחר שריצה שם תקופת מאסר על עבירות רכוש. אתמול בסביבות השעה 9.00 הגיע לרחובה של עיריית בת־ים באופניו. במקום המתינו לו כמה אנשים, ובהתקרבו ירו לעברו כמה יריות הרגוהו. המשטרה חוקרת.

נחמקין מבקש 7 מיליון ש"ח סיוע למושב עין־יהב

מאת אריה ארד, סופר "דבר"

שר־החקלאות אריק נחמקין מבקש אישור הממשלה לסייע לעין־יהב ב־7 מיליון שקל בעקבות סופת־הברקים, שהשמידה את יבולי החממות בשדות המושב בשבוע שעבר.

"השתכנעתי, שנשבר משה לחמם של חברי המושב", כתב אמש השר נחמקין במכתב דחוף לראש־הממשלה יצחק שמיר.

במכתבו לשמיר מבקש נחמקין, שבעיית עין־יהב תידון בממשלה כבר מחר. הוא מציע, שלחברי המושב יינתן סכום של 5 מיליון שקל כהלוואה בריבית נמוכה במיוחד ועוד 2 מיליון שקל יינתנו להם כמענק מקרנות משרד־החקלאות.

לסופר "דבר" נודע, כי חברי עין־יהב ביטחו מפני פגעי טבע רק את הגידולים שנועדו לייצוא, אך לא את הגידולים שנועדו לשוק המקומי. הסיבה, כי החליטו שלא לבטח גידולים אלה, מפני שלא יכלו לעמוד בפרמיה היקרה.

ולדהיים התקבל בדמשק ב־21 מטחי כבוד

דמשק, (רויטר, יע"צ). – נשיא אוסטריה קורט ולדהיים, [illegible] – הגיע לסוריה אתמול והתקבל שם [illegible].

נשיא סוריה חאפז אל אסד ואישי־ממשל אחרים קידמו בברכה את ולדהיים [illegible] קבלת־הפנים נורו לכבודו 21 מטחי־תותחים [illegible]. ולדהיים קיים שיחות [illegible] עם הנשיא אסד אחר הצהריים ואחר כך נכח בסעודת ערב חגיגית לכבודו.

40 לקו במחלה תוך שלושה חודשים

הילדים בנחף ודיר־חנא יחוסנו בעקבות מקרי צהבת זיהומית

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

רוב הילדים עד גיל ארבע מהכפרים נחף ודיר־חנא שבגליל המערבי יחוסנו בימים הקרובים נגד צהבת זיהומית. החלטה על כך נתקבלה בעצת צוות של משרד הבריאות בעקבות עליה חדה במספר הילדים שלקו במחלה בשלושת החודשים האחרונים, כ־40 ילדים.

לדברי הרופא הנפתי, ד"ר שיהאב שיאהב, מדובר ב"עליה משמעותית ביותר המצריכה חיסון של כל הילדים אשר באו במגע עם החולים". הילדים יחוסנו באמצעות זריקה בתרכיב "גמא גלובולין". הרופא הנפתי מרגיש כי קיים קשר ישיר בין המחלה לבין מערכת הביוב הפרוצה בכפרים אלה. לדבריו לפי שעה מדובר בהתפרצות בלבד.

המחלה פוגעת בעיקר בכבד, בילדים מתחת לגיל ארבע. היא מידבקת ואינה נחשבת מחלה קשה.

חקירה של אנשי משרד הבריאות העלתה כי ככל הנראה המחלה פרצה בגלל רשלנות של קבלן אשר לא דאג לחטא את רשת המים והרשויות המקומיות לא הבהירו לו כי זו חובתו. עם זאת אמר ד"ר שיאהב כי לא יינקטו צעדים נגד הקבלן באמצעות משרד הפנים והרשויות המקומיות מכיוון שקשה מאוד להוכיח קשר ישיר בין התפרצות המחלה לבין החלפת הרשת. בתחילת השבוע יישלח חוזר מיוחד לכל הישובים בגליל המערבי האוסר חיבור לרשת המים לפני חיטוי.

ראש המועצה המקומית דיר־חנא, רג'א חטיב, האשים את אנשי משרד הפנים ופרוייקט הביוב הארצי המתמהמהים בקידום הנושא.

אבי הנהג המתאבד נפגש עם תא"ל זכרין והביע חרטה

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בצפון

מפקד יחידת הקישור של צה"ל בדרום־לבנון, תת־אלוף זאב זכרין, נפגש אתמול עם אביו של המחבל מוחמד עטווה, נהג מכונית התופת שהתפוצצה לפני שבוע בגבול "הגדר הטובה" במטולה וגרמה למותם של שמונה חיילי צה"ל.

מפקד יחידת הקישור נפגש עם האב בכפר מרכבה בתחום אזור הבטחון לפי בקשתו של האב, שהביע בשיחה חרטה על מעשי בנו ואמר כי לא ידע שבנו נמצא בבירות ומשתף פעולה עם החזבאללה.

אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד כינס השבוע את חיילי חטיבת "גולני" במוצביהם בגבול הצפון ובאזור הבטחון כדי לעמוד מקרוב על הרגשתם ועל האווירה השוררת לאורך הגבול בימים האחרונים. האלוף פלד אמר כי יוסיף לפקוד את המוצבים ולשוחח בהזדמנות עם החיילים ואף לעשות עימם תורנויות ביום ובלילה.

המירוץ הישראלי – בתקשורת האמריקאית

נתניהו וביילין ב"בוקר טוב"; בגין ובורג ב"מהדורת הבוקר"

מאת סופר "דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל"דבר"). – לצופי הטלויזיה האמריקאית היתה אתמול עדנה בשידורי הבוקר, בבלי התקשורת האלקטרונית של ארה"ב.

שני מירוצים מרכזיים בטלוויזיה וברדיו התפנו לשעה קלה מעניני הבחירות של ארה"ב. בנימין נתניהו ויוסי ביילין היו אורחי "בוקר טוב אמריקה", ברשת הטלוויזיה "איי־בי־סי" ובנימין בגין ואברהם בורג רואיינו ב"מהדורת הבוקר", תכנית החדשות רבת היוקרה של רשת הרדיו הציבורית, "אן־פי־אר".

ההבדל היחיד בין נתניהו ובין פוליטיקאים אמריקאיים היה שהוא דיבר מאולפן בירושלים. השגריר לשעבר באו"ם הפגין את הליטוש ואת הנינוחות, שהפכו אותו אולי לדיפלומט הזר הפופולארי ביותר בתולדות הטלוויזיה האמריקאית. הוא אפילו השתמש בעגה פוליטית, הנשמעת בימים האלה בארה"ב.

פעם אחת, כמעט בקריצה, דיבר נתניהו על "שלום באמצעות עוצמה", אחת הסיסמאות החביבות ביותר על ג'ורג' בוש. "לא הייתי רוצה להשתמש בסיסמה הזו", אמר, "אבל היא כל כך טובה".

פעם שניה העניק נתניהו להקשר תל אביבי את קריאות הקרב המרכזיות, העילית כל כך, של הימין האמריקאי. לעומת יוסי ביילין, שדיבר אף הוא על מדיניות חוץ, תיאר נתניהו את "החבול ביותר למעלה השניה" במדיניות הכלכלה.

"הליכוד", הוא אמר, "מאמין בכלכלת שוק חופשי, ובהתערבות ממשלתית מינימאלית".

מגיש תכנית הטלוויזיה הצטרף כשמחה אל מישחקו של נתניהו, ושאל אותו אם גם "הליכוד", כמו ג'ורג' בוש, מכריז "קראו בבקשה את שפתיי", כאשר הוא מודיע על סירוב לוויתורים טריטוריאליים. נתניהו התחמק בהצלחה דיפלומטית.

אברהם בורג הוצג בשידור הרדיו כ"פוליטיקאי הצעיר הבולט ביותר במפלגת העבודה", והגדרה שיוסי ביילין אולי היה מסתייג ממנה. בורג, בסגנון קולח, עשה פאראפרזה על סיסמה ידועה משנות ה־60 באמריקה, "אל תאמינו לבני 30 ומעלה". הוא הביע בטחון – שבניגוד לנתניהו אולי היה מסתייג ממנו – כי "ביבי לא יגיע כמו מישה ארנס", אם יהיו נוקשים בוויתורים טריטוריאליים תמורת שלום.

בנימין בגין, באנגלית אמריקאית שכמעט לא נופלת מזו של נתניהו, התוודה בגילוי לב על יתרונות שם המשפחה שלו.

סקר "יד טבנקין"

האינתיפאדה הרחיקה מתנדבים מן הקיבוצים

מאת שמעון וייס, סופר "דבר"

סקר שנערך לאחרונה ברבעון "מחקרי קיבוץ" היוצא בשפה האנגלית במכון "יד טבנקין", מגלה כי ההתקוממות בשטחים לא רק שהורידה את מספר המתנדבים מחוץ־לארץ לקיבוצים ולישראל, אלא אף הרחיקה רבים מהם מהארץ וביטלה את אהדתם הבסיסית והמסורתית לישראל ולקיבוץ.

הרבעון מגלה כי המהומות בשטחים הזיקו לעניינה של מדינת ישראל בארצות ובתנועות־קיבוצים כמו בריטניה, גרמניה, הולנד ואף שבדיה וארצות סקנדינביה, שהרבו בשנים עברו לשלוח מתנדבים צעירים לקיבוצים. בעקבות האינתיפאדה ירד מספר המתנדבים המגיעים משבדיה בשנה האחרונה ב־27 אחוז.

עוד העלה המחקר כי מגמת העליה במספר המתנדבים שנרשמה בשנה שלפני פרוץ ההתקוממות בשטחים, נבלמה באורח ניכר בחודשים האחרונים מאז האינתיפאדה. בשנה שלפני ההתקוממות חלה עליה של 17 אחוז במספר המתנדבים שהגיעו לקיבוצים.

מבצעי הסקר, אנשי "יד טבנקין", קובעים כי מימצאיו מלמדים על הצורך המיידי בפעולות הסברה רחבת היקף שבה יטלו חלק גם הקיבוצים על־מנת לשפר את תדמיתה של ישראל, לאחר שהוברר כי מרבית המתנדבים ששהו בקיבוצים שימשו לאחר מכן כשגרירים טובים של ישראל והקיבוץ בארצותיהם.

הבנקים יעבירו 10 מיליון

(המשך מעמוד 1)

דעתם של ראשי האוצר ובנק ישראל להעברת חלקם לכור.

מהאוצר נמסר אמש, כי לפי הסיכום, יעבירו הבנקים והאוצר 20 מיליון דולר בתמורה לקבלת נכס בשווי סכום זה מחברת העובדים. עד עתה לא הגיעה שום הצעה לגבי הנכס. עוד נמסר, כי בדיקת שווי של הנכס אמורה להעשות על־ידי הבנקים.

מנכ"ל חברת יכין חקל, עו"ד אריה גבע, מסר אתמול כי אין כל קשר בין המשא־ומתן המתנהל על־ידי חברת העובדים, שהיא בעלת רוב מניות החברה, לבין מצב עסקיה והיערכותה לקראת שנת העסקים החדשה.

גבע אמר, כי בעקבות הפרסומים האחרונים סביב יכין חקל נגרם נזק לחברה ונוצר הרושם כאילו החברה מעורבת בנושא כור, אך אין כל נגיעה בין עסקי כור לבין יכין חקל.

אדמונד

(המשך מעמוד 1)

מנהלי הבנק הבינלאומי הראשון בעבר ובהווה, צדיק בינו ושלום זינגר, דיווחו לספרא באופן קבוע על התפתחויות בבנק והתייעצו עימו לפני קבלת החלטות חשובות. בשיחות אישיות בארץ לא הסתיר ספרא את העובדה כי הוא הבעלים למעשה של הבנק הבינלאומי הראשון.

בין צדיק לבין ספרא נוצר קרע לאחר שצדיק עבר לנהל את בנק לאומי. ספרא הביע מורת רוח מכך שמי ששכנעו להשקיע בבנק הבינלאומי הראשון עבר לנהל בנק אחר. עובדה זו סותרת פרסומים שהיו באחרונה על האפשרות שצדיק ייצג קבוצת משקיעים בראשות ספרא שתתמודד על רכישת בל"ל או בנק איגוד, או שהוצע לצדיק לנהל את הבנק החדש שהקים ספרא בשוויץ.

אדמונד ספרא, יליד חלב בסוריה, נחשב לאחד הטייקונים בעולם הבנקאות הפרטי. עד לפני כשנה החזיק בשותפות עם "אמריקן אקספרס" את אחד הבנקים המכובדים ביותר בשוויץ. לאחר ששותפות זו לא עלתה יפה מכר את חלקו והוא מקים כיום מחדש בנק ברצונו לשירות אילי הון, בעיקר מהעולם השלישי.

מודיעים בצער רב על פטירתו של חברנו

דן אבלס ז"ל

ההלויה היום יום ו' י"ז חשון תשמ"ט 28.10.88 בשעה 14.00 בכפר גלעדי.

המשפחה
ובית כפר גלעדי

במלאות שנה לפטירת יקירנו

חיים שטיין ז"ל

נעלה לקברו בבית העלמין בחולון
ביום ראשון י"ט בחשון תשמ"ט 30.10.1988.
נפגשים ליד השער הישן בשעה 15.00.

המשפחה

אנו מודיעים בצער רב
על פטירתו של חברנו לעבודה

גרינברג אריה ז"ל

תנחומינו למשפחה האבלה

הנהלת תנובה במחוז ת"א

קצר

'התחייה' השמיצה וגולדברג נזף

השופט העליון אליעזר גולדברג, יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, נזף בסיעת 'התחייה', על שכללה בתשדירי התעמולה שלה השמצות גסות נגד הרשימה המתקדמת, כגון הטענה שהרשימה המתקדמת "מעודדת פורעים ערביים".

עו"ד יוסף ברד, נציג 'הרשימה המתקדמת' בוועדת הבחירות המרכזית, הגיש מחאה חריפה על השמצות אלה, והשופט גולדברג שיגר מכתב לנציג 'התחייה' ישראל מידד, ובו כתב: "יש לשמור בתשדירי התעמולה לא רק על הטעם הטוב, אלא גם על גבול סביר של גינוי פוליטי".

צוותי האוויר רוצים להצביע

צוותי האוויר ביקשו מראש הממשלה יצחק שמיר המכהן כשר הפנים, להצביע ביום הבחירות. הם ביקשו משמיר לפעול לשינוי החוק, שיאפשר לצוותי האוויר של חברות התעופה הישראליות הנמצאים בחו"ל למלא את חובתם ביום הבחירות. הבקשה הופנתה אתמול במכתב של יו"ר איגוד הטייסים יצחק גתן.

גתן ביקש לאפשר ליותר מ־1,100 הטייסים, הדיילות והדיילים המועסקים באל־על וב'ארקיע' להצביע ביום הבחירות, על סמך החוק, המאפשר כיום לימאים בלבד להצביע.

'האסלאמית' תרוץ לעיריית נצרת

התנועה האסלאמית בנצרת החליטה סופית להתמודד על ראשות עיריית נצרת והחברות במועצת העיר. התנועה תתמודד ברשימה דתית־עצמאית. אתמול פרסמה התנועה האסלאמית בנצרת גילוי־דעת שהופץ בעיר, ובו הודיעה על החלטתה.

גם באום אל־פחם החליטה התנועה האסלאמית להתמודד בבחירות לראשות העירייה, ורשימות מוסלמיות יתמודדו ברוב הישובים הערביים בגליל ובמשולש. (מוחמד חלילה)

ברעם: המפלגות חושדות בסקרים

ח"כ עוזי ברעם, מזכ"ל מפלגת העבודה, אמר אתמול בכינוס של איגוד המפרסמים באוניברסיטה הפתוחה, כי בישראל המפלגות מתייחסות בחשדנות באופן טבעי לממצאי סקרים, והזכיר את מערכות הבחירות ב־1977, 1981 ו־1984, שבהם הצביעו הסקרים על תוצאות לא נכונות.

ברעם סבור, שאם יהיה יתרון למערך בבחירות אלו, ייזקף הדבר במידה רבה לזכות מבצע הטלפונים של מפלגת העבודה, שאיתרה מתלבטים ופנתה אליהם באופן אישי.

קיסר: כלכלת הליכוד הרסה החקלאות והמושבים

"במשך שנות שלטון הליכוד והכלכלה החופשית־ליבראלית נהרסה החקלאות הישראלית במושבי העובדים, כשל ביטול התכנון, והפגיעה בשיווק המאורגן והקיצוץ בסובסידיות לגידולים חקלאיים על־פי מיכסות ייצור קבועות המבטיחות אספקה סדירה לצרכנים והכנסה הולמת לחקלאי היצרן", אמר מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר בכינוס של ועדי מושבים ופעילי מטות המושבים במפלגת העבודה, שהתקיים אתמול במושב אשתאול.

"ההתיישבות העובדת היא פאר היצירה של הציונות והמדינה איננה הפקר", הודיע קיסר, נוכח התעבלות במשרדים הכלכליים, שבשליטת שרי הליכוד למושבים, שנקלעו לקשיים בשל ריבית גבוהה, שלא מאפשרת לחקלאים פיתוח אמצעי הייצור וקיום הוגן.

חצה קווים

רפי ארביב, סגן ראש עיריית בני־ברק מטעם המערך הודיע ליו"ר מטה הבחירות של הליכוד, השר משה ארנס, על הצטרפותו לליכוד. ארביב, שהיה פעמיים מועמד המערך לראשות עיריית בני־ברק, הודיע על הצטרפותו לליכוד לנוכח גורליות מערכת הבחירות הקרובה. (צילום: נאוה שמש / ישראל סאן)

4 ימים לבחירות

כתב 'איזווסטיה' ידווח על הבחירות בישראל

מאת יקיר צור, סופרו המדיני של 'דבר'

לראשונה מאז נותקו היחסים הדיפלומאטיים של ישראל וברה"מ, יוכלו אזרחי ברה"מ לקרוא דיווחים ממקור ראשון על הבחירות בישראל, באמצעות העיתונאי הסובייטי דמיטרי וליקי, מהעתון "איזווסטיה".

וליקי, המשמש בדרך־כלל נציג "איזווסטיה" בקאהיר, הגיע ארצה בתחילת השבוע וכבר קיבל תעודת עתונאי של לשכת העתונות הממשלתית.

ש"ס 'גייסה' גם את הרצל אביטן לבחירות

מאת נח זבולוני, סופר 'דבר' בירושלים

אסיר־עולם הרצל אביטן 'גויס' על־ידי אנשי ש"ס לסייע להם בתעמולת הבחירות לכנסת.

בחומר תעמולת הבחירות של ש"ס, שהופץ בבתי־כנסת ובבתי־מדרש כעלון חינוכי של מורשת יהדות ספרד, נשאלת השאלה 'האם הרצל אביטן זה פוליטיקה?'

על־פי חכמי ש"ס, פוליטיקה היא 'מלה מלוכלכת', וכל אדם ישר ירחק ממנה, כי היא טומנת בחובה עקמומיות, ערמומיות, שפלות, גנבות, תככים ואינטריגות.

על־כן, כדי להציל את נשמתו של הרצל אביטן, שהוא 'פרי באושים של החינוך החילוני הקלוקל', המנשל את יהדות ספרד מיהדותה ומאמונתה, יש להצביע ש"ס.

בהוראת חכמי התורה הספרדיים, שניתנה מפיו של הרב עובדיה יוסף, בהתייחדו של אדם בקלפי, לפני הטלת פתק ש"ס יאמר: "הריני בא לקיים מצווה עצומה לקדש שם שמיים ולבחור בש"ס".

רבין: ב־76' דחינו הצעת חוסיין לשלום תמורת שטחים

מאת סופרת 'דבר'

שר הבטחון יצחק רבין גילה אתמול ב'אסיפת' בחירות בתל־אביב, כי בהיותו ראש ממשלה בשנת 1976 היתה הצעה ירדנית רצינית לשלום מלא תמורת נסיגה מוחלטת לקווי 4 ביוני 1967, בגלל החזרת ירושלים המזרחית.

[illegible], סגנו ושר החוץ יגאל אלון ושר הבטחון דאז, שמעון פרס – דחו ההצעה על הסף.

רבין אמר את הדברים בתגובה על האשמות של הליכוד, לפיהן המערך יהיה מוכן לחזור לקווי 1967.

במבצע 'מאתרים ומסבירים' של המערך:

מיליון וחצי מכתבים לרבע מיליון מתלבטים

(עש"ת).– כמיליון וחצי מכתבים נשלחו בחודשיים האחרונים לכ־250,000 מתלבטים, שאותרו במסגרת 'מאתרים ומסבירים פנים' (מבצע הטלפונים של המערך, שהסתיים אתמול), על כך מסר ח"כ אברהם (בייגה) שוחט, יו"ר מטה הארגון של המערך.

הישגיו העיקריים של המבצע היו יצירת קשר אישי מתמשך עם אוכלוסיית המתלבטים; קיום אסיפות הסברה עם אוכלוסיית המתלבטים; הזדמנות לקליטה ולגיוס של מתנדבים רבים ואיכותיים, שביצעו ביקורי־בית.

במהלך המבצע בוצעו כ־100,000 ביקורי־בית, בוצעו כ־40,000 שיחות טלפון לשכנוע וגוייסו יותר מ־10,000 מתנדבים.

כן התקיימו כ־160 אירועים ייחודיים למתלבטים, שבהם השתתפו כ־45,000 איש. על המכתבים שנשלחו חתומים, בין היתר, שמעון פרס, יצחק רבין, עזר וייצמן, אודי אור ועוד. כל אחד מהמכתבים יועד לקהל אחר: מתלבטים בין מערך לימין, שמאל, צעירים, תושבי הנגב וכו'.

קצר

ניסו להצית מכונית פעילת 'רצ' בירושלים

עשרות חרדים מישיבת 'דגל התורה' בשכונה הגרמנית בירושלים איימו אמש לשרוף את ביתה ואת מכוניתה של מרכזת סניף 'רצ' בירושלים, חוה אברמוביץ.

אברמוביץ, המתגוררת בשכונה חילונית בירושלים, התלוננה במשטרה, כי תלמידי הישיבה הנמצאת בסמוך לביתה הקיפו את מכוניתה כשחורה בוערת.

(עתים)

חב"ש: לפרס יש דוקטוראט בהנהגה

בפגישת העמותה הכלכלית, התומכת בשמעון פרס לראשות הממשלה, שהתקיימה בחיפה, סקר אתמול פרופ' חיים בן־שחר בארוכות את חוסר תרומתו של יצחק מודעי, שר האוצר לשעבר, לתוכנית הכלכלית, שאימצה הממשלה בזמנו, ואת חוסר מעורבותו של יצחק שמיר באיתנה.

"אין לך השכלה כלכלית", אמר בן־שחר לפרס, שהיה האורח בפגישה, "אבל יש לך דוקטוראט במנהיגות. שמיר, לעומת זאת, אינו מגלה לא עניין ולא מנהיגות בתחום הכלכלי".

יצחק בן־אהרון בכינוס חברי תק"ם 'המתלבטים':

"מערכת שאפשר להתדיין איתה ולא כזו שתשלח את כל המפעל לשכחה היסטורית"

מאת עליזה ולך, סופרת 'דבר' לענייני מפלגות

רחש לא נשמע באודיטוריום של יד שבנקיף ברמת אפעל, כשנשא יצחק בן־אהרון את דרשתו, שנועדה להחזיר את חברי התק"ם המתלבטים אם להצביע למערך אל דרך הישר.

"שישה ימים ליום הקלפי, וצריך לדבר קצרות וברורות", פתח בן־אהרון את דבריו. "ב־1 בנובמבר עומדת להכרעה שאלה אחת ולא יותר מזה: פרס או שמיר".

לדברי בן־אהרון, מדובר בשני מכלולים – "שמיר זה מכלול: ממנו ועד 'התחייה' ועד גנדי ועד 'כך' – רעיונית ופוליטית. מבחינתנו, זה מכלול שכולו תיעוב. בהחלט כולו, ללא פסק, ללא נשימה, ללא סייג, מתוך לבוד. הדבר לא רק בתורה. לצערנו, ואינו אתם עשר שנים ליד ההגה, הארץ, מבית ומחוץ, מלאה פגעים וצלקות ואסונות של ממש. לא מטאפוריים. פרס גם הוא מכלול – מכלול של הזהות, מכלול של סייגים וכאבים ומכאובים וויכוחים. מכלול שיש בו תשתית, מרחב, תחום של חברות והיאבקות. איני מתעלם מכך, שלמחרת הבחירות והכרעה המקווה לטובת מפלגת העבודה, לא יימחקו הבירורים והדיונים והסייגים. אבל זה הסיכוי האחד והיחיד הקיים להתדיינות".

בפנותו אל בעלי־הברית של המערך משמאל המשיך בן־אהרון: "אני לא חייב היום להוציא מרה שחורה כלפי סיעות ואישים, שרואים עצמם כחלק מתנועת העבודה, כחלק ממחנה השלום. אני חייב רק בדבר אחד, אני חייב בהכרה אכזרית: מספר המנדאטים שיקבל המערך ב־1 בנובמבר הם שיכריעו מי ירכיב את הממשלה, כל השאר עורבא־פרח.

"הקומה של תנועתנו – לא רק התק"ם, אלא גם המערכת ההסתדרותית – בהתמודדות הזאת, אינה גבוהה כל־כך ולא זקופה כל־כך, ואיננו עומדים במערכה הזאת כדרכנו, בהדגשת עליונות – לא רק האידיאית, אלא גם ההגשמתית. הוכנו לא מעט. האם מישהו מאיתנו רוצה לעשות ב־1 בנובמבר חשבון עם עצמו? אל יגיד עם אחרים – לא עם רבין, לא עם פרס ולא עם ידלין ואחרים. האם בשתבשה עליו דעתו?

"אודה, המצתי אותו ספק בארבע השנים האחרונות, בעשר השנים האחרונות, בחמישים השנה האחרונות. מה הוא מתייצב עכשיו, ב־1 בנובמבר? אל נא תקשרו ל־1 בנובמבר את שאלות הגורל הגדולות שלא עשיתם בין נובמבר לנובמבר, להזהיר. ביום הזה תהיו קטנטנים ואיחדו את הכוח, כדי לתת את המעט שאנחנו יכולים. מה לנו יותר מאשר מערכת שאפשר להתדיין איתה, אל מול מערכת, שאם תגיע לשלטון, תשלח את המפעל כולו אל השכחה ההיסטורית".

את הכינוס – שהשתתפו בו עשרות חברי מרכז תק"ם, מזכירי קיבוצים, חברי תק"ם במרכז מפלגת העבודה ופעילי בחירות – פתח אחד משני מזכירי התק"ם, אהרון ידלין.

רבין: המערך ומפלגה דתית חדשה ישנו המאזן בגושים

(עו).– שר הבטחון יצחק רבין אמר אתמול, כי רק המערך ומפלגה דתית חדשה יכולים לגרום לשינוי במאזן הכוחות בין הגושים.

לדעתו, 'רצ' נוטלת קולות מהמערך וממפ"ם ולא מהליכוד. "כל הביאורים המתפרסמים בטלוויזיה הם שקר גס".

רבין דיבר בכינוס של פעילי התק"ם וחברי מרכז מפלגת העבודה בסמינר 'אפעל'.

העניין הוא, אמר רבין, לא איך להעביר קולות למערך, אלא איך לא לאבד קולות ל'רצ' ולמפלגות המצטיינות באיסוף קולות ברחוב הערבי. המאבק הוא גם על כל קול שאפשר להעביר מהמחנה הימני־דתי.

שר הקליטה יעקב צור אמר, כי על המפלגות לבחון מה קורה לגבי 'רצ' ברמה האישית. הוא ציין, כי שיקולי האינתיפאדה משפיעים על הבוחר, ו"הפחד הוא יועץ רע". השקט במערכת הבחירות הזו מטעה. לדעתו, פעילי המערך צריכים ללכת אל הלב הרותח של החברה הישראלית, לעיירות הפיתוח, שבהן תיפול ההכרעה.

נחזיר ההתיישבות והחקלאות למקומן הראוי בסולם העדיפויות הלאומי!

מצע המערך לכנסת ה־ 12 קובע:

- ההתיישבות החקלאית בישראל, שהיא ביטוי מרכזי להגשמת רעיונותיה של תנועת העבודה הציונית, מיישמת את היעדים של ישוב רחבי מדינת־ישראל, הבטחת גבולות המדינה ומימוש אורח־בטחון, יצירת ריבוד חברתי ותעסוקתי נכון של עם בריא, אשר חזר לארצו ולאדמתו.
- ההתיישבות והחקלאות נפגעו פגיעה קשה בשל מדיניות כלכלית, פיננסית ומוניטרית קלוקלת, שנוהלה על־ידי ממשלות הליכוד מאז 1977 ואילך [illegible]
- המערך יפעל להחזרת מיגזרים אלה למעמדם הראוי ויפעיל תוכניות סיוע לעזרה ושיקום על־ידי הממשלה, אשר יתואמו עם הסוכנות היהודית.
- הסתבכת בביצוע ההסדרים השונים שנעשו על־ידי הממשלה והסוכנות מאז 1985, גרמה לעיוותים חדשים. גם ההסדרים אשר התחיל ביצועם אינם נותנים פתרון מלא ונאות לנטל הכספי. יהיה צורך בהסדרים נוספים, לאחר ויחד עם ביצוע ההסדרים הנוכחיים. על ההסדרים הנוספים להקטין הריבית, למחוק חלק מן החוב שנותר ולפרוש את שארית החובות לטווחים ארוכים יותר.
- המערך יזום חקיקת מספר חוקים, אשר ימחקו את ריבית־העבר ויגבילו את גובה הריבית מעתה והלאה, ישוו את החקלאות לתעשייה מבחינת חוק השקעות־הון ויתקנו חוקי־המס.

כדי שמדיניות זאת תבוצע, זקוק המערך לרוב יציב בכנסת. כל קול תורם להבטחת רוב זה. ב־1 בנובמבר – הצבע אמת!

בשוק 'תלפיות' קיבלו את פרס בהתלהבות ואח"כ גם את שמיר

מאת אריאלה ראובני, סופרת 'דבר'

קבלת־פנים חמה היתה אתמול לשמעון פרס ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ בביקורו בשוק תלפיות בחיפה. עשרות בעלי הדוכנים ומאות קונים, הקבילו את פניו של פרס בקריאות שמחה.

אל פרס נילוו בביקורו ראש עיריית חיפה, ובכירים אחרים. פרס שוחח עם הקונים בשוק וביקש לדעת אם יצביעו למענו. כמה אנשים חיבקוהו ואיחלו לו הצלחה. אחד מבעלי הדוכנים בשוק הכין לכבוד פרס חלה ומלח, ובעל דוכן אחר פתח בקבוק שמפניה, הרים כוסות לחיים ואיחל לפרס ולמערך הצלחה בבחירות. פרס, שהקדיש יום לביקור בחיפה ובסביבתה, סייר בשעות הבוקר בכמה מפעלים במפרץ ושוחח עם פועלים גם ועובדים.

גם שמיר ב'תלפיות'

על חיפה הסתער אתמול גם 'הליכוד'. ראש הממשלה יצחק שמיר סייר בחיפה ובקריות. גם הוא ביקר בשוק 'תלפיות' כשעה לאחר שפרס סיים שם את ביקורו. גם שמיר התקבל בקריאות שמחה על־ידי קהל אוהדיו.

בשעות הערב השתתף שמיר בעצרת בחוצות בית הקרנות. שוטרים אבטחו את המקום והרחיקו קבוצה של אנשי 'כך', שהגיעו לבושים בחולצות צהובות והניפו דגלים וכרזות.

פגישה עם החזאי

כ־200 עתונאי־חוץ, מכל העולם שהגיעו לישראל לסיקור מערכת הבחירות, נפגשו אתמול בירושלים עם ח"כ אהוד אולמרט, אברהם בורג והסטאטיסטיקאי חנוך סמית, והאזינו לתחזית על תוצאות הבחירות. (צילום: רוני נעמן)

ליטוף אחרון ופרידה

לייג מקומי מלטף את אפו של אחד משני הלוויתנים האפורים שנלכדו לפני יותר משבועיים תחת שכבת הקרח באלסקה. אתמול, אחרי מבצע חסר תקדים בהיקפו, שוחררו צמד הלוויתנים אל הים החופשי ופתחו במסעם דרומה. (צילום: א.פ.)

סרט בריטי: קנדי נרצח ע"י 3 מהמאפיה הקורסיקאית

ממשלת צרפת: לשניים מהחשודים יש אליבי מוצק ליום הרצח ● השלישי מת ● הסרט טוען כי לי אוסוולד היה רק 'פתיון' וצוייד ברובה ישן בעל טלסקופ לא־מכוון

מאת דליה שרון, סופרת 'דבר' בבריטניה

לונדון (מיוחד ל'דבר'). – ממשלת צרפת הכחישה שלשום את הטענות שהועלו בסרט טלוויזיה בריטי, ולפיהן שלושה רוצחים שכירים מצרפת הרגו את הנשיא קנדי. הממשלה אמרה, כי לשניים מבין השלושה שהואשמו ברצח הנשיא האמריקאי ב־1963 יש אליבי מוצק.

מטה הצי הצרפתי בפאריס אישר, כי ב־22 בנובמבר 1963, יום הרצח, שירת אחד הנאשמים, פירנטי, ביחידת שולות מוקשים בטולון. משרד המשפטים אמר, כי נאשם אחר, רוג'ר בוגיאני, היה בבית כלא באותו יום.

בסרט, שהופק על ידי חברת 'סנטרל', נטען, כי לפי צורת הפגיעה בראשו של קנדי, הירייה נורתה מלפנים ומאחור, ולא ממקור אחד. הוא מביא עדויות כי הגופה סולקה והוחלפה בדרכה אל הפתולוגים המקומיים שרצו לבדוק אותה. אנשי הבטחון אף איימו על אחד הפתולוגים שרצה לבצע נתיחה שלאחר המוות. הארון המפואר בו הונח קנדי עטוף בסדין, אשר נשלח במטוס לוואשינגטון לנתיחה שלאחר המוות לא היה הארון שהגיע אל המחלקה הפתולוגית בוושינגטון. הגופה הגיעה כאשר היא עטופה בשק שינה רכוס, המוח היה חסר והארון היה זול.

לפי עדויות הרופאים, היה בחלק האחורי של הגולגולת חור בקוטר שבעה ס"מ ואילו בתצלום הרשמי של הגופה שהוגש לוועדה היה רק חור קטן של כניסה של כדור. הרופאים אמרו כי אין ספק כי הכדור שהרג את קנדי נורה מלפנים ומימין למכוניתו ולא מאחור, שם עמד אוסוולד. הסרט מביא עדויות של זונות במועדון הלילה של ג'ק רובי, מי שרצח את לי הרווי אוסוולד, האדם שהואשם ברצח קנדי, שאמרה כי פגשה את ג'ק רובי בפאב יחד עם לי אוסוולד שבועיים לפני הרצח. רובי היה קשור לקרלוס מרצ'לו, חבר המאפיה של שיקגו שקנדי רצה לחסל ואשר נשבע לרצוח אותו. בתמונה שצילמה אשה בדאלאס, שרק לאחרונה העזה להראותה, התגלה אדם לבוש בגדי שוטר, שעמד במקום שממנו נורתה הירייה מלפנים.

הסופר סטיב רוול, אשר הרגיש כי מדובר בקשר בתוך ממשלת ארה"ב, הגיע אל קריסטיאן דוד, מבריח סמים, שהיה בעבר קצין מודיעין, ובתמורה לעזרה שנתן לו סיפר לו דוד כי היתה מזימה לרצוח את קנדי והוצע לו, במרסיי, להשתתף בביצוע הרצח אך הוא סירב. הוא סיפר כי את קנדי רצחו שלושה חברים מהמאפיה הקורסיקאית במרסיי, שאל מנהיגה, אנטואן גסוריני פנתה המאפיה בשיקגו וביקשה לספק להם שלושה רוצחים. שניים מהם עדיין חיים והשלישי מת.

רוול גילה כי שמות שלושת הגנגסטרים הם סרטי, בוגאיאני ופירנטי. הם הוטסו למקסיקו ומשם הועברו לארה"ב כשבידיהם דרכונים איטלקיים. סרטי, שנהג ללבוש מדים למשימותיו, ירה מלפנים, שני האחרים ירו שלוש יריות מאחור, מהן רק שתיים פגעו ואחת החטיאה. הם השתמשו בכדורי דומדום, וזוהי סיבת החור הגדול בגולגולת קנדי. סרטי מת בינתיים, בוגאיאני קשור עתה בקשר הסמים הקולומביאני ופירנטי שוחרר לאחרונה מבית סוהר על אשמת סמים. את השכר עבור הרצח קיבלו הרוצחים בהרואין. לי אוסוולד שימש רק פתיון – הוא נשכר על ידי המאפיה והיה לו רובה ישן עם טלסקופ לא מכוון.

למרות שרוול מסר את ההוכחות ואת השמות לאף.בי.איי לפני כשנה, ולמרות שיש האשמות עקיפות נגד הפושעים בעניין סמים, לא קרה בינתיים דבר, מה שמוכיח כי המזימה נמשכת, כפי שטוען הסרט.

רייגן על שגרירות ארה"ב במוסקבה

המבנה 'ספוג' מתקני האזנה סובייטיים ויש להרסו עד היסוד

וואשינגטון, (עת"ר).– הנשיא רייגן אמר אתמול כי יש להרוס את השגרירות האמריקאית במוסקבה עד היסוד ולבנותה מחדש מאחר והמבנה ספוג מתקני־האזנה סובייטיים.

רייגן אמר את הדברים בתגובה לשאלות כתבים בעת שעלה על מסוק שהוביל אותו למסע בחירות לעזרתו של סגן־הנשיא ג'ורג' בוש. כאשר נשאל אם הוא החליט להרוס את בניין השגרירות, השיב רייגן לכתבים: „כן... מפני שאין דרך אחרת להיפטר ממכשירי ההאזנה שנבנו בתוכו. אנו עומדים להתחיל בהריסה ואנחנו נבנה שגרירות אמריקאית", הוא אמר.

הפרוייקט יעלה קרוב ל־300 מיליון דולר, לפי הערכות בלתי־רשמיות. רייגן נשאל מאין יבואו התקציבים והוא השיב: „עלינו לעשות זאת. אין לנו ברירה. בצורך לקצץ את הכסף מסעיף אחר כלשהו".

מקורות במשטרת לבנון:

כ־1000 מלוחמי חזבאללה התמקמו מחדש בלבנון

מאת דן אבידן, סופר 'דבר' לעניני ערבים

כ־1000 מחבלים מארגון חזבאללה התמקמו לאחרונה מחדש בדרום לבנון, מסרו מקורות במשטרת לבנון.

לדברי מקורות אלה, מחבלי חזבאללה נעזרים במחבלים מארגון הפתח' בראשות ערפאת בבניית תשתיתם המחודשת בדרום. באביב סילקו לוחמי אמל את רוב לוחמי חזבאללה מדרום לבנון.

המקורות הלבנונים סיפרו, כי סוריה מעודדת את שיבת לוחמי חזבאללה לדרום לבנון, משום שעל ידי כך פוחת מספרם במערב ביירות, שם מנסים הסורים זה זמן להשליט סדר. עוד מסרו המקורות הלבנונים כי איראן קיצצה לאחרונה בסיוע הכספי שהיא מעניקה לחזבאללה משלושה מיליון דולר בחודש ל־1.5 מיליון דולר.

מורדי אפגניסטן מוכנים לפגוש נציג סובייטי

איסלאמבאד (ע"צ).– מורדי אפגניסטן הודיעו על נכונותם להיפגש „בפשאואר או במקום אחר" עם יולי וורונצוב, סגן שר החוץ הסובייטי, המכהן זה עשרה ימים כשגריר ארצו בקאבול – על כך מסרו היום מקורות דיפלומטיים באיסלאמבאד.

יו"ר הברית של שבע המפלגות המשתתפות במרד, שמרכזה בפשאואר שבצפון מערב פאקיסטאן, ראבאני, הבהיר עם זאת כי „המג'אהידין", מוכנים לשוחח עם וורונצוב בתוקף תפקידו כסגן ראשון לשר החוץ הסובייטי, אך לא כשגריר ארצו ליד ממשלת קאבול. כזכור, לא מכירים המורדים האפגאנים בממשלה השלטת בקאבול.

סוריה מגבשת אופוזיציה נגד משטר סדאם חוסיין

מאת דן אבידן, סופר 'דבר' לעניני ערבים

סוריה פועלת בימים אלה במטרה לאחד את כל גורמי האופוזיציה הפועלים נגד משטרו של סדאם חוסיין בעיראק.

לצורך זה זימנו הסורים לדמשק את מנהיג קבוצות המחתרת השיעיות מוחמד באקר אל־חכים הפועל בהשראה איראנית. מנהיג זה נועד בשבוע שעבר עם הנשיא אסד ודן עמו בגיבוש תכניות אופרטיביות להפלת משטרו של סדאם חוסיין. במקביל נמסר, כי מנהיגים של קבוצות מחתרת עיראקיות שונות פתחו במגעים בלתי פורמליים בנסיון להביא לאיחוד ביניהן.

הסורים מעוניינים בימים אלה במיוחד בהפלת משטרו של סדאם חוסיין המזוהר תחת מאמציהם להשכין סדר בלבנון על ידי הימנעות הפלאנגות, ואולי גם של מחבלים פלשתינים, בנשק עיראקי.

שר האוצר הסובייטי, בוריס גוסטב:

הגרעון בתקציב ברה"מ לשנת 89 יעמוד על 59 מיליארד ד'

מוסקווה (ע"ר).– ראשי הכלכלה הסובייטית הודיעו על תוכניות לשנת 1989, שנועדו לשפר את אספקת המזון לאוכלוסיה ולהרחיב את הייצור לצריכה תוך כדי „מימון גרעוני".

שר האוצר בוריס גוסטב הודיע היום כי הגרעון בתקציב לשנת 1989 יגיע ל־36 מיליארד רובל (59 מיליארד דולר), המהווים 7.3 אחוזים מכלל התקציב.

בתקציב החדש נקבע גידול מואץ בענף מוצרי הצריכה לעומת מוצרי התעשיה הכבדה. בנוסף על כך מקווים השלטונות לשפר את אספקת המזון, בעקבות הביקורת שנמתחה על המוסדות הממשלתיים בקשר עם המחסור במוצרי יסוד.

השר גילה כי הוצאות המדינה יגדלו בשנה הבאה ב־11 אחוז ויגיעו ל־494 מיליארד רובל (810 מיליארד דולר), ואילו הכנסות המדינה יגדלו רק בשיעור של 3.3 אחוזים ויגיעו ל־458 מיליארד רובל (751 מיליארד דולר).

יצויין כי בשנים הקודמות לא הוזכר כלל הנושא של הגרעון בנאומים שהושמעו עם הגשת התקציב. גוסטב אמר כי התנאים החדשים השוררים בברה"מ בעקבות מדיניות „הפתיחות" של מיכאיל גורבאצ'וב, איפשרו הצגת הבעיה לפני הקהל הרחב. הוא גילה כי המשק הלאומי של ברה"מ סבל אבדות בשיעור 40 מיליארד רובל (66 מיליארד דולר) מאז 1985 בעקבות ירידת מחירי הנפט בשוקי העולם. עוד אמר כי ההוצאות בקשר עם אסון צ'רנוביל משנת 1986 הסתכמו ב־8 מיליארד רובל (13 מיליארד דולר).

בתקציב נכלל סכום של 109 מיליארד רובל (179 מיליארד דולר) למימון המערכת החקלאית תעשייתית, שתטפל בבעיה המחמירה של אספקת מזון ברחבי המדינה. עוד אמר השר, כי סכום של 163.5 מיליארד רובל (268 מיליארד דולר) הוקצב לצורכי בריאות, חינוך ותרבות, עליה בשיעור 9 מיליארד רובל (15 מיליארד דולר).

השבועון הניו־יורקי 'ויליג' וויס' מאשים:

בוש קיבל ב־73 תרומות מאישים פרו־נאציים והביע בהם תמיכתו

מאת מרים פוקס, סופרת „דבר" בניו־יורק

ניו יורק (מיוחד ל'דבר').– כבר בשנת 1973 ידע סגן הנשיא ג'ורג' בוש שאישים בעלי דיעות פרו־נאציות חברים במפלגה הריפובליקנית ומגייסים למענה תרומות, במסגרת מועצת הקבוצות האתניות, כך מגלה השבועון 'ויליג' וויס', אשר התפרסם שלשום בניו יורק.

לידי כתב ה'ויליג' וויס', נפלה תזכורת של הוועד של המפלגה הריפובליקנית המצביע בהוראות על כך שכאשר בשנת 1973 היה ג'ורג' בוש יושב ראש המפלגה, הוא ידע בבירור על חברים פרו־נאציים במועצת הקבוצות האתניות ואף הביע בפניהם את מלוא תמיכתו.

כזכור, לפני כחודש פוטרו ע"י בוש שבעה מאנשי צוותו החברים במועצת הקבוצות האתניות, לאחר שהתגלה עברם האנטישמי. בוש הכחיש אז כי ידע על פעילותם האנטישמית של אנשי צוותו והורה לפטרם מייד.

למרות הכחשותיו של בוש, מאשים השבועון שמלבד ארגון מועצת הקבוצות האתניות, היו מעורבות בגיוס כספים למפלגת הריפובליקנית עוד קבוצות ימניות קיצוניות – פרו־נאציות – ואנשיהם אף הוזמנו למפגשים בבית הלבן.

העיתון מציין במיוחד את בן בריתו של בוש ירוסלב סטאטסקו אשר קבוצתו, ארגון הארצות האנטי בולשביקיות, השתתפה בשנת 83 במפגשים רבים בבית הלבן ונפגשה הן עם הנשיא והן עם סגנו. לדברי השבועון, סטאטסקו היה לאומן קיצוני אוקראיני, אשר שיתף פעולה עם הנאצים בזמן מלחמת העולם השנייה.

אבי פרימור, שגריר ישראל בבלגיה, מסיר את הדגל הישראלי מעל טאנק 'טי־55' סובייטי, אשר נלקח שלל על ידי צה"ל במלחמת ששת הימים. הטאנק נתרם על־ידי ישראל למוזיאון המלחמה בבריסל ביום רביעי. (צילום: א.פ.)

חקלאות

בעריכת אייזיק סדומי

„אין עוד מקום לחתול חקלאי אחר"...

מאת א. אבירדור

ותיקי הארץ הזאת זוכרים עדיין יפה אותו מושל בריטי מתקופת המנדאט, שברצותו לתרץ את מדיניות „הספר הלבן" ואיסור העליה לארץ הכריז כי בארץ אין עוד מקום לחתול אחר...

בנימה דומה לזו הכריז שר־החקלאות אריק נחמקין בכנס חקלאים לקראת הבחירות, שנערך לפני עשרה ימים בכפר־הנופש רמות הגולן, שבארץ אין עוד מקום לשום יישוב חקלאי חדש, כי לתושביו לא יהיה ממה לחיות. קודם כל אין לנו מים, חסרים רבע מיליארד מ"ק מים. שנית אין מיכסות ייצור כי הכל תפוס ואסור לייצר עודפים. ואין, לדבריו, גם לבנות על סיכויים טובים להרחבת יצוא התוצרת החקלאית. הסריה מבקעת הירדן והערבה וגם זאת, לדבריו, מחמת המחסור במים.

המסקנה: להפסיק להקים יישובים חקלאיים חדשים, שלא תהיה להם אפשרות קיום מהחקלאות. יש להניח בבטחון כי רבים מבאי הכנס, בהם חקלאים ותיקים בעלי חזון וגם צעירים בעיקר מיישובי הגולן, לא אהבו הכרזה זו, אם להתבטא בלשון המעטה. אנשי הגולן קידמו את באי הכנס בהצהרת גאווה על הישגיה המקצועיים של החקלאות ברמת־הגולן, שלה התפוחים הטובים ביותר, היין המשובח ביותר, בשר העגל הטוב ביותר ואפילו המים המינרליים הטובים. 32 יישובים חקלאיים פורחים הוקמו שם ב־21 שנות מאמץ חלוצי הם בחולט רואים בחזונם חידוש תנופת האיכלוס באיזור והקמת יישובים נוספים. בשלב זה נפסיק כאן. נחזור ונספר בהרחבה על חקלאות בגולן במדור החקלאות של החודש הבא ובינתיים נחזור אל הכנס ברמות ואל הבעיה המרכזית שנדונה שם, כיצד לחלץ את ההתיישבות והחקלאות ממצוקת החובות הכבדים ונטל הריבית המעיקה.

הריבית על החקלאות גדלה כל יום בשני מיליון שקלים

„ריבית כבדה ומעיקה" אין זו סתם סיסמא, אלא מציאות כואבת כפי שהביאה בכנס יו"ר האגף המשקי במרכז החקלאי חיים מולכו בנתונים הבאים:

★ חובות החקלאות למערכת הבנקאית גדלו בשנת תשמ"ח ב־25 אחוז והסתכמו בחמישה מיליארד שקל, במקום ארבעה מיליארד בסוף תשמ"ז.

★ שיעור הריבית שהחקלאות היתה צריכה לשלם בתשמ"ח הגיע ל־750 מיליון שקל ופירושו של דבר הוא כי הריבית גדלה כל יום בשני מיליוני שקלים.

„אילו היו החקלאים משלמים בפועל ריבית זו לבנקים היתה נותרת ברשותם הכנסה שנתית שוות־ערך ל־30 אחוז מהשכר הממוצע במשק הישראלי באותה תקופה" – אמר מולכו והוסיף: באוצר מדברים כל העת על תוספת שכר רק כתוצאה מהעלאת פריון ותפוקה. החקלאות מצטיינת בעליית פריון ותפוקה מזה שנים ואילו שכרה והכנסה יורדים, עקב פגעי טבע ואדם.

„שער דולר קפוא ושער ריבית לוהט"...

והאדם הזה הוא שר־האוצר היושב בירושלים וחונק את המשק – החקלאות והתעשיה, הפרטי והשיתופי ללא הבדל, כפי שהתבטא בזמנו בעתונות נשיא התאחדות התעשיינים דב לאוטמן, שאת דבריו ציטט בכנס מזכיר התק"ם אהרן ידלין: הוא שהטיל עלינו את „שער הדולר הקפוא ואת שער הריבית הלוהט". לדברי לאוטמן, שער הדולר הקפוא עולה לחקלאות היצוא כל שנה מאה מיליון שקלים ואילו שערי הריבית הבלתי סבירה מסתכמים במיליארדים. שער הדולר קפוא ואילו הוצאות הייצור בשקלים עולות. לדברי סגן שר־החקלאות אברהם כץ־עוז משלמים חקלאי ישראל בעד התשומות הנקנות מ־65 ועד 250 אחוז יותר ממה שמשלמים החקלאים באירופה. בעד הדשנים המקומיים אנו משלמים 40 אחוז יותר ממה שהיה לנו יבוא דשנים אלה.

על מעללי משרד האוצר בנושא הסדר פריסת החובות של ההתיישבות דיבר בהרחבה נחמיה זווילי, שלא חסך גם ביקורת עצמית: „אבד לנו הבטחון העצמי ובחלק אבדה גם האמונה" – אמר „וכשמאבדים את אלה פוסקים להילחם ומתחילים לאבד את הדרך."

שנה וחצי לאחר החלטות האוצר להסדר פריסת החובות לא נעשה דבר ומתברר כי ל־80 אחוז מהמושבים אין הוא יכול לתת תשובה. את הפתרון לשאר ניתן היה לבצע תוך שבוע בלי מנגנון מיוחד. אך מינהלת ההסדר נשלטת ע"י האוצר, הוקם מנגנון חדש שעלה ארבעה מיליוני שקלים בשנה ואתו הנחל בהסדר רק ב־14 יישובים מתוך 400. 210 מיליון שקלים של האוצר לא הועברו ובאותה עת גבו הבנקים מהמשק החקלאי למעלה ממיליארד שקלים ריבית חריגה – סכום בזה שיכול היה לשמש בסיס טוב להסדר.

להכפיל היצוא החקלאי תוך חמש שנים:

בפיהם של נסים זווילי וכידעו היו גם הצעות של חזון ומעשה להמשך פיתוח ופריצת דרכים חדשות להשקעות בהרחבת היצוא וערבויות בטוחות להשקעות אלו בשותפות בין החקלאים, הבנקים והממשלה אשר תקום הבה לא ישלוט הליכוד. לדברי זווילי יוקמו חממות ממוחשבות של עשרה דונמים ליחידת־משק בהשקעה של 150 אלף דולר ליחידה ואלה יבטיחו בשנת 1995 הכנסה שנתית מיצוא של 120 אלף דולר ליחידה. לשם כך יהיו דרושים שני דברים:

★ חקיקת חוק עידוד השקעות הון בחקלאות ללא הגבלות.

★ הסדר אשראי והון־חוזר לחקלאות בתנאים בינלאומיים בערבות מדינה ובריבית נמוכה.

בעיית שער החליפין היא קריטית, אבל הפתרון הוא לאו דווקא פיחות ויש דרכים אחרות להבטחת רווחיות היצוא – אמר סגן שר־החקלאות כץ־עוז, שקרא להחזיר את הערכות ההדדית למערכת הכלכלית ולא להשאיר את החקלאות הקיבוצית חשופה מאנשי ידע ומקצוע שעברו לתעשיה. במסגרת תיכנון ממלכתי כול לצריך, לדבריו לתת יותר דגש ואמצעים לפיתוח המחקר החקלאי וסקר שווקים. מעל לכל צריך מהר ובהקדם האפשרי להסיר מהחקלאות את „גיבנת" החובות הכבדים ע"י מחיקת חלק גדול מחובות הריבית החריגה ופריסת השאר בתנאים נוחים, באמצעות חקיקה בכנסת. כן יש ליצור קרנות ערבות בטוחות בשותפות החקלאים, הבנקים והממשלה. כץ־עוז קרא לחזור אל „החקלאות לחקלאים", היודעים לעשות חקלאות באורחים שיהיו מוערכים ע"י המדינה כמגוון אפשרויות והתערות בריאה בין החקלאים.

חמישים שעות ארכו הדיונים בכנס זה: הופיעו בו מלבד האנשים הנזכרים כאן גם מזכיר הקיבוץ הארצי ומזכירי תנועת המושבים וח"כ יעקב צור ואחרים ודברי סיום נשא שמעון פרס. היה זה, למעשה, כנס בחירות שנעשה בו חשבון נוקב עם מפ"ם המתגבלת ועם ר"ץ העויינת, בתביעה מאנשי ההתיישבות החקלאית להילחם על כל קול למען הצלחת המערך בבחירות. מה שיאפשר לו להקים את הממשלה שכל החקלאים מצפים לה, כולל מצביעי ליכוד בעבר ואפילו תבריה־נאמניה היום, שרק בתקופה האחרונה השכילו להבין מי בנה והקים את ההתיישבות החקלאית ומי הביא אותה אל סף התמוטטות, כפי שהוא נמצאת היום.

שתילים למטעים
★ הדרים – מכל הזנים
★ עצי פרי – בכל הזנים
★ גפן – בכל הזנים
★ סובטרופים – בכל הזנים
משתלות אחים בהראן בע"מ, כפר סבא
משרד: טל' 052-32234, 916043
בית: טל' 052-20166, 917325

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות יצחק נבון בא להתאוורר מאסיפות הבחירות ב"הבימה", בהצגה "אנשים קשים" מאת יוסף בר־יוסף ובבימויו של חנן שניר. בהפסקה שוחח עם השחקנים מאחורי הקלעים והם שיבחו אותו על החלטתו להעביר מיליון וחצי ש"ח נוספים לתיאטרון, כדי לסייע לו להיחלץ מהגרעון הצפוי ולמנוע צמצום דרסטי בהפקת הצגות חדשות ופיטורי שחקנים ועובדים. בתמונה (מימין לשמאל): נחום בוכמן, רבקה גור, השר, יוסי פולק ונסים עזיקרי.

ו.צ.

צילום: נאוה שמש/ישראל סאן

לא יגיע

הסופר המצרי הישיש (77) נגיב מחפוז, חתן פרס נובל לספרות – לא ייצא ב־10 לדצמבר לשטוקהולם לקבל את הפרס. מחפוז החולה בסכרת הסובל מתשישות גופנית אמר אתמול לכתבים בקאהיר, כי רופאיו אסרו עליו לצאת לשטוקהולם מסיבות בריאותיות. הוא סיפר כי הכין נאום בכתב, הכולל דברי תודה על הפרס שנפל בחלקו, ומתאר את מצבה של הספרות בארצות מתפתחות כמו מצרים – שיקרא בשמו במהלך הטקס על־ידי שגריר מצרים בשוודיה.

דן אבידן

משנה מקום

"החתונה הקטנה מרבלינקה", שירו של יהודה פוליקר הידהד אתמול באוויר מחנה ההשמדה הנורא, שם ביקרה משלחת בני נוער מישראל. יהודה פוליקר הקדיש את השיר להוריו, ילידי סלוניקי, שניצלו מהשואה, אך רוב יוצאי עירם נרצחו. משלחת הנוער הרשמית יצאה לפולין לסיור לימודי ביוזמת שר החינוך והתרבות יצחק נבון. הנערים והנערות, שחלקם אף הצטיידו בקלטת "אפר ואבק", הכוללת את השיר מעורר הצמרמורת, שרו אותו בהתרגשות רבה כשדמעות בעיניהם.

לזכרו

בסוף החודש יתקיים ביער יתיר (ליד ערד) טקס הקדשת יער לזכרו של הסופר היהודי האיטלקי פרימו לוי. בטקס, שייערך על־ידי הקרן הקיימת לישראל, ישתתפו משפחתו וחבריו של הסופר בארץ, נציג אירגון עולי איטליה בישראל, נציג אירגון אגודת ישראל־איטליה ונציג אירגון רנטה אלייגרי. אורחי הכבוד יהיו שגריר איטליה בישראל אלברטו ליאונצ'יני־ברטולי והנספח התרבותי רמו רפאלי, וכן המשורר לוזי ממילאנו.

גם הם רוצים

יו"ר איגוד הטייסים, הקברניט יצחק גרנן מבקש משר הפנים, שינהיג הסדר שיאפשר גם לצוותי האוויר הישראליים להשתתף בבחירות, כמו שנעשה לגבי הימאים. הקברניט גנן סבור, שאפשר להציב קלפיות שבועיים לפני הבחירות בהנהלת "אל־על" ובהנהלת "ארקיע" ואנשי צוותי האוויר יוכלו להצביע שם עד מוצאי יום הבחירות. לחלופין הוא מציע להציב קלפי במשרדי ועדת הבחירות המרכזית, כדי שאנשי צוותי האוויר יצביעו שם.

אריה אריד

הפסקת חשמל

אסיפת עם שתוכננה השבוע על־ידי התנועה למען חברה צודקת בראשותו של רפי בהייה בוטלה בגין סירובה של עיריית מגדל העמק לספק חשמל למארגנים. משטרת המקום אישרה את קיום העצרת.

לתפארת

הצ'לן הנודע יליד רוסיה, מסטיסלב רוסטרופוביץ' (בתמונה עם רעייתו גאלינה) זכה אף הוא למתנה של כבוד מהצרפתים – הוא התקבל השבוע לאקדמיה הצרפתית.

מינוי

פיני שומר, סגן יו"ר האגף לתרבות ולחינוך בהסתדרות, מונה על־ידי הוועדה המרכזת של ההסתדרות לראש ועדת הביקורת הפנימית בוועד הפועל. הוא מחליף בתפקידו את נחום מסה, שעבר זה מכבר לנהל את קופת־חולים. בוועדת הביקורת חברים גם שלום חבשוש, חיים ליכטנברג ועדי קנרל.

עצור לפניך

"דרושה זהירות לא רק בנהיגה, אלא גם בהצבעה. יש להיזהר במיוחד מפני תאונה בפניה ימינה". בדברים אלה בירך שלשום שר הכלכלה גד יעקבי את הנהגים, שזכו בתואר "הנהג הזהיר", בטקס שנערך בתל־אביב. פרט לדברי הלצה אלה נמנע השר מלערב ענייני בחירות בענייני תחבורה.

אריה אריד

גול

מיד עם הצטרפותו של דני קורן כעוזרו המיוחד של מזכ"ל מפלגת העבודה עוזי ברעם לתקופת הבחירות, הורגש שינוי בתכנית הסידורים של ח"כ ברעם. קורן, הידוע כחובב ספורט מושבע, קבע כי בכל סיור יבקר ברעם גם את נבחרות הספורט של הפועל. כך אפשר היה למצוא בשבוע שעבר את השניים מפתיעים את העסקנים המקומיים בבעיטת 11 מטר ובקליעה לסל.

את ארמנד האמר אוהבים לא רק בישראל. הצרפתים, המשופעים באותות ובמדליות למיניהם, העניקו לו השבוע אות כזאת. בתמונה: עם שר התרבות הצרפתי, ז'אק לאנג.

חדשות • חדשות • חד

עובדי 'מטוויות הדרום' קיבלו הלוואות באמצעות ההסתדרות

מאת חיים באומל, סופר "דבר"

62 העובדים במפעל 'מטוויות הדרום' באופקים, הסגור מאמצע ספטמבר, יקבלו מההסתדרות הלוואות בסך 500 ש"ח לעובד.

יו"ר ועדת התעסוקה של ההסתדרות, עליזה תמיר, שבהתערבותה הוסדרו ההלוואות, מסרה שזו הפעם השנייה מגייסת ההסתדרות הלוואות לעובדי המפעל המושבת. נודע, שמימון ההלוואות נעשה מקרן של רשת 'משען'.

בתוך כך יוסב מפעל 'תדיראן – מעגלים מודפסים' בקריית מלאכי, שאגף הייצור בו נשרף לפני כמה חודשים, למתקן להכשרה מקצועית. כך סוכם בין נציגות העובדים לבין הנהלת המפעל.

ההסכם, המקיף 110 עובדים, הושג לאחר שהמפעל נקלע לסכנת סגירה בגלל השריפה. העובדים ישתלמו במשך חצי שנה בקורסי הכשרה במקצועם ויקבלו ביטוח אבטלה.

האיחור בלידה גרם פגם מוחי; משרד הבריאות שילם פיצויים

(עז).– שופט מחוזי בבאר־שבע נתן אתמול תוקף של פסק דין להסכם פשרה, שהתקבל בתביעה נגד משרד הבריאות.

התביעה הוגשה בשמו של ילד בן שש מלהר, שאביו טען כי הילד נולד עם פגם מוחי ונקבעו לו 100 אחוזי נכות, כיוון שהרופאים במחלקת היולדות של בית החולים 'אסף הרופא' יילדו אותו באיחור. בהסכם הפשרה התחייב משרד הבריאות לפצות את הילד בסכום של 255,000 ש"ח וכן לדאוג לו בעתיד.

עו"ד מירון קין, שייצג את הילד, טען, שאמו התקבלה ל'אסף הרופא' ביולי 82, חמש שעות לאחר שהחלו צירי הלידה שלה, ובבדיקה אובחנה מצג עכוז של העובר. אחרי כמה שעות אובחן, שהעובר שרוי במצב של מצוקה והוחלט ליילד את העובר בניתוח קיסרי דחוף. הניתוח בוצע כשעה לאחר אבחון המצוקה העוברית.

בחוות דעת רפואית שצורפה לתביעה צויין, שניתוח כזה מבוצעים בתוך 10 דקות מאבחון המצוקה. עוד נטען באותה חוות דעת, שהעיכוב בעריכת הניתוח הקיסרי גרם לנזק המוחי לעובר.

שנתיים לאחר הגשת התביעה לפיצויים הגיעו הצדדים להסכם פשרה, ואתמול נתן השופט אליעזר ריבלין תוקף של פסק דין להסכם. בהסכם הפשרה צויין, כי משרד הבריאות אינו מכיר באף אחד מסעיפי כתב התביעה וכי הסכם הפשרה נעשה מתוך ראיית טובת הילד והוא מהווה את התשובה לכל התביעות בשמו.

שי: הפרסום של 'חדשות' בלי צנזורה – לא היה סוד מדינה

(עז).– מפקד גלי צה"ל נחמן שי אמר בעדותו אתמול בהמשך משפט הצנזורה נגד העיתון 'חדשות' על החלטת העיתון לפרסם ידיעה בפרשת קו 300 ללא הבאתה בפני צנזורה, כי לכל עיתונאי בישראל ברור שהוא חייב להגיש חומר בטחוני לצנזורה ורק הצנזור יכול לפסול אותו מבחי.

כתב האישום מייחס למנהל העיתון עמוס שוקן ולעורכיו יוסי קליין, דינו צור ודני דור פרסום חומר בנושא הטעון צנזורה מוקדמת ללא הבאתו לצנזורה. נטען, כי ב־26.4.84, כמה ימים לאחר שהתרחש אוטובוס 'אגד' בדרכו לאשקלון, פנה דובר שר הבטחון דאז נחמן שי ליוסי קליין והודיע לו על פגישת שר הבטחון משה ארנס עם ועדת העורכים. שר הבטחון דאז הסביר את רצונו באי־פרסום הידיעה על מינוי ועדת חקירה בראשות מאיר זורע לבדיקת נסיבות הריגתם של המחבלים, מחשש לחייהם של ארבעת שבויינו המוחזקים בידי ארגוני המחבלים.

באותו יום, נטען באישום, התקשר בני הר נוי ממשרדי הצנזורה לעיתון 'חדשות' וציין שוב, שכל חומר הנוגע לפיגוע באוטובוס ותוצאותיו, כולל ציטוט מקורות זרים בנושא, חייב הגשה לצנזורה מוקדמת. אף על פי כן פרסם העיתון ידיעה על החלטת שר הבטחון למנות ועדת חקירה.

נחמן שי טען, כי הוא נכח בפגישה שנערכה בין שר הבטחון לבין עמוס שוקן ויוסי קליין. להערכתו, נעתרו השניים לבקשת השר להימנע מפרסום ללא הגשתו לצנזור. שי אמר, כי נכון שהידיעה שפורסמה על־ידי 'חדשות' איננה סוד מדינה, אולם נגעה בחיי אדם, ולכן שר הבטחון פנה בבקשה לוועדת העורכים להימנע מפרסומה.

השופטת אסתר קופ לא אישרה לעו"ד ליבליך, בא כוח העיתון, להציג בפני נחמן שי ידיעות שהתפרסמו מעל גבי העתונות ושלא נפסלו על־ידי הצנזור, כדי להראות לבית המשפט כי הטענה שפרסום עניין מינויה של ועדת החקירה מסכנת את חיי השבויים היא אבסורדית ובלתי נכונה. "סיבה זו הומצאה כדי לחפות על כך, ששר הבטחון הואשם על־ידי ראש השב"כ כמי שנתן לו הוראה להרוג מחבלים", טען עו"ד ליבליך.

עתון ליטאי בארה"ב טוען:

ראשי הקרמלין והפוליטביורו יהודים שהחליפו את שמותיהם

העתון הליטאי בארה"ב "גוחינה" טוען, כי ראשי הקרמלין והפוליטביורו בברה"מ יהודים: יורי אנדרופוב, מי שהיה ראש הקג"ב, היה יהודי ששמו ליברמן; גם דמיטרי אוסטינוב – מי שהיה שר ההגנה בברה"מ, הוא יהודי ששמו אולבריכט; מיכאיל אנדרייביץ' סוסלוב הוא יהודי ששם משפחתו סוריס.

לדברי כותב העתון, שערך את התחקיר, רבע מאנשי הפוליטביורו הם יהודים, ורבים עוד יותר היהודים מבין הסגנים והממשנים בפוליטביורו. נכון לשנת 1983, טוען העתון, קיים "קשר יהודי" בין אנדרופוב־סוסלוב־קולקוב ובין הרוטשילדים־רוקפלרים ממערב והאופנהיימרים בדרום אפריקה.

רשימה דומה של יהודים שמנהיגים את ברה"מ התפרסמה ב"הוסטון פרוגט" היוצא לאור בהוליווד.

בעת האחרונה הוגשו בארה"ב שתי תביעות משפטיות נגד חברת המכוניות "היונדאי־מוטור אוף אמריקה" על אפליה נגד יהודים. המנהל האיזורי של החברה מואשם באפליית העובדים היהודים, במניעת קידומם בעבודה ובהשמעת הערות אנטישמיות. תביעה אחת הוגשה על־ידי סוזן סטלי, שפנתה לעזרת "הליגה נגד השמצה" בעניין אי מילוי הבטחת ההנהלה לקדם אותה בעבודה אך ורק משיקולים אנטישמיים. תביעה אחרת הוגשה על־ידי טום נגמן, סוכן מכוניות, הטוען שלא קיבל זכיון למכירות מכוניות החברה בגלל היותו יהודי. "הליגה נגד השמצה" הביעה דאגתה חדשה שיינקטו צעדים נגד חברת "היונדאי". החברה דוחה האשמותיהם של סטלי ונגמן אך דובר החברה מסר שמנהלה האיזורי של החברה אדוארד גורמלי "כבר איננו עובד בחברה". דובר החברה גם הודה כי כבר בספטמבר 1987 נגוף גורמלי על הערותיו. גורמלי, שמשפטו טרם הוכרע, דוחה את כל ההאשמות נגדו.

ח"כ מאיר צבן, ראש רשימת מפ"ם, סייר אתמול במוסך המרכזי של 'אגד' בחולון ונפגש עם כמה עשרות מעובדי המוסך, שהתכנסו לשיחה ספונטאנית.

בלה וינשטוק והלפרין מועמדים לעוזר המבקר

מאת נתן רותי, סופר "דבר" לענייני משטרה

ירחמיאל הלפרין, ראש מחלק הונאה במשטרת מחוז תל־אביב, ובלה וינשטוק, מי שהיתה ראש מחלקת חקירות פנים של המשטרה – הם המועמדים המרכזיים לתפקיד עוזר למבקר משרד המשטרה, האלוף (מיל.) אברהם ארן.

ראשי משרד המשטרה ומפקדי המשטרה כבר ניסו "לאורר" את היחידה המבקר, זמן קצר לפני שעוזרו של ארן, סגן ניצב איתן גולן, מונה לראש מחלקת החקירות של מחוז המרכז. יצויין, כי אנשי המשטרה מקבלים תנאים משופרים ביחידה, ו"אורורה" היה עלול להפחית את מספר הפונים לשרת בה. בעקבות ביקורת ציבורית רחבה, החליטו מנכ"ל המשרד גד אבינר ושר המשטרה חיים בר־לב לסגת מכוונתם זו.

מנכ"ל המשטרה אמר בעת האחרונה, כי לא היתה לו כל כוונה "לאורר" את היחידה, אולם ידוע שהמפכ"ל, עוזריו, וידידיו הקרובים במשרד המשטרה, מגלים זה זמן רב מורת רוח מעבודתם ה"אנטי־משטרתית" של קציני המשטרה, המשרתים ביחידתו של המבקר.

נחמקין מבקש סיוע ממשלתי לעין יהב

אסון הטבע שפקד את שדות מושב עין־יהב בשבוע שעבר יעלה על שולחן הממשלה באחת הישיבות הקרובות – כך אמר אתמול שר החקלאות אריה נחמקין. שר החקלאות פנה במכתב לראש הממשלה יצחק שמיר וביקש ממנו להעלות את הנושא בדחיפות.

נחמקין מבקש שהממשלה תחליט, כי משרדי האוצר והחקלאות יעמידו לרשות מושב עין־יהב הון חוזר בריבית מתאימה – לחידוש ועיבוד השדות – של חמישה מיליון ש"ח. במרכזן יעבירו מענק ממקורות משרד החקלאות והרזרבה התקציבית בסך שני מיליון ש"ח.

ביקורת בצרפת על ההחלטה להפסיק לייצר הגלולה להפלה מלאכותית

פאריס (ע"צ).– ביקורת חריפה נמתחת על החלטת התשלובת הפארמצבטית הצרפתית "רוסל־אוקלאף" להפסיק את הפצה הכלל־עולמית של הגלולה הגורמת להפלה מלאכותית.

מפלגות השמאל והאגודות לתכנון המשפחה מאשימות את החוגים הקאתוליים בכפיית "דעותיהם שאבד עליהן כלח", על החברה.

יצויין, כי החוגים הקאתוליים מתנגדים בחריפות לשימוש בגלולה זו "אנטי הורמון מיפפריסטון – אר.יו.486" וטוענים כי השימוש בגלולה זו מאפשר לעבור מכשול נוסף בדרך ל"הפיכת ההפלה המלאכותית לדבר של מה בכך".

אנשי השמאל הצרפתי הביעו דאגה נוכח העובדה שחוגים שמרנים קאתוליים מצליחים לאחרונה לכפות את דעותיהם ולהשפיע על־ידי כך על המישור התברואתי והתרבותי של המדינה. הגלולה הוצאה מן המחזור בצרפת, בשעה שבמדינה מתנהל מסע תעמולה חריף, שנועד להביא לאיסור הקרנת הסרט של מארטין סקורסזה "הפיתוי האחרון של ישו".

סגן נשיא התשלובת, פייר דולי, הודה כי ההחלטה להוציא את "אר.יו.486" מן המחזור נתקבלה במידה רבה בעקבות מחאות של מאמינים, וביניהם האגודות נגד ההפלה המלאכותית בארה"ב, גרמניה וצרפת.

ממציא הגלולה, פרופ' אטיין אמיל־בוליה, הביע אף הוא הפתעה נוכח ההחלטה להפסיק את הפצתה. הוא אמר ביום ד' בריו דה־ז'נרו, שם הוא משתתף בכנס של גינקולוגים, כי בקרוב ייצרו את הגלולה מעבדות אחרות והיא "לא תישאר כמגידה". יצויין, כי החברה הצרפתית המייצרת את הגלולה היא סניף של קבוצת "הכסט" המערב־גרמנית, שבבעלותה 54.4 אחוז מהונה. בידי ממשלת צרפת 36.25 אחוז ממניות התשלובת.

הגרלת הפיס

(עש"ת).– בהגרלה מס' 43.88 שהתקיימה ב־27 לאוקטובר 88 זכו המספרים הבאים:

הפרס הראשון – 266,668 ומספר 247292.

הפרס השני – 16,668 ומספר 47292.

הפרס השלישי – 1,668 ומספר 7292.

הפרס הרביעי – 168 ומספר 292.

הפרס החמישי – 18 ומספר 92.

כל המספרים שמסתיימים בספרה 9, 7 ר"ג זכו ב־3 ש"ח כ"א.

לתוכנית המנויים זכו בקוטג': 816621.

'מתקפת הסברה' בירושלים

15 בנות הסברה יופעלו ביום ב' אחרי הצהריים בכל שכונות ירושלים, במסגרת 'מתקפת הסברה' אחרונה לפני יום הבחירות, ועליהן יופיעו אישים מרכזיים.

מזכיר מפלגת העבודה בירושלים עמנואל זיסמן, מסר כי יותר מ־3,000 מתנדבים יטלו חלק ביום הבחירות. 1,200 מהם יאיישו את ועדות הקלפי בעיר בבתי מקבוצות.

מסיכומים של עריכת הבחירות מתברר, כי 15,000 איש הכתתפו באופן פעיל בפעולות ההסברה של המערך בירושלים. בנוסף לכ־22,000 ביקורי בית, שנעשו במהלך החודש התקיימו 1,590 חוגי בית ו־70 כינוסים ואסיפות.

במלאות חמש שנים לפלישה

רייגן משווה פלישת ארה"ב לגרנאדה – לשחרור אירופה

מאת סופר "דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל"דבר"). – הנשיא רייגן חגג שלשום את יום השנה החמישי לפלישה האמריקאית לגרנאדה, השווה אותה לשיחרור אירופה מידי הנאצים, ואמר כי היא שיקפה את "הרוח הבלתי נכנעת של החירות, השוכנת בכל לב אנושי".

ב־25 באוקטובר 1983 שיגר רייגן את חיל הנחתים של ארה"ב אל האי הזעיר גרנאדה, במרכז הים הקאריבי. ימים אחדים קודם נרצח ראש הממשלה המקומי, ועל האי השתלטה כת מארקסיסטית. בגרנאדה היתה נוכחות קובאנית. על הפלישה לגרנאדה נמתחה ביקורת בין לאומית, והיא הושוותה לפלישה הסובייטית לאפגניסטן.

אבל היא הניקה את שיעורי הפופולאריות של רייגן בארה"ב לגבהים חסרי תקדים, והיא התקבלה בהתלהבות על ידי הרוב הגדול של תושבי גרנאדה. חודשים אחדים אחר כך עזבו הנחתים את האי, היו בו בחירות דמוקרטיות, והוא חזר אל חיקם של האמריקאים. גרנאדה היתה שעתה היפה ביותר של "דוקטרינת רייגן", להדיפת ההשפעה הסובייטית בעולם השלישי.

אתמול נאם הנשיא באוניברסיטת ההגנה הלאומית בוואשינגטון, במעמד שר ההגנה קארלוצ'י ומפקדי הכוחות המזוינים. "מנורמאנדיה עד גרנאדה", אמר הנשיא, "אנחנו עומדים לצד החרות". בנורמאנדיה התחיל השלב האחרון של שיחרור מערב אירופה מידי הנאצים, ובדאנאנג התחילה ההתערבות האמריקאית במלחמת וייטנאם, ב־1965.

"אין זאת אומרת שאנחנו ששים אלי קרב", אמר הנשיא, "אבל אנחנו תמיד נכונים להושיט יד לאלה הלוחמים על חרותם כאשר הם צריכים אותה". הוא ניצל את ההזדמנות כדי לבוא חשבון עם מתנגדי מדיניותו בניקרגואה, והכריז ש"סיפור המלחמה למען חרות בניקרגואה עדיין לא נחתם".

תיקון טעות

בכתבתה של יעל פישביין "הדמוקרטיה כחוויה", שהתפרסמה אתמול ב"דבר", נפלה טעות. אורי מרושק איננה בעלת תואר ד"ר, כפי שנתפרסם, אלא תלמידת־מחקר לתואר זה.

לחברה פיננסית גדולה
דרוש
אדם רציני
לתפקיד מעניין ובעל אתגר רב בשיווק וקידום מכירות
* הכשרה, הדרכה ותנאים מצויינים למועמד/ת המתאים/ה
• גיל 45 — 27
• בעל מוטיבציה ויכולת לימוד נושאים חדשים.
• בעל יכולת גבוהה בניהול משא ומתן.
• בעל השכלה תיכונית לפחות.
לקביעת ראיון
גוש דן:
טל. 80 35 22 (03),
דפנה (03) 23 51 48
חיפה והצפון:
טל. 74/5 30 37 (04) אורי
סודיות מובטחת

דרושות
מורות
בשנת שבתון
להפצת מופעי והצגות בבתי ספר
לפנות: א.ב. הפקות
052-563182,
03-240432 ,052-640046

עו"ד
דרוש/ה
עורך / ת"דין
בעל/ת נסיון מוכח בנזיקין, משכב אזרחי והופעות בבתי־משפט.
* למשרה מלאה/חלקית
– 5 ימי עבודה בשבוע–
טל: 03-239224 ,03-244035

חברת מחשבים הנמצאת בתהליך גידול מואץ
מחפשת
מנהל מכירות
בעל נסיון רב בשווק תכנה ויכולת ביצוע מעולה, לתפקיד אחראי ועצמאי, יזמה, יכולת ניהול מו"מ, יחסי אנוש מעולים.
מגורים בגוש דן — הכרחיים.
נסיון בניהול מסחרי — יתרון.
ההזדמנות יוצאת דופן לעבודה רבת עניין, אתגר ובעלת אפשרות קידום
תנאים טובים למתאימים.
סודיות תשמר בקפידה.
לפנות לת.ד. 6610 תל־אביב. 61066 משרה 950

עבודה מיידית בחבר
שרותי כח אדם
ראשל"צ, רח' הרצל 73
טל. 03-9666208, 9666...
ת"א 03-5101420
ירושלים 02-234265
חיפה 04-663966

ל"טמפו תעשיות בירה בע"מ
דרוש/ה
עורך/ת־דין
לתפקיד היועץ המשפטי של החברה
למשרה מלאה 6 ימים בשבוע
דרישות התפקיד
★ נסיון של מעל שלוש שנים במשפט מסחרי
★ נסיון בהופעות בבתי משפט
★ ידיעה טובה באנגלית ושליטה בעברית
תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה
לקבלת פרטים נוספים נא להתקשר לטל' 03-800131, קו פנימי 30

עליות שערים נאות במניות, פעילות ערה בפטרוכימיים

• בסיום השבוע נרשמו עליות שערים נאות במניות תוך המשך פעילות ערה בחברות הפטרוכימיים, אלרון וים המלח. מניות המשתנים עלו ב-2.98%. • עליות השערים נמשכו בבנקאות שבהסדר ובמגזרי המסחר. • בסיכום השבוע נרשמה ירידה בבנקי השקל והוא נסחר אתמול בין 1.85 ועד 1.86, אתמול התעוררה שוב חששות לביצוע פיחות בימים הקרובים. • פרשת השבוע בבורסה – התמוטטות חברת תבל והעלמות מנהלה לחו"ל. • ירידות שערים תלולות נרשמו השבוע בכור, רסקו ואמבנים. • הציבור ממשיך להעביר כספים לקרנות נאמנות סולידיות. • ברקעות הנזילות הבנקאיים נובעים מצימצום אשראי במטבע הכלל אשראי שקלי. • הדולר היציג ירד עד 1.6050, ירידה לדולר בשווקים הבינלאומיים.

מאת שמואל רוזנבלום

ביום המסחר האחרון בשבוע נרשמו עליות שערים נאות תוך פעילות במניות סבירה. מגמת הרכישות באה לידי ביטוי בעיקר בבנקאות ובחברות ההשקעה, שהיו מקורבי הבורסה שהחלו לרכוש מניות מתוך תקווה, שאולי, לאחר הבהירות תצא הבורסה מקפאונה. עוד יותר לפתור עד אשר תתאושש הבורסה אך השוק פועל כיום על מנת בעיקר אשפתי נאמנים, בעיקר הפטרוכימיים. ממגמת הסתר במניות הלל, עליות שערים נאות בפטרוכימיים 7.25%, אלרון 4%, כלל אלקטרוניקה 4.75%, ים המלח 4%, כלל ישראל 5.25%, יהול 4%, דיסקונט השקעות 3.5% ונייר חדרה 3%. עליות שערים מתונות יותר רשמו בכלל תעשיות 2.5%, אלדר 1.5%, בינלאומי 2% וכלל סחר 1.5%. בבנקאות שבהסדר לשנת 1991 כלשר עליות נאות באיגוד 2.2%, מזרחי 0.7%, איי.די.בי. רגילות 0.9%, דיסקונט ב' 2.9%. במניות המשתנים רשמו עליות נאות בקריסטל קונים בלבד, סבמת הספקה אחזקה 13.8%, רימלט 10%, כלל אלקטרוניקה אחזקה 12.35%, כתר 9.7%, אמרין 6.5%, אמפא 7.6%, רובאר 5 10.2%, משוב קונים בלבד, רשף 10.1%, ברמון קונים בלבד. ירידות שערים חדות השערו באמפיר 10%, רכה אחזקה 10.1%, קרגל אחזקה 14.7%, רים 10.1%, נחשון 10%, רנגורן אחזקה 18.3%. אתמול נשמעו בבורסה הערכות ושמועות על אפשרות ביצוע פיחות בשבוע הבא, שמועות אלה נראות כחסרות בסיס אף שבמהלך אתמול הם הלכו והתגברו. גרעונות הנזילות בבנקים גדלו אתמול ובכל הנראה תהיה לכך השפעה מיידית על הריבית השקלית המשולמת למפקידים.

הגורמים כבלתי הגיוניים. אכן נפלטת כירוע בידי קונצרן כור המצוי בקשיים האולי בשל כך מתרחקים המשקיעים מהחברה. בבורסה יודעים להעריך כי מרבים הסיכויים שבמסגרת הסדר בכור עשויה השליטה בחברות אכן להמכר במחיר הגלוה ממחירי הבורסה. מניות פריקלס התעוררו אתמול לתוך רישום עודפי ביקוש נאים למדי. המסחר בפריקלס אופיין במחזורים האחרונים בתנודות עמוקה שגבלה בחוסר עניין. הכאות בסקטור השפעיה ללא ספק על מניות פריקלס העשויות להציג במאזנים הקרובים שיפור ברווחיות. גם במניות רשפים נרשמה התעוררות קלה לאחר ששער המניה נשחק בחודשים האחרונים. זוזלת מחירי הדלק בשווקים הבינלאומיים תורמת ללא ספק להברות הפטרוכימיה כאשר מרגיעה נוצים כידוע משנשג בשווקים הבינלאומיים. האריזה בסקטור זה מלמדת בבירור על הגישה הטלקטיבית בבורסה, תופעה שיש לברך עליה.

מנית השבוע – רשף מתמשבת

בחרנו במניה רשף במנית השבוע כיון שבמהלך השבוע הרחבנו את היריעה אודות מניות הפטרוכימיים שהיו ללא ספק כוכבות השבוע בבורסה. התנודות התלולות במניות רשף מספרות סיפור ספקולטיבי טהור, במידה מסויימת חסר הגיון להלוטין. שימו לב לסיפורה של מניית רשף – מתחילת 1988 ועד תחילת ספטמבר ירדה המניה בכ-77%. מתחילת ספטמבר ועד תחילת אוקטובר טסה רשף בכ-120% לערך, מתחילת אוקטובר ועד אתמול ירדה המניה בכ-50% ויותר. מי שיגנה למצוא הגיון ברזן לכישלון. לנו לא ברור לחלוטין מדוע לפני חודש נרשמה המניה קונים בלבד במספר רב של פעמים ולכעבור חודש נרשם שערי מוכרים בלבד. כבר אמרנו שהגיון או הסבר אינם קיימים כמובן לספקולנטים שפעלו במניה.

סיכום השבוע בבורסה

שבוע המסחר בבורסה עבר עד לגיום שלישי בסימן של ירידות שערים והתחזקות השחיקה במניות. ביומי רביעי וחמישי נרשמו עליות שערים במספר מניות כאלרון, פטרוכימיים ותוספות היו אלה עליות שערים חדות. קשות הגמל הבנקאיות רכשו במהלך השבוע בשלב המסחר במ.ר.צ. כמויות סחורה במניות איכותיות ועקב כך קטן נפח הנפגעים ולחצי המכירה בהלשו. מגמת המכירה מצד קופות הגמל מבטאות נסיון לגוון את תיק ההשקעות גם תוך הגדלת פטרוכימיים במניות. הירידות השקלית הנשיכה השבוע בבסות עליה, הציבור ממשיך בספיה לאשראי בשקלים השקעי ללא ספק על גרעונות הנזילות הבנקאיות.

התשואות השנתיות בבנקאות שבהסדר

שם המניה	פדיון 89 תשואה ריאלית	פדיון 91 תשואה ריאלית
איי.די.בי רגילות	1.62	5.91
איי.די.בי. ב'	1.95	—
איגוד	2.16	6.12
אגוד	—	5.85
דיסקונט ב'	-7.11	6.12
דיסקונט א'	-0.56	5.85
המזרחי ע"ש	1.63	5.70
המזרחי מב"ל	0.96	5.57
הפועלים ע"ש	1.66	5.95
הפועלים מב"ל	1.61	6.10
כלל	1.90	6.10
בל"ל מסוק	1.81	5.88

שערי מניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי/היצע/ביקוש	
אוה"ה ש	31550	20.0	+346	+1.1	+82.0
אידיבי ב'	— הפסקת מסחר —				
אידיבי ב"א	— הפסקת מסחר —				
דיסקונט ש"ה ב'	— הפסקת מסחר —				
טפחות 1	— הפסקת מסחר —				
טפחות 5	— הפסקת מסחר —				
הפועלים מבב	— הפסקת מסחר —				
כללי לא בהסדר 1	14690	46.0	+152	+1.0	+4.0
כלל ש"ה 7	— הפסקת מסחר —				
כלל ש"ה 11	— הפסקת מסחר —				
מסוף וכוך 1	— הפסקת מסחר —				
מסוף וכוך 5	— הפסקת מסחר —				

(בב')בנקים תב' א

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי/היצע/ביקוש	
אידיבי ר"ר ל-89	150100	194	+2200	+1.5	+810
אידיבי ב' ל-89	— לא נסחר —				
אידיבי ב"א ל-89	— לא נסחר —				
איגוד 1 ל-89	115200	31.0	+1500	+1.3	+46.0
דיסקונט ב' ל-89	— לא נסחר —				
דיסקונט א' ל-89	192000	12.0	-1000	-.5	-73.0
מזרחי ש' ל-89	61800	161	+838	+1.4	+206
מזרחי מ' ל-89	— לא נסחר —				
הפועלים ש' ל-89	102150	230	+1700	+1.7	+792
הפועלים ב' ל-89	102000	9.0	+900	+.9	+43.0
כללי א' ל-89	260000	7.0	+2400	+.9	+38.0
בל"ל מסוק ל-89	64250	212			+27.0

בהסדר הצמדה ל-89

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי/היצע/ביקוש	
אידיבי ר"ר ל-91	119500	578	+1060	+.9	+1175
איגוד 1 ל-91	91650	306	+2000	+2.2	+474
דיסקונט ב' ל-91	154650	69.0	+4400	+2.9	+464
דיסקונט א' ל-91	152400	209	+1000	+.7	+202
מזרחי ש' ל-91	49363	1060	+343	+.7	+328
מזרחי מ' ל-91	49200	50.0			-55.0
הפועלים ש' ל-91	80580	2022	+170	+.2	+522
הפועלים ב' ל-91	81100	154	+1080	+1.3	+538
כללי א' ל-91	206999	50.0	+859	+.4	+45.0
בל"ל מסוק ל-91	31170	3573			+712

בנקים למשכנתאות

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי/היצע/ביקוש	
אדנים 0.1	29747	182	+550	+1.9	+140
לאומי משכנתא' ש	10750	135	+600	+5.9	+126
לאומי משכנתא' ם	10949				
כרמל 1	218				
כרמל אופ א	115.0	3150	-2	-.9	-3150
כרמל ש"ה ב	100.5	23150	+4.0	+5.5	+16176
		23055			+37910

מוסדות מימון

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי/היצע/ביקוש	
פיתוח ומשכ' 1	2500	135			-135
משכן 1	4445	50.0	-30	-.7	-936
בנק עצמאות 1	15700				
הבינלאומי למשכ' 1	6749	9.0			-2.0
טפחות מבכ ש	24200				
טפחות רג ש	22900	15.0	-100	-.4	-15.0
החקלאות מבכ א	— לא נסחר —				
החקלאות מבכ 1	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	— הפסקת מסחר —				
פתוח תעשיה מבכ	— לא נסחר —				
פת תעש בב ג	— לא נסחר —				
פת תעש בב בב	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב ד	— לא נסחר —				
פת תעש בב דד	— לא נסחר —				
מרכז לבלבים 5.0	655	1414			-587
תיירות בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	15711	38.0	+500	+3.3	+50.0
כלל ליסינג 0.5ב	14820	3.0			+97.0

ביטוח

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי/היצע/ביקוש	
אילון בטוח 1	90.0				+1315
איתנן ביטוח 1	95.0	2340	-1.0	-1.1	-2340
ארדם 1	905				
בטוח משנה 1	334		+14	+4.4	+150
בטוח משנה 5	128.0	835			-984
בטוח משנה אופ 2	212	495	+10	+5.0	+495
בטוח מת. שה-אמ	116.5	2860			+9140
הדר 1	153.0	6123	+2.5	+1.7	+7204
הדר 5	135.5	10293	+5	+.4	+5608
הדר אופ 2	125.0	10800	+6.0	+5.1	+16060
הפניקס 1	552	2872	-8	-1.4	-5348
הפניקס 5	521	180	+10	+2.0	+180
המשמר-הראל 1	5600				+30.0
המשמר-הראל 5	5890	50.0	+60	+1.2	+80.0
כלל ביטוח 1	245				
כלל ביטוח אופ א	37.0	9947			+16364
כלל ביטוח אג"חו	107.0	3000			-2060
מנורה 1	736		+18	+2.5	+786
מנורה מ"ר 5	656				
סהר ביטוח 1	148.0	2900	+1.5	+1.0	+4100
סקוריטס 1	1065	775			-775
צור שמיר 1	204	2000			-1334
ציון החזקות 1	1516	7.0	-5	-.3	-7.0
ציון החזקות 5	685	200	+11	+1.6	+308

מסחר ושרותים

מסחר

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי/היצע/ביקוש	
אילטרקאונא 1	653		+6	+.9	+100
אילטרקאונא 5	565	1555	-6	-1.1	-906
בטיר עורא 1	294	857			-857
בטיר עורא אופ 2	86.0	1490	-5.5	-6.0	-1566

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי/היצע/ביקוש	
אזורים אופ 1	264		+3	+1.1	+100
אזורים אופ 5	144.5	3000	+1.0	+.7	+34600
אילון מלבב 1	51.0	5250			+24301
אילון מלב אופ	20.0	21575	-.7	-3.4	-23575
אל-הב 1	345 תב	230	+20	+6.2	+230
אפריקה 0.1	15.0				-15.0
אפריקה אופ 5	11020	50.0	+550	+5.3	+65.0
ארדום 1	340	378	+5	+1.5	+656

תעשייה

מזון וטבק

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי/היצע/ביקוש	
דובק מב ש	1575	198	-6	-.3	-198
דובק מב ם	1581	261			+61.0
טבעל 1	218 תב	2470	-13	-5.8	-2970
טבעל 5	185.5	1000	-2.5	-1.5	-1000

שערי איגרות חוב

שערי קרנות נאמנות

יום שישי, י"ז בחשון תשמ"ט, 28 באוקטובר 1988

מכבי ת"א: למחוק חרפת ה־0:10 / נתניה: להישמר ממלכודת השכונה

מאת ברוך דגון

בבני־יהודה, מתגרת הטבלה הלאומית, לא נראית כמי שתוכל לסכן את מכבי נתניה ולהדיח אותה מהפסגה. אם לא יבינו "הזהובים" הפתעה מרעישה תרשום נתניה שבת נוספת בפסגת הטבלה.

בית"ר ת"א המפתיעה תצפה, אמנם, למעידה נתניתית, אולם כדי שיהיה לה יתרון בכורה היא תהיה חייבת לחלוף על־פני משוכה גבוהה ברמתה של הפועל חולון.

תמונת הצמרת תושלם בבאר־שבע ובטבריה. הפועל באר־שבע תארח את שמשון מתוך מגמה לשוב למעגל הנצחונות ואילו הפועל פ"ת תצא לטבריה בכוונה להישמר מהפסד ואולי גם לנצח.

מכבי ת"א, שתארח את מכבי חיפה, תבקש "לנקום" את תבוסת ה־10:0 מהעונה שעברה. הפועל ת"א, לאחר שני הפסדים, תחשיב גם נקודה במקלא מול הפועל ירושלים כהישג.

בית"ר ירושלים עשוייה לשוב למירוץ האליפות על חשבונה של הפועל כפ"ס המאכזבת.

בית"ר ירושלים – הפועל כפ"ס

כפ"ס הוליפה את מאמנה מתוך אמונה, כי משנה מאמן משנה מזל. עם זאת, היא תצטרך להתגבר על חוסר הבטחון של שחקניה כדי להוות יריבה שקולה לבית"רים. הירושלמים, אם לא יקרה להם תקלה, יוכלו למלא את קופתם.

התחזית: נצחון לבית"ר.

באר־שבע – שמשון

באר־שבע יודעת, כי לא ניתן לתקוע יותר בצמרת עם תוצאות תיקו. כשמדובר במשחק ביתי, תהווה חלוקת הנקודות כשלון. צפויה, איפוא, מתקפה גדולה של המאורחים על שער שמשון. השמשונים, לאחר נצחון בבכורה, יהיו מרוצים גם עם נקודה.

התחזית: נצחון לבאר־שבע.

הטבלה הלאומית

	הקבוצה	משׂ׳	נצ׳	תיקו	הפס׳	שערים	נק׳
1.	מכבי נתניה	6	3	3	0	5–9	12
2.	בית"ר תל־אביב	6	3	2	1	4–6	11
3.	מכבי חיפה	6	3	3	0	4–9	10
4.	הפועל באר־שבע	6	2	4	0	3–6	10
5.	בית"ר ירושלים	6	2	2	2	3–7	8
6.	הפועל פתח־תקוה	6	3	1	2	8–8	8
7.	הפועל ירושלים	6	2	1	3	7–5	6
8.	שמשון תל־אביב	6	1	3	2	4–2	6
9.	צפרירים חולון	6	1	4	1	6–8	5
10.	מכבי תל־אביב	6	1	4	1	7–5	5
11.	הפועל טבריה	6	1	2	3	7–4	5
12.	הפועל תל־אביב	6	2	2	2	6–6	4
13.	הפועל כפר סבא	6	0	3	3	8–3	3
14.	בני־יהודה ת"א	6	0	2	4	8–2	2

הפועל טבריה – הפועל פ"ת

פ"ת איבדה גובה לאחר כמה מחזורים של התנשאות ותשוב לה לרשום נצחון כדי לשוב למירוץ הצמרת. המשימה הזאת קשה מאד כשמדובר במשחק־חוץ, ועוד בטבריה. הטבריינים, ללא הלחצים טבעיים, יתקשו מול ההגנה החזקה של פ"ת.

התחזית: תיקו.

מכבי ת"א – מכבי חיפה

ת"א רוצה לא־רק לתקן את רושם מפגש התבוסה עם החיפאים בעונה שעברה, אלא גם את התדמית האפורה שלה העונה. המרשם היחיד הדרוש לת"א, הוא שיפור גדול ביכולת הקבוצתית. כל דריכה במקום תנוצל היטב ע"י חיפה.

התחזית: תיקו.

בית"ר ת"א – הפועל חולון

הנצחון המרשים של חולון בשבת שעברה צריך להדאיג את הבית"רים. ת"א מנוסה, אמנם, בצמרת, אולם חולון עלולה להפילה ברשת ולקטוע את תנופתה. צפוי משחק מעניין.

התחזית: תיקו.

מכבי נתניה – בני־יהודה

במפגש הקצוות חייבים להעניק עדיפות למוליכה, מה־עוד, שהמשחק יהיה במגרשה. בני־יהודה, עדיין ללא נצחון, תאלץ לחפש הזדמנות אחרת להשיגו. כל תוצאה פרט לנצחון נתנייתי תיחשב הפתעה.

התחזית: נצחון לנתניה.

הפועל ירושלים – הפועל ת"א

ת"א חוששת מהפסד שלישי ברציפות, שעלול לתקוע אותה בירכתי הטבלה ולהרחיקה מקרב השלישות. ת"א תהיה, לפיכך, נחושה יותר מתמיד בירושלים, חרף ביזיונות, תצטרך לשבע מתניה.

התחזית: תיקו.

הפועל ר"ג חוצה את הכביש לדרבי נגד מכבי רמת־עמידר

מאת שמואל טל

הפועל ר"ג תשמור על מקומה בפסגת הליגה הארצית גם לאחר שיסתיים המחזור השביעי, זאת בלי להתחשב בתוצאות ה"דרבי" העירוני במסגרתו תתארח המוליכה אצל מכבי רמת־עמידר.

מכל מקום, ברמת־גן אין מרבים על אפשרות אחרת חוץ מנצחון. [illegible]

ומפ"ת שיארחו בביתן יריבות נחותות מהן, יסולו בעין אחת ל"עיר הגנים" בתקוה למעידה הרמת־גנית, עובדה שתאפשר להן לצמק את הפער. מכל מקום, לפני שהן חושבות על צימצום הפער יצטרכו היבנאים לגבור על בית"ר רמלה בשעה שהפתח־תקואים יצטרכו לנצח את אחותם מיפו.

הפועל חיפה, סוגרת הטבלה, הנמצאת עדיין לנצחון בכורה העונה תארח קבוצה אחרת שטרם ניצחה, מכבי סמרה. סמרה תרצה ודאי להמשיך במסורת ולסיים גם משחק זה בתיקו.

הפועל יהוד ה"צולעת" תארח את מכבי שעריים הסובלת מעליות וירידות. בת־ים מאוכזבת מהפסדה להפועל ר"ג ותרצה לשפוך את זעמה על בית"ר נתניה בעוד הפועל לוד והפועל חדרה יאבקו בקרב של מרכז הטבלה.

הטבלה הארצית

	הקבוצה	משׂ׳	נצ׳	תיקו	הפס׳	שערים	נק׳
1.	הפועל רמת־גן	6	6	0	0	6–14	18
2.	מכבי יבנה	6	[illegible]	2	0	2–11	12
3.	מכבי פתח־תקוה	6	3	3	0	9–7	12
4.	מכבי שעריים	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
5.	מכבי יפו	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
6.	בית"ר רמלה	6	1	4	1	6–6	7
7.	הפועל לוד	6	1	4	1	4–4	7
8.	בית"ר נתניה	6	1	3	2	6–5	6
9.	הפועל חדרה	6	1	3	2	9–7	6
10.	הפועל בת־ים	6	2	0	4	8–9	6
11.	מכבי סמרה	6	0	5	1	3–2	5
12.	מכבי עמידר	6	1	2	3	9–6	5
13.	הפועל יהוד	6	0	3	3	7–2	3
14.	הפועל חיפה	6	0	2	4	14–5	2

רמת־עמידר – הפועל ר"ג

בהפועל ר"ג רוצים להמשיך במסע הנצחונות. גם העובדה שמשחק החוץ יערך במעט בבית מוסיף לבטחונם של הרמת־גנים שימשיכו לשמור על מאזן מושלם גם בתום המחזור. פער המיקום והיכולת בין שתי הקבוצות מעניק יתרון ברור לקבוצת הפועל אולם מאזר של "דרבי" תוקים משלו יכולים מהמרי הטוטו לסמן גם תיקו.

התחזית: תיקו המעלה להפועל ר"ג

תיקו תתקבל חלוקת הנקודות כסבירה ביותר.

התחזית: תיקו

מכבי פ"ת – מכבי יפו

פ"ת שפתחה את העונה בתנופה נחלשה לאחרונה ואיבדה נקודות. יפו מאידך החלה את דרכה בצליעה אולם הולכת ומשתפרת ממשחק למשחק. עובדות אלה הופכות את המשחק בין השתיים למעניין ומרתק. הביתיות מעניקה יתרון ל"מלכסים" אולם אסור יהיה לה לזלזל בשפאים הנמרצים.

התחזית: תיקו המעלה לפ"ת

מכבי יבנה – בית"ר רמלה

יבנה זקוקה כדי ארבע נקודות מהפיסגה. כדי להישאר בתמונה יצטרכו הנאי וחבריו להתעלות על עצמם ולהוציא את זעמם על בית"ר רמלה. רמלה למרות מיקומה הגבוה יחסית בטבלה נופלת ביכולתה מיבנה. כל תוצאה להוציא נצחון של יבנה תתקבל כהפתעה.

התחזית: נצחון ליבנה

הפועל חיפה – מכבי סמרה

שתי קבוצות שטרם ניצחו העונה יפגשו בקרית־חיים. ביום רגיל אפשר היה להצביע בוודאות על החיפאים כמנצחים בטוחים. אולם לאור המשבר הפוקד אותם ונוכח העובדה שסמרה תשחק כהרגלה על

הפועל לוד – הפועל חדרה

לוד, שזכתה בשבת הוחלפת בנצחונה הראשון, מקווה כי הנה היה האות לנצחונות נוספים. למולה היא תארח קבוצה שמאבדת מיכולתה מחוץ לביתה. לכן סביר להניח כי שלוש הנקודות ישארו בבית ויקרבו את לוד לחלק העליון של הטבלה.

התחזית: נצחון ללוד

הפועל יהוד – מכבי שעריים

פתיחה כמו לא זוכרים ביהוד מזה זמן רב. העובדות מדברות בעד עצמן: לאחר שישה מחזורים, שתי נקודות ומקום לפני אחרון. למרות ששעריים נוצחה בשבת האחרונה בביתה היא טובה יותר מיהוד ולפיכך נראה כי גם לאחר המפגש תשאר יהוד מתחת לקו האדום, אם כי תיקו לא יפתיע איש.

התחזית: תיקו המעלה לשעריים

הפועל בת־ים – בית"ר נתניה

בת־ים הפכה לקבוצה ביתית מובהקת. את שני נצחונותיה רשמה עד כה במגרשה הביתי וסביר להניח כי גם לאחר המפגש נגד הבית"רים מעיר היהלומים לא תשבר המסורת. ותניכיו של מאיר ניסני יוכו בכל הקשה. נתניה אמנם נחלצה ממקומה מתחת לקו האדום אולם מחוץ לביתה אין לה סיכויים רבים.

התחזית: נצחון לבת־ים

באנגליה: נוריץ' תמשיך לשמור על מקומה בפיסגה

מאת ג. שרון

נצחונה של נוריץ' שלשום על היונייטד במנצ'סטר (1:2) ביסס אותה בפיסגת הטבלה האנגלית. מחר היא תארח בבית את סאות'המפטון ולכל הדעות היא מוערכת לשמור על מיקומה ולהוסיף נצחון נוסף למאזנה.

מילוול, הדולקת בעקבותיה, טרם ספגה העונה הפסד. מחר זה יכול לקרות, שעה שהיא תתארח אצל מידלסברו. ליברפול שספגה באמצע השבוע הפסד לליגה שלישי תשחק אף היא מחוץ לביתה, כלוטון מול הקסטאס.

ארסנל וקובנטרי יפגשו במשחק צמרת ב"הייבורי". להנהגת נוספת טוטנהאם יוצאת למשחק חוץ נגד אסטון וילה.

יתר המשחקים: צ'רלטון – שפילד ונסדיי; דרבי – וימבלדון; לוטון – ק.פ.ר; ניוקאסל – נוטינגהאם פורסט.

משחק מעניין יהיה ביום ראשון אל מול מצלמות הטלוויזיה ובו תארח אברטון ב"גודיסון פארק" את מנצ'סטר יונייטד.

המשחק המרכזי בליגה הסקוטית יפגיש את סלטיק וראנג'רס. יתר המשחקים: דאנדי יונייטד – מאדרוול; המילטון – היברניאן; הארטס – אברדין; סט. מירן – ריינג'רס.

בליגה הגרמנית

המוליכה המערב־גרמנית באיירן מינכן תארח מחר את שטוטגארט קיקרס ותשמור קרוב לוודאי על מקומה בראש הטבלה. המבורג השניה בטבלה תשחק אף היא בבית נגד קרלסרוהה. יתר המשחקים: לברקוזן – בוכום; שטוטגארט – מאנהיים; האנובר – סט. פאולי; דורטמונד – קלן; ברמן – אורדינגן; מנשנגלאדבאך – נירנברג; קייזרסלאוטרן – פרנקפורט.

בערוץ 2 – לראשונה בארץ!!!
ישודר במלואו משחק הכדוריד
בין
א.ב. נס ציונה – מכבי נתניה
ביום שישי, 28.10.88 בשעה 6.35 בערב.
כדאי לצפות!

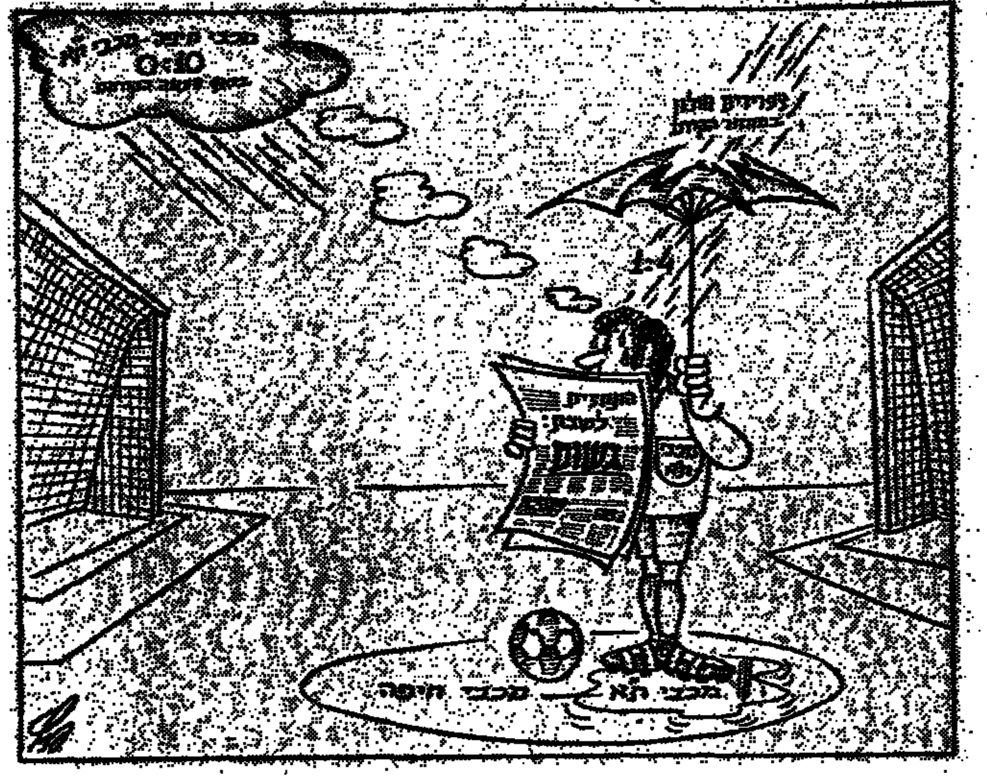

שלושה ישראלים היום בשלב חצי גמר הטניס באשקלון

שלושה ישראלים ושוודי יפגשו היום בחצי גמר סבב פרנקל בטניס באשקלון. גלעד בלום ישחק נגד עמית נאור ורביב וידנפלד יתמודד עם השוודי, אנגל.

אתמול ברבע הגמר לא התקשו שלושת הישראלים לנצח. גלעד בלום גבר על השוודי אומנבלאס בשתי מערכות 5:7, 0:6. עמית נאור ניצח את אורן מטוואסל אף הוא בשתי מערכות 2:6, 2:6.

רביב ויידנפלד לא התקשה במשחקו נגד האנגלי איוון 4:6, 1:6. לעומת זאת, נאלץ אנגל להזיע מול הרבי בנסון לפני שגבר עליו בשלוש מערכות 4:6, 6:4, 3:6.

בגמר הזוגות ישחק הזוג שלמה גליקשטיין והאמריקאי יעקובסון מול גלעד בלום ומכאל דניאל, שניהם מישראל כמובן.

לחצי גמר הנשים העפילו שתי ישראליות, הולנדית ואמריקאית. אלופת ישראל, אילנה ברגר גברה על ההולנדית ואנדנברג 2:6, 2:6. היא תשחק בחצי הגמר נגד ההולנדית אייכנבוים שגברה על קארטונטי מאיטליה 3:6, 3:6.

בחצי הגמר השני ישחקו הישראלית יעל סגל נגד האמריקאית ספאנס. סגל הפתיעה את רליה קוריאט 3:6, 2:6 בעוד האמריקאית ניצחה את יעל שביט מישראל 2:6, 0:6.

נצחון למנסדורף בטורניר בפאריס

עמוס מנסדורף העפיל אתמול לרבע גמר טורניר הטניס בפאריס לאחר שגבר בקלות יחסית על האמריקאי דאוויק רוסטאגנו בשתי מערכות 3:6, 2:6. מנסדורף נמצא ברבע הגמר בחבורה טובה יחד עם האמריקאים ג'ון מקנרו, אהרון קריקשטין.

מקנרו שניצח בסיבוב הראשון את הצרפתי הנרי לקונט גבר אתמול על בן ארצו פול אנקה. קריקסטין ניצח את האוסטרלי ג'ון פיצג'רלד בשתי מערכות 5:7, 4:6.

אולם את ההפתעה של סיבוב שמינית הגמר הולל אלוף רמת השרון האמריקאי בראד גילברט שגבר על האלוף האולימפי הצ'כי מילוסלב מצ'יר 3:6, 4:6.

"טבילת אש" בין־לאומית מוצלחת להפועל ראשל"צ

מאת שמואל קליגר

טבילת האש הבין־לאומית הראשונה של כדוריד אלופת המדינה הפועל ראשל"צ עברה בהצלחה ואפילו עם סיכויי סביר לעבור לשלב הבא באליפות אירופה לאחר ניצחון 23:28 על אלופת יוון פיליפוס הוריאס.

אוהדי הכדוריד בראשל"צ אכן ציפו לניצחון הבכורה בכליון עיניים, אבל לא לדמה כמו הם יהלו. המשחק, שאכן היה בשליטה משמעותית של הפועל ראשל"צ לא התעלה מהכוונה האבסולוטית לרמה איכותית גבוהה. אמנם, קצב הבקעת השערים השביע רצון, אבל באופן כללי המשחק הקבוצתי, מהלכי־הכדור ושטף המשחק לא הרשימו את [illegible] בראשל"צ מאוישותו.

על פי נסיון העבר ולאור יחסי הכוחות צריך פער של 5 שערים להספיק לגומלין שיהיה בשבוע הבא ביוון, אולם צריך לזכור שהפועל שלא כמו היריבה העירונית מכבי, חסרת נסיון בינלאומי – דבר שעלול להיות בעוכריה בסיכום שני המשחקים.

דפיקות לב מיותרות היו לאוהדי הפועל עד להפסקה שאליה ירדו ביתרון זעיר 10:11. אמנם, הראשל"צ נטלו את היוזמה לידיהם מתחילת המשחק ועובדה הראויה לציון, שהמאורחים רשמו לזכותם יתרון רק פעם אחת במשחק 3:4 אך לזכות הקבוצה הישראלית יאמר שבכבוד למרות הצליחה להגדיל את הפער לאחר ההפסקה.

יום מוצלח במיוחד היה לחיים רוז – שחקן שכדרך כלל אינו מרבה להבקיע – הפעם הרשים במנה של 8 שערים. גם לייזר חרד עם 6 שערים עשה את המוטל עליו. שלום כהן הבקיע 4 שערים נוספים.

אולם בכדוריד יש משמעות מיוחדת ליכולת השוער ואכן, אבנר רדורי היה מצויין ועורר תשואות ביציעים במספר מצבים מלהיבים ולזכותו, בין היתר, יש לרשום את ניצחון הבכורה באליפות אירופה.

גביע ללא הפתעות

מאת משה כהן

מחזור גביע משעמם. כך ניתן לסכם את משחקי שמינית גמר גביע המדינה בכדורסל, שנערכו אמש. בשלב רבע הגמר כבר יהיה מעניין יותר ואז נוכל לראות כמה משחקים שקולים בין הקבוצות הלאומיות.

ברבע הגמר (ב־1.12.88)
מכבי ת"א – מכבי ראשל"צ
הפועל ת"א – אליצור נתניה
גליל־עליון – הפועל חיפה
מכבי ר"ג – מכבי חיפה

למעשה, הסיפור המרכזי של גביע המדינה התגלגל כבר במוצאי שבת, בעת שהפועל חיפה הדיחה את הפועל חולון במשחק שהוקדם. יתר התוצאות היו צפויות ושוב הוכח כי קבוצות הליגה הארצית לא מסוגלות להוות יריב שקול ללאומיות משופעות הכוכבים. גם בשני המשחקים בהם נפגשו קבוצות לאומיות לא היה מעניין במיוחד והתוצאות היו צפויות.

אולי כדאי לראשי איגוד הכדורסל לשקול שוב את שיטת משחקי הגביע, כיוון שכל עוד שחקנים זרים מככבים בקבוצות הלאומיות, לא יהיו לנו מאבקים שקולים בשלבים המוקדמים של הגביע ובכך מאבד המפעל הזה מיוקרתו, שכן ההפתעות מהוות את אחד מהאטראקציות של גביע המדינה.

הפועל גליל־עליון שיחק בהילוך ראשון מול הפועל ירושלים וגם זה הספיק לחניכיו של מולי קצורין לזכות בנצחון ביתי – 69:77. אין ספק, כי מחר מול מכבי ת"א יאלצו שחקני הגליל לגלות שיפור ניכר ביכולתם.

אליצור נתניה לא נכשלה בביתה מול סוגרת הטבלה הלאומית, הפועל איתן/גבת. שחקני עיר היהלומים זכו בנצחון מוצדק – 95:106.

כאמור, במפגשים בין קבוצות הליגה הלאומית לקבוצות הליגה הארצית היתה ידן של הלאומיות על העליונה כשגם הביתיות של קבוצות הארצית לא סייעה להן במיוחד והמשחקים דמו יותר למשחקי אימון, למרות שבחלק מהם הצליחו קבוצות הליגה הארצית להטריד במקצת את הלאומיות השאננות.

הפועל בן שמואל ניסתה אמש להפתיע את מכבי ראשל"צ. ברוב דקות המשחק הוליכו שחקני בן שמואל והצליחו להוות יריב שקול לשחקני עיר היין, אבל בסופו של דבר הצליחו האורחים להמנע מאי נעימות ולזכות בנצחון שהעלה למשחק רבע הגמר מול מכבי ת"א – 73:94.

גם מכבי חיפה לא ליקקה דבש בגבעת שמואל. המקומיים ניסו להוות יריב שקול ולנצל את השאננות של שחקני עיר הכרמל, אבל היכולת העדיפה של החיפאים מנעה בסופו של דבר הפתעה – 86:99.

מכבי ר"ג טיילה בגימנסיה הרצליה. שחקני עיר הגנים הביסו את מכבי דרום ת"א בתוצאה 77:128.

לודוויג קוגל חלוץ באיירן מינכן בדרך להבקעת שער לזכות קבוצתו במשחק גביע אופ"א נגד סטארדאל הסובייטית

הסימפטיה להפועל חולון הנקודות למכבי תל־אביב

כמעט הפתעה בהיכל הספורט ביד־אליהו • חולון ניסתה לקום מהקרשים ולשגר לשב את מכבי ת"א • ויליאמס ה"קשיש" מסרב להזדקן • מי אמר שג'מצ'י לא מסוגל להבריע משחקים? • איוואן דאנבקן עדיין ללא נצחון

מאת מנחם בלום

שריקת הסיום בהיכל הספורט ביד־אליהו: שחקני ואוהדי הפועל חולון לא יודעים אם לצחוק או לבכות. לפני פתיחת משחקם מול מכבי ת"א הם היו מוכנים לחתום על הפסד בהפרש של שלוש נקודות, אבל לאחר יותר הבהרות במבריש היתה להם בהחלט סיבה טובה להיות מאוכזבים. המכבים זכו בסופו של דבר בקרשי רב בנצחון 82:85 (43:45).

מאמן מכבי ת"א, צבי שרף ידע היטב מדוע עליו לחשוש מהמשחק. שרף טען במהלך השבוע כי חולון קבוצה מסובבת ואסור להסתנך על הפסדיה האחרונים. ואכן, אמש ראינו הפועל חולון אחרת. אומנם השחקנים עדיין סובלים מחוסר בטחון ומכושר גופני לקוי, אבל אין ספק, כי לחולון יש צוות שחקנים מעולה שעוד ישתלב במהלך העונה בצמרת הטבלה.

עבור חולון יכול היה משחק אמש להוות נקודת מפנה. נצחון על האלופה היה משכיח את כל ההפסדים המתפירים של התקופה האחרונה ואין לי ספק כי כמה אוהדים חולונים אף היו מוכנים לחתום על הפסדים לקבוצות כמו מכבי ר"ג הפועל חיפה תמורת נצחון חוץ על מכבי ת"א, אולם שוב הוכח כי את מכבי קשה מאוד להפתיע. אפילו בערב בינוני יודעים המכבים להתעלות על עצמם בדקות המכריעים ואמש הוכח שוב, כי מכבי ת"א זה הרבה מעבר לערב מוצלח או גרוע. אפילו ללא שחקנים תוצרת בית לא השתנה האופי המכבי והנפת דגל לבן לא מופיעה בלכסיקון האלופה הנצחית של הכדורסל הישראלי.

כוכב המשחק היה ללא ספק דורון ג'מצ'י, שקלע ללא רחמים והכריע את משחק חבריו. ג'מצ'י גם גילה בגרות, כשקלע את סל הנצחון בשניות הסיום. לעומתו, גילה ווילי סימס איפוק רב במשחקו. מוטי דניאל לחם כארי מול חבריו מהעבר הלא רחוק, לאבגן מרסר שיחק הזל מפתיחת המחצית השניה עם ארבע עבירות אישיות והדבר אילץ אותו להזהר במשחק ההגנה שלו, אבל בכל זאת הוא הצליח לקטוף 8 כדורים חוזרים מהסל ולשמור לא רע ארל ויליאמס. קוין מאגי קלע מתחת לממוצע, אבל הוא תרם בסופו של דבר לנצחון חבריו. באולו היה טוב יותר והוא גילה יציבות לכל אורך המשחק, אבל הוא לא הצליח לסחוף את חבריו למשחק שימוטט את החולונים.

בדקות רבות הפתיעה מכבי במשחקה המהיר. במחצית הראשונה הציגו המכבים שמירה אזורית, שממנה יכלו אפילו הגבוהים לצאת להתקפות מהירות על הסל החולוני, אבל משחקה של מכבי לא היה יציב וזאת הסיבה שחולון לא נאלצה להניף דגל לבן כבר במחצית הראשונה. הבעיה העיקרית של מכבי במהלך המחצית הראשונה היתה בריבאונד ההגנה. החולונים הצליחו להשתלט על יותר מידי כדורים חוזרים. במחצית השניה עברו המכבים לשמירה יותר אישית, אבל חולון כבר צברה בטחון ולא אפשרה לחניכיו של צבי שרף לברוח.

השחקן הבולט בחולון היה ארל ויליאמס, המסרב להזדקן. הענק הקשיש נכנס במחצית השניה להילוך גבוה, כשקלע 16 נקודות ועוד מול שלישיית הענקים הטובה באירופה. טוני זינו בהופעת הבכורה שלו במדים הסגולים של חולון הותיר רושם חיובי ואין ספק כי עם שיפור בכושרו הגופני והשתלבותו במשחק הקבוצתי עוד נשמע עליו רבות.

דייוויד בורמור סבל מעליות וירידות. הוא עשה כמה פעולות חיוביות, אבל כמה טעויות גסות שלו, בעיקר בדקות הסיום השכיחו את תרומתו הרבה. בן מקדונלד גילה יציבות רבה, אבל עדיין זה לא אותו מקדונלד שאנו מצפים לראות. יונתן דלול שלא פתח בחמישיה הפותחת ובהמשך שיחק כרכז היה בינוני. ניב בוגין לחם כארי, אבל הוא סבל מחוסר בטחון. ישראל אלימלך שיחק היטב במחצית השניה והחזיק את חולון בתמונת המשחק. מפליא מדוע שמואל זיסמן המנוסה לא שולב במשחק. אין ספק, כי הוא היה מסוגל לתרום למשחק חבריו.

פתיחת המשחק היתה שקולה – 2:4, בהמשך עלתה מכבי ליתרון ובדקה ה־6 הורה לוח התוצאות על 9:18. במצב זה החלו החולונים לצמק את התוצאה. המשחק השקול נמשך עד לשריקת הסיום, כשכל ניסיונות המכבים לברוח עולים בתוהו.

ברוב דקות המחצית השניה חזו הצופים בגרנדת סלים. עד הדקה ה־33 התנהל המשחק ביתרון קל של המכבים. אולם בדקה זו קלע אלימלך חמש נקודות רצופות והצליח לאזן את התוצאה – 72:72. מכבי לא נבהלה וברחה תוך שתי דקות ליתרון של חמש נקודות – 72:77, אבל חולון לא נשברה וקלעה שבע נקודות ללא מענה – 77:79. בדקות אלה היה זינו השחקן הבולט בשורותיה.

הקהל קם על רגליו וריח הפתעה ריחף באולם. גרנדת הסלים. במצב של 82:83 למכבי, החלו שתי הקבוצות לאבד כדורים, עד שג'מצ'י בסל נוסף עשר שניות לפני הסיום הבטיח את נצחון חבריו – 82:85.

שפטו סוד ודרניק ודוד רגן לעיני 7000 צופים בהיכל הספורט ביד־אליהו.

נקודות למכבי ת"א: ג'מצ'י 33, באולו 20, דניאל 10, מאגי 9, סימס 7, מרסר 4, ליפין 2.

נקודות להפועל חולון: ויליאמס 20, ג'ינו 19, מקדונלד 11, אלימלך 9, דלול ובוגין 8 כ"א, בורמור 7.

טוני זינו, הרכש החדש של הפועל חולון הוכיח כבר אתמול כי כדאי היה להביא אותו מאיטליה. קוין מאגי חש זאת היטב
(צילום: א. קנפר)

הליגה הלאומית בכדורסל

	הקבוצה	משׂ׳	נצ׳	הפס׳	סלים	נק׳
1.	מכבי ת"א	6	6	0	533:623	12
2.	הפועל ת"א	6	5	1	487:589	11
3.	גליל עליון	6	5	1	465:524	11
4.	מכבי ר"ג	6	4	2	556:569	10
5.	מכבי חיפה	6	4	2	470:494	10
6.	מכבי ראשל"צ	6	4	2	521:556	8
7.	הפועל חיפה	6	2	4	508:530	8
8.	הפועל חולון	6	2	4	490:406	8
9.	הפועל ים	6	2	4	538:491	8
10.	אליצור נתניה	6	1	5	580:513	7
11.	אליצור רמלה	6	1	5	619:519	7
12.	איתן/גבת	6	0	6	652:533	6

ארל ויליאמס גילה אמש רוח נעורים. בתמונה הוא נראה נאבק אפילו בחברו לקבוצה, ניב בוגין
(צילום: א. קנפר)

מכבי מצפינה מחר לגליל

מאת משה כהן

48 שעות לאחר נצחונה הדחוק על הפועל חולון, תנסה מחר האלופה, מכבי ת"א לזכות בנצחון חוץ משכנע מול הפועל גליל־עליון.

המשחק הוקדם בגלל יציאתה של הפועל גליל־עליון לבודאפשט, כדי לשחק במסגרת המשחקים הבוקרים של גביע אירופה למחזיקות גביע.

אין ספק, כי מכבי לא היתה אמש במיטבה וחניכיו של צבי שרף מסוגלים להרבה יותר. מחר הם יאלצו לשפר את יכולתם, שכן שחקני הגליל יבואו להפתיע.

אומנם חניכיו של מולי קצורין סבלו לאחרונה מחוסר יציבות, אבל בערב מוצלח הם בהחלט מסוגלים להטריד את הכוכבים. הרבה יהיה תלוי בפתיחת המשחק. אם הפתיחה תהיה שקולה צפוי לנו מאבק מעניין ומרתק.

אולם, תוצאת המשחק תהיה בכל מקרה תלויה בעיקר בכוכבים. יכולת ממוצעת שלהם תספיק להם לזכות בנצחון חוץ בכפר בלום.

נבחרת הנערים בטניס יוצאת להונג־קונג

נבחרת הנערים של ישראל עד גיל 16 בטניס יוצאת היום להונג־קונג, שם תיטול חלק באליפות אסיה ליחידים. אליפות זאת תשמש הכנה לישראלים לקראת אליפות העולם שתתקיים באוסטרליה.

שלושת הישראלים, אבי פרלה, עמית בן דוד ושי פרידמן ישחקו נגד מתמודדים מ־16 מדינות על התואר העולמי.

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר נב דבר ראשון בבוקר

לסניפנו ברחובות
דרושים/ות
פיזיותרפיסטים/ות
★ בעלי נסיון
★ למשרה חלקית או מלאה
המעוניינים מתבקשים לפנות לגב' חלמה רחוב בנימין 23 רחובות טלפון: 08-457993

לסניפנו בחדרה
דרוש/ה
רוקח/ת
★ בעל/ת נסיון
★ למשרה מלאה
★ 5 ימי עבודה בשבוע
★ תנאים טובים למתאימים
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף, רח' הרברט סמואל 71 טלפון: 06-333805
– סודיות מובטחת –
כדאי לך בקופת חולים מאוחדת!

דרוש/ה
מנהל יחידה
לחברה הנדסית גדולה באזור המרכז
דרוש/ה מנהל יחידה, העוסקת בשיווק ובהתקנת מערכות בתחום האינסטלציה הסניטרית.
דרישות התפקיד: ★ ידע הנדסי ונסיון קודם בתחום האינסטלציה הסניטרית ★ יכולת שיווק מוכחת ★היכרות עם יועצים וקבלנים בענף ★ שליטה באנגלית או גרמנית, ברמה גבוהה – תנאי הכרחי.
מועמדים מתאימים לדרישות התפקיד יפנו בכתב־יד אל ת.ד. 4104, תל־אביב 61040, עבור "מנהל יחידה."
רק מועמדים מתאימים ייענו. סודיות מובטחת

לחברה עתירת ידע דרוש/ה
מהנדס/ת אלקטרוניקה
לעבודה בפרויקט מחקרי
★ בעל/ת ידע מעמיק בנושאי עיבוד ספרתי של אותות – DSP (חומרה ותוכנה).
★ יתרון לבעל/ת ידע ב־RF.
★ נסיון קודם בנושאים הנ"ל – יתרון.
נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים לת.ד. 5914 הרצליה, מיקוד 46101
– סודיות מובטחת –

A Leading Electronic Agency
Requires

Sales/Application Engineer
for Advanced Semiconductors
(Knowledge in Analog Circuitry).

Sales/Application Engineer
for Electronic Measuring instruments
(Knowledge in Digital Circuitry).

Basic requirements:
- Young, dinamic, hard working, willing to travel.
- Some experience in sales/marketing.

Send your Resume in English to P.O.B. 1717, Ramat-Gan 52117.

אסותא
בית החולים הפרטי הגדול בישראל
ז'בוטינסקי 62, תל־אביב, טל. 03-240185.
נמנה על קבוצת כלל

ד ר ו ש ה
מזכירה רפואית
לחדר ניתוח
לשעות אחה"צ
+ יום ו' בוקר
לפנות לדינה בטלפון: 246866
אל־עד 86'

בחיפה למפעל תעשייתי בינוני בתחום המזון
דרוש/ה
מנכ"ל
על המעוניינים לפנות בכתב לת.ד. 76 חיפה 31000

ברלוי
מזגאויר לרכב בע"מ
למפעלנו באזור התעשיה ב' הרצליה
דרוש
מודליסט עץ
תאור התפקיד:
בנית מודלים לאקום מדויקים.
★ נסיון של 3 שנים
★ יכולת עבודה בצוות
לפנות טלפונית לישראל 052-553288

למכון תערובת
דרושים
תזונאי
לבעלי כנף ובקר
תוכניתן
מנוסה במערכת VAX
יש לשלוח קורות חיים
לת.ד. 9175 ת"א 61009
סודיות מובטחת

מגן מעליות בע"מ
דרושים
1. מסגרים, רתכים
2. מהנדסאי מבני
3. בעל נסיון מסביבות פ"ת
03-9247777 ליחזקאל מיום ראשון

מלונות
מעוניין/ת להשתלב בענף המלונאות?
אם את/ה עד גיל 35
מלון דן פנורמה ת"א
מציע לך תפקיד
אחראי/ת צוות
מתאימים/ות יפנו למח' כ"א
טל' 03-663311

אשכול
דרושה **פקידה**
★ משרה מלאה במוד גביה ★ בעלת סמ 2 בהנהח"ש
★ עדיפות לבעלות נסיון בגיטה
נא לפנות למלי בטל' 03-5618622 החל מיום א'

עיריית רמלה
למחלקה לשרותים חברתיים
דרושים
★ עובדים סוציאליים כלליים
★ עובדת לנוער במצוקה
★ עובד/ת קהילתי
★ מרכז/ת התנדבות עירוני
★ עובד/ת סוציאלי/ת חונך/ת ערבית
בדבר פרטים נא לפנות למנהל המחלקה מירון, טלפון: 08-226423
משה מבא
ראש העיריה

לחברה מסחרית גדולה
דרוש
מתכנת מחשבים
בוגר מדעי המחשב
בעל נסיון של שלוש שנים לפחות בתכנות על מחשב 38־י.ב.מ.
מקום העבודה במפרץ חיפה.
נא לפנות אל מנהל אגף משאבי אנוש ת.ד. 10244 מפרץ חיפה.
סודיות מובטחת.

לחברת תקשורת גדולה
דרושה
מנהלת צוות מוקדניות
לפקוח, תכנון והפעלת המוקד
אם את בעלת כשר מנהיגות, סדר אירגון ויחסי אנוש טובים – הנך מוזמנת להענות לאתגר.
אנו מציעים לך עבודה במשרה מלאה, הכשרה מקצועית ברמה גבוהה והשתלבות במערך השרות של חברה ותיקה ומצליחה.
עדיפות לקצינות קשר בצה"ל או בעלות נסיון דומה.
המועמדות המתאימות תיפננה בכתב יד בלבד, בציון קורות חיים לחב' שלף יועצים לשיווק, ת.ד. 33465 ת"א 61333 ולציין על המעטפה משרה מס': 1002
- סודיות מלאה -

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול
כפר נוער לחינוך תיכוני
דרושים/ות
★ מורה לאנגלית
מנוסה – משרה חלקית
★ מורה למתמטיקה – משרה חלקית
★ מורה למכונאות רכב – מנוסה
★ עובד/ת חדר אוכל
★ ע' טבח ואחראי משמרת – אחה"צ
נא להתקשר טלפונית 03-496166

למפעל באזור התעשיה בעכו
דרוש/ה
קצין בטיחות ותעבורה
כישורים נדרשים:
★ הסמכה כקצין בטיחות ותעבורה.
★ השכלה תיכונית מקצועית במגמת מכונאות רכב.
★ תעודת מכונאי מוסמך עם 5 שנות ותק.
★ רשיון נהיגה 03 עם 5 שנות נהיגה.
★ לאחר שרות צבאי.
★ כושר פיסי תקין.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב־יד בצרוף קורות חיים, נסיון בעבודה ומס' טל' להתקשרות לת.ד. 3171 ת"א בציון קצין בטיחות ותעבורה.
המשרה מיועדת לנשים וגברים כאחד.

לעיתון יומי מוביל
דרושים
נציגי מכירות למח' המודעות
רצוי עם נסיון קודם
03-255037

ל"תנובה" מחוז תל־אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות בכיר/ה
הכישורים הדרושים:
★ מנהל/ת חשבונות מדופלם/ת
★ נסיון מעשי מוכח של 5 שנים לפחות בהנהלת חשבונות, במערכת גדולה.
★ יכולת לנהל צוות של כ־10 עובדים.
★ בעל/ת ידע ונסיון במערכות הנהלת חשבונות ממוחשבות.
★ בעל/ת יכולת לקיים קשר עם גורמים.
★ בעל/ת יכולת וכושר הבעה בכתב ובע"פ.
מועמדים/ות מתאימים/ות מתבקשים/ות לפנות בכתב עם פרוט קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 282 תל־אביב, מיקוד 61002, עבור מחלקת המנגנון
– סודיות מובטחת –

דרוש
חוקר פרטי ראשי
מנוסה
בתחום חקירות גוף
03-434734,
03-268606

למפעל מתכת בנתניה
דרוש
מנהל עבודה
נמרץ ואחראי
נסיון מוכח הכרחי
053-57786

לחברה כלכלית בת"א
דרוש
כלכלן/מנהל עסקים בכיר
★ תואר שני במינהל עסקים
★ רצוי תואר ראשון בתחום טכנולוגי
★ נסיון קודם מוכח
על המעוניינים לפנות לת.ד. 31296 ת"א 61312
– סודיות מובטחת –
"עבור כלכלן".

לחברה גדולה במרכז
דרושים
★ **הנדסאי מכונות**
ידע במפרט מכונות תיל"מ, גיק, קר, סימיפורון + נסיון
★ **מהנדס אלקט' – מחשבים**
ידע בעיבוד אותות, תמונה, נסיון עבודה על מחשב 68000 מעדיפה
★ **מהנדס בנין**
לניהול פרוייקטים, בקרה ופיקוח על קבלנים. תיאום עם מתכננים.
★ **מהנדס ייצור/מכונות**
למפעל באיזור שפלה.
הבנה בתחום הפלסטיקה, נסיון בניהול, עדיפות לתושבי שפלה והסביבה.
המתאימים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים, ומספר זהות לת.ד. 25176 תל־אביב
– סודיות מובטחת –

לחברה העוסקת בשילוח בינלאומי
דרושה
פקידה
הכישורים הדרושים:
★ הדפסה עברית
★ הדפסה אנגלית – יתרון
★ יחסי אנוש טובים
מועמדות העונות לדרישות הנ"ל, יפנו טלפונית לאיריס 03-377311

עבור לקוחותינו:
חברה ותיקה בענף התרופות והדיאגנוסטיקה
דרוש/ה
מנהל/ת מחלקת דיאגנוסטיקה
כישורים נדרשים:
★ השכלה אקדמאית המתאימה לעיסוק בתפקיד הדרוש.
★ ידיעת השפה האנגלית על בוריה.
★ יכולת ניהול קורספונדנציה עצמאית עם חו"ל.
★ כושר ניהול של צוות עובדים.
★ נסיון מוכח של לפחות 3 שנים בעבודה בתחום דומה, כולל מכשור ציוד רפואי.
תנאים טובים למתאימים המוכנים לעבודה מאומצת.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 51051 ת"א ולציין עבור "דיאגנוסטיקה".
– סודיות מובטחת –

לביצ"ע
חברה לעבודות עפר וקידוח
דרושים
★ **מנהלי עבודה**
★ **נהגי משאיות**
בעלי נסיון הכרחי.
052-441073, 052-441058

דרושה
פקידת טלפון
בגיל 40 +
לקבלת קריאות שרות מנויים ולקוחות
ל־5 שעות עבודה לפני הצהריים
לפנות 03-260758

לסרגונית בע"מ
דרוש
מסגר לעבודות תפאורה
03-485340
לפנות לשמן

למשרד אדריכלי נוף
דרושים/ות
אדריכלי נוף שרטטים וטכנאים
תנאים טובים למתאימים
טל: 8-7522337-03

למחלקת פיתוח של חברה תעשייתית באזור המרכז
דרוש
איש/אשת פיתוח תוכנה
בנושא זמן אמת
רצוי רקע בנושא תקשורת
המועמדים הרצויים הינם בוגרי הנדסת אלקטרוניקה, מחשבים או מדעי המחשב, בעלי מספר שנות נסיון בפיתוח – בנושא זמן אמת.
יש אפשרות למועמדות של בוגרים מצטיינים.
התפקיד כרוך לעיתים בשהיות קצרות בחו"ל.
נא לפנות בכתב יד בלבד לת.ד. 108 יהוד, 56235.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

ליטקו
לאגף התעשייתי
דרוש/ה
לאזור המרכז (לא כולל גוש דן)
מפיץ עצמאי
לחומרי ניקוי וחיטוי לשוק המוסדי/תעשייתי
המפיץ יזכה בעל תשתית שיווקית הכוללת:
1. מחסנים.
2. רכבים.
3. אנשי מכירות.
4. פעילות שיווקית שוטפת לחוג לקוחות קיים.
הצעות בכתב נא להפנות לליטקו בע"מ ת.ד. 10245 מפרץ חיפה 26112 ולציין "עבור מפיץ תעשייתי".

דרושים
★ **טכנאי/הנדסאי מכשור ובקרה**
בעל נסיון במכשור תהליכי ובקרה ומערכות הידראוליות. עצמאי, שליטה טובה באנגלית, עדיפות לבעלי רשיון חשמלאי מוסמך ראשי
★ **חבר קונסטרוקטאלי**
[illegible]
נא לפנות טלפונית 08-599411 או ת.ד. 80 גדרה, מיקוד – 70750

את, אתה
מהמובחרים במכירות
מוכנים לקביעת פגישה
הכישורים הדרושים:
★ הופעה נאה, כושר שיכנוע בעל/ת רכב
★ נכונות לעבודת שטח
עמלות גבוהות במיוחד
טל: 1–03–204430

לפרוייקטים מיוחדים בעיתון הנפוץ ביותר במדינה ובמקומון ת"א
דרושים:
אנשי מכירות
בעלי נסיון בפרסום
★ עמלות גבוהות
★ הדרכה מקצועית
טל: 03-622704

לחברת שיווק
דרושות
מרכזניות/כתבניות
6 ימי עבודה בשבוע
המעוניינות להתקשר ביום א' לטלפון 03-602836

לסניף "תנובה" נתניה
דרוש
מכין הזמנות למוצרי חלב
הכישורים הדרושים:
★ השכלה של 10 שנות לימוד לפחות.
★ שליטה בשפה העברית.
★ כושר גופני תקין.
★ נכונות לעבודה במשמרות להלוקין והתנאי קירה.
תנאי שכר ותנאי עבודה טובים יינתנו למועמדים המתאימים
מועמדים מתאימים, תושבי נתניה והסביבה הקרובה, מתבקשים לפנות אישית למנהל הסניף "תנובה" נתניה, מר אריק אייזנברג, ברח' שוהם 14 (ליד השוק) בנתניה.
– סודיות מובטחת –

לחברת מזון גדולה בת"א
דרוש
אחראי רכב
1. בעל תעודת מוסמך כקצין בטיחות תעבורה בפועל.
2. נסיון מוכח בטיפול בכלי רכב פרטי ומסחרי. נסיון במכונאות ומעקב אחר הטיפולים בכלי הרכב.
3. בעל רשיון נהיגה ג' – 2.
מעוניינים בעלי כישורים כנדרש יפנו בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 23265 ת"א עבור מס' 18.

קופת חולים מאוחדת
לבית אבות
מעון הרופא – מוצא ירושלים
דרוש/ה
מנהל/ת
תושב/ת המקום
כישורים:
★ השכלה אקדמאית במדעי החברה וקורסים בניהול מוסדות לקשישים.
★ כושר ונסיון בניהול הארגוני ברחב – לפחות 10 שנים.
★ נסיון בהפעלת צוות עובדים.
★ כושר הבעה בכתב ובע"פ.
★ ידע ומיומנות בנושאי מינהל לקשישים ונסיון בדבר הטיפול בהם ובקרובים להם.
[illegible]
– סודיות מובטחת –
כדאי לך בקופת חולים מאוחדת!

לחברה בינלאומית מכם
דרושים
אקדמאי מכירות
כישורים: נסיון במכירות מסוגי אויר/ים ועמילות מכס. הופעה יצוגית. השכלה גבוהה הרצויה.
טל. 03-5610905

למשרד שמאים
דרוש
שמאי ביטוח אלמנטרי
עם נסיון וכן שמאי מתמחה
לפנות לצבי 03-201684, 03-208481

הגרעין
הספקה לחקלאות
באזור־יהודה דרושים/ות
★ **פקיד/ה טכני מפ"ט**
(אפשר מנסיונר)
★ **נהג לחלוקת סחורה**
★ **מפעיל למחשב 36 IBM**
בעלי נסיון למשרה מלאה יפנו בכתב־יד בציון קורות־חיים, נסיון וטלפון להתקשרות אל ת.ד. 20170, תל־אביב מיקוד 61201, עבור "פקיד".

סופר־פארם
לחברת סופר־פארם ישראל בע"מ
דרוש/ה
מנהל/ת מערכות מידע
הכישורים הנדרשים:
★ בוגר/ת הנדסת, תעשיה וניהול ו/או כלכלה המתמחה במערכות מידע.
★ בעל/ת נסיון ניהולי של לפחות 3 שנים, רצוי בעבודה בסביבת מיקרו מחשבים.
★ בעל/ת יכולת עבודה מול דרגים שונים, כולל ניהול מרים.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 697 פתח־תקוה, 49100 ולציין עבור "איש מחשבים".
רק מתאימות מתאימות ייענו.

להברה ארצית במשרדיה בתל־אביב
דרוש/ה
מזכיר/ה
★ שליטה במעבד תמלילים איינשטיין ו/או וורדסטר
★ נסיון קודם בעבודות מזכירות
★ ידיעת השפה האנגלית
ימי עבודה א' עד ה' משעה 13.00 עד 18.00
לפנות בכתב לת.ד. 21288 תל־אביב בצרוף קורות חיים.

לחברה לבנין
דרוש
מהנדס ביצוע בכיר
עם נסיון של 5 שנים לפחות
לקביעת ראיון 04-727862 04-727864
– סודיות מובטחת –

לחברת בניה
דרוש
מנהל כח אדם
דובר טורקית
פרטים נוספים בטל. 03-332614
03-337175
03-332901

יעל תכנה ומערכות בע"מ
דרוש/ה
מנהל/ת מכירות
נדרש נסיון במכירת פרויקטים ומוצרי תכנה
לפנות בכתב ל"מנהלת משאבי אנוש"
בית התכנה העצמאי הגדול בישראל
רח' בן גוריון 22, גבעת שמואל, מיקוד 51905.
סודיות מובטחת.

ברטר
דרוש
איש שיווק
כישורים נדרשים:
יכולת ניהול משא ומתן עם גורמים בכירים בתחומים המסחריים.
הכרת המסק בישראל.
יחסי אנוש טובים.
המעוניינים יפנו בכתב יד ברטר המסלקה הישראלית לסחר חליפין בע"מ בצלאל 3 רמת גן 52521

דבר
חדש קורא כל יום

למרכז בריאות מפואר בת"א
דרושים
מנהלת מכירות
דרישות:
★ הופעה נאה
★ נסיון מוכח במכירות (לפחות שנתיים)
★ גיל עד 35

מזכירה
★ נסיון במזכירות (לפחות שנתיים)
★ ידע בעיבוד תמלילים
★ ידע בהנה"ח
מועמדות מתאימות יפנו מיום א' בבוקר לטלפון 03-288227, או בכתב לת.ד. 3359, ת"א

מעליות מל
למחלקת הרכבות דרושים:
★ **מרכיבי מעליות מנוסים**
★ **עוזרים למרכיבי מעליות**
בעלי רקע טכני המעוניינים בלימוד המקצוע.
לקביעת ראיון 03-5225231 בשעות העבודה

אוניברסיטת תל-אביב
דרושים/דרושות

1. רכז/ת מחסנים — ביה"ס להנדסאים
השכלה תיכונית/מקצועית, נסיון: בניהול כרטסת מלאי ממוחשבת, בארגון מחסנים, במעקב אחר תקציב/הזמנות; ידע בהנה"ח, רצוי ידע בעבודה בתוכנית „חשבשבת"

2. עובד/ת מעבדה — חוג לפיזיולוגיה/פק' לרפואה
רקע בביוכימיה, תרביות רקמה וביולוגיה מולקולרית.

3. ספרן/ית — ביה"ס לעבודה סוציאלית
השכלה אקדמית והשכלה פורמלית בספרנות, ידיעת עברית ואנגלית על בוריין, רצוי נסיון קודם בעבודה ובמערכת ממוחשבת.

4. כתבן/ית מעבד תמלילים — בשפה העברית
משרה מלאה או חלקית, נסיון של מספר שנים בהדפסה טובה, רצוי במעבד WANG או W. MILL

מועמדים/ות מתבקשים לפנות בצירוף קורות חיים, פרטים על נסיון בעבודה ושמות ממליצים למדור תעסוקה, יחידת המנגנון, אוניברסיטת ת"א, רמת־אביב מיקוד — 69978, טל': 03-5450575.

דרושים למפעל למוצרי [illegible]
עובדות מקצועיות
לכל סוגי מכונות התפירה
★ שעות עבודה גמישות לאמהות, אוירה נעימה, ארוחת בוקר, הסעות מפתח תקוה, 5 ימי עבודה בשבוע.
לפנות לשולה או לשמוליק מיום א' ואילך
רח' הרכבת 32 ת"א (מתחנה המרכזית)

החברה למתנ"סים
החברה למתנ"סים מפעילה 150 מתנ"סים בכל רחבי הארץ, המקיימים פעולות תרבות, חברה, חינוך וקהילה לכל הגילאים. כל מתנ"ס מנוהל בגוף משפטי עצמאי.

יזמים חברתיים המחפשים אתגר,
מוזמנים להציע את מועמדותם לתפקיד

מנהל/ת
למתנ"ס קצרין

דרישות התפקיד:
● בעלי השכלה אקדמאית ● תינתן עדיפות לבוגרי תכנית שחרך ● נסיון בניהול חינוכי ובחינוך המשלים ● נסיון מוכח בארגון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב ● נכונות לעבוד בשעות לא שגרתיות ● מגורים במקום (תנאי הכרחי).

הגשת המועמדות תיעשה בכפוף לתנאים שהחברה תקבע.

יש לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, שמות הממליצים ופרוט הנסיון אל עמי שגב, מנהל על הטיפול בפרט וכוח אדם, החברה למתנ"סים, גבעת הכרם ירושלים, 91034.

על הפניות להגיע עד 11.11.88

ציון
קבוצת הביטוח הראשונה בישראל
אם מעוניינים לקלוט בירושלים ובגוש דן

15 מועמדים
לקורס סוכני ביטוח חיים
אנו מציעים:
● הדרכה מקצועית מושלמת;
● מסלול של קריירה עסקית לכל החיים;
● אפשרויות בלתי מוגבלות להכנסה;
● מערך תמריצים והטבות;
● הכנסה במשך תקופת ההכשרה — למועמדים שיעמדו בדרישות החברה.

הקורס ייפתח ביום א', 6.11.88

אם הנך: בגיל 27 לפחות, שאפתן/ית בעל/ת יכולת ליצור קשר עם הזולת, ומוכן/ה להשקיע זמן ומאמץ בלימוד ובעבודה — נא להתקשר טלפונית לקביעת ראיון, עד יום ב', 31.10.88 (כולל), בין השעות 9.00-14.00,
מירושלים: מר זאב לירם, טל. 02-233219
מגוש דן: מר מייק קפן, טל. 03-546215

למשרד שמאים
בתל־אביב ובחיפה
דרושים
שמאים
לסניף תל־אביב:
שמאי רכב עם רשיון ונסיון של שלוש שנים לפחות.
לסניף חיפה:
שמאי אלמנטרי מנוסה.
המעוניינים יפנו בכתב יד עם פירוט השכלתם ונסיונם לת.ד. 36872, תל אביב 61368
— סודיות מובטחת —

לחברת יבוא מזון
דרושה
מוכרנית/סדרנית
לרשתות שיווק
לקידום מכירות וסידור הסחורה ברשתות שיווק
— השכבת רעננה/כפר־סבא/הרצליה/רמת־אביב
— משרה חלקית, 08.00 עד 13.00, 5 ימים
— בעלת רכב פרטי
לקביעת ראיון נא להתקשר בין השעות 08.00-13.00 לטל. 03-321181

---

eci TELECOM
לחברת אי סי אי
דרוש
הנדסאי/מהנדס אלקטרוניקה
למחלקת פיתוח
נסיון של 5 שנים בתקשורת סיפרתית (PCM);
ידע במערכות משובצות מיקרו מחשב; ידע בתחום אנלוגי — יתרון.
נא לפנות טלפונית החל מיום א' לשחק לוי טל. 03-333241 (הנדסאי), דני עד הדר 03-331431 (הנדסאי/מהנדס).
אי סי אי מכקום בע"מ
בית היוצר להתקשורת

דרוש/ה
עורך/עורכת דין
חצי משרה
- לעבודה קבועה
בנושאים כלכליים שונים
טל' 03-658482,
03-658163

לחברה להשכרת [illegible] בת"א
דרוש
עובד
עם ידע אנגלי טכני לטיפול שוטף בקבלנים חיים. בוגר קורס לכח אדם ודובר את השפות: עברית, עברית על בוריין בכתב ובע"פ, בעל רכב.
עדיפות לבוגרי חיל השלישות או מנהלי כח אדם.
טל. 03-446974 מיום ראשון

עתודות
עתודות - כח-אדם, השמה ושיבוץ.

לחברה ציבורית גדולה בתל־אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
לעבודה במשרה מלאה (א'-ה')
הכישורים הנדרשים:
★ הנהלת חשבונות סוג 3
★ נסיון בעבודה עם מחשב
★ חישובי ריבית ותשלומים לספקים
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית מיום ראשון לטל. 03-5448351-2 לנוגה, או בכתב ל„עתודות" — ת.ד. 5101 תל־אביב 61050
— סודיות מובטחת —

למשרד שמאי רכב
בת"א
דרוש
שמאי רכב
(עם רשיון)
לפנות בכתב יד לת.ד. 16391 ת"א 61165
— סודיות מובטחת —

דרוש
מנהל מפעל יצרני
עם נסיון מוכח בתחום המתכת
לאזור גוש־עציון
הדרישות: יכולת ארגון וניהול
צוות עובדים מקצועי
נא לשלוח קורות חיים
ת.ד. 644 רמת־גן 52106

דרוש/ה למשרה מלאה
מנהה"ח (סוג 3)
עם נסיון מוכח של שנתיים לפחות.
שעות עבודה 08:00 - 16:00
יום ו' 08:00-13:00.
רק מתאימים יענו.
טל' 03-615474 לטוני.

לחברת יבוא וייצור הממוקמת בתל־אביב
מנהלת חשבונות
לחצי משרה, דינמית,
בעלת נסיון
של 5 שנים לפחות
תנאים טובים למתאימה
03-379685-8

יועץ משפטי
לחברה מסחרית
נסיון 3 שנים; נסיון במשפט מסחרי; שליטה באנגלית
נא לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 25176
תל־אביב 61250
— סודיות מובטחת —

לפנימיה של מוסד ציבורי גדול
בירושלים
דרוש
מדריך חברתי
העבודה בשעות אחה"צ והערב.
המגורים בפנימיה חובה ומתאימים לרווקים.
● פרטים נוספים ניתן לקבל בטלפונים: 02-550278, 02-550271, 02-550215, 02-550269.

לעבודה בשליחות בחו"ל דרושים
קציני מילואים
נתונים נדרשים:
★ גילאי 32—22
★ שירות מלא ביחידות שדה כלוחמים ומפקדים.
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית ו/או בשפות אירופיות אחרות.
★ השכלה תיכונית מלאה לפחות.
★ כושר גופני טוב ובריאות תקינה.
המתאימים יצאו עם משפחותיהם לשליחות בת שנתיים־שלוש בחו"ל.
המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור ע.ד. בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
— פונים מתאימים ייענו —

דרושים
סטודנטים הלומדים באירופה
(או שיתחילו לימודיהם באירופה בשנה הקרובה)
ומעוניינים בעבודה חלקית בתנאים נוחים.
מועמדים אשר ברשותם:
א. אישור לימודים בחו"ל.
ב. אישור שהייה בחו"ל לתקופה של שנה לפחות.
מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים מפורטים כולל שם ושם משפחה, כתובת, טלפון, ת.ז. מספר אישי בצה"ל ושם האב, לת.ד. 33166 ת"א עבור „אלה".
רק פונים מתאימים ייענו
סודיות מובטחת

לרשת שיווק גדולה
דרוש/ה
סוכן/ת עצמאי/ת
לשיווק והפצת מוצרי צריכה
למפעלים ולועדי עובדים
★ ידע מקצועי בתחום כלי־בית ומתנות
★ נסיון מסחרי מוכח
★ בעל/ת רכב
★ בעל/ת קשרים עם מפעלים וועדי עובדים
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד, בציון קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 3075 תל־אביב 61030, עבור מס' 25.

פילת אגף השמה
לנציגות מסחרית בענף היבוא.
חברה המייצגת ספקי חומרי גלם מחו"ל
דרוש/ה
נציג/ת מכירות בכיר/ה
אשר ישתלב במערך שיווקי דינמי ורחב היקף בניהול מו"מ עם ספקים ולקוחות בארץ ובחו"ל.
כשורים נדרשים:
— השכלה אקדמית במנהל עסקים ו/או בכימיה.
— נסיון של שלוש שנים לפחות במכירות.
— שליטה מלאה באנגלית.
נא להפנות קורות חיים מפורטים לפילת בע"מ, רח' ירושלים 24 חיפה 33131, ולציין על המעטפה 5560.

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת הנוער והחלוץ
מפעל מחנות קיץ בחו"ל
קרן היסוד 19א' י"ם 91920

אנו מחפשים
שליחים בעלי רקע יהודי/ ציוני/ ישראלי

עם נסיון בהדרכה בתחומים שונים כגון:
תרבות, רקודי־עם, מוסיקה, טבע, מחנאות, ספורט, צילום, אמנות, מורים לעברית לדוברי אנגלית, חנך מיוחד

לשליחות הדרכה
במחנות קיץ יהודיים בצפון אמריקה

ואת/ה?
אם את/ה מחפש/ת חוויה יהודית ומבפש יצא הזמן עם נוער יהודי מצפון אמריקה—
ואם יש לך את הנתונים הבאים:
1. אזרחות ישראלית ושהות של חמש שנים אחרונות בארץ.
2. מסיים שרות צבאי או לאומי וחייל בשרות סדיר שמועד שחרורו חל במהלך חודש אפריל 89'.
3. נסיון בהדרכה או בחינוך.
4. שליטה מושלמת בשפה האנגלית.
5. יחיד או נשוי בלי ילדים.
פנה אלינו, עפ"י הכתובת שלעיל, תוך פירוט תולדות חיים, נסיון בעבודה חינוכית ונסיון בהדרכת המקצוע. מכתבים שלא יפורטו לא ייענו. נא לכתוב בכתב יד ברור.

הערות:
1. היציאה למחנות היא בין ראשית לאמצע יוני, סיום המחנות—לאחר כתשעה שבועות. השיבה לארץ חובה עד לתאריך 15.10.89 כפוף לתרוה שנתותם בטרם היציאה.
2. המועמדים יבחרו לאחר תהליך מיון, ראיונות ומבחנים מקצועיים ע"י צוותים מהארץ ומחו"ל.
3. מפעל מחנות הקיץ יכול לדחות מועמדים מפאת גילם או מצבם המשפחתי.
4. תנאי ליציאה—השתתפות בסמינרי הכנה.
5. ההסתדרות הציונית העולמית או הקהילות או התנועות או הארגונים האמורים, אינם מתחייבים לקבל הצעה כלשהי. קבלת ההצעה לא תטיל על ההסתדרות הציונית אחריות או חובה כלשהי כלפי המציע.
6. לעונים על הדרישות יישלחו שאלונים והוצרות הסברה.
7. כל האמור בלשון זכר יש לראותו כאמור בלשון נקבה.

למחלבת „דן"
דרוש
משווק עצמאי
בעל רכב מסחרי להלוקת סחורה להגויות
לפנות ביום א' בשעות 8.00-12.00 בדייט
אזור התעשיה רחוב יקנעאל (הירצקים) 4.

למלון חדש ומפואר בטבריה
דרוש
★ **מנהל מלון**
★ **סגן מנהל מלון**
עם הרבה מרץ ויכולת ליוזמה
קורות חיים לשלוח לת.ד. 274 טבריה

למפעל תעשייתי באזור הצפון
דרוש/ה
מבקר/ת פנים
כישורים נדרשים:
★ רואה חשבון או הכשרה דומה.
★ נסיון קודם בביקורת פנים או בתפקיד דומה, עם 10 שנות נסיון לפחות.
★ נסיון קודם בעבודה עם מערכות ממוחשבות.
תנאים יקבעו על פי כישורי המועמדים.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב בפירוט קורות חיים, נסיון בעבודה וטל' להתקשרות לת.ד. 3171 ת"א בציון מבקר/ת פנים.
המשרה מיועדת לנשים וגברים כאחד.

סוכן
לאזור מרכז הדרום
למפעל לבגדי נשים
עם רכב מתאים
03-377730, 03-378884

ארד בע"מ — דליה
שותפות קיבוצים דליה — רמות מנשה
דרוש
מהנדס בקרת איכות
לתפקיד ריכוז מחלקת בקרת איכות במפעל
הכישורים הדרושים:
★ 5 שנות נסיון בבקרת איכות
★ נסיון הנדסי בעיבוד שבבי ופלסטיקה
★ שליטה בשפה האנגלית
המעוניינים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים למען: ארד בע"מ — דליה דואר דליה מיקוד 18920 עבור משמרת „מהנדס בקרת איכות"

לחברה חקלאית בשיווק לחממות
דרוש
אגרונום
לשירות שדה עצמאי ובעל יוזמה
רצוי נסיון קודם
תנאים טובים למועמד המתאים.
לפנות בצרוף קורות חיים ת.ד. 1000 ת"א 61009 עבור אגרונום
סודיות מובטחת!

לחברת בניה ארצית
דרוש/ה
מהנדס/ת בנין
לתפקיד עוזר/ת למהנדס ביצוע
★ ידע ונסיון בהכנת כתבי כמויות וחשבונות קבלנים וטיפול בקבלני משנה.
★ טיפול בשינויי דיירים.
★ מקום העבודה באזור המרכז וגוש דן
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים והמלצות לת.ד. 399 ת"א עבור מהנדס

גאון פיננסי
גם אם אתה עדיין לא גאון פיננסי, אבל שלקדת [illegible] ולמכירות, אנו מציעים לך להשתלב במערך [illegible] מהגדולות בארץ.
אנו נכשיר אותך לתפקיד אשר [illegible] לעולם העסקים והביטוח.
מובטחת הכנסה חודשית על בסיס [illegible] סוציאליים.
לפרטים ולקביעת ראיון אישי [illegible]

לארגון גרמני בעל בכדר [illegible]
בהקדם האפשרי עבור [illegible]
מזכירה
בעלת הסמכה מקצועית למשרה של חצי יום.
כדי לספק את דרישות הסניף, הכשורים הנדרשים [illegible] תפקיד זה מנויים להלן:
★ בטחון בקבלת הכתבות ובקיאות בכתיבה על מכונת כתיבה
★ טיפול משביע רצון בחליפת מכתבים שוטפת
★ כשרון לארגון, לתיוק מסודר, לעריכת זכרון דברים, וכן שמחה בעבודה עצמאית
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין בדיבור ובכתיבה; ידיעת השפה הגרמנית תהווה יתרון
★ רצון לתיאום תפקידים, מהימנות, דינאמיות ונכונות לשיתוף פעולה
★ השקפה ליברלית מאחר והיא הכרחית בעבודה מדעית
★ אזרחות ישראלית
★ ללא עישון
התענינות בשאלות חברתיות וחברתיות־מדיניות תהווה יתרון.
תנאי מוקדם לקבלת העבודה תהווה תקופת נסיון של ששה חודשים מיום התחלת העבודה.
בקשות לקבלת המשרה הנ"ל תערכנה בשפה האנגלית, הצרפתית או הגרמנית בלבד. נא לצרף לבקשה זאת ציון הדרך להכשרה המקצועית הנתמכת בתעודות מתאימות לאור קורות חיים, תצלום המראה את גובה המשכורת המבוקשת וכן קביעת המועד המוקדם ביותר להתחלת העבודה. אם ברצונך להקל על כתון החלטתנו בעניין, נא לפנות במכתב בקשה שתופנה אל תיבת דואר 21392 תל־אביב 61 110 ובראשה הסיסמה: מזכירה.

מנהלים בע"מ
איוש ומיון מנהלים ועובדי [illegible]

לחברה מסחרית
גדולה ומבוססת
דרוש
משנה למנכ"ל
מעורבות בכל תחומי המנהל בחברה, תוך דגש על הצד המסחרי — שווקי.
נסיון עשיר בתפקידי שווק ומסחר בכירים ובהקפים גדולים — הכרחי. רצוי בענף מוצרי הצריכה.
מקום העבודה — אזור המרכז.
למצליח בתפקיד — אפשרויות קידום בעתיד.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל־אביב 61046
סודיות מובטחת
MENAHALIM LTD. EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

מפעלי [illegible]
למפעלינו באילת [illegible]
לעבודה עם אתגר ועניין דרושים
נהגי סמי־טריילר
בעלי נסיון של 5 שנים
יתרון לבוגרי מרכז הובלה
לקביעת ראיון נא להתקשר לטל. 057-79961, 057-74961, 03-463252
[illegible] לישראל.

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
משרה מנויה מס' 219/88
מחפש/ת אתגר?
הצטרף/י לצוות צעיר ודינמי
של כפר החינוכי־התיישבותי
בניצנה
מדריכים/ות וחינוכיים/ות דוברי ספרדית-יתרון
מגורים במקום
מועמדים/ות בעלי/ות כישורים מתאימים
יפנו לטל' 057-79107

דרוש/ה **מנהל/ת** [illegible]
[illegible]
דרישות התפקיד:
★ 12 שנות לימוד
★ הכרת עולם האופנה
★ ידע בתפקידי שירות הפקה
★ יחסי ציבור
★ שליטה מלאה באנגלית וצרפתית
לתיאום פגישה התקשר/י לטלפון 03-226995, 03-227631, סודיות מובטחת

א. כפיר שרות בתי הארחה בע"מ
★ **חתנ אלמנטרי** לעבודה בחברת ביטוח בת"א
★ **מנהל/ת חשבונות** מנוסה בהנהלת ספרים ומחשב לאיזור התעשיה חולון
★ **מזכירת** לעבודה במבוטח. שבה בת"א
★ **נקבבית** לעבודה במסגרת חברה בפ"ת
★ **חשמלאים, מכונאים ומהנדסי** [illegible] בחשמלאות ובמכונאות
טלפון 03-204265, 03-204266

هكذا من الاصل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

עבודה עכשיו

דרושים/ות עובדים/ות מנוסים/ות למקצועות הבאים:

תל־אביב, טל' 03-298877
בן־יהודה 12, א'—ה' 14.00—08.00

למחלקה המשרדית
מעבדי/ות תמלילים
בעלי/ות נסיון, עדיפות למפעילים/ות בתוכנות C.P.T ונעם, עבודה במשרה מלאה וחלקית תנאים מעולים למתאימים/ות.

למחלקה הטכנית
מלחימים/ות מחווטים/ות
עבודה לתקופה ממושכת, תנאים טובים למתאימים/ות.

לסניף הרצליה, טל' 052-576060
בית אלנה, רח' בן־גוריון 33, א'—ה' 16.00—08.00

מפיק/ת דפוס
מנוסה במשרד פרסום, אנגלית ברמה גבוהה, עבודה במשרה מלאה, לתקופה ממושכת מאד, תנאים טובים למתאימים/ה.

חשמלאי/ת מוסמך/ת
בעל/ת נסיון בתעשייה, רצוי עד גיל 30. עבודה לתקופה ממושכת במפעל עתיר־ידע, תנאים מעולים למתאים/ה.

כרסם/ת CNC
נסיון של מספר שנים במאו־פאנק/מזקומה. עבודה לתקופה ממושכת במפעל עתיר־ידע, תנאים טובים למתאים/ה.

הנדסאי/ת מכונות
בעל/ת ידע ונסיון בבקורת איכות מכניז וב־צה"ל לעבודה ממושכת בקרית־עתידים.

קצין/ת בטיחות רכב
בעל/ת תעודת הסמכה ונסיון, עבודה לתקופה ממושכת, באזור הרצליה, תנאים מעולים למתאים/ה.

חדש!

לסניף פתח־תקוה טל' 03-9344974-8
רח' ההגנה 12, קומה א', א'—ה' 16.00—08.00
ו' 12.00—08.00

מכונאי/ות אחזקה
בוגרי/ות 4 שנות לימוד בבי"ס מקצועי, יוצאי צה"ל בחיל שריון או חיל־אויר בתחום המכונאות או בעלי ידע אזרחי באחזקת קוים או מכונות, עבודה לתקופה ממושכת.

מהנדס/ת מכונות
4 שנות נסיון לפחות, בהעברה מתחום הפיתוח לייצור, רצוי סווג בטחוני גבוה, עבודה לתקופה ממושכת.

מהנדס/ת אלקטרוניקה
ידע בתוכנה ותומרה, עבודה בתחום הפיתוח, אפשרות ללא נסיון.

מכונאי/ת בנזין ודיזל
בעלי/ות נסיון.

קופאים/ות ראשיים/ות
בוגרי/ות 12 שנות לימוד, עבודה במשרה מלאה, במשמרות, באזור נתניה, רצוי רקע בעבודה בקופה/כיא/הנהח"ש.

אחראי/ת מחלקה
רצוי רקע במכירה בחנות, עבודה במשרה מלאה, במשמרות באזור גוש־דן.

מבלטן/ית
רצוי ידע במבלטנות פת, עבודה במשמרות.

חשמלאי/ת מוסמך/ת
ידע באלקטרוניקה.

מפעיל/ת מחשב
IBM36 או IBM 38 רצוי ידע בשפת תכנות RPG3.

המשרות המוצעות הינן לתקופה ממושכת תנאים טובים מאד למתאימים/ות

מנפאואר MANPOWER
יותר טוב מנפאואר
ADMARK

טוק בשופר־סל

ללשכת נשיא החברה בפתח־תקוה
דרושה
מזכיר/ה
לשעות 18.00־14.00
5 ימים בשבוע

★ ידיעת עברית ואנגלית על בוריין
★ הדפסה מושלמת בשתי השפות
★ נסיון בעבודות מזכירות

נא לפנות בכתב־יד בלבד, בפירוט קורות חיים ונסיון קודם, למחלקת כח־אדם, שופר־סל בע"מ, ת.ד. 84 פתח־תקוה 49100

שופר־סל

אורט
רשת בינלאומית לחינוך טכנולוגי ומדעי

דרושים/ות

תל־אביב
המכללה הטכנולוגית אורט ע"ש סינגאלובסקי
דרך הטייסים 28 ת.ד. 25066 טל' 03-396171
* **מהנדס/ת מכונות** להוראת מערכות חום (משרה חלקית בשעות היום).

אשקלון
תיכון טכני אורט
רח' אורט 11 אפרידר אשקלון 78356
טל' 051-33735
* **מורה למחשבים/ענא**
אקדמאי/ת עם נסיון בקובול וניתוח מערכות

בת־ים
בי"ס תיכון אורט הבונים
רח' אורט 7, 59592. טל' 03-5512904, 03-5510431
* **מורה לכימיה** (משרה חלקית)
* **מורה לאנגלית**
* **מורה למלולות ומינהל** (מ"מ)
* **מורה למתמטיקה** (מ"מ)
* **מורה לשרטוט** (מ"מ)

בית שאן
תיכון מקיף דתי אורט
טל': 586034, 06-587458
* **מורה לאנגלית**

הרצליה
תיכון מקיף אורט יד גינגאר
שד' שבעת הכוכבים 121 טל' 052-551675
* **מורה למזכירות־כתבנות**

ירושלים
חטיבת הביניים אורט רמות ע"ש גריש
רח' ריקנטי 9, רמות ירושלים 02-860403
* **מורה למחשבים לחט"ב**
בעל/ת נסיון.

רמת־גן
קרית חינוך אורט עירית רמת־גן
טל': 03-773060
* **מורה לתולדות האמנות והאדריכלות** (משרה חלקית)
* **מורה לאנגלית**

נקודת הזינוק לעתיד טכנולוגי

אנו פותחים אופקים חדשים

אפשרויות מקצועיות ללא גבולות...
הזדמנויות קידום ללא מגבלות...
תנאי עבודה מתקדמים...

דרושים:

מהנדסי/ות תכנה לפתוח כלי תיב"מ ל־VLSI

1. ראש צוות פתוח בעל נסיון של שנתיים לפחות. יתרון לבעלי תואר שני במדעי המחשב ו/או נסיון בפתוח כלי עריכה ואוטומציה.
2. מהנדס פתוח. יתרון לבוגרים מצטיינים במדעי המחשב.

בוגרי/ות תיכון לעריכת מעגלים משולבים

תאור התפקיד: עריכת מעגלים לשבבי VLSI בעזרת מחשב.
הכשורים הדרושים: בוגרי 12 שנות לימוד לפחות, כושר למידה, סדר ודיקנות בעבודה.
יתרון: רקע בשרטוט ו/או אלקטרוניקה ו/או מחשבים.
תנאי עבודה: 5 ימי עבודה בשבוע בשילוב עם עבודת משמרות.

עדיפות לבעלי נסיון בעריכת מעגלים משולבים.
רק פניות מתאימות תענינה.

בואו הצטרפו לצוות מעולה בחברה עתירת־ידע המובילה בעולם בתחום המוליכים למחצה.

אנא פנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ועיונים: למוטורולה סמיקונדקטור, ת.ד. 32288 ת"א 61322

מוטורולה סמיקונדקטור
- סודיות מובטחת -

למפעל תעשייתי גדול
דרושים
מהנדסי/ות תוכנה מנוסים/ות
לפיתוח תוכנת זמן אמת למערכות משובצות מחשב.
נדרש נסיון של 5–2 שנים בפיתוח תוכנה על מחשבי INTEL או VAX: רצוי תוכנת זמן אמת.
על המעוניינים לפנות בכתב לת.ד. 2051 רחובות.
סודיות מובטחת
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים

אסטרונאוטיקס
מהנדסי מערכות אלקטרוניות, מכאניות ומכאניקה

דרושים
מהנדס אלקטרוניקה
(משרה מס' 238)

כישורים:
* נסיון בתכנון מערכות ספרתיות או אנלוגיות
* נסיון במערכות צבאיות – יתרון

הנדסאי אלקטרוניקה
(משרה מס' 380)

כישורים:
* נסיון במעגלים אנלוגים ו/או ספרתיים
* נסיון במערכות צבאיות – יתרון
5 ימי עבודה בשבוע
תנאים נאותים למועמדים המתאימים
המשרה מיועדת לגברים ונשים
סודיות מובטחת

לפנות ל"אסטרונאוטיקס" אגף הארגון ולציין מס' משרה רח' הירקון 23 בני־ברק ת.ד. 882 מיקוד 51261 או טלפונית מ"ס 03-704610 א.

חבקק בע"מ
מפתחת מערכת CAD יחודית לתכנון סימולציה ותיכנות OFF LINE של מערכי יצור משולבי רובוטים.
לצוות הפיתוח דרושים

★ איש SYSTEM
3 שנות נסיון ב־"C" ו־UNIX
כולל הכרת הממשקים בין UNIX לציוד הקפי.
התפקיד מחייב התקנה ותחזוקה של רכיבי חומרה.

★ איש תוכנה
שנתיים נסיון לפחות לפיתוח אלגוריתמים. מתמטיים בתחום ה־CAD.
נסיון בגאומטריה חישובית/גרפיקה/"C" + UNIX יתרון.
נא לשלוח קורות־חיים, לת.ד. 2015 הרצליה, מיקוד 46733
רק מתאימים יענו

לקו מהנדסים בע"מ
קו מהנדסים
חברה העוסקת בהתקנת מערכות מזוג אוויר בכל רחבי הארץ
דרושים:

1. מרכז פרוייקטים — טכנאי או הנדסאי בעל כושר בביצוע תיאום והנחיית עבודות מיזוג אוויר, הפעלת קבלני משנה ועובדים באתר, נסיון בהפעלת צוות עובדים.

2. טכנאי מיזוג אוויר מנוסה ועצמאי בעבודה לעבודות שירות והפעלת מתקנים. חדשים הקע בחשמל.
5 ימי עבודה בשבוע

טל: 03-9233026/7

דרושים/ות מקדמי מכירות

לשיווק מוצר חדש ומהפכני בענף המזון
★ רכב חובה

מים מהרים כמו באמריקה
גם אתה יכול !!!
ישירות למשרדך/ביתך
03-5513026, 5516383, 376571

למוסד ציבורי ארצי
דרוש/ה
מנהל/ת יחידות בקרה רפואית

מדרשת לעיתים עבודה בשעות נוספות

תיאור ונויקיד
– הקמה וניהול יחידה חדשה בכל פמוח.
– משימות הדרכה בתחום הפקוקה הרפואית.
– רצוי השכלה גבוהה.
– עדיפות תינתן לבעלי ידע בפתולוגיה ניהול רפואי.

לפנות בכתב־יד, בצירוף קורות חיים, ממליצים, ושכר מבוקש – אל ת.ד. 50483 תל־אביב עד 15.11.88.

חוק הזדמנות שווה בעבודה, התשמ"א 1981

לעבודה מעניינת בחו"ל
דרוש
בוגר אוניברסיטה, פקולטה לחקלאות בנושאי זאולוגיה או בעלי חיים

* ידיעת השפה הספרדית – חובה
* דובר אנגלית שוטפת
* רווק או נשוי ללא ילדים
* רצוי נסיון מעשי בעבודה עם בעלי חיים.
* מסוגל לצאת בהתראה קצרה (מיידית) לארץ היעד

לפנות בכתב־יד לת.ד. 11000 ת"א מיקוד 61110 עבור 202

חברת מחשבים המצאת בתהליך גידול מואץ
מחפשת
מנהל מכירות

בעל נסיון רב בשווק תכנה ויכולת ביצוע מעולה, לתפקיד אחראי ועצמאי, יזמה, יכולת ניהול מו"מ. יחסי אנוש מעולים.
מגורים בגוש דן — הכרחיים.
נסיון בניהול מסחרי — יתרון.

הזדמנות יוצאת הפך לעבודה רבת עניין, אתגר ובעלת אפשרות קידום

תנאים טובים למתאימים.
סודיות תשמר בקפידה.
לפנות לת.ד. 6610 תל־אביב. 61066 משרה 950

לקומפיוטרנט
דרושים דחוף:

נציג/ת מכירות
התמצאות בתחום מחשבים אישיים, ציוד היקפי, פקסימיליות. וכוונת למאמץ.

טכנאי שרות
למחשבים אישיים וציוד היקפי בעל ידע באנגלית והבנה בתוכנות.

מזכירה
נסיון בעבודת משרד, יחסי אנוש טובים, יכולת התקשרות עם לקוחות ומספקים.

נא לפנות החל מיום א' קומפיוטרנט, שכור אותנו לטובה.
03-7525632/5

לחברה מסחרית גדולה
דרוש
נציג/ת מכירות
למכירה קמעונאית בתחום המחשבים המיכון המשרדי.
תנאים טובים לבעלי נסיון.
על המעוניינים להגיש מועמדותם בכתב יד בלבד בצירוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 866, תל־אביב 61008 עבור מספר 569.

למפעל ריהוט גדול
דרוש
מרכיב ארונות
דרישות התפקיד:
* ידע ונסיון בנגרות
* בעל רכב מסחרי בנפח גדול
העבודה באזור המרכז
לפרטים: נל, 051-29171־3
לבקש את מרגלית

להברת שיווק מתפתחת בארץ
דרושים:
★ רכזי שיווק
★ מקדמי מכירות
★ פקידה

למתאימים משכורת בסיס + אחוזים גבוהים
רפרטינו לפנות לסלפון:
רמת גן – 03-724308
אשקלון – 051-24360
חיפה – 04-386139
אור־יהודה – 03-359407
בת־ים – 03-594544

למלון קרלטון תל־אביב (*****)
דרושים: ככר אתרים
אחראיות/ים קומה -
למחו' משק בית
לבקורת ניקיון חדרים
משרה מלאה
עדיפות לבעלי/ות נסיון.
חדרנים/יות
לקביעת ראיון נא להתקשר: 03-201467

לחברת בניה חושים
לבנית מבנים מסחריים באזור המרכז

1. מהנדס ביצוע
עם נסיון בבנה בבניה מתועשת
2. מנהלי עבודה בעלי תעוג של 5 שנים לפחות
3. הנדסאית בנין בעלת נסיון בהכנת כתבי כמויות ומפרטים טכניים
4. מזכירה עם נסיון בניהול משרד כח־כל נסיון בכתבי תמלילים ליום עבודה מלא.
לתאום ראיון להתקשר לטלפון 03-5 שעות 08.00-12.00

למפעל תעשייתי בבני־ברק
דרוש
מכונאי אחזקה
* בוגר בי"ס מקצועי במגמת מכונאות (או בוגר הטכני ממ"ס)
* ידע בהידראוליקה ופניאומטיקה יתרון.
* נסיון בתעשיה לפחות 3 שנים.
לפנות לחמדה / מיכל בין 14.00־08.30 יום ו' עד 12.00. 03-741873

למפעל תעשייתי בתחום המזון באיזור פתח־תקוה
דרושים
עובדים לאבטחת איכות בקוי ייצור
הכישורים הדרושים:
● לבורנטים ו/או טכנאי כימיה
● בוגרי 12 שנות לימוד
● נסיון קודם
● מגורים באיזור המרכז
● עבודה במשמרות (3 משמרות)
הדרגה תיקבע בהתאם לכישורים המועמדים המתאימים, מתבקשים לפנות בכתב יד אל אגף כח אדם ת.ד. 332 ת"א – 61002 (עבור בקרת איכות)
סודיות מובטחת

לחברה אנגלית העוסקת בתחום האלקטרו־מכניקה בבנין
דרוש:
מנהל פרוייקט בכיר לעבודה בניגריה
כישורים נדרשים:
1. מהנדס
2. נסיון מוכח של 10 שנים בניהול פרוייקטים גדולים בתחום המערכות.
3. הכרת מפרטים וסטנדרטים אמריקאיים.
4. נסיון מוכח בעבודה – מול נותני עבודה ופיקוח של חברות אמריקאיות.
5. ידיעת השפה האנגלית.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב לת.ד. 406 ת"א מיקוד – 61003

לחברה גדולה בענף המזון
דרושים
סניף ת"א והמרכז
מחלקים
נסיון סוג ג' מוכח בחלוקה לקיוסקאים ורשתות שיווק, רשיון ג' הכרחי, ערבות בנקאית נדרשת.
לתאום ראיון להתקשר לטלפון 03-9233283/4

בי"ס תיכון בקיבוץ קרית־ענבים — מחפש
לבורנטית
למעבדה לכימיה
פרטים בטלפון: 03-349223, 03-350425

המפעל להבשרת ילדי ישראל
רשת פנימיות ארצית
דרושים
פסיכולוגים
1. לבית הילדים נוה גליה באשדוד (ממלכתי), בחצי משרה.
2. לבית הילדים נוה הרוא"ה באשקלון (ממ"ד), בחצי משרה.
* נדרש תואר שני בפסיכולוגיה קלינית או התפתחותית.
* רצוי נסיון בתחום.
* תיתכן אפשרות להתמחות.
נא לפנות בצירוף קורות חיים אל המנהל המקצועי, ת.ד. 5656 ירושלים 91056

ג'וב סנטר J⊕C
חברה לשירותי כח אדם
דרושים
* **מזכירה בכירה למנכ"ל**
ידיעת עברית, אנגלית, ברמת שפת אם קצרנות אנגלית - חובה!
* **מזכירות בכירות**
ידיעת אנגלית,צרפתית,גרמנית,ברמת שפת אם
* **מזכירת יבוא ויצוא**
ידיעת צרפתית - חובה!
בית אבגד ז'בוטינסקי 5, רמת־גן
טל' 7521438, 7521186

לקיבוץ בית השיטה
דרושה
אחות מוסמכת
בשכירות
טל' ביום 06-536788, בערב 06-536884

המגן לצרכן - ידיעות אחרונות

להגדיל הצרכנות החדש של המדינה, בשיתוף הביטוח של המדינה
דרושים/ות
נציג/ות מכירות
עם רכבים בייחוד. השעות הכבוש הרבה כסף מעל גיל 25, בעלי רכב.
אם אתה "כוכבי המכירות במקום עבודתך הנוכחי - אצלנו יכולים לתת לך יותר
למיכל 656629, 03-650737/8

ל–צ.מ.ל בחולון
דרושים:
* מחסנאי טכני לסידור מחסן ממוחשב.
* עוזר חשמלאי תעשייתי לאחר שרות צבאי.
* מכונאי לציוד מכני.
* עוזר למסגר.
לפנות לאלי 03-804455־6

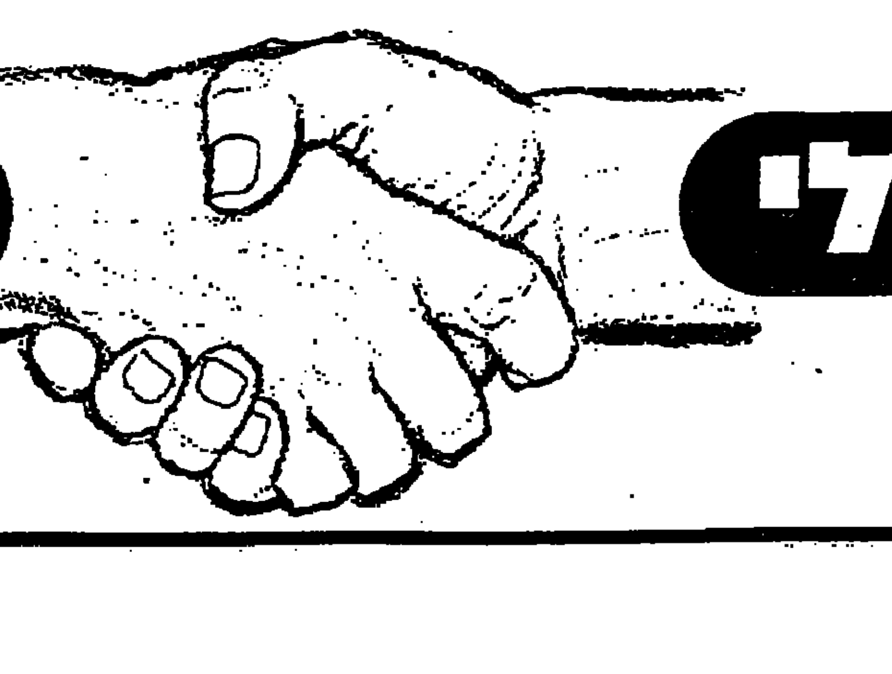

הלוח הכללי | הד כפול ומכופל

ORS שרותי כח אדם

למחלקות המשרדיות בגוש-דן רחובות וראשל"צ דרושים:

רחובות
רח' הרצל 187 קומה ב', מול המשטרה
טל' 08-467195, 08-464760

ראשל"צ
רח' הרצל 65, פינת עין הקורא, קומה ב'
טל' 03-9666680, 03-9666679

- מזכירות מנכ"ל עם נסיון + עיבוד תמלילים עברית אנגלית – אנגלית ברמה גבוהה.
- פקידות לשכה לעבודה מעניינת בין השעות 14.00–19.00.
- עובד/ת נקיון + הגשת ארוחת צהריים + שטיפת כלים – לחצי משרה.
- מעבדת תמלילים אנגלית בין השעות 13.00–19.00.
- אנשי רכש עם נסיון במפעל תעשייתי בנושא המתכת.
- מזכירה אנגלית – שפת אם יתרון + ידע בקצרנות + עיבוד תמלילים לחצי משרה, שעות עבודה 14.00–18.00.

חולון
רח' ויצמן 30, טל' 03-5030355, 03-849321
- מנה"ח סוג 3 עצמאי/ת, נסיון שנתיים בחשבשבת, חישובי שכ"ע, התאמות, ספקים ולקוחות כולל הגשת החומר לרו"ח, משרה מלאה, קבועה, 6 י"ע, חולון.
- פקידת ייצור – פקידה טכנית, הדפסה עברית, ידע אנגלית, נסיון קודם הכרחי, משרה מלאה + ש"נ, 5 י"ע, עבודה קבועה, חולון.

החברה המובילה בתעסוקה

להברת שיווק מוצרי טקסטיל
דרושים/ות
סוכני מכירות
דרישות:
★ נסיון קודם במכירות (רצוי בתחום הטקסטיל)
★ בעלי רכב
★ תושבי ת"א והדרום.
נא לפנות ל"קודקוד" - שרותי כ"א
סניף ת"א 03-236111
סניף ראשל"צ 03-9659733
סניף כ"ס 052-953272

דרושה
עובדת סוציאלית מנוסה
לפנות לאורכל בית ליכטנשטדטר למחלות כרוניות ת"א, יד אליהו שד' החייל 4
03-331414

לבית אופנה
מפעל בשוק מקומי ויצוא, בתחום הטקסטיל והעור
מעצב/ת
עם נסיון
לתכנון הקולקציה ופיקוח על מחלקת העיצוב.
טל' 03-613923, 03-614486-7

למוסד ממלכתי ציבורי
דרוש
חשב בכיר
לשרות בחבל עזה
דרישות המשרה:
מנהל חשבונות סוג 3
מספר שנות נסיון
נכונות לעבודה מאומצת ובלתי שגרתית
מקום עבודה – עזה
השכלה: תיכונית מלאה, רצוי השכלה אקדמאית. תנאי השכר יקבעו בהתאם לכשורי המועמד ובכפיפות לדרגת המשרה
הטבות: תוספת שטחים, אש"ל ורכב צמוד.
לפרטים: בשעות העבודה טלפון 051-863636, 051-40449, 051-40450

לוז
דרושים:
1. מתכנן/מתכנת בכיר/ה
- נסיון מוכח במערכת IBM S38
- נסיון בניהול צוות עובדים
- עדיפות לתושבי ירושלים והסביבה

2. מתכנן/מתכנת
- נסיון מוכח במערכת IBM S38
- עדיפות לתושבי ירושלים והסביבה

3. הנדסאי אלקטרוניקה
- ידע בחשמל
- נסיון באחזקה בתעשייה
- מגורים בירושלים

4. טכנאי אחזקה
- טכנאי מכונות
- נסיון באחזקת ציוד בתעשייה
- נסיון באוטומציה
- מגורים בירושלים

משרות אלו מיועדות לגברים ונשים כאחד
מקום העבודה – ירושלים
נא לשלוח קורות חיים
בציון שם המשרה ומס' טלפון למחלקת משאבי-אנוש – חברת לוז
תעשיות ישראל ת"ד 7929 ירושלים 91079
האור של המחר. היום
לוז תעשיות ישראל בע"מ

Mustela femme
דרושה
„שותפה"
– אשת מכירות אזורית ועצמאית למוצרי קוסמטיקה (באזורים: אשדוד, אשקלון, נתניה, עפולה, טבריה, בת-ים)
– הפעלה וקשר עם דיילות המכירה
– נדרשת השקעה ראשונית בקניית הסחורה
– רווחים גבוהים למתאימה
בפרטים נא לפנות לת.ד. 3195 תל-אביב עבור "שותפה" ולציין את האזור.

להברה העוסקת ביבוא ושיווק של מוצרי מזון
סוכן מכירות
– נסיון במכירות בענף המזון
– השכלה תיכונית
– ידיעת השפה האנגלית
– רשיון נהיגה
המעוניינים מוזמנים לפנות בכתב-יד, תוך פירוט נסיון קודם, אל: ת.ד. 212, גבעתיים 53 101
סודיות מובטחת

למפעל טקסטיל דרוש
מנהל אריגה
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1788 ת"א
עבור מס' 15
– סודיות מובטחת –

דרושים
אנשי מכירות
בעלי נסיון ורכב לעבודה בשטח האלקטרוניקה בכל הארץ על בסיס עמלה
קורות חיים לת.ד. 29532 תל-אביב

לחברת שמירה אחזקות ויזמות בע"מ
דרושה
פקידה/קלדנית
עם נסיון ● למשרה מלאה 03-9229467

לעבודה מיידית בחבר
לסניף כ"א ראשל"צ דרושים:
★ [illegible]
...
ראשל"צ, רח' הרצל 73
טל' 03-9666208
חבר שרותי כח אדם

איילון חברה לבטוח
למשרדנו בתל-אביב דרוש
★ [illegible]

לחברה פיננסית גדולה
דרוש
אדם רציני
לתפקיד מעניין ובעל אתגר רב בשיווק וקידום מכירות
• הכשרה, הדרכה ותנאים מצוינים
למועמדים המתאימים
• גיל 45 — 27
• בעל מוטיבציה ויכולת לימוד נושאים חדשים.
• בעל יכולת גבוהה בניהול משא ומתן.
• בעל השכלה תיכונית לפחות.
לקביעת ראיון
גוש דן:
טל. 80 35 22 (03),
דפנה (03) 23 51 48
חיפה והצפון:
טל. 74/5 30 37 (04) אורי
סודיות מובטחת

הסתדרות נשים ציוניות הדסה באמריקה
מכון מועצת הדסה בישראל על משרה פנויה של
מנהל מרכז הנוער של הדסה
הנ"הצופים וירושלים
אופי התפקיד: ניהול מרכז הנוער על הר-הצופים בירושלים בפרט ופעילויות הנוער של הדסה בארץ בכלל.
דרישות התפקיד: רקע אמריקאי, התמצאות בנעשה בארה"ב ובארץ בנושא פעילות נוער ציונית בכלל ושל הדסה בפרט. נסיון קודם באדמיניסטרציה. הדרכת צוות מינהלי וחינוכי ופיקוח עליו. אחריות לעריכת תקציב ויישומו. יכולת קיום יחסי אנוש טובים. יוזמה וקידום תכניות חינוכיות ופיקוח על ביצוען. תואר אקדמי (מוסמך או שווה ערך לו) בחינוך ואדמיניסטרציה. ידיעת שפת עברית ואנגלית על בוריין.
מועמדים מתאימים מתבקשים להגיש את מועמדותם מיד, בכתב יד, בצירוף קורות חיים למועצת הדסה בישראל, ת.ד. 5051, ירושלים.
– סודיות מובטחת –

מפקח אזורי
על עובדי קטיף ואריזה
★ בעל רקע חקלאי ונסיון, עדיפות לרכז פרדס.
★ בעל רשיון + רכב + טלפון
★ רצוי דובר ערבית
★ עבודה קרוב לאיזור המגורים
★ עבודה במשרה מלאה – נכונות לשעות עבודה נוספות
טלפונים: 03-9244416, 03-9241039

TEMPO BEER & SOFT DRINKS MANUFACTURERS
ל-טמפו תעשיות בירה בע"מ
דרוש/ה
עורך/ת-דין
לתפקיד היועץ המשפטי של החברה
למשרה מלאה 6 ימים בשבוע
דרישות התפקיד
★ נסיון של מעל שלוש שנים במשפט מסחרי
★ נסיון בהופעות בבתי משפט
★ ידיעה טובה באנגלית ושליטה בעברית
תנאים טובים למועמד/ת המתאימ/ה
לקבלת פרטים נוספים נא להתקשר לטל' 03-800131, קו פנימי 30

להולידיי — שיווק
דרושים
מקדמי מכירות
בכל הארץ, בעלי נסיון
הכנסה טובה
03-5468787

כ"ג יורדי הסירה
ביה"ס לקציני ים עכו
ת"ד 2066 עכו – 100 24
טלפון 04-916166
לביה"ס דרוש:
מדריך חינוכי
הכישורים הדרושים:
1. בוגר קורס חינוך והדרכה או לימודים אקדמאיים או קצין צעיר יוצא צה"ל.
2. נסיון מעשי בהדרכת נוער.
על המעוניינים לפנות למזכירות ביה"ס.

להברת מזון המובילה בתחומה
דרוש
לסניף באר-שבע
מנהל מחסן הפצה
כישורים נדרשים:
● נסיון מוכח בניהול כח אדם
● יכולת אדמיניסטרטיבית
● נסיון בהפעלת מערך לוגיסטיקה
מועמדים בעלי רשיון נהיגה עד גיל 45 יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 1993 ת"א מיקוד 61019 עבור "מנהל מחסן הפצה"

משרד החוץ קורא
לבוגרי אוניברסיטאות
להצטרף לשירות החוץ
בימים אלה מתפרסם בעיתונות ובלוחות המודעות באוניברסיטאות
מכרז צוערים
באמצעותו ניתנת הזדמנות להשתלב, במסגרת שירות החוץ של ישראל.
מועמדים עד גיל 33 יפנו ללשכות המחוזיות של נציבות שירות המדינה לקבלת פרטים ולהרשמה:
★ בירושלים, הקריה, רח' קפלן 3
★ בתל-אביב, הקריה, רח' קלצקין 10
★ בחיפה, רח' חאסן שוקרי 11
★ בבאר-שבע, בבניין לשכת הבריאות.
המועד האחרון להגשת בקשות הוא 30.11.88

להברת אלאב ביטחון בע"מ
דרושים
שומרים
מאזור הרצליה, עד גיל 40 לעבודה בשעות היום, עדיפות לבעלי רשיון נשק.
ראיונות יתקיימו ביום א' 30.10.88 בשעה 16.00 ברח' בן גוריון 14 ק"ק הרצליה יש להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים ושתי תמונות.

מלונות למלון דן כרמל דרושים/ות
סגן שף בוקר
שף לרודו
מתאימים יפנו למנה"ל כ"א
טל' 04-386211

DB Dun & Bradstreet International
לתפקיד
אחראי מאגר מידע
אחריות על מאגרי השיווק של החברה
כישורים:
– ידע ונסיון (מעל שנה) בתכנות בשפת D BASE 3 +
– כושר ניהול מו"מ
– כושר ניהול ארגון וסדר
– כושר הבעה בע"פ ובכתב
– ידיעת השפה האנגלית
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 50200 תל-אביב 61500 ולציין "מאגר מידע".
הקשר שלך אל עולם העסקים

חברת מחשבים המצאת בתהליך גידול מואץ
מחפשת
מנהל מכירות
בעל נסיון רב בשווק תכנה ויכולת ביצוע מעולה, לתפקיד אחראי ועצמאי, יזמה, יכולת ניהול מו"מ, יחסי אנוש מעולים.
מגורים בגוש דן — הכרחיים.
נסיון בניהול מסחרי — יתרון.
הזדמנות יוצאת דופן לעבודה רבת עניין, אתגר ובעלת אפשרות קידום
תנאים טובים למתאימים.
סודיות תשמר בקפידה.
לפנות לת.ד. 6610 תל-אביב. 61066 משרה 950

למפעל תעשייתי בתחום המזון באיזור פתח-תקוה
דרושים
עובדים לאבטחת איכות בקוי ייצור
הכישורים הדרושים:
● לבורנטים ו/או טכנאי כימיה
● בוגרי 12 שנות לימוד
● נסיון קודם
● מגורים באיזור המרכז
● עבודה במשמרות (3 משמרות)
הדרגה תיקבע בהתאם לכישורים
המעמודים המתאימים, מתבקשים לפנות בכתב יד אל אגף כח אדם ת.ד. 332 ת"א – 61002 (עבור בקרת איכות)
סודיות מובטחת

לקומפיוטרנט
דרושים דחוף:
נציג/ת מכירות
התמצאות בתחום מחשבים אישיים, ציוד היקפי, פקסימיליות. נכונות לטאמץ.
טכנאי שדות
למחשבים אישיים וציוד היקפי בעל ידע באנגלית והבנה בתוכנות.
מזכירה
נסיון בעבודת משרד, יחסי אנוש טובים, יכולת תקשורת עם לקוחות וספקים.
נא לפנות למנהל מיגם א'
קומפיוטרנט, שכור אותנו לטובה.
03-7525632/5

דרוש:
סוכן גז
לאזור עפולה והסביבה
עם נסיון מסחרי וטכני
אפשרויות כספיות
המלצות טובות
תושב האזור
לפנות בכתב מפורט לת.ד. 1049 ת"א 61009
עבור "סוכן גז"

ASHOT-ASHKELON אשות-אשקלון
למפעלנו באשקלון
דרוש
הנדסאי/טכנאי כימיה
לעבודה בקו ייצור, במשמרות לסירוגין
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב-יד תוך פירוט קורות חיים למחלקת כח-אדם, ת.ד. 21 אשקלון 78100

IPL אינטרפרם מעבדות בע"מ
חברה מקבוצת ARES-SERONO העולמית מפתחת ומייצרת תרופות ייחודיות, עוסקת בהנדסה גנטית ובתחום הביוטכנולוגיה.

לרגל הרחבת מערך הייצור שלנו דרושים:

עובד/ת ייצור למחלקת הכנת תמיסות סטריליות
תאור המשרה:
★ עבודה בהכנת תמיסות בקנה-מידה תעשייתי להערך הייצור ולמערך הפיתוח במפעל
כישורים
★ נסיון קודם בעבודה דומה בתעשיה בבתי-חולים או מוסדות מחקר
★ השכלה תיכונית

פקיד/ת כח אדם
תאור המשרה:
★ סיוע למנהלת כח-אדם בנושאי כח-אדם: איתור ומיון עובדים, טיפול בפרט, רווחה, הדרכה, שכר וכיו"ב.
★ עדכון וטיפול שוטף בתיקי העובדים
★ הפעלת מחשב בנושאי כח-אדם ושכר
★ תיוק והדפסות
הכישורים:
★ נסיון קודם בעבודה במחלקת כח-אדם בתעשיה.
★ שליטה מלאה באנגלית
★ הכרת מערכות כח-אדם ממוחשבות
★ יחסי אנוש טובים

מגורים באיזור רחובות
5 ימי עבודה באווירה צעירה ונעימה. סודיות מובטחת.
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים ושם המשרה (ע"ג המעטפה) אל: אינטרפרם מעבדות בע"מ. מח' כח אדם, קרית ויצמן נס ציונה 76110

דפי זהב הוצאה לאור בע"מ
למערכת שבועונים וירחונים לתיירים
דרושה/ה
עורך/ת
כישורים נדרשים:
★ שפת אם אנגלית וידיעה מצוינת של השפה העברית (יתרון לידיעת השפה הגרמנית או הצרפתית).
★ כושר ניסוח מעולה, יכולת ארגונית, יחסי אנוש מעולים ונסיון קודם בעבודה דומה.
משרה מלאה, 5 ימים בשבוע.
נא לפנות בכתב בלבד, תוך פירוט קורות חיים, נסיון קודם בעבודה ומספר טלפון להתקשרות, לדפי-זהב, ת.ד. 33023 תל-אביב 61330, עבור מיכל
דפי זהב

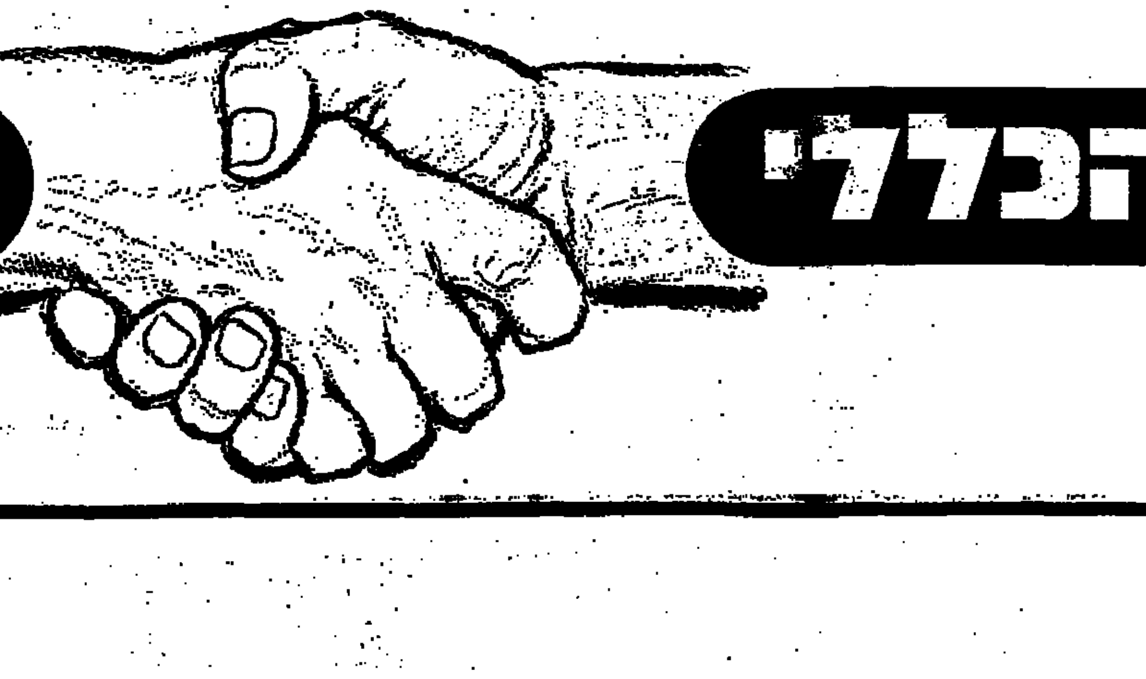

הלוח הכללי   הד כפול ומכופל

מכתב מן האחרים

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

דייזי ישראל

דייזי ישראל · חברת בת של DAISY SYSTEMS CORPORATION מהחברות המתקדמות בעולם לפיתוח וייצור מערכות CAE. מגוון הפעילויות של דייזי ישראל, המקצועיות ורמת הביצוע הגבוהה הנדרשת, מהווים אתגר עצום לבעלי מקצוע מעולים הנהנים מאווירה יוצאת דופן ומרנאי עבודה מהטובים בארץ.

דרושים:

ראש צוות ומומחים

לפיתוח מוצר חדש בתחום ה־

LOGIC SYNTHESIS

תאור התפקיד:

- אחריות ישירה להגדרה, אפיון, תכנון ופיתוח המוצר.
- הנחיית צוות בכיר של מהנדסי פיתוח.

כישורים נדרשים:

- רקע מעשי ותיאורטי מעמיק במחקר ופיתוח בתחומים: LOGIC SYNTHESIS, SILICON COMPILATION
- רקע מעשי ותיאורטי מעמיק (רצוי PhD) בהנדסת אלקטרוניקה/מדעי המחשב.
- יועדף ארכיטקט מערכת או בעל תפקיד מפתח בצוות שפיתח מוצר דומה בעבר.

(מס. משרה 407/10)

נא לפנות בצירוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 708 הרצליה 46105.
- סודיות מובטחת -

דייזי מערכות (ישראל) בע"מ

למועצה המקומית מצפה־רמון דרוש

מזכיר מועצה

המעוניינים, בעלי השכלה במנהל ו/או בפיתוח אירגוני וניסיון מוכח של 3 שנים לפחות בניהול והנעת צוות עובדים, יפנו בכתב, עד ל־10.11.88, למחלקת כח אדם ומנגנון במועצה המקומית ת.ד. 1 מצפה רמון, מיקוד 80650, בצרוף אישורים והמלצות המעידים על השכלתם הרשמית וניהול וניסיון בנושא.

תינתן עדיפות לבעלי השכלה אקדמית, חברי שפות זרות. המועמד שיבחר לתפקיד ידרש להשתקע עם משפחתו במצפה רמון

שמואל כהן, ראש המועצה

לאחרונה פרסמתי שהרווחתי – 6,000 ש"ח כסוכן עצמאי

יש לי חדשות!!! בחודש שעבר הרווחתי – 11,000 ש"ח!!!

המוצר שלי באמת מוכר את עצמו!!! מעניין אותך?

התקשר אל:
- נדב גרנות 052־38078
- בני שחודה 03־5030330
- מגה פודת 03־847736
- איציק גלזר 03־9242115
- איילה נצה 03־942523
- גיל פלד 03־750320
- ביל רייצס 03־216306

ליבואני אופנה דרוש

פקיד / מחסנאי

נסיון מוכח והמלצות הכרחי! לפנות בכתב לת.ד. 11816 ת"א מיקוד 61116

טנסור מערכות הינה החברה המובילה בתחום הטכנולוגי של POWER ELECTRONICS, עם התמחות מיוחדת בנושא מערכות אל־פסק להגנת מחשבים.

לרגל הרחבת פעילותה של החברה, אנו מחפשים:

הנדסאי אלקטרוניקה

למחלקת השרות והקמת פרויקטים.

המועמדים המתאימים יעברו הכשרה אינטנסיבית ויצטרפו לצוות האלקטרונאים האחראי להקמה, הפעלה, תחזוקה ושרות של מערכות אל־פסק חדישות המופעלות במאות אתרי מחשב ברחבי המדינה.

למועמדים בעלי ידע ועניין במערכות בקרת הספק מוצעת עבודה רבת עניין ואתגר בחברה צעירה ודינמית, ותנאי עבודה טובים.

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים וניסיון קודם

טנסור מערכות בע"מ

ת.ד. 2093 הרצליה 46765

בית הספר התיכון המקצועי ויצו רחובות, רח' אלחוחב 18, ת.ד 56
טל. 08־451396, 08־452686

דרוש/ה

מרכז/ת

מרכזיה חינוכית בפנימיה – 2/3 משרה. העבודה בשעות אחה"צ והערב. נידרש ידע בהנחיית מדריכים ונסיון בחינוך הבלתי־פורמלי

להתקשר בשעות היום אחה"צ והערב לטלפון 08־451396

למפעל תעשייתי באזור רחובות

דרושה

מזכירת סמנכ"ל כספים

הכישורים הדרושים:
- נסיון בתפקידי מזכירות וניהול משרד
- השכלה תיכונית לפחות
- הדפסה עברית – אנגלית
- יכולת לעבוד באופן עצמאי

משרה מלאה – 5 ימי עבודה בשבוע, דיפה מאזור השפלה

המעוניינות מתבקשות לפנות בכתב אל ת.ד. 212 נבעתיים 53101

סודיות מלאה מובטחת

איגוד ערים לתברואה דרום יהודה

לקראת מעבר מאיגוד ערים לתברואה לאיגוד ערים לאיכות סביבה באזור יבנה, רחובות, גן רווה, נס ציונה ועוד אנו קולטים עובדים בתחומים הבאים:

רכז פסולת מוצקה ואקולוגיה כפרית

התפקיד: טיפול באצירה, הובלה וסילוק פסולת מוצקה, הדברת מזיקים, סילוק מפגעים ומטרדים, [illegible]

הנדסאי איכות הסביבה

בעל השכלה אחרת בתחום איכות הסביבה או ת.דואן מוסמך. כשר לניהול מו"מ עם גורמים ציבוריים, הבעה בכתב ובע"פ, כשר למדידה ומיפוי תוצאות בנושאים הקשורים לעבודה. יוצא צבא.

הדרגה: 6־8 הנדסאים בהתאם לכישורים על המועמד להיות בעל רכב

הצעה בכתב ידי הכוללת קורות חיים, המלצות ותעודות על השכלה יש להעביר למשרדי האיגוד, ת.ד. 1269 רחובות 76112 עד לתאריך 11.11.88. פרטים נוספים ניתן לקבל בטלפונים: 08־450408, 08־45928

מ. סימן טוב
ס/יו"ר האיגוד

למפעל מזון באזור המרכז

דרוש/ה

טכנולוג/ית מזון

בענף החלב

בעל/ת כושר ביצוע ונסיון מוכח של 3 שנים לפחות

דרישות התפקיד:
- בקרת איכות על תהליכים קיימים
- פיתוח מוצרים חדשים.

לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4337 ת"א 61042 למס' 340
– סודיות מובטחת –

ברקן בע"מ

הבונים 11 רמת־גן

אנו מחפשים את הטוב ביותר
אנו מציעים את הטוב ביותר!!!

אם את/ה
* גיל 24 ומעלה.
* השכלה תיכונית ומעלה.
* בעל/ת יוזמה ושאיפה לקריירה עצמאית, כושר ביטוי ויחסי אנוש מעולים.
* בעל/ת רכב (רצוי).

אנו מציעים:
* הכשרה מעולה – ע"י אנשי מקצוע מהמעולים בענף הביטוח.
* קידום מהיר במסלול אישי מותאם.
* הכנסה בטוחה.
* גב חזק

להצלחה בטוחה בביטוח!!!

טלפון: 03־7518060 שלוחה 33, 34
03־7526729

IS

לתחזוקה בתכנון, ייעוץ ושיווק של ציוד היקפי למערכות מחשבים גדולות.

חברה צבורית בבורסה האמריקאית דרושים/ות למחלקת השירות לאזור ת"א/ים

טכנאי שרות ואחזקה

להתקנת ציוד ברשתות תקשורת בכל רחבי הארץ
* לאחר שרות צבאי + רשיון נהיגה.
* נכונות לעבודה בשעות לא מקובלות.
* העבודה הינה זמנית לתקופה של כ-45 חודשים – בתום הפרויקט אפשרות להמשך ההעסקה.

למחלקת הייצור – חיפה
* **טכנאים** לבד קוות ספיות.
* **בוגרי בי"ס מקצועי** – עבור תיקונים בסיסיים.
* **בעלי נסיון** – לתיקונים מתוחכמים.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון למפעל לפי הכתובת הרשומה

אי.אי.אס. ת.ד. 1640 חיפה 31015

הסתדרות מדיצינית הדסה

דרוש/ה

מנהל/ת מח' תקנות ותנאי שרות באגף כח אדם.

תאור התפקיד: אחריות למערכת קביעת תנאי שרות של עובדי הדסה בכל המגזרים, הדרמות, אחזקת המערכת, עדכונה ובקרה של צרכי ביצוע, כולל קשר עם גורמי פנים וחוץ מוסדיים. ריכוז וביצוע פרויקטים בנושאי מנהל כ"א וכד'.

הכישורים הדרושים: השכלה אקדמאית במינהל ו/או במשפטים, רצויה התמחות ביחסי עבודה ו/או דיני עבודה.

כושר ונסיון מוכח בניהול בכלל ובניהול כ"א בפרט. ידע והתמצאות במערכת הסכמי השכר ותנאי השרות במגזר הצבורי. שליטה מלאה בעברית וידיעה טובה באנגלית.

כושר ביטוי בכתב ובע"פ וניהול מו"מ.

נא לפנות בכתב או בע"פ לאגף כח אדם ת.ד. 12000 ירושלים או טלפון 02־447136, 02־446226.

לחברה מובילה בענף האוטומציה לתעשיה

דרוש

מנהל מחלקת פיקוד ובקרה

דרישות התפקיד:

נסיון בתיכנון מערכות פיקוד ובקרה חשמליים ואלקטרוניים
נסיון בתוכנות בקרים מתוכנתים PLC
נסיון במכירות רישיון חשמל לתעשיה מתח גבוה

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד בלבד לת.ד 20217 ת"א

למשרד עורכי־דין גדול בתל־אביב בעל פרקטיקה בינלאומית

דרושה

מזכירה

שעות העבודה: 09.00 עד 18.00
5 ימים בשבוע (א'־ה')
נסיון קודם וידיעת אנגלית – הכרחיים.
תנאים טובים למועמדת מתאימה.
סודיות מובטחת.

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 29327, תל־אביב 61292.

לחברת מחשבים דרוש

טכנאי מחשבים

עם שנה נסיון ב־P.C.

לפנות מיום ראשון טלפון: 03־262934

למשרד אדריכלים דרוש

אדריכל/ית מנוסה

בתוכניות עבודה ופיקוח בשטח
03־814605, 03־812027

חברה אי.אס.אי. מיכשור מדעי לישראל בע"מ

רחוב פנחס 17 רמת־גן טלפון: 772061־03

דרוש

טכנאי/מהנדס

לשירות למיכשור כימי אנליטי ו/או [illegible] ואקום

הכישורים הדרושים:
הכשרה ונסיון קודם באחזקת ציוד טכני אלקטרוני ידע באנגלית טכנית ורשיון נהיגה.
התפקיד כרוך בנסיעות בכל רחבי הארץ.
5 ימי עבודה מ־8:00־17:00

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 562 רמת־גן

למפעל בראשל"צ

דרושים

1. **איש אחזקה** נסיון באחזקה תעשייתית
2. **מלגזן** בעל רשיון מלגזה

לטלפן 13:00־16:00 לגבונה 994370

למפעל הפיס באזור [illegible]

דרוש

מקדם מכירות רקע באלקטרוניקה עדיף.

ת.ד. 2256 רחובות 76122

דרוש

עו"ד

עם נסיון בתחום המיסוי

טלפון 03־430026

למפעל אריגה חדיש בקרית אריה

דרוש

עוזר אומן (מייסטר)

2 משמרות
טלפון: 03־9224045

הסתדרות מדיצינית הדסה

דרוש/ה

חשב/ת משכורות

לטיפול במשכורות עובדים, קליטת נתונים, מאזני חופשות, בדיקת תלושי שכר, קבלת קהל ובקרה.

הכישורים הדרושים:
השכלה תיכונית, סוג 2 לפחות בהנהח"ש נסיון של שלוש שנים בטיפול במשכורות עובדים ע"י מחשב, נסיון בניהול צוות עובדים ובקבלת קהל.

נא לפנות לאגף כח אדם בעין כרם, טל. 447136, 02־446226 בימים א'־ה' עד 13.00.

למפעל עץ כרמיאל בע"מ

דרוש

הנדסאי בניין

[illegible] להכנת תפקיד ניהולי ופיקוח על קבלני משנה להרכבת גגות בניין במרכז הארץ.
כישורים: ניהול משא ומתן, איתור קבוצות הרכבה. רשיון נהיגה.

לפנות במפעל ת.ד. [illegible] 20101

הילטון תל־אביב

[illegible]

* מהנדס/ית – נסיון קודם בתפקיד – הכרח.
* הדרכים/יות – למשמרות בוקר או ערב

עמוד ינחה

למפעלנו באזור צבי ליד רמלה דרוש

מנהל מחסן חו"ג

* השכלה תיכונית מלאה, רצוי מקצועית
* קורס מנהלי מחסן
* 5 שנות נסיון בניהול מחסן ממוחשב בתעשיה
* גיל 30־45
* בעל כושר טכני, נמרץ, דייקן, בעל כושר ארגון

תנאים טובים למועמד המתאים.

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 215 רמלה 72101
סודיות מובטחת

לחברת תכשיטים ברמת־גן

דרוש

אחראי ייצור

בעל ידע ונסיון (5 שנים לפחות) ומודלים יציקות שורפות ושיבוץ

טלפון 03־264534, 03־259607

דרוש

טכנאי לענף מכשירי כתיבה וסדרי הדבקה

נא לכתוב בצירוף קורות חיים ת.ד. 18167 ת"א

רוקחות

למשרה חלקית בת"א

03־372471, 03־374660
ובערב 053־331641

אקליפטוס בע"מ

דרושים

אנשי מכירות לתעשיה

בעלי רקע טכני ונסיון במכירות

מועמדים מתאימים יפנו לקבלת טופס [illegible]

ליבואן בלעדי של מסננים מים ביתיים

דרושים בכל רחבי הארץ

סוכנים עצמאיים

השקעה בסחורה 2500 ש"ח מינימום.
לבעלי נסיון מוכח – תנאים מיוחדים.
טלפון: 052־85252

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה התשמ"א 1981

[illegible]

לחברת יבוא

דרוש

איש מכירות עם רכב

ת.ד. 2221 תל־אביב

דרושים

סוכני מכירות

לכל הארץ

— רכב הכרחי
— משרה מלאה

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ליונידרס ת.ד. 20032 מפרץ חיפה

מרכז רפואי תל־אביב
בית חולים איכילוב

דרושה

אחות מוסמכת

למכון הגסטרואנטרולוגי

נא להתקשר בשעות הבוקר 03־5436280

לפרסם מודעה!

דחוף סניפים – ב דחוף תקבל יותר ובמחירי העיתון

ת"א דחוף מרכז – בית השואבה 8 טל. 622547
ת"א דחוף דיזנגוף – רח' דיזנגוף 116 (מול כוכית) טל. 239952
ת"א דחוף בן יהודה – רח' בן יהודה 9 טל. 656120
ת"א דחוף אלנבי – רח' אלנבי 123 טל. 614433
חיפה דחוף – רח' הרצל 5 טל. 645333/6
ירושלים דחוף – רח' יפו 43 טל. 226335
דחופון שרות מודעות טלפוני טלפון 03־611001
ובעוד 50 סניפי דחוף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחוף

גורדון מהנדסים בע"מ לעבודה בארץ ובחו"ל

דרוש

מתכנן מערכות התראה

נסיון קודם וידיעת שפה אנגלית הכרחיים
טל. 03־7520075

איילון חברה לביטוח

לחברתנו דרושים

★ **אנשי גביה**

עם נסיון רב בתחום הגביה מסוכנים.
מועמדים מתאימים יפנו ליעקב טלפון 03־5613311

דילברמן וסתי להץ

עובדות – להרכבת מוצרי פלסטיק

5 ימי עבודה
הרצל 132 תל־אביב

ליבאל או שמעון 03־825632, 03־825942

למפעל פלסטיק גדול בבני־ברק

דרושים

למח' ההזרקה

אחראי משמרת

- נסיון קודם בהרכבת תבניות וביוון מכונות הזרקה.
- העבודה ב־3 משמרות
- אפשרי גם יוצא קבע בסטז חופשה
(בעל נסיון בהזרקה)

לפנות 03־741873 בין 08.30־14.00 להמרה/מיכל

הסתדרות מדיצינית הדסה

דרוש/ה

מהנדס/אלקטרוניקה

לעבודה רבת אתגר בתחום ההנדסה הרפואית

מהנדס/ת מתחיל/ה עם רצון ויכולת להתמודד עם תחומים חדשים:
— תקשורת מחשבים
— תחזוקת מערכות רפואיות ממוחשבות
— פיתוח מערכות רפואיות

נדרשת שליטה טובה באנגלית.

נא לפנות בע"פ או בכתב לביה"ח הדסה עין־כרם ת.ד. 12000 ירושלים טל. 02־46630.

אנו מוכנים לאפשר לך להרוויח

3,435.־ ש"ח לפחות!

(ברוטו לחודש)

מקומך איתנו אם הינך:
- תושב/ת ת"א וגוש דן או ירושלים והסביבה
- בעל/ת הופעה נאה.
- אם את/ה מוכן/ת להשקיע בעבודת שטח מאומצת, תוך הקפדה על סדר, משמעת, דווח אמין ועמידה בנורמות

עדיפות לבעלי נסיון במכירות

לתאום ראיון: נא התקשר/י:
אזור ת"א: 03־5103846־8־9
אזור ירושלים: 02־233852

למשרד עורכי דין המתמחה בתחום יחסי עבודה

דרושה

עורכת דין

נא להתקשר (ביום ראשון)

03־7528716־7־8

למשרד תיכנון הנדסי בנושא אינסטלציה סניטרית, מים, ביוב ושירותי תעשיה

מהנדס

עם נסיון מוכח

03־7519037/46

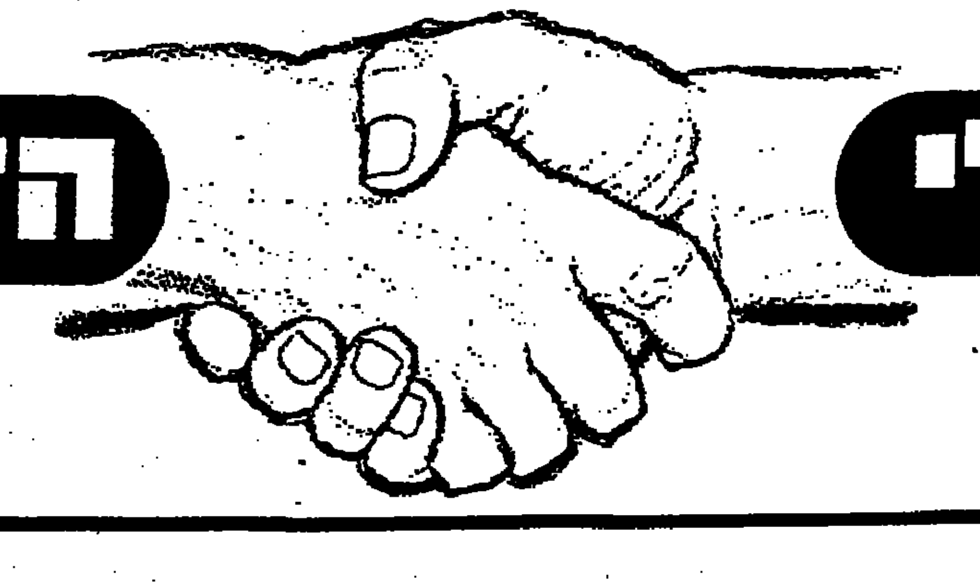

הלוח הכללי | הד כפול ומכופל

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

קופת חולים מאוחדת

לסניפנו ברחובות
דרושים/ות
פיזיותרפיסטים/ות
★ בעלי נסיון
★ למשרה חלקית או מלאה
המעונינים מתבקשים לפנות לגב' הלמה
רחוב בניטון 23 רחובות
טלפון: 08-457993
לסניפנו בחדרה
דרוש/ה
רוקח/ת
★ בעל/ת נסיון
★ למשרה מלאה
★ 5 ימי עבודה בשבוע
★ תנאים טובים למתאימים
המעונינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף,
רח' הרברט סמואל 71 טלפון: 06-333805
– סודיות מובטחת –

כדאי לך בקופת חולים מאוחדת!

למכון תערובת
דרושים
תזונאי
לבעלי כנף ובקר
תוכניתן
מנוסה במערכת VAX
יש לשלוח קורות חיים
לת.ד. 9175 ת"א 61009
סודיות מובטחת

מכון מעליות בע"מ
דרושים
1. מסגרים, רתכים
2. מהנדסאי מכני
3. בעל נסיון מסביבות פ"ית
03-9247777 ליהושע מרום ראשון

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול
כפר נוער לחינוך תיכוני
דרושים/ות
★ מורה לאנגלית
משרה – משרה חלקית
★ מורה למתמטיקה – משרה חלקית
★ מורה למכונאות רכב – משרה
★ עובד/ת חדר אוכל
★ ע' טבח ואחראי משמרת – אחה"צ
נא להתקשר טלפונית 03-496166

להברה גדולה במרכז
דרושים
★ **הנדסאי מבנות**
ידע בפרקי מבנות תיכ"ם,
נ"ק, קד, סימיטרון + נסיון
★ **מהנדס אלקט' – מחשבים**
ידע בעיבוד אותות, תמונה, נסיון עבודה על
מחשב 68000 מהסדרה
★ **מהנדס בנין**
לניהול פרוייקטים, בקרה ופיקוח על קבלנים,
תאום עם מתכננים
★ **מהנדס ייצור/מבנות**
למפעל באיזור עפולה.
הבנה בתחום הפלסטיקה, נסיון בניהול, עדיפות
לתושבי עפולה והסביבה.
המתאימים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים
והמספר הזהות לת.ד. 25176 תל-אביב
– סודיות מובטחת –

למחלקת פיתוח של חברה
תעשייתית באזור המרכז
דרוש
איש/אשת
פיתוח תוכנה
בנושא זמן אמת
רצוי רקע בנושא חומרה
המועמדים הרצויים הינם בוגרי הנדסת
אלקטרוניקה, מחשבים או מדעי המחשב, בעלי
מספר שנות נסיון בפיתוח – בנושא זמן אמת.
יש אפשרות למועמדות של בוגרים מצטיינים.
התפקיד כרוך לעיתים בשהיות קצרות בחו"ל.
נא לפנות בכתב יד בלבד
לת.ד. 108 יהוד, 56235

לסניף "תנובה" נתניה
דרוש
מכין הזמנות
למוצרי חלב
הכישורים הדרושים:
★ השכלה של 10 שנות לימוד לפחות.
★ שליטה בשפה העברית.
★ כושר גופני תקין.
★ נכונות לעבודה במשמרות לחילופין ובתנאי קירור.
תנאי שכר ותנאי עבודה נאותים
ינתנו למועמדים המתאימים
מועמדים מתאימים, תושבי נתניה והסביבה
הקרובה, מתבקשים לפנות אישית למנהל סניף
"תנובה" נתניה, מר זמיק אייזנברג,
ברחוב שוהם 14 (ליד השוק) בנתניה.
– סודיות מובטחת –

לחברה העוסקת בשילוח בינלאומי
דרושה
פקידה
הכישורים הדרושים:
★ הדפסה עברית
★ הדפסה אנגלית – יתרון
★ יחסי אנוש טובים
מועמדות העונות לדרישות הנ"ל,
יפנו טלפונית לאיריס 03-377311

עבור לקוחותינו:
חברה ותיקה בענף
התרופות והדיאגנוסטיקה
דרוש/ה
מנהל/ת
מחלקת דיאגנוסטיקה
כישורים נדרשים:
★ השכלה אקדמאית המותאמה לעיסוק בתפקיד הדרוש.
★ ידיעת השפה האנגלית על בוריה.
★ יכולת ניהול קורספונדנציה עצמאית עם חו"ל.
★ כושר ניהול של צוות עובדים.
★ נסיון מוכח של לפחות 3 שנים בעבודה בתחום דומה, כולל מכשור וציוד רפואי.
תנאים טובים למתאימים המוכנים לעבודה מאומצת.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים
לת.ד. 51051 ת"א ולציין עבור
"דיאגנוסטיקה".
– סודיות מובטחת –

הקול הדרבנות שנות בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים לבחור כל בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברת מזון גדולה
בת"א
דרוש
אחראי רכב
1. בעל תעודת מוסמך כקצין בטיחות העבודה בפועל.
2. נסיון מוכח בטיפול בכלי רכב פרטי ומסחרי. נסיון במכונאות ומעקב אחר הטיפולים בכלי הרכב.
3. בעל רשיון נהיגה ג' – 2.
מעוניינים בעלי כישורים כנדרש יפנו בכתב בצירוף
קורות חיים לת.ד. 33263 ת"א עבור מס' 18.

קופת חולים מאוחדת

לבית אבות
מעון הרופא – מוצא ירושלים
דרוש/ה
מנהל/ת
תושב/ת המקום
כישורים:
★ השכלה אקדמאית במדעי החברה וקורסים בניהול מוסדות לקשישים.
★ כושר ונסיון ניהולי וארגוני נרחב – לפחות 10 שנים.
★ נסיון בהפעלת צוות עובדים.
★ כושר הבעה בכתב ובע"פ.
★ ידע והתמצאות בנושאי מינהל לקשישים ונסיון בדבר הטיפול בזקן ובקרובים לו.
★ ידע בסיסי בשיווק, קידום מכירות, פרסום ומגע ציבור, והשבונאות מינהלית, תמחיר, תקציב וניהול פיננסי.
★ תנאי שכר הולמים למועמד/ת המתאים/ה.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל אגף כוח אדם ומינהל בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 16161 תל-אביב
– סודיות מובטחת –

כדאי לך בקופת חולים מאוחדת!

לדיטקו
לאגף התעשייתי
דרוש/ה
לאזור המרכז (לא כולל גוש דן)
מפיץ
עצמאי
לחומרי ניקוי וחיטוי
לשוק המוסדי/תעשייתי
המפיץ יהיה בעל תשתית שיווקית הכוללת:
1. מחסנים.
2. רכבים.
3. אנשי מכירות.
4. פעילות שיווקית שוטפת לחוג לקוחות קיים.
הצעות בכתב נא להפנות לדיטקו בע"מ
ת.ד. 10245 מפרץ חיפה 26112
ולציין "עבור מפיץ תעשייתי".

דרושים
★ **טכנאי/הנדסאי**
מכשור ובקרה
בעל נסיון במכשור תהליכי ואקום
ומערכות הידראוליות
עצמאי, שליטה טובה באנגלית. עדיפות
לבעל רשיון חשמלאי אחזקה ראשי
★ **מרס קונוונציונאלי**
בעל ידע בהפעלת צילד אוניברסלי
לייצור חלקים ותעופתיים מדוייקים
נסיון מקצועי בתעשיה, 6 שנים
מינימום
נא לפנות טלפונית 08-595411 ת.ד. 80
גדרה, מיקוד – 70750

לביפ"א
חברה לעבודות עפר וקידוח
דרושים
★ **מנהלי עבודה**
★ **נהגי משאיות**
בעלי נסיון הכרחי
052-441073, 052-441058

לחברה לעמילות מכס
ושילוח בינלאומי
דרושים
מקדמי
מכירות
כישורים: נסיון במכירת מטעני אויר/ים ועמילות מכס. הופעה יצוגית. השכלה גבוה הרצויה.
טל. 03-5610905

אם את/ה
מהמובחרים במכירות
צלצלו לקביעת פגישה
הכישורים הדרושים:
★ הופעה נאה, כושר שיכנוע בעל/ת רכב
★ נכונות לעבודת שטח
עמלות גבוהות במיוחד
טל: 1–204430–03

לארגונית בע"מ
דרוש
מסגר
לעבודות
תפאורה
03-485340
לפנות לשמן

דרושה
פקידת
טלפון
בגיל 40 +
לקבלת קריאות שרות
מסוחרים ולקוחות
ל־5 שעות עבודה
לפני הצהריים
לפנות 03-269758

לעיתון יומי מוביל
דרושים
נציגי מכירות
למח' המודעות
רצוי עם נסיון קודם
03–255037

למפעל באזור התעשיה בעכו
דרוש/ה
קצין בטיחות
ותעבורה
כישורים נדרשים:
★ הסמכה כקצין בטיחות ותעבורה.
★ השכלה תיכונית מקצועית במגמת מכונאות רכב.
★ תעודת מכונאי מוסמך עם 5 שנות ותק.
★ רשיון נהיגה 03 עם 5 שנות נהיגה.
★ לאחר שרות צבאי.
★ כושר פיסי תקין.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב־יד בצרוף קורות חיים, נסיון בעבודה ומס' טל' להתקשרות לת.ד. 3171 ת"א בציון קצין בטיחות ותעבורה.
המשרה מיועדת לנשים וגברים כאחד.

מלונות דן
מעוניין/ת להשתלב
בענף המלונאות?
אם את/ה עד גיל 35
מלון דן פנורמה ת"א
מציע לך תפקיד
אחראי/ת צוות
מתאימים/ות יפנו למוח' כ"א
טל' 03-663311

דרוש/ה
מנהל יחידה
לחברה הנדסית גדולה
באזור המרכז
דרוש/ה מנהל יחידה,
העוסקת בשיווק ובהתקנת
מערכות בתחום
האינסטלציה הסניטרית.
דרישות התפקיד: ★ ידע הנדסי ונסיון קודם בתחום האינסטלציה הסניטרית ★ יכולת שיווק מוכחת ★היכרות עם יועצים וקבלנים בענף ★ שליטה באנגלית או גרמנית, ברמה גבוהה – תנאי הכרחי.
מועמדים מתאימים לדרישות התפקיד
יפנו בכתב־יד
אל ת.ד. 4104, תל־אביב 61040, עבור
"מנהל יחידה."
רק מועמדים מתאימים ייענו. סודיות מובטחת

אשכול
דרושה **פקידה**
★ משרה מלאה בשכר גבוה ★ בעלת סוג 2 בהנה"ח
★ עדיפות לבעלת נסיון במחשוב
נא לפנות לגב' [illegible]

ל"תנובה" מחוז תל-אביב
דרוש/ה
מנהל/ת
חשבונות בכיר/ה
הכישורים הדרושים:
★ מנהל/ת חשבונות מדופלם/ת
★ נסיון מעשי מוכח של 5 שנים לפחות בהנהלת חשבונות, במערכת גדולה.
★ יכולת לנהל צוות של כ־10 עובדים.
★ בעל/ת ידע ונסיון במערכות הנהלת חשבונות ממוחשבות.
★ בעל/ת יכולת לקיים יחסי אנוש תקינים.
★ בעל/ת יכולת וכושר הבעה בכתב ובע"פ.
מועמדים/ות מתאימים/ות מתבקשים/ות לפנות בכתב עם פירוט קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 282 תל-אביב, מיקוד 61002, עבור מחלקת המנגנון
– סודיות מובטחת –

עירית רמלה
למחלקה לשרותים חברתיים
דרושים
★ עובדים סוציאליים כלליים
★ עובדת לעזרה במשפחה
★ עובד/ת קהילתי
★ מרכז/ת התנדבות עירוני
★ עובד/ת סוציאלי/ת הנוער ערבית
בהגבר פרטים נא לפנות למנהל המחלקה
מר [illegible] טלפון 08-226423
משה [illegible]
ראש העיריה

לחברה עתירת ידע דרוש/ה
מהנדס/ת אלקטרוניקה
לעבודה בפרויקט מחקרי
★ בעל/ת ידע מעמיק בנושאי עיבוד ספרתי של אותות – DSP (חומרה ותוכנה).
★ יתרון לבעל/ת ידע ב־RF.
★ נסיון קודם בנושאים הנ"ל – יתרון.
נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים
לת.ד. 5914 הרצליה, מיקוד 46101
– סודיות מובטחת –

A Leading Electronic Agency
Requires

Sales/Application Engineer
for Advanced Semiconductors
(Knowledge in Analog Circuitry).

Sales/Application Engineer
for Electronic Measuring instruments
(Knowledge in Digital Circuitry).

Basic requirements:
■ Young, dinamic, hard working, willing to travel.
■ Some experience in sales/marketing.

Send your Resume in English
to P.O.B. 1717, Ramat-Gan 52117.

לחברה מסחרית גדולה
דרוש
מתכנת מחשבים
בוגר מדעי המחשב
בעל נסיון של שלוש שנים לפחות
בתכנות על מחשב 38־י.ב.מ.
מקום העבודה במפרץ חיפה.
נא לפנות אל מנהל אגף משאבי אנוש
ת.ד. 10244 מפרץ חיפה.
סודיות מובטחת.

למפעל מתכת בנתניה
דרוש
מנהל עבודה
בענף החראטי
נסיון מוכח הכרחי
053-57785

דרוש
חוקר פרטי רשוי
מנוסה
בתחום חקירות גוף
03-434734,
03–268606

לחברה כלכלית בת"א
דרוש
כלכלן/מנהל
עסקים בכיר
★ תואר שני במינהל עסקים
★ רצוי תואר ראשון בתחום טכנולוגי
★ נסיון קודם מוכח
על המעוניינים לפנות לת.ד. 31296
ת"א 61312
– סודיות מובטחת –
"עבור כלכלן".

לחברת תקשורת גדולה
דרושה
מנהלת צוות מוקדניות
לפקוח, תכנון והפעלת המוקד
אם את בעלת כושר מנהיגות, סדר אירגון ויחסי אנוש טובים – הנך מתמנת להענות לאתגר.
אנו מציעים לך עבודה במשרה מלאה, הכשרה מקצועית ברמה גבוהה והשתלבות במערך השרות של חברה ותיקה ומצליחה.
עדיפות לקצינות קשר בצה"ל או בעלות נסיון דומה.
המעומדות המתאימות תיפננה בכתב יד בלבד, בצרוף קורות חיים לתבי שלף יועצים לשיווק, ת.ד. 33465 ת"א 61333 ולציין על המעטפה משרה מס': 1002
–סודיות מלאה–

אסותא
בית החולים הפרטי הגדול בישראל
ז'בוטינסקי 62, תל־אביב, טל. 03-240185.
נמנה על קבוצת כלל
ד ר ו ש ה
מזכירה רפואית
לחדר ניתוח
לשעות אחה"צ
+ יום ו' בוקר
לפנות לדינה בטלפון: 246866
אל־עד 85

למשרד שמאים
דרוש
שמאי ביטוח אלמנטרי
עם נסיון וכן שמאי מתמחה
03–281684, 03–283451 לפנות לצבי

לפרוייקטים מיוחדים בעיתון
הנפוץ ביותר במדינה
ובמקומון ת"א
דרושים:
אנשי מכירות
בעלי נסיון בפרסום
★ עמלות גבוהות
★ הדרכה מקצועית
טל: 03-622704

למשרד אדריכלי נוף
דרושים/ות
אדריכלי נוף
שרטטים וטכנאים
תנאים טובים למתאימים
טל: 03-7522337-8

הגרעין
הספקה לחקלאות
באור־יהודה דרושים/ות
★ **פקיד/ה טכני מפ"ט**
(אפשר פנסיונר)
★ **נהג לחלוקת סחורה**
★ **מפעיל למחשב**
36 IBM
בעלי נסיון למשרה מלאה יפנו בכתב־יד
בציון קורות־חיים, נסיון וטלפון להתקשרות
אל ת.ד. 20170, תל־אביב מיקוד 61201
עבור "עודד".

לחברת שיווק
דרושות
מרכזניות/
כתבניות
6 ימי עבודה בשבוע
להתקשר 03-663651
מיום א' לסירה.

דבר
חדש קורא כל יום

בחיפה למפעל תעשייתי בינוני
בתחום המזון
דרוש/ה
מנכ"ל
על המעוניינים לפנות בכתב
לת.ד. 76 חיפה 31000

סופר־פארם
לחברת סופר־פארם ישראל בע"מ
דרוש/ה
מנהל/ת מערכות מידע
הכישורים הנדרשים:
★ בוגר/ת הנדסה, תעשיה וניהול ו/או כלכלה המתמחה במערכות מידע.
★ בעל/ת נסיון ניהולי של לפחות 3 שנים, רצוי בעבודה בסביבת מיקרו מחשבים.
★ בעל/ת יכולת עבודה מול דרגים שונים, כולל ניהול מו"מ.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 697 פתח־תקוה, 49106
ולציין עבור "איש מחשבים".
רק פניות מתאימות ייענו.

לחברה ארצית במשרדיה
בתל־אביב
דרוש/ה
מזכיר/ה
★ שליטה במעבד תמלילים איינשטיין ו/או וורדמיל
★ נסיון קודם בעבודות מזכירות
★ ידיעת השפה האנגלית
ימי עבודה א' עד ה'
משעה 13.00 עד 18.00.
לפנות בכתב לת.ד. 21288 תל־אביב
בצרוף קורות חיים.

לחברה לבנין
דרוש
מהנדס
ביצוע
בכיר
עם נסיון של 5 שנים
לפחות
לקביעת ראיון
04-727862 04-727884
– סודיות מובטחת –

לחברת בניה
דרוש
מנהל
כח אדם
דובר טורקית
פרטים נוספים
בטל. 03-332614
03-337175
03-332901

יעל תכנה ומערכות בע"מ
דרוש/ה
מנהל/ת מכירות
נדרש נסיון במכירת פרויקטים
ומוצרי תכנה
לפנות בכתב ל"מנהלת משאבי אנוש"
בית התכנה העצמאי הגדול בישראל
רח' בן־גוריון 22, גבעת שמואל, מיקוד 51905
סודיות מובטחת.

ברטר
דרוש
איש שיווק
כישורים נדרשים:
יכולת ניהול משא ומתן עם גורמים בכירים בחברות המובילות.
הכרת המשק בישראל.
יחסי אנוש טובים.
המעוניינים יפנו בכתב יד ברטר המסלקה הישראלית לעמי הלפרן בע"מ
בצלאל 3 רמת גן 52521

בר־לוי
מוזיאוני לרכב בע"מ
למפעלנו באזור התעשיה בי הרצליה
דרוש
מודליסט עץ
תאור התפקיד:
בניית מודלים לאבזם פרוטוס.
★ נסיון של 3 שנים
★ יכולת עבודה בצוות
לפנות טלפונית לישראל 052-553288

هكذا من الاصل

יצרני הטקסטיל מבקשים אשראי להתגבר על המשבר הקשה בענף

5,000 עובדים נפלטו מענף הטקסטיל בחצי השנה האחרונה

מאת אבי שוברט, סופרו הכלכלי של "דבר"

תעשייני ענף הטקסטיל הביעו אתמול את דרישתם להקמת קרן סיוע מיוחדת לענף, שתעמיד לרשות המפעלים מקורות אשראי בתנאים מועדפים, כדי לאפשר למפעלים בריאים בתעשיית הטקסטיל לעבור את המשבר החמור הפוקד את הענף. הדרישה זו הועלתה בפגישה שקיימו אתמול נציגי הנהלת אגף הטקסטיל בהתאחדות התעשיינים עם מנכ"ל משרד האוצר ויקטור מדינה.

יו"ר אגף הטקסטיל בהתאחדות התעשיינים, חיים קמינץ, תיאר לפני מנכ"ל משרד האוצר את ההתפתחויות שהביאו למשבר בענף הטקסטיל, שניצניו הסתמנו כבר בתחילת השנה עקב ההתקוממות בשטחים. לדברי קמינץ, המשבר הלך והעמיק בשל הירידה בביקושים בשוק המקומי ובעקבות היבוא הגדל והולך מהשוק המשותף במחירי היצף.

ראשי אגף הטקסטיל הדגישו, כי החשיפה לשווקים אחרים המתרחשת עתה בענף עלולה להחמיר את מצבו ולכן הם דורשים מהממשלה ליצור תנאים שווים לאלה הקיימים אצל תעשייני הטקסטיל באירופה ובארה"ב. תעשייני הטקסטיל דורשים לקבוע שער חליפין ריאלי לטווח הארוך, השוואת ריבית לעמיתיהם באירופה ובארצות הברית, הקטנת המיסוי הממשלתי והעירוני על החברות בענף, הקטנת עלות העבודה ועידוד ההשקעות.

ענף הטקסטיל פלט כ־5,000 עובדים במחצית הראשונה של השנה. כמו כן, נסגרו מפעלים וגדל יבוא מוצרי הטקסטיל.

עליה בדורשי העבודה: 800 בקריית גת – 780 בעכו

מאת סופר "דבר"

מספר דורשי העבודה בקריית גת עלה ב־20 אחוז בתוך חודש אחד ומגיע ל־800 – כך מסר מזכיר מועצת פועלי קריית גת, אלברט ארז בכינוס של מליאת מועצת הפועלים.

הוא הביע תקווה שמפעלי "ליגת" ו"אומן" יחלצו מהמצב הקשה, שבו הם שרויים וכי יחול גידול בהזמנות לתוצרת של מפעלים אלה.

גם בעכו הולכת וגוברת מצוקת התעסוקה, ומספר המובטלים בעיר עולה מיום ליום. מזכיר מועצת פועלי עכו יהושע כץ מסר אתמול, כי בלשכת התעסוקה רשומים כיום כבר 780 דורשי עבודה. הוא הדגיש עם זאת, כי מספרם של המובטלים גדול בהרבה מאחר שלא כולם באים להירשם בלשכה.

לא מכבר נסגר מפעל "תגל" שהיה שייך ל"כור" ועתה קיים חשש למפעל הטקסטיל "האחים אילן", המפעל זה חצי שנה על־ידי כונס נכסים וחוששים שהוא עומד להיסגר ו־90 עובדיו יפוטרו.

גם המפעלים, שאינם צפויים לסגירה, אינם קולטים עובדים נוספים ורבים מהם, לדברי כץ, "עובדים על ריק". פרנסי העיר גם מודאגים מכך, שכל נסיונותיהם להשיג לעכו מעמד של עיר פיתוח א' לא נענו, וכתוצאה מכך אין יזמים באים לעיר להקים בה מפעלים.

שני אסירים מסוכנים מומלצים לחופשה חרף התנגדות המשטרה

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

שירות בתי הסוהר ממליץ לשחרר לחופשה את מנהיגי כנופיה מספר אחת בירושלים – מיכה אצלן וגבי בן הרוש, הנחשבים לשניים מעשרת האסירים המסוכנים בארץ – וזאת בניגוד להמלצת המשטרה, המסבירה כי חברי הכנופיה עלולים להטיל מוראם על תושבי השכונות בירושלים מייד עם שחרורם.

נודע, כי השניים הגישו לפני זמן־מה בקשה להשתחרר לחופשה, והבקשה נדונה בוועדה העוסקת בשחרור אסירים. בישיבה זו השתתפו אנשי שירות בתי הסוהר ואנשי משטרה. נציגי המשטרה התנגדו נמרצות לשחרורם של השניים לחופשה בטענה שהדבר יכול לסכן את הציבור, ואילו שירות בתי הסוהר טען שיש לשחררם בנימוק, כי כל אסיר זכאי לצאת לחופשות בסיום רבע מתקופת מאסרו.

יצויין, כי בתקופתו של רפי סויסה כנציב שירות בתי הסוהר זכו השניים לתנאים מועדפים, שנמתחה עליהם ביקורת חריפה. גם בתקופתו של דוד מימון ושל מחליפו לוי שאול נהנו השניים מיחס מועדף.

מיכה לוי (אצלן) נדון בינואר 1984 ל־14 שנות מאסר על הריגה, התפרצות וסחר בסמים, כלומר רבע מתקופת מאסרו הסתיימה ביולי 1987. אולם הוא לא יצא לחופשה, שלהם זכאים אסירים לאחר ריצוי תקופה זו, משום שהוא מדורג בקטיגוריה א', שאינה מתירה לנכללים בה לצאת לחופשה. גבי בן הרוש נדון במאי 1982 ל־18 שנות מאסר על רצח, תקיפה, הכשלת שוטר וסחר בסמים. רבע ממאסרו הסתיים בנובמבר 1986, אולם גם הוא מדורג בקטיגוריה א'.

בשירות בתי הסוהר אמרו, כי השניים הגישו עתירה לבג"צ שיתיר להם להשתחרר לחופשה, אך הדיון בעתירה זו נדחה לעת עתה. השירות ממשיך לטעון, כי צריך להכניס את השניים לסבב חופשות.

הארכת 'נתיבי איילון' לכביש רוקח תיצור פקק תנועה ענק

הערכה: פתיחת הקטע החדש לפני הבחירות – צעד פוליטי

מאת אריה ארד, סופר "דבר"

פקק־תנועה גדול חדש, אחד הגדולים במדינה, יווצר מהיום בדרך רוקח בתל־אביב עם פתיחת הקטע הנוסף של פרוייקט איילון. 30 מיליון שקל הושקעו בקטע הנוסף, שאורכו 1.5 ק"מ. "מעולם לא הושקע כסף רב כל כך ביצירת פקק־תנועה גדול כל כך", אומר מומחה־תנועה, עימו שוחח אתמול סופר "דבר" בצומת החדש.

הקטע החדש עובר בין גשר־ההלכה ודרך רוקח, המכונה כביש התערוכה. אולם הגשרים שמעל דרך רוקח ומסלולי הירידה והעליה אל המסלול הצפוני של דרך רוקח וממנו לא הושלמו. משום כך הוקמה מערכת רמזורים חדשה על דרך רוקח. המערכת תאפשר לבאים מפרוייקט איילון, לחצות את דרך רוקח ולפנות מערבה. אותה שעה יוכלו גם הבאים מדרום לפנות ימינה לכיוון הדר־יוסף.

בין המסלול הצפוני של דרך רוקח לא תהיה פניה שמאלה לפרוייקט איילון. הבאים בדרך זו יצטרכו להמשיך לכביש חיפה ושמאלה עד רחוב ההלכה, שם יוכלו לפנות שמאלה כדי להגיע לכביש איילון.

הצבת הרמזורים בדרך רוקח תבלום את הזרימה החופשית של התנועה בכביש עוקף חיוני זה, שבו זורמות רבבות מכוניות בין השכונות הצפוניות של תל־אביב, בכללן צהלה, וכן הרצליה ורמת־השרון, ובין מרכז תל־אביב ודרומה. ציר זה מעביר גם חלק מהתנועה בין תל־אביב לכביש חוצה שומרון דרך צומת הכפר הירוק. עצירת הזרימה החופשית של התנועה העצומה הזאת תיצור פקק־תנועה גדול חדש.

מאידך, עצירת התנועה המגיעה בכביש איילון מהדרום תיצור תור ארוך ברמזור זה לאורך כביש איילון, כפי שיש כיום בצומת ההלכה. כן יכביד זרם התנועה מכביש איילון צפונה ומערבה על הצלבת דרך רוקח דרך חיפה, שאינה ערוכה לקלוט זרם כה גדול של תנועה. גם נתיב הפניה שמאלה לבאים בדרך חיפה מהצפון ייסתם וישפיע לרעה על התנועה כולה בכניסה לתל־אביב בבוקר ניכר.

מומחים אומרים, כי את הקשיים בדרך חיפה לא היה אפשר למנוע בכלל זה, אולם פתיחת הקטע הנוסף של כביש איילון בטרם יושלמו מסלולי העליה והירידה לכל הכיוונים ללא צורך ברמזורים נחשבת למשגה תחבורתי כבד. ההערכה היא, כי גורמים פוליטיים לחצו על פתיחת הציר עוד לפני הבחירות.

הושמדו 170 כלבים למנוע כלבת

מאת סופר "דבר" בירושלים

פקחי רשות שמורות הטבע השמידו השבוע 170 כלבים ו־50 תנים ושועלים משוטטים ביהודה ושומרון במטרה למנוע את התפשטות הכלבת.

המבצע התאפשר לאחר שהממשל הצבאי הסיר את התנגדותו לירי באזורים אלה. מרשות שמורות הטבע נמסר, כי זו הסיבה להתפשטות המחלה בכפרים הערביים מסביב לירושלים.

הוארך מעצר חשודה בסיוע לאביטן לברוח

(עי). – בית משפט השלום בתל אביב האריך אתמול בשבעה ימים את מעצרה של ליכוד בן־שבת בת 19 מבני־ציונה, החשודה בסיוע לבריחתו של הרצל אביטן מכלא באר־שבע ובהסתרתו. האזין וסקאין אל בין מתלי בית הכלא.

יחד עם המשפחה
אנו אבלים על מותו של חברנו
שאול זכאי ז"ל
עובד הבנק בגימלאות

בנק הפועלים בע"מ
סניף חיים עוזר
ההנהלה העובדים והגמלאים

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה
של חברתנו
אילה לוינטוב
ההלויה תתקיים היום, יום שישי י"ז חשון תשמ"ט 28.10.88 בשעה 13.30 בבית העלמין בגבעת ברנר.

**המשפחה
ובית גבעת ברנר**

סניף "תנובה" פתח־תקוה
שינוי במספרי הטלפון

מהיום (28.10.88) מופעלת
מרכזת טלפונים חדשה בסניף
"תנובה" בפתח־תקוה.
להלן המספרים החדשים:
"תנובה" סניף פתח־תקוה

מרכזת	03־9392121
פקסימיליה	03־9392298
מחלקת שיווק חלב/ביצים	03־9392103
מחלקת שיווק בשר, עופות, דגים (בע"ד)	03־9392264
מחסן ביצים	03־9392263
מחסן ירקות	03־9392242
מחסן פירות	03־9392245
היפרשוק "תנובה" רב־מכר פתח־תקוה	03־9392100
	03־9392102
טנא נוגה פתח־תקוה	03־9392117
	03־9392118
פקסימיליה	03־9392175

'מתכת סדום' פיטר 50 עובדים והפסיק היצור

העובדים ב'שמן' ויתרו על הטבות

מאת אמיר רוזנבלום ויוסף מיכלסקי, סופרי "דבר"

המפרקים הזמניים של מפעל "מתכת־סדום", עורכי הדין גלילה ונחמן הורנשטיין, שיגרו השבוע מכתבי פיטורין ל־50 עובדי המפעל, שהועסקו בביצוע עבודות קבלניות. העובדים קיבלו מקדמות על חשבון השכר ושולמו להם הזכות על חשבון השכר בתקופה שקדמה למינוי המפרקים. במקביל, שולחים בימים אלה המפרקים מכתבים לקרן הפיצויים, כדי שזו תשחרר להם את הפיצויים העומדים לרשותם כחוק.

מפעל "מתכת סדום" בדימונה, שעסק בהקמת פרוייקטים רבי היקף עבור המפעלים הכימיים באזור הדרום, היה נתון זה מספר שנים במשבר קשה בגלל מחסור של הון חוזר, שמנע ממנו לקבל הזמנה לעבודות קבלניות. כתוצאה מכך נאלץ המפעל לצמצם את היקף העבודות באורח דראסטי ולפטר עובדים.

ב־23 באוגוסט השנה מינה בית המשפט המחוזי בתל אביב את עורכי הדין הורנשטיין כמפרקים הזמניים של המפעל. בעקבות פיטורי 50 העובדים השבוע, נותרו במפעל עוד 70 עובדים העוסקים בעבודות אחזקה באתרי העבודה של לקוחות, אולם בפועל למעשה המפעל נסגר.

עו"ד נחמן הורנשטיין אמר אמש כי מי שירכוש את החברה, שמניותיה נסחרות בבורסה בתל אביב, יצטרך רק להזרים הון חוזר, מכיון שהמפעל, הציוד וכח אדם מקצועי טוב קיימים במקום. לדבריו, בימים אלה נעשים חיפושים אחר משקיע שיהיה מעונין לרכוש את המפעל.

במפעלי "שמן" בחיפה נחתם השבוע הסכם מיוחד, שלפיו תוותר ההנהלה על דרישתה לפטר 50־60 עובדים קבועים מכלל 300 עובדים תמורת ויתורים משמעותיים של כל העובדים בתחומים תפעוליים וסוציאליים. כזכור מפעל "שמן" הפסיד זה כמה שנים סכומים ניכרים, ובשנה האחרונה הגיע הגרעון של המפעל לכששה מליון ש"ח.

בתוכנית הבראת המפעל הסכימו העובדים לביצוע ניידות והעלאת התפוקה. הם יתרמו שני ימי עבודה בחודש לקופת המפעל, למרות שעובדים בו חמישה ימים בשבוע, יוותרו על סבסוד חנות מיוחדת ועל הטבות אחרות.

מבקר עירית ת"א פורש: לא בשל הדו"חות הקשים

מאת נתן רועי, סופר "דבר" בתל־אביב

שמואל רוביצ'ק, מבקר עיריית תל־אביב בשמונה השנים האחרונות, יסיים בעוד כחודשיים את תפקידו בעיריה ויפרוש לעסקים פרטיים.

בשיחה שקיים עם ראש העיריה שלמה להט נימק את פרישתו ברצונו לצאת לשוק הפרטי. הוא אמר בשיחה, כי איננו יוצא מן העיריה עם "לב כבד". טרם נקבע לו מחליף.

רוביצ'ק הכחיש אתמול, כי נאלץ לעזוב את תפקידו על רקע הדו"חות הקשים שלו נגד העיריה. הוא ציין, כי כל שהיה לו לומר אמר ולא נעשה נסיון להניאו מלעשות תפקידו כהלכה.

בימים האחרונים הובהר לרוביצ'ק כי הוא לא יעמוד בראש רשימה לראשות עיריית חולון. לפני כמה חודשים ניסו חוגים במערך להציע אותו לתפקיד זה, אך הדבר לא עלה יפה.

'בזק' מנתקת גם את שידורי הלוויין הרוסי

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

באות משפחות של עולים חדשים מברה"מ התלוננו לאחרונה, כי במהלך המבצע לניתוק מינויים לטלוויזיה בכבלים נגרמו נזקים גם לתיקנים המותקנים לצלחת הקלטת שידורי לוויין מברה"מ, ולדבריהם מנתקי הכבלים אינם מבחינים בהבדל ומנתקים את כולם. כמה תלונות כאלה אף הגיעו למשטרה.

המתלוננים טוענים, כי הם משתמשים כחוק בצלחת הקלטת שידורי לוויין ממוסקבה. רובם עולים חדשים בגיל מבוגר, שאינם מבינים עברית והם טוענים כי השידורים ממוסקבה משמשים להם כאפשרות היחידה לקבלת אינפורמציה.

מפקד במשטרה במהלך מנ"צ לוי שרגא אמר בתגובה, כי לפי המצב המשפטי היום רק לדיירי בניין אחד מותר להתחבר לצלחת. אבל בבניינים הסמוכים מתחברים גם הם לצלחות, דינם כדין המתחברים לטלוויזיה פיראטית. עם זאת הדגיש, כי אנשי "בזק" התחייבו, שבבדיקה יימצא בניין שנותק שלא על פי החוק – הם יחברו אותו על חשבונם.

480 העובדים ב'אגן' באשדוד מחדשים העבודה

מנועי בית שאן לא ייסגר

(עו). – עובדי מפעל "אגן כימיקלים" באשדוד חידשו אתמול את העבודה התקינה במפעל, לאחר התערבות בית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע.

המפעל, השייך לקונצרן "כור" מעסיק 480 עובדים ועוד 200 עובדים של שבע חברות קבלניות לכוח אדם. ביום ג' מנעו העובדים את כניסתם של עובדי הקבלנים לשטח המפעל ותבעו מההנהלה שלא להעסיק אותם עוד, כיוון שחלק גדול מהם הם עובדים זרים מחו"ל.

הנהלת המפעל פנתה שלשום לבית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע וביקשה לקבל צו נגד מועצת פועלי אשדוד ושני ועדי העובדים של "אגן", שיאסור עליהם מניעת כניסתם של עובדי הקבלנים למפעל ויחייבם לשוב לעבודה תקינה.

במהלך הדיון בלשכתו של השופט יצחק לובוצקי הוברר, שמאחורי הסכסוך עומדת בעיה של אי־סיום מו"מ בין העובדים להנהלה לגבי חתימת הסכם העבודה. בתיווכו של השופט הגיעו הצדדים להסכמה, שלפיה ישובו העובדים לעבודה תקינה ולא ישבשו אותה במשך 21 ימים. ההנהלה התחייבה בצדה להיכנס למו"מ עם העובדים על תנאי ההסכם המפעלי, כדי להגיע לחתימת ההסכם בתוך שלושה שבועות.

40 עובדי "מפעל מנועי בית־שאן" ביטלו הפגנה, שנועדה להתקיים אתמול מול משרד הבטחון בתל־אביב, לאחר שקיבלו ערב קודם לכן הבטחה מנציג המשרד לספק למפעל הזמנות עבודה בהיקף, שיבטיחו המשך ייצור והמשך העסקתם של כל העובדים.

חנניה לוי, מנהל עבודה במפעל, מסר, שהמפעל נקלע למשבר לאחר שבחודשים האחרונים פחתו ב־50 אחוז ההזמנות לסיפוק מנועי רכב של מערכת הבטחון, גורם התעסוקה העיקרי של המפעל.

לוי ציין, כי בישיבה שנערכה ביום ד' בלשכתו של ראש מינהל הרכש וציוד במשרד הבטחון, אברהם אורן, בהשתתפות מזכיר מועצת פועלי בית־שאן, פיני קבלו, הגיעו הצדדים להסכם בעל־פה. לפי ההסכם תוסיף מערכת הבטחון עוד הזמנות לסיפוק מנועים במפעל מנועי בית־שאן, בהיקף שיפצה על ההאטה בהזמנות.

מדוע משרד החינוך מתריע על הפערים במערכת:

הטוב ביותר בבית ספר אחד נופל מהגרועים בבי"ס אחר

מאת יעל פישביין, סופרת "דבר" לענייני חינוך

מערכת החינוך היהודית בישראל פחות שוויונית ממערכת החינוך הערבית, ויש מקומות בארץ שבהם רמת התלמידים לא עלתה ב־40 השנים האחרונות למרות ההשקעות – כך אמר אתמול המדען הראשי של מערכת החינוך פרופסור יוסף באשי.

לדבריו, מערכת החינוך העברי בישראל היא אחת המערכות הבלתי שיוויוניות ביותר שישנן. פערי הרמה בין בתי הספר במגזר היהודי הם כה גדולים, עד שהישגי התלמיד הטוב ביותר בבית ספר אחד נופלים מהישגי התלמיד הגרוע ביותר בבית ספר אחר. בנוסף לכך, הקיטוב בתוך הכיתות הוא עצום, ובחלקן הפער בין התלמידים מגיע עד לשלוש שנות התפתחות.

באשי אמר ביום עיון שנערך בסמינר לוינסקי, כי בידי רוב המורים אין כלים להתמודד עם מצב זה, הם מלמדים לפי תוכניות לימוד אחידות, אינם מתייחסים לשונות בין התלמידים ואינם מצליחים לקדם את התלמידים מבתים מטופחים. לדבריו, אם רוצים להתגבר על הפערים והקיטוב, אין להעמיד תוכנית לימודים אחת במרכז ההוראה, ובמקום זה יש להתאים לכל תלמיד תבנית עבודה לפי צרכיו.

פרופסור באשי טען, כי הורדת הרמה כדרך התמודדות עם תלמידים חלשים היא פסולה, שכן התלמידים מגיבים על כך בהפרעות משמעת ובסופו של דבר חלק גדול מהם מגיע, בסיועם של פסיכולוגים ויועצים, לסמטות החינוך המיוחד.

סמנכ"ל מש' התיירות לשעבר הורשע בבקשה של שוחד מיני

(עו). – סמנכ"ל משרד התיירות לשעבר אהרון טייטלמן הורשע אתמול בבית המשפט המחוזי בירושלים בעבירה של בקשת שוחד מיני מאחת המזכירות במשרד, תמורת תוספת רכב לא זכאית שהעניק לה.

טייטלמן זוכה מסעיף אישום שני, שבו הואשם בבקשת שוחד מיני מפקידה אחרת.

השופט עזרא הדיה קובע בהכרעת הדין, שהתרשם באופן שלילי מעדותו של טייטלמן, שבה הכחיש שביקש מהפקידות שוחד מיני. הוא אמר, ששתי הפקידות עשו על בית המשפט רושם חיובי והוא מאמין לעיקרי עדותן. עם זאת הוליס השופט, שבאישום השני קיים ספק אם טייטלמן התכוון אכן לבקש שוחד מיני מפקידה.

כאשר נעצר טייטלמן לראשונה לפני כשנתיים הוא הושעה מעבודתו במשרד התיירות וחזר לעבודתו הקודמת בשירות המטאורולוגי.

מאסר לסוחר מין

שלושה שופטי בית המשפט המחוזי בירושלים גזרו אתמול 4.5 שנות מאסר על שלמה עקנין בן 30, תושב קריית מנחם בירושלים, שהורשע בביצוע ששה מעשים מגונים בילדים במשך כשנה.

עקנין, נהג לפתות את הילדים, שגילם בין 7 ל־13, להיכנס לדירתו על־ידי הצעת ממתקים וכאשר נכנסו לדירה היה מתנפל עליהם, מוריד את בגדיהם ומבצע בהם עבירות מין בכפיה ושלא בכפיה. חלק מהילדים נמלטו מדירתו לפני שהספיק לבצע בהם את זממו.

עקנין הודה בהאשמות במסגרת עיסקת טיעון, שחתם סנגורו עו"ד אנדריי פרקש עם התובעת עו"ד רוזה נחמני־רוס. במסגרת עסקת הטיעון נמחק סעיף אישום נוסף של האשמה בביצוע מעשה מגונה בילדה.

רכוז המטות –
בית ברל מטה תעשיות עתירות הידע

שמעון פרס: איש חזון ומעשה

חברותינו וחברינו
מדענים עובדי מחקר ותעשיות עתירות ידע.

כן! בחירות! יש להכריע!

אנו קוראים להצביע עבור
שמעון פרס
לראשות ממשלת־שלום
בטחון, ויעוד אנושי־מוסרי, ברוח מורשתנו.

אברמסון עודד – קמרניס
אמקין ישעיהו – הנדסה
אלוני שמואל – הנדסת אלקטרוניקה
אוסטר יוסי – הנדסת חשמל
בכר אברהם – חבר הנהלה
בלה ניסן – הנדסה אלקטרואופטית
בן אפרים משה – יועץ תעשיות
בלומן דורון – הנדסת תקשורת
פרופ' גרוני יצחק – רפואה גרעינית
פרופ' דוסטרובסקי ישראל – מדע
פרופ' דין יוסף – הנדסת אלקטרוניקה

ד"ר דמבינסקי נאור – הנדסת מחשבים
הכט שרי – הנדסת מים
ד"ר הכקין יצחק – אנרגיה גרעינית
פרופ' ליבנה דוד – חבר הנהלה
פרופ' לס יורם – חבר הנהלה
ד"ר מרמלשטיין בני – יועץ תעשיות
סופר גרליצר – הנדסת מים
עליזי אלי – הנדסת אלקטרוניקה
ד"ר עמנואל שמואל – הנדסת אלקטרוניקה
פרופ' עמר בנבלסל – אנרגיה גרעינית
ד"ר פוגלסון אמיל – אנרגיה גרעינית

פלסניקי יוסי – הנדסה אוירונאוטית
פוזת יוסף – חבר הנהלה
קיסרי שרגא – הנדסת מחשבים
קליין חיים – תעשיות עתירות ידע
פרופ' קציר אפרים – מדע
רואנברג שלמה – הנדסה אוירונאוטית
ד"ר שלו שמחה – הנדסה רפואית
שפי יעקב – חבר הנהלה
שרוני צבי – הנדסת אלקטרוניקה
תמרוז ארנון – חבר הנהלה
שטרית משה (מטבי) – יו"ר המטות בבית ברל

המהפכה המדעית והחזון החברתי

סוציאליזציה של המדע

ובכן, הבעיה החברתית תהיה חלוקת עבודה, חלוקת הזמן וניצולו. וכאן, ישנם כמה פתרונות. לדעתי, מה שצריך לזכור הוא שאסור שיהיה קידום מדעי בלי קידום חברתי – אחרת כל העושר של המדע שוב יתרכז בידי קבוצה עיליתיסטית, שתחיה חיים משוגעים. כפי שלא תיתכן היום התקדמות חברתית ללא קידום מדעי וטכנולוגי, כך גם ההיפך מזה נכון. אם אתה שואל אותי כסוציאליסט בן־דורנו מהי הבעיה, הרי התשובה היא לחבר את הקידום החברתי עם הקידום המדעי. הייתי אומר סוציאליזציה של המדע, ולא רק לקבוע שהתורה הסוציאליסטית היא מדעית. אנחנו צריכים לתכנן ולשאול את

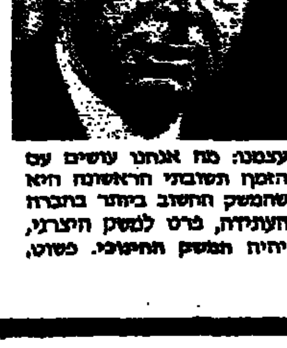

עצמנו: מה אנחנו עושים עם הזמן? תשובתי הראשונה היא שהמשק החשוב ביותר בחברה העתידה, פרט למשק היצרני, יהיה המשק החינוכי. פשוט, לאנשים יהיה יותר זמן ללמוד והלימוד יהיה דרוש כדי להשאר מעודכן עם הזמן. האדם מוכרח להיות יותר אינטליגנטי מהמכונות עצמן. אני חושב לפעמים בליבי מה ישראל יכולה להיות בעתיד, נטו צבאות, מבצר צבאי חזק ואדיר, המוקף באויבים או שישראל עם מוחה וכשרונותיה יכולה להיות מרכז של קידמה לכל הרוצים, לכל העולים, לכל המגשרים בעולם. שאלת אותי קודם, מה הכעך אני מעריך את התוצאות המהפכה המדעית הזו לגבי ישראל. אני מעריך שהרבה מאד יהודים, עסוק בליבם, הם רוצים שמעמד של עם מתרים לשם תודה, שעם הזה על הרוחות לשם המתקיים על הרוחות לעמוק".

שמעון פרס

י"ז – י"ח בחשון (28–/29/10/88) בבית ההארחה קרית ענבים
הח' **משה עמירב** (מובי) – דברי פתיחה
הח' **אברהם כץ־עוז**, סגן שר החקלאות סדרי העדיפויות הלאומיות (השפעתם על החברה והרווחה בישראל)
הח' **אלחנן ישי** – יועץ אישי למ"מ ראש הממשלה הח' **שמעון פרס**
הח' **ארתור ישראלוביץ** – חבר הועדה המרכזת וגזבר ההסתדרות, "ההסתדרות כשותפה לשגשוג המדינה"
הח' **חיים קלו** – דברי סיכום

למה מערך / חנה זמר

המאבק איננו בין רצ לתחייה או בין מפ"ם לצומת, ולא בין המחנות. המאבק האמיתי, המכריע, הוא בין שתי הגדולות: המערך והליכוד. אין כוח בפיצול

ועם אך יעד וקם לא יזכו לייצוג בכנסת הי12, וכמותו עוד כמה רשימות המספקות לנו את השעשועים בתשדירי הבחירות. בכל זאת, בכנסת שתיבחר ביום ג' הקרוב, נראה 15־16 סיעות, מתן של ציר אחד ומתן של שניים, ומחירן בשוק הקואליציוני יהיה גבוה. אחדות מהן, בלי ספק, ילכו עם מי שיוכל לשלם יותר.

דבר זה איננו חל על כמה וכמה רשימות שיהיו־לסיעות, בשמאל ובימין, המגדירות את עצמן מראש כמבקשות „לחזק" בדרכן, אלה את שמעון פרס ואלה את יצחק שמיר. מכיוון שאינן עומדות למכירה, הן ראויות לדרך־ארץ. אבל עם כל הכבוד להן, אלה שחקני משנה. המאבק על הדרך שישראל תלך בה אחרי הקלפי של 1988 איננו בין רצ לתחייה, או בין מפ"ם לצומת. המאבק גם איננו בין המחנות. המאבק האמיתי, הקובע, הוא בין שתי המפלגות הגדולות.

המאבק המכריע הוא בין המערך לליכוד, שהם התשתית האלטרנטיבית לכל קואליציה ממשלתית. כל אחד מהם יקבל בוודאי שלושים וכמה מנדטים יותר מן המפלגה השנייה בגודלה במחנה שלו – המערך במחנה הלאומי, והליכוד במחנה הלאומי (ובא לזכור את המינוח הנכון הזה).

בין שתי המפלגות הגדולות, מי שתהיה גדולה יותר, ועל אחת כמה וכמה אם תהיה גדולה מזולתה במידה ניכרת, היא שתנצח. תנצח פירושו שתוכל לגשת להרכבת ממשלה.

צריך לזכור שבמשטר פרלמנטרי, להבדיל ממשטר נשיאותי, תפקידם העיקרי של נבחרי העם איננו לייצג את בוחריהם. תפקידם העיקרי הוא לספק לעם שלטון יעיל ויציב.

אצלנו, יותר מאשר ברוב המדינות הדמוקרטיות, עדיין מקובלת התפיסה המוטעית של הייצוג כעיקר, היוצרת מפלגה לכל גוון בקשת הפוליטית. מי שיכול לגייס אחוז אחד(!) מקולות המצביעים הוא נציג העם. זה לא רציני, ואין פלא כי קרנה של הפוליטיקה איננה גבוהה בארץ. אחת ההחמצות הגדולות של המערך והליכוד בארבע שנות קואליציה ביניהם היא שלא השכילו להעלות את אחוז החסימה, שלא לדבר על שינוי שיטת הבחירות. אך בעוד שינוי שיטת הבחירות עדיין שנוי במחלוקת עקרונית, ובכל מקרה מהווה מעשה של חקיקה רבת היקף ומורכבת תוכן, הרי העלאת אחוז החסימה הוא אקט פשוט שאין בו כל ניגוד לדמוקרטיה.

רצ, ואולי גם מפ"ם, התחייה ואולי גם צומת, היו עוברות גם את אחוז החסימה המוגדל. אך אין הן יכולות להתיימר להיות כוח מרכזי בזירה, אלא רואות עצמן כ„קורקטיבה", אלה בשמאל ואלה בימין. הן מצטיירות כמפלגות סימפטיות, כי עדיין לא התלכלכו במלאכת השילטון. אפילו התשדירים שלהן טובים יותר, כי הם פונים לקהל מוגדר והומוגני, בעוד המפלגות הגדולות פונות לציבור אמורפי, לכל שכבות העם.

המפלגות הבינוניות יוצרות בעייה בשביל הגדולות. למען האמת הבלתי־מפתיעה, בעיית הליכוד איננה מטרידה אותי. בהחלט מטרידה אותי בעיית המערך. צר לי לומר זאת, שהרי רצ ומפ"ם הן בנות משפחה פוליטית שלי, אך עדיין האמת נשארת בעינה: במידה שיקחו קולות מן המערך, כפי שיש לחשוש, הן בהחלט יחלישו אותו. הן לא יהיו לעולם במחנה הליכוד, אך בעקיפין בהחלט יחזקו אותו.

ב־2 בנובמבר ייקבע גורל המערך בראש ובראשונה על־ידי מספר המנדטים שבו זכה. זו איננה רק שאלה את מי הנשיא יזמין ראשון להרכיב ממשלה. זו שאלה של כושר תימרון קואליציוני. אני מאמינה לרצ שלמען השלום הם יהיו מוכנים לשבת בממשלה עם הדתיים. אני פחות בטוחה, בלשון המעטה, שהדתיים יהיו מעוניינים לשבת בממשלה עם רצ חזקה. (לבינינו, אם זו תהיה מוכנה לפשרות עם הדתיים כמו המערך, בניגוד לעקרונותיה, מה יתרונה?)

מי שמאמין כי השלום שווה מחיר; מי שמוכן לפשרה הגיונית למען רוב יהודי במדינת היהודים; מי שמבין כי שלום הוא מרכיב חשוב במשוואה בטחונית; בקיצור, מי שתשובה לו דרכו של המחנה השפוי, צריך לתת קולו לכוח המוביל במחנה השפוי, למערך. מי שמבקש להחזיר לישראל את תנופת הייצור, החקלאי והתעשייתי, להבדיל מתנופת היבוא ועסקי האוויר, אין לו ברירה הגיונית זולת המערך. מי שטוען כי הכוח בפיצול, שיקום. איש לא יקום, איש לא יטען זאת, כי האבסורד שבדבר ברור. אבל הדבר הזה שאין אומרים אותו, עושים אותו.

הכל פוליטיקה / חיים גורי

הנפש היא לעתים פוליגמית. היא חשה אהדה כלפי יאיר צבן ושולמית אלוני. אילו עמדו לרשותי עוד פתקים הייתי מצביע למענם. „סימפטיות אישיות" – כן, אך לא על חשבון המערך בבחירות האלה

הכל, או כמעט הכל, נאמר. בשכבר הימים חשבתי שאני יודע מה מתרחש כאן, לא הייתי זקוק למכוני־מחקר מנבאי תחזיות. כבר אינני יודע. מהו הפעם הגיחוש הנבוך? מה יצביעו רבבות הצעירים, הפוקדים בראשונה את הקלפי? מחקר שקראתי קובע כי ככל שאתה צעיר יותר אתה נוטה להקצנה. הרוב יפנה ימינה, כך אומרים, חלק שמאלה מהמערך. עם הגיל, אמר הפרופסור ההוא, גוברת הנטיה להתמתנות המפלסת דרך בין הניגודים, לא „או־או" אלא „גם־גם". שם גם נאמר שהשבט האשכנזי תוצאיו בוחר ברובו במערך ושמאלה ממנו ואילו בני עדות המזרח בוחרים ברובם בליכוד וימינה ממנו. האם [illegible] ביום השלישי הקרוב את המסקנות האלה המנהיגים הצעירים, אנשי המערך, שגדלו במגורים האלה הגיעו בהם למנהיגות אמת, ישנו משמעותית את התדמית המקובלת כי רחוב דזנגוף הוא „שמאל" ורחוב שבזי הוא „ימין".

☆

הכל או כמעט הכל, נאמר. אינני יודע אילו „שפנים" יישלפו מהכובע לקראת קרוסיה. איזה „בשק סודי" יופעל. פיגוע רצחני, אש"פיסטי, ערב הבחירות עלול להזיז מנדטים. למולנו לכד צה"ל בכפר קילה, הסמוך למטולה, את חוליית „פתח" שביקשה לחדור למשגב־עם לפעוטיקות. אינני מבין כיצד משתלב שיגור המחבלים האלה בפניית אש"ף לבוחר הישראלי, יהודי כערבי, להצביע בעד „מחנה השלום". די היה באמצעי הלוחמה שברשותם כדי לערוך טבח. האם ביקשו לחזק את אוהדיהם בישראל, או לדמות לכולנו כי השאלה הפלשתינאית עומדת על הפרק במלוא חומרתה? הימין היה מרוויח. יש להודות לאחד מדוברי הארגון על כי לא הבדיל בין המערך והליכוד. „הליכוד מעוניין להשקותנו רעל ישירות", הכריז, „ואילו המערך מעוניין לערבב את הדבש ברעל". תודתו בכך, לפחות, הוא חולק על הליכוד הרואה בכולנו אש"ף. הן ראינו על מרקע הטלוויזיה את פניו של עושה ההפגנות לאותיות „אמת".

☆

הכל, או כמעט הכל, נאמר. התמונה נחשפה במלואה והיא מסוגלת להבהיל. לאחר שנים שבו אלינו „הרשימות העדתיות". משום מה חשבנו כי הפעם הזאת „הכל פוליטיקה", ימין ושמאל, הערבים וארץ ישראל. זהו הדין. מסתבר כי ידענו פחות מדי על מוקדי כאב אנושים, על גאווה פצועה, על „שגעון לדבר אחד", על חלקים שלמים בעם שהיו לכוח ממשי שישפיע על הקואליציה שתוקם פה. אני רואה את יצחק פרץ, המטיף הנלהב, הפורט על מיתר אחד ולו „שיר תמיד יהודי ובנוסח קבוע", מלווה תרועת שופרות: תפארת יהדות ספרד ששקעה, רשעות גאוני עולם שהתחוללה בעקירת הפשע. וקול גדול ובו אברכים רבים שלא החזיקו רובה מימיו. לו חשבתי לתומי כי ריה"ל ורשב"ג ובן־עזרא שייכים גם לי. ועוד מבקשים פה בין אבני האינתיפאדה והטילים נושאי „הראש הכימי" את המשמאות ילדי תימן שנחטפו ומבקשים „להשיב עטרה ליושנה". הצביעו פוליטיקה. אל תצביעו מוצא. מכל העסק הזה חייבת לקום האומה העברית. כמה יבראו כסיעות וכמה יעברו על הסף ופליטת קולותיהם האבודים תאסף אל מאגר באדר־עודפים? יתכן כי רק עם שחר, מקץ כל החישובים, נדע איזו ממשלה צפויה לנו מול אימת התיקו האפשרי. מימר. רצוי שיזכו במושב. הגוף הישראלי זקוק להם. אינני יודע כמה מנדטים תקבל מפ"ם. לא רצוי שהשבט הזה ייעלם. כל הסימנים מראים כי יזכו בשניים־שלושה. ואולי יותר מי יודע. יאיר צבן התגלה כמנהיג וכחבר־כנסת מעולה. כ„סגאיסט" ואיש מקי לשעבר הוא חוזר בתשובה אמיתי. פרוטוקולים שהצהירו נחים כמעצבה במגירות החושך. אולי יהיה במישל רוקאר וברכות הימים יעמוד בראש המפלגה הסוציאליסטית. אילו עמדו לרשותי פתקים נוספים, או אילו התקיימו פה בחירות אישיות, הייתי בוחר בו. סימפטיות אישיות. כן. מותר. ישנן עוד כאלה. הנפש היא לעתים פוליגמית. שולמית אלוני, מגדלור „זכויות האזרח". אך לא על חשבון המערך בבחירות הקשות האלה. לפני כמה ימים ראיתי את מתי פלד הדפול, זה ליד זה, בפגישה פלמחאים. את שניהם הייתי מקבל ללא דעותיהם.

☆

הכל, או כמעט הכל, נאמר. גם אני צפיתי בשידורי הבחירות. היו הופעות רציניות ומעוררות מחשבה. היו מצחיקות ונלעגות. היו מלאכת מחשבת של פירסומאים ממולחים. היו מרגיזות. היו נבזיות. היו מביכות. הגורמות אי נחת, עד רצון להקבר ומבית. צר לי שלא נתבקשתי כיולי"ש, כיועץ למניעת שטויות, בזינם או תמורת ספלול קפה או כוסית. כאשר תאר דוד לוי איך בנה הליכוד לבדו את הארץ, צחקתי אל זקני. נזכרתי בשורות ז'בוטינסקי: „השרון והעמק לא לנו / לא קציר, לא בציר, לא בניין / אלוהים ליגנן בהרתנו / ותבוהו את אחי לתלייך". ופתאום עוד רונם ועוד עו ו„כולה שלי". כאשר הראו את עזר וייצמן בכאפיה אש"פית, או את פני אבו־עמאר ההופכות לאותיות „אמת" חשתי בחילה. ידעתי שזה „עובר" על מישהו. היה קשה לראות בשדורי המערך את האשה ששכלה את בעלה ביום הכיפורים. השכול, כבר אמרו זאת, הוא מרכיב משכן במחלוקת, מחזות משוך שהוא שוכן בכל בתי ישראל, היהודים הדרוזים והבדואים הצ'רקסים, למעט בתי המשתמטים בשם התורה. אין אשה נתפסת על צערה ועל פחדיה. היא ביקשה לומר כי אסור שבנה העתיד להתגייס יפול הס וחלילה במלחמה שאולי ניתן למנוע אותה על ידי מדיניות נבונה. היא אמרה ש„אין פיסת אדמה השווה שערה משערות ראשו של עפר". לא היה לה מקום במשדר בחירות הבא לייצג מחנה פוליטי בארץ הקשה הזאת.

☆

הכל, או כמעט הכל, נאמר. הכל נכלל במחיר. חברה דמוקרטית לעילא, העורכת חשבונה ללא רחם. חברה מפולגת ומסוכסכת. חרדה. ויד איש באחיו. לא בוש מול דוקאים. עשרות משיחים ומושיעים. ויש הבוחר בשמחה ובלב שלם ויש „הצף" עד הרגע האחרון. ויש הבוחר ברע במיעוטו. ויש המבקש להוסיף כמה מלים על פתק ההצבעה. יש אומרים כי הבחירות האלה מעמידות למבחן לא רק תנועות פוליטיות אלא גם תרבויות חיים שלמות. „ציביליזציות רוחניות". יש אומרים כי הישראלים ברובם בוחרים כפי שבחרו, כי הם משתייכים מראש למחנות, ל„חמולות" ומכאן אימת התיקו הצפוי. מאז מלחמת לבנון מעמיק הקרע. אברה החוויה המשותפת שאפיינה את „חברת הנצורים והצודקים". כאן המשבר. כאן השינוי הגדול המתבטא גם בספרות ובתאטרון. כאן המחלוקת הארסית, על הכל: כל חלופה מוצגת כאן כמתכון לאסון לאומי. השמאל דוגל בנסיגה אל „הקו־הירוק" כקו השלום האפשרי במזרח ובצפון. כל גבול אחר נחשב בעיניו לאשליה, להמשך הקיפאון, להגברת האינתיפאדה, למרוץ חימוש, למלחמה הבאה. הימין גורס כי ויתור על שעל אדמה אחר, בין הים והירדן, יסיג אותנו, לפי תורת השלבים, ל„גבולות אושוויץ" ואל המלחמה הבאה. המערך דוגל ב„פשרה טריטוריאלית בגבולות בני הגנה". הוא משוכנע כי יש בעמדתו כדי להביא למשא ומתן עם ירדן והפלשתינאים. הוא מותקף מעברים בחימה שפוכה, בלעג, בסרקאזם, אך הוא מייצג מסורת מדינית שזכתה להישגים בעבר. הוא מייצג סיכון מחושב העשוי לפי סיסמתו לפרוץ דרך. אין בו מחדות הקצוות. כוחו של המערך דווקא ב„חולשתו", בהיותו מייצג תנועה גדולה המתמרנת בין הניגודים. הוא בנוי למגעים עם הערבים למיניהם כמי שאינו מקבל מראש את תביעתם העיקרית בשטח ובעומד על שלו אך גם כמי שיגלה מתינות הבוחרית אם יובהר שיש סיכוי לפשרה הוגנת. אם יחולש המערך יגבר הקיטוב בעם עד קרע אין מרפא. הצגתו כ„ליכוד ב'" היא שטות. הצגתו כמפקיר את בטחון ישראל היא בדיה.

☆

הכל, או כמעט הכל, נאמר. בתיכוך הסוער הזה קרו דברים של ממש לדעת הקהל הישראלית. רעיונותיו של כהנא, המופקע מעדת הנבחרים, זכו להכרה ולשיכפול בפרהסיה. גבר תהליך ההקצנה והאיבה. אך ב„זמבית חל שינוי משמעותי ומעניין מאוד גם בכיוון הנגדי. מתרחש תהליך ההכרה בפלשתינאים. הם היו לנתון פוליטי ממשי שאין להתעלם ממנו. בשכבר הימים היתה זו רק תביעת השמאל. היום גם המערך יודע שאין מוצא ויש לדבר אתם. אפילו הליכוד מדבר על הצורך בשיחות כאלה. כבר אין זו „בגידה שמאלנית". הרבה עשה הקפאון שנמשך. הרבה עשתה האינתיפאדה שהוכיחה נחישות התמדה וכושר־ספיגה ממשי. מגעם של רבבות ישראלים עם החוויה הנסערת הזאת בחוצות הערים הנצורות והרוגמות, צחנות עשן הצמיגים הבוערים, הצועקות והמקללות והבוכות, עשה משהו אמיתי מאד. דבר שהיה רחוק וכנוע מאיים על ישראל ועל רוחה ועל מוסר לוחמיה. המועקה היא אמיתית אף שהיא מולידה תגובות הפוכות לא פעם. הרבה עושה החשש ממדינה דו־לאומית, מלבנוניזציה של ארץ ישראל, משלטון מתמשך על עם אחר על כל הכרוך בכך. שבירת הסטטוס־קוו מעוררת מתח אדיר ותחושת גורליות. מוכרחים להעמיד במבחן אמת את אשמת „ההזדמנות המוחמצת". הפגישה הישירה הגלויה עם כל הערבים, כולל נציגי הפלשתינאים, היא צורך הכרחי. הם מסתכנים בה, אם תתקיים, יותר מאיתנו. נשמע מפיהם „דברי" מה דברם אלינו. ישראל זקוקה כעת לדברים האלה. יתכן שמתנגדים שבקרבנו ישובו ויאמרו כי אין לקבל את התביעה הערבית. אך הנסיון הזה חייב להעשות על ידי המערך המייצג כוח פוליטי גדול. המצב כמות שהוא הורס את רוחה של ישראל, מעלה פתרונות כזב כדוזים או כולל את הקב"ה בסוד [illegible]

☆

לא המלל הפטריוטי קבע את תולדות הארץ, אלא חכמת המעשה וגם עוצמתו הכל, או כמעט הכל, נאמר. הכל פוליטיקה. מקובל לעתים לדרוש את המלה הזאת לגנאי, לראות בה מלחמת־כסאות ו„אותה גברת בשינוי אדרת" וכו'. וישנם גם קורשים ומהדרים בעולמנו המגנים כל סופר ואמן העוסקים, אבוי, בפוליטיקה כאילו עסקו בפעילות שהשפעתה חולפת וקצרת טווח, במעשה הצופה לרווח מיידי, החורג מהשגי הרוח הצרופה המעצבים את התרבויות הגדולות. עתונאות, אבוי. לכך אולי נשוב בהזדמנות אחרת. אך אין מדובר כאן ב„עסקנות פוליטית" אלא בפוליטיקה שהיא מאבק על צדק והיא הרגע האמיתי, המכאיב והמסוכן ביותר עם ההיסטוריה. לאחר שחרור 1150 המחבלים והרוצחים שנשפטו בישראל, תמורת שלושה שבויי צה"ל, אמר סנאטור אמריקאי אחד, מידידי ישראל, כי „ישראל משולה כעת להולית התועה בחלל ההיסטוריה ללא מצפן". האם העניקה מלחמת הבחירות הזאת את המצפן המנוחם? התבחר ישראל בכיוון הנכון? האם הולכת היא לתיקו נוסף? מי יתן ותגבר תבונתו השופטת של העם הקשה הזה.

פאנטום הליכוד / אמנון דנקנר

הליכוד לא היה בשלטון ב־11 השנים האחרונות אלא רק בשלוש מהן. מה שמאוד מבהיל עתה הוא שקיימת האפשרות ששוב יחליט הרוב שהליכוד כבר ילד גדול ואפשר להניח לו לנהל לבדו את העניינים

בניגוד למה שמקובל לחשוב הליכוד לא היה בשלטון ב־11 השנים האחרונות, אלא רק בשלוש מהן. רק בשנים 1981–1984 היה לנו שלטון של ליכוד נטו. ב־1977 הפך אמנם בגין לראש ממשלה, אבל בשני התפקידים הבכירים בממשלתו היו מפאיניק בעבר ומפאיניק בעתיד – משה דיין ועזר וייצמן – והיה גם הסופר־מפאיניק שמחה ארליך והיתה ד"ש. בקדנציה הראשונה הזאת עדיין לא קלקל המנגנון הממשלתי על־ידי מינויים מפלגתיים [illegible] המנגנון הישן נשאר ברובו, שמר על המשכיות ועל מידה של שפיות, וכל הקומבינציה הזאת נראתה בעצם כמו קואליציה רחבה במתכונת ממשלת אחדות לאומית יותר מאשר כממשלת ליכוד. לא לחינם יצאו אנשי הליכוד אל הרחובות ואל הכיכרות במערכת הבחירות של 1981 לא כמפלגת שלטון אלא בלהט של תנועת מחאה אופוזיציונית, המחפשת עדיין את הלגיטימציה שלה.

ב־1981 הם קיבלו את השלטון במדינה בלי ד"ש, בלי דיין ובלי עייזר. הם שלטו בלי הפרעות, ממשלה של ימין נטו, ועשו את מה שהם מתביישים להיזכר בו. לא לחינם קרה השבוע הדבר הכי מצחיק בתשדירי הבחירות בעת הצגתו של אריאל שרון בתשדיר הליכוד. על רקע הג'ינגל הוצגו תמונות גבורה בליווי כתובות שהראו את הביוגרפיה של אריק. מה לא היה שם. מלחמת העצמאות ופעולות התגמול ומבצע סיני ומלחמת ששת הימים ופיקוד דרום ומלחמת יום כיפור ותנופת ההתנחלויות בראשה עמד כשר חקלאות. אבל פתאום, פתאום, פתאום, נפסקו התמונות, נפסקו הכתובות, והביוגרפיה של שרון באה אל קיצה המפתיע ב־1981 כאילו לא מונה באותה שנה לשר בטחון, כאילו לא יזם את מלחמת לבנון ועמד בראשה. מאז עורכי האנציקלופדיה הסובייטית בשנות ה־50 לא היה שיכתוב גס ושקרי כל כך של ההיסטוריה. מה לעשות – מיום שסטאלין מת – רק הליכוד יכול.

ב־1984 הוקמה שוב ממשלת אחדות לאומית, הפעם גם באופן פורמאלי, ואיכשהו באו הדברים על תיקונם בשיטה של בלמים ואיזונים. מה שמאוד מבהיל עתה הוא שקיימת האפשרות ששוב, כמו אחרי הקדנציה של 77, יחליט הרוב שהליכוד כבר ילד גדול ואפשר להניח לו לנהל לבדו, בראש קואליציה ימנית צרה, את העניינים. על כך לפחות מלמדים הסקרים הכי טריים בשוק, והפעם זה מבהיל משום שאם בעבר תרמה תנועת העבודה ההיסטורית לליכוד קליברים שפויים, היום היא מעניקה לו רק את גנדי ואת זלמן שובל – האחד לא קליבר והאחר לא שפוי, ושיריבו ביניהם מי הוא מי.

הסקרים, אגב, חייבים לעורר פליאה. לא מפני שאינם נכונים – זאת נדע בעוד ארבעה ימים – אלא [illegible] ואינה מעוררת אפילו אהדה מיוחדת. שמעון פרס קיבל את הלגיטימציה שלו כראש ממשלה השנואה אליו פחתה בהרבה. האינתיפאדה התחילה די מוקדם, כדי שיוותר זמן לעבוד את התגובה הרגשית הראשונית החריפה ולהתחיל לחשוב ברצינות על המשמעויות. מתחיל להסתמן רוב בעד פרידה מן השטחים. הפלשתינים מתחילים לרכוש לגיטימציה ואפילו לעורר מידה של כבוד. הגיבוש השבטי של מצביעי הליכוד מתחיל להתפורר בשוליים ומתחילה עריקה לעבר המערך. הרתיחה העדתית היא סיפור מן העבר שנרגע. מילואי האינתיפאדה המנושכים מתחילים להעיק על שכבות נרחבות.

כל זה צריך היה, על פי ההגיון, להצביע על יתרון לגוש המערך. אילו ייצרו בארץ מה שמייצרים עכשיו בלונדון – כובעים עשויי שוקולד – הייתי מוכן להצהיר כי אוכל את כובעי אם הסקרים צודקים. מכיוון שעדיין לא – אני סתם אתפלא. נכון שיהיה אפשר למצוא סיבות לכשלון יחסי של המערך – תעמולת

(המשך בעמ' 18)

מה, בכל זאת, לא

„שינוי – מפלגה סימפטית", אומרים, „ואמנון רובינשטיין בסדר". כן, אבל לא תמיד. הבעיה עם רובינשטיין היא שהוא מאה אחוז עד שמתחילה איזו מלחמה. כשהתותחים רועמים, המוזות שלו עושות פליק פלאק לאחור. מיד אחרי '67 קרא רובינשטיין שלא לחזור על שטחים וטען כי העולם יתרגל. ב־'73 כתב כי המלחמה הוכיחה כמה מסוכן לשוב לגבולות '67. במלחמת לבנון מינה את עצמו לאוצר התערוכה של נשק האיום הנורא של אש"ף. על הבקבוק של „שינוי" צריך לכתוב „טוב לשימוש בתנאי רגיעה בלבד".

גימלאים – נציג גימלאי בכנסת ישפר אולי את תנאי הפנסיה [illegible] שלו כחבר כנסת. לא יותר מזה. למרבה הצער – לא. צפוי שאחד כזה יהיה לשון המאזניים הבין גושיות שתוכל להכביע את שני הגושים לפתוח קרנות שפע לגמלאים. לעומת זאת הסכנה, גם כאן, טמונה בא"ש. אבא גפן, המועמד מספר אחד, הוא מנהיג „תנו בן־גוריון", שהיה אחד המסכנים הימנים של תנועת העבודה. משהו שעומד ימינה ליגאל הורביץ. מועמד קלאסי להצטרפות לקואליצית ליכוד. לא כדאי.

זעירות והימנעות – יום הבחירות אינו יום לפינגשמקרים. יש אופנה של להיות מתלבט שנגמרת בקלפי ושם היא מתחלפת בהצבעת מחאה למפלגות זעירות חסרות סיכוי או בהימנעות מצועצעת. לא רציני. תמיד יש בעיות אבל אף אחד לא יוצא עם מצפון נקי לגמרי מהקלפי. זה היום לפשרות. בעיקר לא להצביע בשביל המטושטש הזה הנראי, שאף אחד לא מבין מה הוא רוצה וזה, כנראה, סוד הקסם שהוא מהלך על כמה מטושטשי מוחין.

כל השאר מהמערך שמאלה פחות או יותר בסדר ושיהיה לכם ולנו בהצלחה.

ממשיך הדרך בביכורות / עליזה ולך

מאז ומתמיד ניסה שמיר להצטייר כעבד כנוע של תנועה הרעיון וכמי שהשררה זרה לו. דווקא הזיגזגיות שלו בסוגיית הוועידה הבין־לאומית – כמו גם בעניין דבקותו בהסכמי קמפ דייוויד, שהתנגד להם – מצביעה עד כמה כל אלה משניים.

זו הפעם הראשונה, השבוע, יכול היה יצחק שמיר לומר סוף סוף למנחם בגין: יש לך ממשיך. לא ממשיך לדרך, לא ממשיך ליוזמה, כי אם ממשיך להסתה בביכורות. „רצחה האמת", כינה השבוע ראש הממשלה, יצחק שמיר, את ממלא־מקומו ושר החוץ, שמעון פרס. האמת של בגין במסעות ההסתה שלו היתה שקר צרוף, וכמוה גם האמת של שמיר. זו הפעם הראשונה השיג שמיר תיקו עם ממשיך אחר של בגין, דוד לוי, שגם הוא לא ידע את משנתו. בפראפרזה על אמירה מפורסמת של מנחם בגין אפשר לומר: זאב בנימין – זה שמו – היוהר לך, שמיר ולוי מוקים את אביך.

„שמיר האשים את יריבו בהמצאת הוועידה הבין־לאומית באורח פלא, בדיוק כשהתבקש לבצע את הרוטציה", רוזה ב„הארץ". באו נראה מי כאן דובר אמת, היתה אומרת בוודאי ענת דולב, אילו הגיב המערך על דברי שמיר.

רעיון הוועידה הבין־לאומית הפציע לחללה הפוליטי של ממשלת האחדות בסוף אוקטובר 1985, שנה לפני הרוטציה. לא „כשהתבקש פרס לבצע את הרוטציה", אלא הרבה מאוד זמן, רבע קדנציה ממשלתית לפני הרוטציה. מה שהספיק פרס לעשות בשנה אחת לא הספיק שמיר לעשות בשנתיים, ושום אורכה לא היתה תורמת לעשייתו. אבל ברוטציה הוא ראה חזות הכול, הישג שאין בלתו. הרוטציה, יש לדעת, היתה סיוטו של שמיר יותר מסיוטו של פרס. יש שמיר שלפני הרוטציה ויש שמיר שאחרי הרוטציה. כדי להקיץ אל הבוקר שאחריה, בכורסת ראש הממשלה, היה שמיר מוכן לוותר על עקרונותיו. כל מצע הליכוד תמורת כיסא ראש הממשלה.

בספרו „כתובת על הקיר" סוקר אריה נאור, בשר מבשרה של „חירות" – שנגנים בינתיים – את גלגוליו של הרעיון. נאור מזכיר, כי בפתיחת מושב הפרלמנט הירדני ב־1 באוקטובר 1985, דחה המלך חוסיין את פניית ישראל להצטרף למשא־ומתן במתכונת קמפ דייוויד. רק אחרי הודעה זו, ובעקבות מסע תיווך אמריקאי נמרץ בין ירדן לישראל, בתקופה ההיא, החל פרס להסתגל למחשבה שדרושה מתכונת חדשה לקידום תהליך השלום. אגב, שמיר, שר החוץ, דווח מפי ריצ'רד מרפי על מהלכי התיווך. בנאומו באו"ם, ב־12 באוקטובר 1985, הדגיש פרס שאין הוא מוותר על משא־ומתן ישיר ודיבר על פורום בין־לאומי לפתיחה.

נאומו של פרס באו"ם עורר כמה מראשי הליכוד מרבצם. במיוחד את דוד לוי, שמשיכם בפוטנציה של ראשי ממשלה מטעם הליכוד. הוא, כמו רבים אחרים בתנועתו, אינו יודע שמנחם בגין הציע, כמה שנים לפני פרס, את מתכונת הוועידה הבין־לאומית כמכשיר לקידום השלום. פרס עמד לשאת הודעה מדינית בכנסת, ובלחצם העזין של עמיתיו בליכוד, לימים מפוצצי הוועידה, תבע שמיר לראות את הנאום של פרס, לפני שיובא לכנסת ויאושר בהצבעה קואליציונית. שמיר עיין בנאום ואפילו ביקש להכניס בו כמה תיקונים נוסח. אלה לא כללו את חילופי המלים ועידה בין־לאומית בהסכמי קמפ דייוויד. פרס מסר הודעה בכנסת והבית אישר אותה ברוב קולות.

עברו חודשיים בערך, ושמיר קיים דיון על הוועידה הבין־לאומית עם שגריר ארצות־הברית בישראל. תעתיק השיחה, המופיע בספרו של אריה נאור, להלן:

„פיקרינג: דנו רבות עם הירדנים על ההבדל בין שיחות פנים־אל־פנים ובין משא־ומתן ישיר. הירדנים מסכימים שהקונטקסט הבין־לאומי לא יוכל להכתיב דבר ולא יוכל להטיל וטו על הסיכומים שיתקבלו על־ידי הצדדים הנוגעים בדבר באופן בילטראלי. הבהרנו להם עיקרון זה, והם מסכימים לו.

„שמיר: אם אכן הם מסכימים לעיקרון הזה, זה בסדר. היתרון של 'משא־ומתן ישיר' הוא שהצדדים יודעים שהם צריכים לשכנע זה את זה, וששום גורם אחר לא יתערב בהחלטה. השאלה היא אם הירדנים, או ערבים אחרים, מקבלים עיקרון זה".

מסקירתו של נאור עולה, כי מאז אוקטובר 1985 ועד הרוטציה נפגש שמיר יותר מעשרים פעם עם דיפלומטים אמריקאים בכירים לדיונים על תהליך השלום. כל אותה עת לא שלל בתוקף את רעיון הוועידה הבין־לאומית עד כדי אולטימטום של פירוק הממשלה אם ימשיך פרס לקדם אותו. מדוע? בגלל הרוטציה, זכרים!!

בתחילת 1986 הכין צוות בראשות יוסי ביילין, אז מזכיר הממשלה, בשביל שמעון פרס תזכיר בנושא הוועידה הבין־לאומית. בין היתר כלל התזכיר גם השוואה של יוזמת פרס לעמדת מנחם בגין ב־1977. מן ההשוואה עולה, כי פרס הסכים להרחיב את מסגרת הוועידה לעומת המסגרת הרב־מעצמתית שהסכים לה בגין, אך הוא הוסיף והיתנה את שיתוף הסובייטים ואת שיתוף הסינים בקשירת יחסים דיפלומטיים עם ישראל, ולגבי ברית־המועצות גם בפתיחת שעריה ליציאת יהודים. מעניין, בגין לא היתנה את השתתפות הרוסים בוועידת ז'נווה בחידוש היחסים הדיפלומטיים עם ישראל, ודווקא פרס, היונה, היה תובעני יותר.

שמיר, עיניכם הרואות, לא רק פוסל את יריבו במומו, אלא שהוא גם חושף את עצמו לתזכורת לאירועים שהוא מעדיף לשכוח. מאז ומתמיד ניסה שמיר להצטייר כעבד כנוע של תנועה ורעיון וכמי שהשררה זרה לו. דווקא הזיגזגיות שלו בסוגיית הוועידה הבין־לאומית – כמו גם בעניין דבקותו בהסכמי קמפ דייוויד, שהתנגד להם – מצביעה עד כמה כל אלה משניים. שמיר רצה ברוטציה כדי לתקן את הרושם שהותיר מכהונתו הקצרת־הימים כראש ממשלה צרה, אחרי התפטרות בגין. הערעור על מנהיגותו בתנועתו שלו, בחודשים הארוכים שלפני כינוס הוועידה המופרעת, איים לסכל את האמביציה האישית שלו. ולום האחדות ששמיר מדבר עליו לא התגשם עד עצם היום הזה אפילו בתנועה שהוא מנהיגה. לפיכך חבר הוא אל יריבו נגד דעתם של עמיתיו, ובלבד שיגיע בשלום אל הרוטציה, ואחריו המבול.

אגב ספרים. לספרו „מחיקת אפסים", שיצא לאור באחרונה, צרף יצחק מודעי את הנספח להסכם הקואליציוני של ממשלת האחדות. כיוון שהותיר את הכותרת כלשונה חשף גם מודעי פן לא־אמין שלו עצמו, שכן נאמר בה „נספח להסכם הקואליציוני (לא לפרסום)". הסעיף הראשון בהסכם קובע: „א.(1): יחסי החוץ של המדינה יהיו בטיפולו של משרד החוץ בלבד; (2) הוראה זו איננה גורעת מעיסוקו של ראש הממשלה בענייני חוץ המתחייבים מתפקידו כראש הממשלה".

בשני כובעיו מילא, איפוא, שמעון פרס את תפקידו כהלכה. חטאו היחיד הוא שלא מעל בתפקידו ולא אימץ את שיטת ה„שב ואל תעשה" מבית־מדרשו של שמיר, אלא יזם וטרח כפי שהתחייב לבוחריו.

هكذا من الأجل

הכדא מן האצל

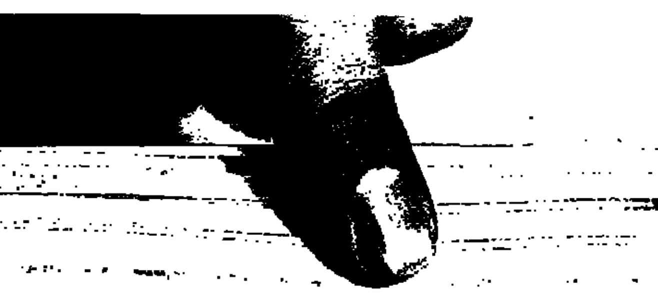

בפעם ה־12 / יורם פרי

ערב יום הבחירות, כמו ערב יום כיפור, הוא היום בו מספר מקרי המוות בארה"ב הוא הקטן ביותר במשך השנה כולה. מה הקשר בין מקרי מוות והבחירות ומהי הפונקציה של מערכת הבחירות אצלנו

הבחירות, זו כבר קלישאה, הן הפנינה של כתר הדמוקרטיה. לפי התפישה הליבראלית הקלאסית מתממש באמצעות הבחירות העקרון הבסיסי של הדמוקרטיה – זהו הרגע שבו קובע העם את השלטון ומעצב את מדיניותו. אם דמוקרטיה פירושה השתתפות, הבחירות הן הקליימקס שלה.

אסכולות דמוקרטיות מאוחרות מפקפקות בתיאור רומנטי זה. הוגים כפארטו, מוסקה, מיכלס ואחרים טענו, כי הבחירות אינן אלא מניפולציה של הציבור על־ידי האליטה הפוליטית. גם חוקרים בני־זמננו, כמו אדלמן, סוברים, כי לבחירות אין השפעה של ממש על המימשל או המדיניות. הן מהוות, בעצם, ריטואל בלבד, וכמו בטקסים חברתיים אחרים הפונקציה העיקרית איננה אינסטרומנטלית אלא אקספרסיבית: יצירת תחושות של אחוות גורל, מעורבות בחברה הרחבה, זיקה של הציבור למרכז הפוליטי, נאמנות לערכים הבסיסיים של הקולקטיב.

אם בשמעות הגדרות אלה תיאורטיות מדי, הנה ממצא פשוט, אך מדהים, היכול להסביר אותן. אותו אדלמן, יחד עם חוקר אחר, בדק את שיעור מקרי המוות בארה"ב בין השנים 1904 ועד 1964. לתדהמתם גילו את הממצא הבא: מספר מקרי המוות אינו מתפלג בצורה שווה בין הימים לאורך ימי השנה. יש תקופות, ליתר דיוק יש ימים, שבהם יש יותר מקרי מוות ואחרים שבהם המספר קטן הרבה יותר. ומהם הימים שבהם יורד המספר באופן משמעותי? בימי הולדת, ערב יום כיפור וערב הבחירות לנשיאות.

מוזר ? לא כל־כך. מי שמכיר את העבודה הקלאסית של הסוציולוג הצרפתי אמיל דורקהיים על התאבדות יודע, כי שיעורי התאבדות קשורים במידת הלכידות החברתית הקשרים החברתיים שיש לאנשים בחברה. ככל שהפרט מנוכר יותר מחברתו, כך גדל הסיכוי שיגיע לידי התאבדות. ככל שנורמות החברתיות מופנמות יותר על ידי החברים בקבוצה , שהזיקות החברתיות הדוקות יותר, ורשת היחסים החברתיים צפופה יותר, כך קטן שיעור ההתאבדות. מה שמאפיין את הטקסים החברתיים הוא, שהם יוצרים אותה שותפות, לכידות, אחדות והשתתפות. משום כך בסיטואציות חברתיות [illegible] אלה קטן גם מספר מקרי המוות. מכאן [illegible] לגבי הבחירות.

ישראל ניצבת בשורה הראשונה בעולם החפשי בשיעור ההשתתפות בבחירות. בסביבות 80 אחוז מן הציבור הולכים לקלפי. כשבודקים את אלה שאינם משתתפים מתברר, כי רובם המכריע אינו עושה כן מתוך רצון, אלא בגלל אי יכולת: מדובר באלה הנמצאים בחו"ל, מאושפזים בבתי־חולים ובמוסדות סגורים, או זקנים החיים בבדידות. מעטים מאד הישראלים הבריאים המסוגלים ללכת לקלפי ואינם עושים זאת מתוך רצון חופשי או הפגנה.

בכל הדמוקרטיות מהווה ההשתתפות בבחירות חובה אזרחית. משום כך, בסקר דעת־קהל שנערך בארה"ב לפני כמה שנים, השיבו 76 אחוז מהנשאלים בחיוב על השאלה, האם לקחו חלק בבחירות לנשיאות. בפועל הגיע שיעור המצביעים באותה מערכת בחירות ל־53 אחוז בלבד. במדינות דמוקרטיות יודע הציבור, כי מצפים ממנו להשתתף, ולכן הוא משקר לסוקרים. יש כמה מדינות, גם באירופה, שבהן ההשתתפות בבחירות היא חובה, ואי השתתפות – עבירה. אף־על־פי שאין אצלנו חוק כזה, מגיע שיעור המצביעים אצלנו לרמה גבוהה כל־כך.

חוקרים בעלי המבט הציני יותר על החיים הפוליטיים נוטים לתאר את מערכת הבחירות כריטואל או כדרמה. טקס שיש לו כללים קבועים מראש, שהשחקנים משחקים לפי טקסט מוכן מראש, והצופים במחזה יודעים מה יקרה, ובכל זאת הם מלאי התרגשות ועניין. משום כך אין, לדעתם, למערכת הבחירות ולתעמולת הבחירות כל השפעה על קביעת עמדות הבוחרים.

ואף־על־פי־כן טעות להתייחס למערכת הבחירות כאילו אין לה ערך כלל. אחד המודלים המסביר יפה את התפקיד שיש למערכת הבחירות הוא מודל ה־Agenda-Setting.

מודל זה מסכים שמערכת הבחירות אינה משפיעה כל־כך על עמדות הבוחרים. מה שהקמפיין קובע הוא שהוא קובע את סדר היום הציבורי, מה יהיו הנושאים עליהם יתנהל הויכוח הציבורי, עליהם ייסוב הדין־ודברים הציבורי.

מבחינה זו היתה מערכת הבחירות שלנו מוצלחת למדי. ההישג הגדול ביותר של המערך היה בהעמדת הנושא המדיני־בטחוני במוקד הדיון. אולי כבר שכחנו, אבל כשהחלה מערכת הבחירות לא היה זה הנושא המדובר ביותר בלילות שבת. את מקומו תפשו המשבר ברפואה, המשבר הכלכלי, וכמה עניינים אחרים. העניין המדיני נראה בסדר עדיפות מישני. המערך שם אותו על השולחן באופן חד־משמעי והדיר את הבעיה הכלכלית לדרגה מישנית. ההישג השני של המערך, בעצם של שמעון פרס, היה בכך שהצליח להביא אל מרכז מערכת הבחירות את השאלה מי יהיה ראש הממשלה הטוב יותר? הישג זה עלה אמנם לפרס בהחרפת היחסים עם צמרת מפלגתו, אבל, מאידך, הוא קיבל סיוע בעניין זה דווקא משמיר ועניין המנהיגות הועמד בראש הנושאים שעל סדר היום.

ההישג הגדול ביותר של הליכוד היה ביצירת דימוי שהוא מפלגה הרוצה שלום ומסוגלת להביא אותו. צריך להיות נאיבי חסר תקנה כדי להאמין שתכנית האוטונומיה של הליכוד יכולה להביא לכך. אבל עובדה היא שמערכת הבחירות הקהתה את הדימוי של הליכוד כמפלגה שתביא בהכרח למלחמה.

באופן דומה הצליח קמפיין מתוחכם־פוליטית ואלגנטי־מבחינה מקצועית לשנות את דימוייה של מפ"ם. הוא העמיד אותה מחדש על המפה. בחודשים האחרונים כמו נשכחה העובדה, שבמפ"ם יש גרעין שמרני קשה של ותיקה, יש מרכז כובד אינטרסנטי של הקיבוץ־המאוחד ויש עדיין דוגמטיות רעיונית נוסח יערי. כל זה נשכח. הדימוי הוא של מפלגה צעירה, חדשה, רעננה ומודרנית. ערב הולדתה ללכת לבחירות לבדה ניבאו לה בקושי מנדט אחד. עכשיו היא מגרדת את המנדט השלישי.

מאידך נכשלה "שינוי" בקמפיין שלה. במקום שתציג עצמה ככח אופוזיציוני תוקפני, התאמצה להראות רספקטבילית והתבססה על הישגיה בממשלה. אבל האם יש איש אחד במדינה שמרוצה משירותי הדואר או הטלפון? ולמי בכלל איכפת מה עשה אמנון רובינשטיין בממשלה בתחומים אלה?

מערכת הבחירות הבהירה עד כמה בשלה ישראל לרפורמה בשיטת הבחירות, ולפחות להעלאת אחוז החסימה. לעומת המפלגות הגדולות, ומפלגות הלוויין הבינוניות שלהן, נראים כל הקטנים – גנדי וגפן, חסראי ובר־שלמה, ועימם חצי תריסר הליצנים האחרים, המקשקשים את המרקע בכל ערב, במקרה הטוב כבדיחה, ובמקרה הרע כמטרד. סף חסימה לכנסת בגובה של שלושה אחוזים היה מוריד מן המרקע את הורדים המפחידים, את בוני השיכונים־חינם לחיילים, את מצילי נפשות הזונות והנרקומנים. כולם אנשים טובים והגונים, אבל בסך־הכל קוריוזים פוליטיים. ההסתייגות היחידה מהעלאת אחוז החסימה היא שהדבר היה מביא גם להורדת השידור המוצלח ביותר של מערכת הבחירות: "דין בלי בושה" של "הכח השקט".

סוף הדרך / חגי אשד

מה שחשוב עכשיו הוא הנוהל ולא תוכן המדיניות. על המפלגות הגדולות, וגם הקטנות, להסכים על נוהל חדש – שעיקרו הוא שינוי שיטת הבחירות

הדמוקרטיה הישראלית בצורתה הנוכחית הגיעה לסוף הדרך, ועכשיו עליה להחליט אם היא רוצה להיות או לחדול. מוכרחים לשנות את שיטת הבחירות בצורה שתאפשר יצירת רוב יציב של מפלגה אחת או של אסכולה אחת, של קבוצת מפלגות אחת, שתאפשר לפעול לפי תוכנית פעולה אחידה וברורה.

עכשיו יש לנו שעטנז של רצונות, של אינטרסים, של תוכניות, של קואליציות. קואליציה של קואליציות, קואליציה של אופוזיציות. דמוקרטיה כזאת לא יכולה לפעול. אולי טמונים גרעינים של תקווה במשטר הנוכחי. הפראות האישית של יצחק שמיר שבה הוא מתקיף את שמעון פרס, מעידה על הרגשה של חוסר אונים, והכנה שבך אי אפשר להמשיך יותר. את הרגשה הזאת צריכים לנצל.

צריכה להיווצר קואליציה של "אחדות ניגודים", אבל לא של פעולה לפי תוכנית הליכוד או המערך, אלא של שינוי שיטת הבחירות. הדגש עכשיו צריך להיות על שינוי שיטת הבחירות, ורק אחר־כך על הבעיה של שלום ומלחמה, שהממשלה צריכה להכריע בה. יש גם זמן לכך, מכיון שלאמיתו של דבר לא מדובר על המערך לקבל עכשיו החלטה בעניין קידום השלום, מדובר עכשיו על הרצון והיכולת לפתוח במשא־ומתן. לא על הסוף אלא על ההתחלה.

הנוהל הוא עכשיו העיקר, מבחינת התוכן של המדיניות, גם מבחינת קידום השלום, והוא העיקר גם מבחינת הפעולה ויכולת הביצוע של הממשלה. הנוהל הוא העיקר. צריך לקוות שעם כל הזעם הפראי של יצחק שמיר הוא יבין שיש מקום ויש צורך בשיתוף פעולה עם המערך בענייני נוהל ומבנה הדמוקרטיה הישראלית. צריך להבין את הדמוקרטיה הישראלית. מי שיציל את הדמוקרטיה הישראלית – יציל גם את השיטה ויגדע את הסיכוי לעשיית שלום. הא בהא תליא.

המהפך השלטוני הזה אינו תלוי במפלגות הקטנות, אך רצוי שהוא יעשה בהסכמתן ובהשתתפותן. הם עצמם צריכים להבין שמהפך דמוקרטי לא יכול להיעשות ע"י קואליציה של כוחות קטנים בעם בצורה שתיצור ניכור ביגם לבין הדמוקרטיה הישראלית המתחדשת. גם המפלגות הקטנות צריכות להבין ששינוי שיטת הבחירות ויצירת משטר דמוקרטי תקין בישראל יכול להעשות אך ורק על סמך הסכמה לאומית רחבה. גם בנושא זה יש יתרון למפלגת העבודה על ה"ליכוד" [illegible]

יכול להיות שהשינוי של שיטת הבחירות לא ישיג את מטרותיו, אבל צריך לנסות את השינוי כדי לראות אם הוא יכול להצליח או לא, ואין טעם להסתפק בנבואות המגשימות את עצמן כדבר כישלון בטוח של הדמוקרטיה גם במתכונות הבריטית, ולא רק במתכונת הסקנדינבית. הדמוקרטיה האמיתית היא דמוקרטיה של בני אדם ולא של מלאכים – צריך לנסות אותה כדי לדעת אם היא פועלת ואיך. את השיטה הקיימת ניסינו מאז ימי הקונגרסים הציוניים, וראינו אותה בעקרותה. עכשיו צריך לנסות אותה בצורה אחרת. בצורה המבטיחה לה כושר פעולה, כושר החלטה וביצוע ולו גם על בסיס של רוב של קול אחד, כנהוג בדמוקרטיה הבריטית. תפקידה של הדמוקרטיה הוא להבטיח חופש ביטוי כולל לאו דווקא במסגרת הממשלה והסיעות בכנסת אלא שסך־הכל של אמצעים דמוקרטיים כגון חופש הארגון המפלגתי, חופש העיתונות, חופש הויכוח והביקורת וההגנה של הרוב על זכויות המיעוט ושל התחשבות המיעוט ברצונותיו של הרוב. חופש פלורליסטי אמיתי, חופש לכל.

ואילו במישור הממשלתי העיקר הוא להבטיח גם חופש של ביצוע וגם יכולת לבצע, מהיום למחר, את ההחלטות הדרושות מהיום למחר, בעוד שכל יום של דחייה פוגע בטובת הכלל ומחליש את הדמוקרטיה. המבחן העיקרי של הדמוקרטיה טמון ביכולת להחליף מהיום למחר, את הממשלה שהציבור לא רוצה בה. להט החרב המתהפכת של היכולת להחליף את הממשלה, בו טמון עיקר חוסנה ובו תלוי עיקר חוסנה של הדמוקרטיה הפרלמנטרית וגם הסיכוי להבטיח את קידום השלום להתחיל במשא ומתן ולשנות את האוירה בארץ ובמזרח התיכון בכיוון של שלום. גם אם לא יתקבל שינוי מרחיק לכת זה, הקרוב לאסכולה הבריטית, ותתקבל במקומו שיטה סקנדינבית יהיה הדבר לטובה, כצעד ראשון בכיוון הנכון. המפלגות הקטנות שלנו מתנגדות לכל שינוי שהוא בגלל האינטרס האנוכי שלהן והן דוגלות בהמשך השיטה שהובילה למשבר הטוטאלי של הדמוקרטיה הישראלית ושל המאמץ לקידום השלום. כל קול שינתן למפלגות הקטנות, שיהיו סימפטיות ככל שיהיו, הוא הצבעת התנגדות להבראת הדמוקרטיה ולקידום השלום, ו"רצ" "שינוי" "מפ"מ" בתוכן, כל מי ששם פתק בקלפי צריך לזכור – קול עבור שמעון פרס הוא קול בעד הצלת הדמוקרטיה הישראלית, וגם לקידום השלום. כל קול שלא ניתן למפלגת העבודה אלא לכל רשימה שהיא מימין ומשמאל, הוא קול שמחליש את התמיכה בהצלת הדמוקרטיה הישראלית ע"י שינוי שיטת הבחירות.

כאן זו הבעיה של שחור ולבן, של רע וטוב, או או, אין מידה בין השניים, רק מפלגת העבודה מעוניינת בשינוי שיטת הבחירות, ורוב חבריה דוגלים בו.

עצם השינוי כבר יהיה בו אלמנט פסיכולוגי של הבראה ושל ציפיה לעתיד טוב יותר והוא ניסוי דמוקרטי שהעם יעקב אחריו ויהיה שותף לו. גם הוא ייכשל בסופו של דבר, יהיה בכך שמור לעמדת המצב הקיים של דכדוך, יאוש והראות שלשוניות הקטנביות הולכת וגוברת של [illegible]

[illegible] תנו באמנה לדמוקרטיה הישראלית. תנו באמנה לשלום במזרח התיכון. תנו באמנה לאוירה של שינוי, התקוממות, רצון לשפר, ויכולת לקבל החלטות משכלות בכיוון הרצוי. הנוהל עכשיו הוא הכל.

לא רוצים ממשלת אחדות / דני בלוך

הקהילה היהודית עקבה כאן בעניין אחר העימות הטלוויזיוני פרס־שמיר. רבים שמחו כאשר ה"אורים והתומים" שלהם, ה"ניו־יורק טיימס", קבע כי פרס היה טוב יותר

כל מי שאני פוגש רוצה לדעת מה יקרה בבחירות בישראל. כל אחד מבני שיחי גם מוכן לתרום את דעתו על מה שרצוי שיקרה, ואלו אסונות יתרגשו עלינו אם לא תתקבל התוצאה הרצויה. אולם כשאני שואל, אם אפשר לצטט אותו, התשובה – לאחר המבט המופתע והנבהל – היא: לא, לא, לא, חס וחלילה. יתקפו אותי על כך שאני מתערב בעניינים הפנימיים שלכם. התגובה של פוליטיקאים, סנטורים וחברי קונגרס, עסקני ארגונים יהודיים, אנשי רוח, סופרים ואקדמאים היא אחידה. כולם מתחמקים. גם אלה שבדרך כלל מוכנים להצהיר הצהרות בכל מקום שהרשמקול או המצלמה מצויים בו. לא הופתעתי כאשר פניתי אל דיפלומטים זרים והם סרבו. גם הם היו מוכנים לשוחח ל"רקע", אך לא לציטוט ולא לייחוס. דיפלומט זר אחד ציין, כי "מילא שמיר ינצח ולמה לנו לקלקל קשרים אפשריים עמו" כשאמרתי כי גישה כזו רק תגביר את סיכויי נצחונו, השיב: "אולי אתה צודק – אבל אלו הן ההנחיות. נכון שבמצב הקיים גם אי־התערבות היא מעין התערבות. אבל אין לי בחירה".

צריך לומר שגם נציגי מדינות שאינן מקיימות יחסים עם ישראל היו מעוניינים בשיחת רקע ואיש מהם לא טרק את הטלפון. אף דוברת נציגות ברית־המועצות באו"ם לא השיבה מיד בשלילה, אלא החזירה צלצול כעבור כמה שעות ואמרה, כי "השגריר באו"ם עוסק רק בענייני הארגון הבין־לאומי ואינו מתערב בענייניהן הפנימיים של מדינות אחרות".

חברי סנאט וקונגרס, ראשי ארגונים יהודיים וכל מי שאתה משוחח עמו בחוגים אלה מאוחדים בדבר אחד – רצון שתוצאות הבחירות בישראל יביאו להכרעה לטובת אחת משתי המפלגות הגדולות. כל אלה מסכימים, כי אסור לחזור על תרגיל הרוטציה, שהביא ליצירתה של ממשלת שיתוק לאומי. אחד מנשיאי הארגונים היהודיים, התומך בדרך כלל בקו של שמעון פרס ומפלגת העבודה, אמר לי: "לבי נמצא במקום ידוע, אבל אם הברירה היא בין שיתוק לבין נצחון של אחד מן הצדדים, אפילו אם יהיה זה ליכוד – אני מעדיף את האפשרות השניה. ממשלה שיושבת בה מפלגה אחת גדולה ודומיננטית מוכרחה לקבל עליה את האחריות לפתרון הבעיות, ואיננה יכולה להטיל את האשמה על המפלגה האחרת". הוא מקווה, כמובן, שהאפשרות השניה לא תתגשם.

רוב בני שיחי אינם כל־כך מתוחכמים, ואינם מעדיפים נצחון של מפלגה או מפלגות הרחוקים מרחק רב מהשקפותיהם. כולם סבורים כי "משהו מוכרח להשתנות". לא כולם בקיאים ברזי הרזים של ועידה בין־לאומית ובשאלות המסובכות של "אופציה ירדנית" או "אופציה פלשתינית", אבל אין הם יכולים לשאת עוד את מראות צה"ל המטפל במפגינים הפלשתינאים. הכרסום בתדמיתה של ישראל בשנה האחרונה נגזר בראש וראשונה ממראות האינתיפאדה בטלוויזיה ובעתונים ולא משאלות המשא־ומתן המדיני. אלה הבקיאים יותר בנעשה בישראל ובמזרח התיכון מבינים היטב את הקשר ההכרחי שבין התהליך המדיני לבין הסיכוי להביא לרגיעה בגדה המערבית וברצועת־עזה. אך על אחרים, הם הרוב, תמונה של צעיר מוכה ויריה על ילד שנהרג מכדורי פלסטיק משפיעה פי כמה מ"ניירסליק" של חוסיין ופרס.

ידידי ישראל לא אהבו את הידיעות והכתבות על הרמה הנמוכה של תשדירי תעמולת הבחירות. הם גם לא אהבו לשמוע מכאן, כי גם תשדירי בוש ודוקקיס אינם על רמה גבוהה הרבה יותר. הם עקבו בעניין אחר העימות הטלוויזיוני פרס־שמיר ושמחו כאשר ה"אורים והתומים" שלהם, ה"ניו־יורק טיימס", קבע כי פרס היה טוב יותר. רוב הידידים שמחו כאשר בית־המשפט העליון פסל את רשימתו של כהנא. ביום שלישי הבא אחר־הצהריים יעקבו רבים אחר התחזיות, התוצאות הראשוניות, שכן הנעשה בישראל נוגע ללבם ולמוחם גם יחד. על אף הפגיעה בתדמית ובתמיכה בישראל אין ישראל יכולה להתלונן על אדישות לנעשה בתוכה ובסביבתה.

איש אינו יודע כיצד היו מצביעים יהודי ארצות־הברית אילו ניתן להם לבחור לכנסת. על־פי המשאלים נראה כי הם חלוקים בדעותיהם כמעט כמו תושבי ישראל. יש גם הבדלים: לא מעט תומכים בהשקפות המדיניות של שמעון פרס ומפלגת העבודה, אך קרובים יותר לתפיסה הכלכלית של הליכוד. מכיוון שבמצע זה הנושא המדיני עומד בראש סולם העדיפויות, היו רבים מעדיפים את הקו של מפלגת העבודה, אילו היו צריכים להכריע. אצל הרוב המכריע שורר פלוראליזם רעיוני, בכלל זה בענייני דת, וגישה די ליברלית בנושאי פנים. תופעה מעניינת מאד היא ההתלהבות שבה נתקבלה בחוגים אורתודוקסים רבים הקמתה של מימ"ד, בעוד שההתפצלויות באגודה ובש"ס מעסיקות רק אזורים מסויימים בברוקלין.

הקמת מימ"ד התקבלה בהתלהבות בחוגים אורתודוקסים רחבים. ההתפצלויות באגודה ובש"ס מעסיקות רק אזורים מסויימים בברוקלין

בנושא אחד יכולתי למצוא תמימות דעים אצל כל בני שיחי בכל הגוונים, ועליו היו מוכנים להתראיין בגלוי, אחרי הבחירות: הכרח לשנות את שיטת הבחירות בישראל. "התוצאה החיובית היחידה של תיקו נוסף עשויה להיות יוזמה רצינית לשינוי שיטת הבחירות. ואולי הגיע הזמן שהיהודים התורמים למפלגות שונות בישראל יתאחדו ויאמרו: אף סנט לבחירות הבאות למי שלא יתמוך בשינוי שיטת הבחירות", הגדיר זאת אחד מהם.

ארתור מילר: התקווה היחידה

אחד היחידים שהיה מוכן להתראיין לציטוט היה המחזאי הנודע ארתור מילר, שבעבר לא היה מעורב בגלוי בנושאים פוליטיים הקשורים לישראל. הפעם הסכים לדבר, שכן לדבריו יש שחיקה גדולה ביהדות ארצות־הברית ובקרב המשכילים והאינטלקטואלים, כי אף אחד אינו רוצה להגיע לעימות גלוי עם ישראל. ארתור מילר מעריך, כי הרוב הגדול של יהודי ארצות־הברית אינו מסכים עם המדיניות הנוכחית של ישראל, גם לגבי הטיפול בהתקוממות הפלשתינית וגם לגבי הקפאון בתהליך השלום. "איני תוקף את מי שמאמין כי עתידה של ישראל הוא בסטטוס־קוו, כי המצב של שליטה על עם אחר עלול להימשך עוד זמן רב. אני מאמין כי זו דרך ללא מוצא. הערבים לא יעזבו. זה ביתם של הפלשתינים, כפי שזאת מולדת העם היהודי, והתקווה היחידה טמונה בשלום המבוסס על הידברות ופשרה. נכון, אומר ארתור מילר, ברגע זה אולי אין פרטנר ריאלי למשא־ומתן, אבל גם אם הצד השני טרם בא, יש הכרח להשאיר את הדלת פתוחה. חשוב שהכל ידעו כי הכדור הועבר על־ידיכם למגרש של הצד השני".

"חבל לי", מדגיש ארתור מילר, "שתדמיתה של ישראל הוכפשה כל־כך. אני שייך לדור המאמין בצדקתה של ישראל, וביכולתה לגלות עליונות מוסרית ולהיות טובה מאחרים. המצב מתסכל כל־כך מכיון ישראל יקרה לנו. לעתים אני מתפלא, האם מישהו בישראל מודע לכך. האם הישראלים באמת מאזינים? האם למישהו איכפת?"

האוצר לאחר / אמנון אטד

עבודה לא קלה מחכה לשר האוצר הבא ביום שלאחר הבחירות, והערמה הארוכה שמותיר אחריו שר האוצר משה נסים בוודאי לא תקל עליו את המלאכה

עוד לפני שיתפנה לטפל במדיניות העתיד, ייאלץ שר האוצר החדש להקדיש מחשבה רבה כדי לתמרן את המשק אל מחוץ למילכוד שאליו הכניס אותו השר נסים.

המוקש הראשון שיידרש שר האוצר לפרק, מיד לאחר הבחירות, יהיה נושא שער החליפין. למעט פיחות זעיר של כ־2 אחוז שהתגנב דרך החלון בסוף השנה שעברה, נותר שער החליפין של השקל ביחס לסל המטבעות יציב זה למעלה מ־21 חודשים. מדד מחירי התעשיה המקומית עלה בתקופה זו בקרוב ל־29 אחוז.

משמעות הנתונים פשוטה למדי: מדי חודש בחודשו נשחקת רווחיות מוצרי היצוא בהשוואה למחירה של התוצרת המקומית. במקביל נתקלים היצואנים בקשיים גוברים והולכים ליצוא את תוצרתם. התוצאה הכלכלית נמצאת היא יבוא הולך וגדל המלווה בגלישת הגירעון ביבוא, והשלכות שיש להתפתחויות אלה על מאזן התשלומים ויתרות מטבע החוץ של המדינה.

אלא שכלכלה אינה אלכימיה ומה שצריך להיות, הוא שיהיה. דחיית הקץ על ידי משה נסים לא ביטלה את הצורך בפיחות, אלא רק הגדילה את מימדו. לכל מי שזכרונם בגר בם, הרי תוכנית קצרה מדיניות האטת קצב הפיחותים שנקט שר האוצר לשעבר יורם אידור ב־1983 נמשכה כשנה, והתרסקה בכושר של דבר אל קרקע המציאות. השורה התחתונה בתוכנית ה"משוחה" של אידור היתה פיחות של למעלה מ־20 אחוז שבוצע בסוף אותה שנה.

גם מדיניות בלימת הפיחות שנקט משה נסים עתידה להתפוצץ בקול רעם דומה, בין אם ירצה בכך שר האוצר הנוכחי ובין אם לא. בשנה שעברה יכול היה נסים לרצות את התעשיינים בתחליפי פיחות, דוגמת הפחתת התשלומים לביטוח הלאומי. אלא שהפחתת התשלומים עלתה בכסף רב לקופת המדינה, והשנה ניצב נסים לפני התעשיינים וביזו צרור נקוב שאינו מאפשר לו לחזור על התרגיל מן השנה שעברה.

מילכוד הפיחות מורכב יותר ממה שנראה במבט ראשון. מלבד העובדה ששיעור הפיחות הנדרש היום כפול מזה שהתחייב בתחילת השנה, מובנה יכולת ביצוע מהלכים הנלווים אליו שלא לצורך. יעילות המהלך מותנית בהסכמת ההסתדרות לוותר על חלק מתוספת היוקר שמקורה בהתייקרויות הצפויות. בתחילת השנה ניתן היה להשיג את הסכמת ההסתדרות ללא קושי מיוחד, הסכמה כזו אינה מובטחת עוד, במיוחד לאחר שהשכירים כבר ויתרו החודש על 1.6 אחוז מתוספת היוקר האחרונה, במסגרת התשלום החד־פעמי שהוסכם עליו לאחרונה.

אלא שבכך לא מסתיימות צרותיו של שר האוצר. המשק נמצא היום בתהליך של ירידה מתמשכת ברמת הפעילות, בין היתר בשל מדיניות שער החליפין היציב. ירידת הפעילות במשק הקטינה את הכנסות המדינה ממסים עקיפים. הקטנת ההכנסות בשילוב עם עליית מחירי חומרי הגלם בחו"ל חייבה את הממשלה לקצץ בהוצאותיה. הקיצוץ שהציע האוצר נמוך במחצית מהקיצוץ הדרוש, וזאת בשל החשש שקיצוץ גדול יותר עלול לדרדר את המשק למיתון של ממש.

לאחר שיסיים לנקות את שולחנו משאריות התבשיל שהותיר נסים, ייאלץ שר האוצר הבא לעבור הישר לבעיית הבעירות בתחום העשיה האמיתית, כאשר על הפרק עומד תקציב השנה הבאה שמלאכת הכנתו נמצאת הפעם בפיגור ניכר.

בסוף ינואר חייב התקציב לקבל את אישור הכנסת, לאחר אישורו בממשלה. מערכת הבחירות פגעה השנה קשות בתהליך הכנת התקציב, ונכון לרגע זה לא נערך בהנהלת האוצר כל דיון בכוונות ההצעה.

הקיצוץ שיציע האוצר בתקציב השנה הבאה כפול מזה שבוצע בתקציב הנוכחי ויסתכם בכמיליארד וחצי שקלים. משמעות הקיצוץ תהיה כאובה ותפגע בצורה זו או אחרת בשכבות גדולות באוכלוסיה. כל [illegible] שהוארכו בשנה שעברה בשנה אחת [illegible] גם השנה. במסגרת זו לא תשולם גם השנה קצבת הילד הראשון ויוטל מס על קיצבאות הילד השני והשלישי. הקיצוץ בתקציבי המשרדים יפגע עוד ברמת השירותים שמעניקה לנו הממשלה, וכמו תמיד יוצבו בראש רשימת הנפגעים שירותי הבריאות והחינוך.

הנעלם הגדול ביכולת ביצוע המהלכים הנדרשים – פיחות וקיצוץ התקציב – טמון בשאלה איזו ממשלה תורכב לאחר הבחירות ובאיזו מהירות. אם מלאכת הרכבת הממשלה תימשך זמן רב, תתקשה ממשלת המעבר לבצע מהלכים דרמטיים. ממשלת הקבע, לכשתוקם, תיאלץ להתמודד עם דילמת הקיצוצים שבה כל שר מתנדב לקצץ כמה שיותר בתקציבי המשרדים האחרים.

והערכה היא שדווקא ממשלת אחדות תאפשר קיצוץ מהיר בתקציבי המשרדים, ואילו ממשלה של גוש אחד תתקשה לאשר את ההצעות המכאיבות שיציע בקרוב האוצר.

יום אחד עם שמעון פרס / שלמה גינוסר

אני מקשיב שוב ושוב להקלטות שעשיתי במהלך האירועים הקשים האלה, שומע את הקללות של חסידי הליכוד ואת יללות הצופרים של המשטרה. דוקומנט מפחיד

הקדמה אישית לגמרי. קשה להיצמד לסדר־יום של שמעון פרס בלי להצטייד במנוע־עזר. הדחיסות מתבטאת לא רק במספר האירועים, אלא גם בעוצמת המיפגשים בין אדם אחד לבין מאסות של בוחרים. המאסות הללו מורכבות (לעתים בעת ובעונה אחת, ולעתים בהבדל של דקות ספורות) מאנשים האצים להתחבק ולהתנשק איתו ומכאלה המתגודדים סביבו בעיניים רושפות שנאה ובפה מזוהם מגידופים. בתווך שבין שני אלה שמעון פרס מנהל מערכת בחירות קשה, מערכה שלא תסתיים בלי להשאיר עקבות על גורלו האישי, לכאן או לכאן.

אפילו אירועים של יום אחד במערכה הזאת נעים בין חיבוק לגידוף. אבל פרס, כמדומה, מנקז את כל אלה לממדים אחרים, עקורים מהתייחסות אישית. לא כולם יכולים וגם לא כולם מבינים.

שני פילים על הדשא אל תכריחו אותי להישבע שביום ג', בתשע בבוקר, הראש של שמעון פרס היה דווקא בנושא של יחסי הסחר בין ישראל לרומניה. אבל סדר־יום הוא סדר־יום, ובשעה זאת בדיוק מופיעים בלשכתו השר לסחר־חוץ של רומניה יוהאן אונגור ופמלייתו. כאן המקום לציין את הטאקט הדיפלומטי של השר הרומני, שידע בהחלט להעריך את הזמן שפרס מקדיש לו בעיצומה של מערכת בחירות קשה. השר הרומני, איש שמנמן וחייכני, מדבר רומנית שוטפת, כמובן, אבל המתורגמן שלו קצת מסתרבל שלא לצורך כאשר הוא מנסה לתווך בין הרומנית של אונגור לבין האנגלית של פרס. העניין מסתדר כאשר פרס עובר לעברית ומתורגמנית של משרד החוץ נחלצת לעבודה.

החדר (להבדיל מהמושג) המוגדר "לשכת שר החוץ" מורכב משלושה יסודות: שולחן העבודה של השר בקדמת החדר, מערכת ישיבה סלונית צנועה במרכזו ושולחן ישיבות ב"אחורי" החדר. מעצב־פנים מנוסה היה מגדיר את הריהוט הזה בוודאי "סולידי־פונקציונאלי" כתחליף להערה שחסר בו קצת צבע. הספריה, לא קשה לנחש, היא פרי נטייתם וטעמיהם האישיים של השרים המתחלפים בלשכה הזאת. בספריה של פרס מאותרים על נקלה ספרים על בן־גוריון ודיין.

אבל האמת היא שרק לי, אורח כמעט סמוי באירוע, יש זמן להתייחס לשטויות. בסקירתו של השר אונגור (שלגבי פרטיה התחייבתי בדיסקרטיות), הנוכחים כבר מפליגים לעניינים שהם במעט, הייתי אומר, ברומו של עולם: מדיניותה הבינלאומית והמזרח תיכונית של רומניה, היחסים הבין־מעצמתיים וכיוצא באלה. הרשמיות ההתחלתית של הפגישה מתפוגגת לאיטה עם הקפה. השר הרומני, המגיע מים [illegible] ומציע השתתפות רומנית בפרוייקטים ישראליים. דוגמה: הוא שמע על התוכניות לבנות רכבת תחתית בתל־אביב (אולי הזון אחרית המאה) ואומר: "לנו יש נסיון בנושא הזה וגם ידע טכני".

פרס ניגוח בכורסתו, לבוש מקטורן כחול כהה, מכנסיים אפורים־תכולים, חולצה בהירה ועניבה בגוון סגול־כלשהו. עדיין במסגרת הנימוסים הטובים (והביקור הזה מוגדר כביקור נימוסים ולא כשיחת עבודה), פרס מבקש למסור ד"ש לעמיתו הרומני. אחר כך הוא מאשר מה שהשר הרומני כבר יודע: "החווית שלנו עכשיו היא כאן, בבית, בבחירות". ודמו מדיני משולב בשאלת־לב: "מקווה שנוכל להמשיך בתהליך המדיני אחרי הבחירות".

מעבר למחלוקת בין הליכוד והמערך מוצא פרס את רומניה. "יש מעט מאוד נושאים ששתי המפלגות הגדולות כאן מסכימות עליהם", אומר פרס. חשיבות היחסים עם רומניה ותפקידה. על ההצעה הרומנית להשתתף בפרוייקט של רכבת תחתית מעיד פרס: "אנחנו יודעים שה'מטרו' בבוקארסט הוא הצלחה גדולה. שמעתי שהתחתית שלכם יפה אפילו יותר מזו שבמוסקווה". השר הרומני מחייך בהנאה, אך ממהר להביא את ההשוואה הזאת לממדיה הנכונים: "במוסקווה 'התחתית' גרנדיוזית יותר. אצלנו היא יעילה".

כשמדברים "ביזנס", הפוליטיקה נדחקת הצידה. איך אומר פרס: "אנחנו חיים בעולם שבו הכלכלה חשובה יותר מהאסטרטגיה, עולם שבו הכלכלה בינלאומית יותר מהדיפלומטיה". אווירה של שיחת נימוסין. בהחלט לא שיחת־עבודה. לא יורדים לפרטים. מסתפקים בסקירת־אופק מרחפת שגובהה אינו מחייב כניסה לפרטים. השר הרומני מזכיר את המדיניות המזרח תיכונית של ארצו ואת מחויבותה כלפי השלום, ומבטיח שמדיניות זאת לא תשתנה. הוא גם מברך על ההסכם לפירוק נשק בין הרוסים לאמריקאים, וזה מזכיר לפרס בדיחה ששמע מפיו של שר החוץ הסובייטי אדוארד שווארדנאדזה: "לא חשוב מה שני פילים עושים ביניהם, מלחמה או אהבה, תמיד הדשא משלם את המחיר". עכשיו שני הפילים, האמריקאי והרוסי, נוהגים. שהדשא לא ייפגע כשהם רבים, אומר פרס. השר הרומני צוחק. גם בתור דשא יש הבנה בין רומניה לישראל.

לא תמיד אני מצליח להבחין, בפגישות מסוג זה, על פי איזה אות מחליטים הכל שהנושאים מוצו והשיחה תמה. האם זה ניע־ראש של המארח או משהו בנימת קולו. גם הפעם פספסתי. לפתע היו כולם על רגליהם, לוחצים ידיים בחמימות ונפרדים.

מכיוון שאני מחוייב לנהוג על פי הקוד של הטאקט הדיפלומטי, אוכל לומר שבסדר היום הצפוף עוד לפרס, גם האירוע הבא אינו מרכזי במיוחד: פגישה קצרה עם שגריר טוגו. אבל זה רושם אישי שלי ואין הוא מחייב איש מלבדי. ועוד פגישה קצרצרה אחת: יואב בירן, השגריר־הממונה החדש בלונדון, נכנס לשיחת־פרידה עם שר החוץ לקראת צאתו לבירת אלביון.

אני מציץ שוב בלוח האירועים של פרס ונדמה לי שסדר־היום ה"משרד־חוצי" הרשמי מסתיים כזאת. עוד פגישה בלשכה עם כמה פעילים של המערך במערכת הבחירות, ווילי, יוסי ביילין, משהו כזה, והבוקר נגמר.

שוחרים דלק בתחנה המרכזית 12 בצהריים, עשרים דקות לפני שוהים נורבה, נהגו של פרס, מקרב את קצה הרטומה של האמריקאית לתחנה המרכזית בירושלים. התחנה הומה מאנשי בטחון, צוותי טלוויזיה, צלמים ועיתונאים.

למה זה בכל פעם שאני מציץ בתחנה המרכזית, יש לי רושם שמסתובבים שם יותר תיירים, בעיקר צעירים, מישראלים? הפעם הם רבים במיוחד. רובם צעירים. רובם בלונדינים. גם היפה הזאת, שכולם נועצים בה עיניים וראשה מגולח לחלוטין, גם היא היתה בוודאי בלונדינית ואולי עוד תהיה כזאת, אחרי שתגרש מתוכה את הדיבוק של יול ברינר ותחזור לגדל שיער.

לא מעט עוברים ושבים (שוב: בעיקר תיירים צעירים) נושאים אתם את הלהיט האחרון של עידן הפוליך – בקבוק מים מינרלים. קשה להחליט מה רווח יותר: ריחות ההמבורגרים, הצ'יפס והדלק השרוף או המודעות של כהנא על הקירות. ריצה של שוטרים לעבר הכביש מבשרת את בואו של פרס. הכוננות. רק איש אחד, גוץ ועבה שצרורות פלסטיק בידיו, נדחק בכיוון ההפוך וקורא בקול גדול במבטא הונגרי כבד: "תנו לעבור! תנו לעבור! אתם לא רואים שאנשים ממהרים?"

כרזות של "אמת" מתנפנפות וקריאות "שמעון! שמעון!" מבשרות התגודדויות של קבוצות ליכוד מול מערך. צעיר חבוש במצנפת טבחים עומד בפתח אחת המסעדות הקטנות וצועק בקול צפצפני: "שמ־יר! שמ־יר!" הקריאה אינה תופסת מומנטום ובחור בריא אחר, שעומד לידו, נותן בו ומנסה מנגינה אחרת: "ב־גין! ב־גין!" אחר כך הוא פוצח בקול גדול: "פ־רס הב־יתה! פ־רס הב־יתה!" יש גם מישהו שמתקרב לעברו בצעקה: "סתום ת'פה, בן זונה!" וההוא נסוג אל המסעדה. מעטים הבוחרים כאן במלים. האווירה חמה.

בינתיים פרס מגיע, מוקף טבעת של שוטרים ואנשי בטחון, אל רחבת התורים. הפמליה נעה בתנועה גלית, נדחפת וסוחפת, מלווה בקריאות: "שמעון! שמעון! פרס לשלטון!"

פרס, בלי מקטורן וגלוי העניבה של הבוקר, מחייך, מושך וגם נדחף בתוך ספק־תגורה ספק־קפקשת של אנשי בטחון לעבר מי שהוא בוחר מתוך התורים לאוטובוסים. בתורים מותחים צוואר לראות את פרס. תיירים מצלמים. ברקע קריאות "שמ־עון! שמ־עון!" וגם קצת "ב־גין! ב־גין!" שמיד יוק.

פרס עוצר ליד חייל צעיר. "שלום אדוני", הוא פונה אל החייל. החייל מבקש לשאול שאלה: "האם ועידה בינלאומית לא תגרום לחץ על ישראל?" פרס מתעכב ומסביר בסבלנות: "לא. מה שגורם ללחץ על ישראל זה אספקת נשק רוסי לערבים. אילו הרוסים לא היו מספקים נשק לערבים, היינו מונעים מעצמנו שלוש מלחמות: מבצע קדש, ששת הימים ויום הכיפורים. אני מאמין שרוסיה השתנתה ואפשר להפוך אותה מספקית נשק לספקית של שלום". החייל, תגי שמו, לא מוותר: "אבל, הנה, בטאבה, לחצו עלינו וויתרנו". פרס: "בטאבה לא לחצו עלינו. הליכוד התחייב על בוררות. זו דווקא דוגמה טובה. פינינו את כל סיני ואת כל הישובים. הורדנו את כל הישובים. העלנו אותם באש. כל זה בלי ועידה בינלאומית".

קשה לנהל חגיגית בתחנה המרכזית. הרעש, המהומה, הדחק, כל אלה אינם מאפשרים יותר מקרעי משפטים. וצריך לצעוק כדי להישמע. חולפות עוד כמה דקות של לחץ. "שמ־עון! שמ־עון!" בהחלט גובר בשלב זה על "ב־גין! ב־גין!" אבל ברקע, כמו בתפאורה של סרט פעולה, כבר מתארגנים חילופי המשמרות. פרס נכנס למכוניתו ועוזב את התחנה, ומן הכניסה האחורית אפשר להתחיל לצלם את בני בגין, שכאילו (ואולי באמת) המתין לאיתות שפרס עוזב. הוא רק מתחיל בצעדים מדודים לעבר רחבת התורים, וכבר מעגלים מסביבו וכבר שירה: "בגין מלך ישראל חי וקיים". לא בטוח שזה ה"מילייה" האישי של בני בגין. אבל העיקר שיש שושלת ויש נסיכים, מה שמאפשר את הקרשנדו הזה בתחנה המרכזית בירושלים (ובהמשך היום בתל־אביב ובפתח־תקווה): ב־גין מ־לך ישר־אל חי־וקי־ים!

עם אגדה כזאת, למי יש ראש להיזכר בשמיר?

יש לי הרגשה לא נעימה כך אומר שמעון פרס לכתבים לענייני מפלגות הבאים שעות ספורות לאחר מכן ללשכת שר החוץ בתל־אביב.

כמו בתפאורה של סרט פעולה, מתארגנים חילופי המשמרות. פרס עוזב, ובתחנה המרכזית בירושלים נשמע הקרשנדו הבא: בגין מלך ישראל, חי וקיים

יש לי קצת הרגשה לא נעימה שהייתם נטראלים. בארצות־הברית העתונות כבר היתה מטפלת בזה. מדובר בהשמצות של הליכוד. אבל זה התחיל דווקא בשאלות על טענות מתוך המערך כנגד "פולחן אישיות של פרס". "מי אומר את זה?" שואל פרס. כמה מהקולגות שלי למקצוע נכנסים למבוכה סתמית: או שיגלו את "המקורות" שלהם או שלא יקבלו תגובה. "אם מי שאמר את זה הוא אדם אחראי – שיקום ויגיד את שמו".

הוא לוגם קפה שחור ואומר: "אין לי הרגשה של פולחן אישיות. מי שמכיר אותי יודע שאני לא איש של 'פולחן אישיות'. יש לי תפקיד אחראי ואינני מנסה לבטל אותו. כך היה במשך ארבעים וחמש שנים. ולא השתניתי. מי שעוסק בפולחן אישיות זה הליכוד, שמכפיש כבר אותי עשרה שנים. איזה שקרים בבחירות הקודמות זה היה 'תדיראן' ואמי. עכשיו מוכרים את המולדת... איזו חוצפה! רבין, בר־לב, ויצמן, מוטה גור, יאנוש. מוכרים את המולדת! יש לי הרגשה שכאן הייתם נטראלים. לעתונות יש תפקיד. כשיש דברים זדוניים – צריך לדווח עליהם כדברים זדוניים. כל היום העתונות עוסקת באיזוק".

בפתח לשכתו של פרס בתל־אביב תלויה תמונה עם הקדשה של נמר במכתש רמון. באחד מפרוזדורי לשכתו במשרד החוץ בירושלים תלויה תמונה יפהפיה עם הקדשה של טנק ישראלי בשלג הצפון על צוותו.

נווה עופר. לפני הסעודה שש לפנות ערב ואנחנו ברחבה מרכזית בנווה־עופר, היא תל־אביב. כשעתיים לפני הסעודה בפתח־תקווה.

כאן הקהל מעורב. רובו אוהד, מניף כרזות "אמת" ומריע לפרס. בפינה אחת מתגודדים צעירים המניפים כרזות "מחל" ומלווים את העצרת מתחילתה ועד סופה בקריאות "פרס הביתה" ו"ב־גין! ב־גין!" הבלתי נמנע. אלי בן־מנחם מקדים את פרס וקורא לעבר "פינת המפוצצים": "בגין עזב את הליכוד. הוא אמר שהוא לא יכול. או אתם יכולים?" מישהו חיוור מועם צועק לעברו של בן מנחם: "שקרן! [illegible]"

פרס מנסה מלה טובה לעבר "חבורת המפוצצים". "חברים וחברות, זו פעם ראשונה בבחירות, פרס לקבוצה קטנה, שכולם מתנהגים בנימוס. אני רוצה לשבח את חברי הליכוד, פרס לכמה צעקנים, שמקשיבים, שומעים, מתווכחים, לא צועקים סתם. אני מאוד־מאוד מעריך את זה". אבל "חבורת המפוצצים" לא באה להניח לפרס לדבר. גם אם היה אומר מלה טובה על שמיר – אלה היו ממשיכים ב"בוזו" ארוך. אלה לא באו להקשיב או להתווכח.

פרסי אחד, שמנמן ומשופם, עומד על ידי וצועק. "מה אתה צועק? תן לשמוע", אומרת לו אשה אחת. הפרסי פונה לעברה ובמפתיע לא עונה בצעקה אלא מסביר לה כמעט כלוחש־סוד: "אלה רוצים להכניס ערבים לכנסת! אלה אש"פ!" האשה מחווה תנועת־ביטול בידה. בדיוק אז מגנה פרס את הליכוד בשל כוונתו לספח את יו"ש ועזה. "אתם יודעים מה יקרה? יהיו חמישים ערבים בכנסת". הפרסי פונה לאחור וצועק אל האשה: "את רואה? ימח שמם! חמישים ערבים הם רוצים להכניס לכנסת! אש"פ אש"פ" אחר כך הוא ממשיך בזעם: "איזה שטויות! מה הם מקשקשים כל היום. תראי כמה תאונות יש כאן כל יום. שיסדרו רמזורים, לעזאזל! רמזורים! רמזורים!" האשה מתעצבנת: "תגיד לצ'יץ'! העירייה היא של צ'יץ' והתחבורה היא של קורפו והם כולם מהליכוד!" פתאום הפרסי מחייך בביישנות ומסיט את מצחיית כובעו במבוכה רגעית: "כולם מניאקים, תאמיני לי! כולם מניאקים". אחר כך הוא מתעשת, פונה לעבר הבמה וצועק: "אש"פ! אש"פ!"

אלימות זהו קטע שאני מתקשה מאוד בכתיבתו. קטע שתחילתו באלימות מילולית וסופו במצור פיזי של מתפרעים על מכוניתו של פרס וביציאה חפוזה ונסיעה מטורפת בדרכים עירוניות. אני מקשיב שוב ושוב להקלטות שעשיתי במהלך האירועים הקשים האלה, שומע את הקללות שהוטחו בפרס (ערבי מלוכלך! אש"פו בן־זונה!) ואת יללות הצופרים של מכוניות המשטרה. הבנים שלי שומעים את ההקלטה ואומרים לי: "אל תמחוק". דוקומנט. תאמינו לי: זה היה מפחיד. לאספסוף הזה שהתגודד בחזית הבניין של עיריית פתח־תקווה היתה רק בעיה אחת: יותר מדי שוטרים ואנשי בטחון. אילולא היינו חגורים בחגורת הבטיחות המשטרתית הזאת, היה נשפך דם בפתח־תקווה. אני אומר את זה באחריות, אחרי שכבר הספקתי להתקרר מאירועי אותו ערב.

עכשיו, כשאני נזכר במראות ההם ומקשיב להקלטות, נדמה לי שאפשרית גם התייחסות אחרת. אפשר, למשל, לומר: זאת היתה עוד התפרעות. שום דבר לא קרה. אבל זה לא מדוייק. בהתקהלות האלימה הזאת ובחבירה

קשה להיצמד לסדר־יום של פרס בלי להצטייד במנוע־עזר. הדחיסות מתבטאת לא רק במספר האירועים, אלא גם בעוצמת המפגשים

המרותקת בין גברברי הליכוד לגברברי כהנא היה משהו שהוא מעבר לאיום. זה היה קרוב מאוד לשלב של ביצוע. כמה מן הפרצופים שהיו שם פתחו פה לא רק כדי לקלל. הם גם היו מוכנים לשרוף סרק. אם אתם מסוגלים להתנחם בהנחה שזאת תופעת־שוליים – תוכלו גם לישון בשקט. אני ישנתי שינה מאוד טרופה באותו לילה.

בר־מצווה מהסרטים סוף־סוף הייתי גם באולם־נפטון בבת־ים. זה שהייתי צריך להיצמד לשמעון פרס כדי להגיע לקטע הזה רק מלמד מה עובר אפילו על מועמדי־צמרת בדרכם לפסגה. נדמה לי שאין שווה־ערך בעברית למונח "אלקשיונירינג". ידיד אחד הציע לי את המונח "להתבחר". דווקא מצא חן בעיני. "להתבחר" בא מן השורש העברי הנכון ויש בו גם הקונוטציה המסוימת, השובבה וההכרחית הלא־מנומסת קצת, של מערכת בחירות אישית.

מכל מקום, חגיגת הבר־מצווה של בני גואטה, בנם של יוני וזהרה, היא באמת משהו מן הסרטים. שמעון פרס מגיע ל"נפטון" בערך בתשע בערב. שם הוא לבוש במקטורן ועניבה, יושב ליד שולחן ושומע דברי חיבה מריימונד, הלא היא הזמרת המרוקאית מספר אחד בישראל. בכלל, כמות החיבה והאהבה, הנשיקות והחיבוקים ודברי העידוד שהורעפו על פרס באותו ערב על ידי אנשים שהייתי נשבע שהם ליכודניקים שרופים היתה מהממת.

לפני הכל שואל אותי פרס איך היה, כשהוא מתכוון לפרקים הקודמים של היום. אמרתי לו "קשה", אבל נדמה לי שפרס לא התרגש כל כך מפתח־תקווה. בוודאי לא מנווה־עופר. על כל פנים, עכשיו הכל עבר. עכשיו שמפניה וסימפטיה. פרס מוזמן למזוג שמפניה לפירמידה של כוסיות ואחרי ה"לחיים" התזמורת מתנבאת על ג'ינגל התשדירים – "המערך הדרך לפריצת דרך".

אם שכחתי להזכיר שקודם לכן נכנס הבר־מצווה לאולם הזה על סוס לבן (אמיתי) זה רק בגלל ההנג־אובר שלי מה"פינה קולרה". באווירה של "זינגאלה מה ניתן לה" השמפניה זורמת כיין והברנדי הטוב זורם כמו "777", ו"שמעון נשיקה" ו"שמעון אתה העתיד שלנו" ו"שמעון בהצלחה", ועוד חיבוק ונשיקה ועוד מישהו בא להצטלם עם שמעון, ועוד פעם התזמורת עם "המערך הדרך לפריצת דרך", ועוד לא התחילו לאכול אפילו. הליצנים עומדים עלינו בעיניים. חופני גם. והכל – מהסרטים. אולי לא פליני, אבל קופולה יכול בהחלט להתבטא כאן.

יוצאים בעוד החגיגה באיבה. ושמעון פרס בשעה כזאת עוד נוסע לאולפנים. יחזור לירושלים בשעות הקטנות של הלילה.

קולות בקיבוץ הדתי / שמעון וייס

בהצבעה נסיונית בקיבוץ סירת־צבי הביעו 43 אחוז תמיכה במימ"ד, ורק 29.5 אחוז תמכו במפד"ל. שאקי מסמל בעיני הקיבוצניקים את הסחף ימינה. האם מערכת הבחירות תפלג קיבוצים ומשפחות

ד"ר זאב ספראי הוא מזכיר הפנים של קבוצת יבנה, מהגדולים והוותיקים שבקיבוצי הקיבוץ הדתי. אשתו, דינה, היא עורכת בטאון הקיבוץ הדתי, "עמודים". הילד המהדק את הכיפה לראשו בתשדירי המפד"ל ובמודעות החוצות שלה הוא עלי בן ה־9, בנם של זאב ודינה ספראי. עד כאן הכל נראה בסדר. לפני זמן לא רב הודיע ספראי, דמות מרכזית בקיבוץ הדתי, כי הוא נותן את קולו ותמיכתו במפלגת מימד המתונה שקמה ערב הבחירות. "כשהוקמה 'מימד'", הסביר השבוע ספראי "מודעת המפד"ל עם הבן שלי היתה כבר מוכנה, ואני בכלל רואה את עצמי שייך לתנועת 'הפועל המזרחי'. נכון שהפעם אצביע 'מימד', אבל אמא של עלי תצביע כנראה למפד"ל".

מערכת הבחירות וריבוי המפלגות מימין ומשמאל לא יפלגו, אמנם, קיבוצים ומשפחות, אבל סיפורה של משפחת ספראי מקבוצת יבנה הוא אופייני. בלי סטטיסטיקה בדוקה ניתן לקבוע בוודאות שהבחירות הקרובות חוצות לא רק קיבוצים, מושבים ויישובים כפריים אחרים, אלא גם משפחות שלמות. כך זה בקיבוץ הדתי בין "מימד" למפד"ל וכך זה בתק"ם בין המערך לרצ. אפילו בקיבוץ הארצי, השמרני והאדוק יותר מטבעו, אפשר למצוא משפחות שהצבעתן מתפלגת בין מפלגות השמאל לחיניות המערך לבין המערך עצמו. ב־2 בנובמבר, ואולי אפילו קצת קודם לכן, ישכחו הכל את מערכת הבחירות עצמה ויתפנו לניתוחים ולחיפוש האשמים.

לא רק בתק"ם המאבק הפוליטי חריף וחוצה מפלגות ומשפחות. בקיבוץ הדתי הוא חריף ומפתיע לא פחות. המתמודדות העיקריות על קולם של הקיבוצניקים חובשי הכיפה הסרוגה הן המפד"ל הוותיקה והממוסדת שנטעה שורשים עמוקים בתנועה הקיבוצית הדתית ו"מימד", המפלגה החדשה בראשותו של הרב יהודה עמיטל, המהווה חידוש מרענן לקיבוצניקים דתיים רבים. יש הרבה מן הדמיון במאבקים שבין המערך לרצ בתק"ם לבין המפד"ל ו"מימד" בקיבוץ הדתי. בשתי התנועות המאבק הוא בין תנועה ותיקה וממוסדת שהמימסד התנועתי מזוהה איתה לבין תנועה קטנה וצעירה ממנה המעודדת תקווה גדולה לשינוי. אפילו שולמית אלוני, הרוחה כל התקרבות דתית, מגלה סימפטיה למימד. לדבריה, היא תהיה האנשיה יהיו מוכנים לשבת בממשלת פרס יחד עם הרב עמיטל ואנשיו. אלוני גם מקווה ש"מימד" לא תצטרף לממשלה ימנית בראשות שמיר, אם זו תקום. הנה אפילו בקיבוץ עין־דור, המשתייך לקיבוץ הארצי, הצביע אחד החברים עבור "מימד" בקלפי נסיונית שהוצבה לאחרונה במוצר המשק.

על חדירתה העמוקה של "מימד" לחצר הקיבוץ הדתי יכולה להעיד הצבעה שערך לא מכבר אחד השבועונים הקיבוציים בסירת צבי, הגדול והוותיק בקיבוצי הקיבוץ הדתי. מזכיר תנועת הנוער של "הפועל המזרחי", אמנון שפירא, הוא חבר הקיבוץ. הוא משדל את חבריו להצביע בעד המפד"ל גם מעל גבי המירקע בשידורי תעמולת הבחירות של המפד"ל, אבל זה כנראה לא משפיע על חבריו לקיבוץ. קרוב ל־43 אחוזים מכלל המשתתפים בהצבעה הנסיונית בסירת צבי הביעו תמיכה ב"מימד", ורק 29.5 אחוזים הביעו תמיכה במפד"ל. המפלגה השלישית בגודלה בסירת צבי היא "התחיה", שצברה כעשרה אחוז תמיכה.

אין ספק שבקיבוץ הדתי לא אהבו את התנגדותה של המפד"ל לפסילת תנועת "כך" של הרב כהנא. הצבעת הנגד הזו שכנעה, כך סבורים בקיבוץ הדתי, רבים מחברי הקיבוצים שלא לתמוך במפד"ל. גם בקרב ראשי הקיבוץ הדתי המזוהים עם המפד"ל התקשו להסביר את הצעד הזה. אברהם שטרן, יו"ר המחלקה המדינית בקיבוץ הדתי וחבר לשכת המפד"ל, מודה שמפלגתו היתה צריכה לתמוך בפסילת "כך" כמו גם בפסילת המתקדמת. עד כדי כך לא אהבו בקיבוץ הדתי את הצבעת המפד"ל בעד כהנא, שמיהרו לפרסם מטעם התנועה הודעה רשמית המסתייגת מהצבעת המפד"ל. "המפד"ל חרגה בכך מהקונצנזוס של המפלגות הציוניות", אומר שטרן. אישים בכירים המכירים מקרוב את אופיים הפוליטי של חברי הקיבוצים הדתיים ברחבי הארץ, נוטים להעריך כי אילו נותר זבולון המר בראשות המפד"ל, היה נמנע הסחף הגדול של חברי הקיבוצים שמאלה לעבר "מימד" המתונה. בקיבוץ הדתי מתקשים עדיין לעכל את הצבתו של אבנר שאקי בראש המפד"ל, גם אם לא נותנים לכך פומבי ומשתדלים להימנע מעימותים פנימיים, לפחות עד למחרת הבחירות.

אין ספק ש"מימד" נוגסת בקלפי מצביעי המפד"ל המסורתיים בקיבוץ הדתי. לפחות שניים ממזכירי הקיבוץ הדתי בעבר ועוד כמה בכירים בתנועה בעבר ובהווה, העידו שיצביעו הפעם עבור "מימד". הצבעה עבור "מימד" אינה נוגדת את קריאת הקיבוץ הדתי לחבריו, שיתמכו ברשימות דתיות ציוניות, אומרים ראשי הקיבוץ הדתי ערב הבחירות. וכמו כדי למתן את רישומה של התופעה הם מוסיפים שאם ההצבעה ל"מימד" תמנע בריחת מצביעים דתיים לעבר מפלגות חילוניות ובעיקר למערך, יהיה בכך צידוק להקמת "מימד". בקיבוץ הדתי מקווים גם שהצבעה עבור "מימד" תימנע הצבעת חברי הקיבוצים למפלגות ימניות חילוניות שאינן לרוחם של אנשי הקיבוץ הדתי אף יותר מהמערך.

לפני מספר חודשים, כאשר הוקמה "מימד", העריכו בקיבוץ הדתי כי במקרה הטוב היא תגנוס כשליש מבעלי זכות הבחירה בקיבוץ הדתי. היום מוכנים לומר אנשי המפד"ל בקיבוץ הדתי כי טעו בהערכתם, ויש המעריכים כי "מימד" והמפד"ל יתחלקו חצי־חצי בין מצביעי הקיבוץ הדתי. יש הגורסים כי "מימד" אף תגבור על המפד"ל בחצרות הקיבוץ הדתי. במימסד המפד"לי של הקיבוץ הדתי כבר מבינים את הבליסטראות שיותקו לעבר צמרת המפד"ל אם זו תיכשל בביתה הקיבוצי. אחד היעדים יהיה ללא ספק האיש העומד בראש המפלגה, אבנר שאקי. לדעת אנשי הקיבוץ הדתי, הוא הסמל שמאחורי הקצנתה של המפלגה ימינה.

הגורם הערבי / דני רובינשטיין

המאבק בין חד"ש מצד אחד ובין „המתקדמת" ודראושה מצד שני יקבע אם התודעה הלאומית הערבית בישראל תהיה בעלת אופי שמאלי או ימני

בשבוע הבא יקבעו ערביי ישראל מה יהיה גורלם של 14 ממושבי הכנסת. יתכן מאוד יתכן שאילו נערכו הבחירות לפני חצי שנה, בימי השיא של האינתיפאדה, היתה רק"ח (חד"ש) זוכה בנצחון מוחץ. סיסמתם הוותיקה והעקבית של הקומוניסטים בזכות המאבק הלא מזויין הוגשמה במלואה על ידי תושבי השטחים. מבחינה זאת יכולה רק"ח לרשום לזכותה הצלחה אידיאולוגית ופוליטית מרשימה. מאז ומתמיד הסתייגו הקומוניסטים מפעולות טרור רצחניות וניתן היה לראות, למשל, כיצד עורכת הדין פליציה לנגר – בעלת עמדה בכירה ברק"ח – מסרבת בשיטתיות ובתוקף להגן בבתי הדין הצבאיים בשטחים על נאשמי טרור מסוג זה. רק"ח, הגדולה במפלגות בציבור הערבי, נחשבת לפעמים כגורם ה„ממסדי" ביותר בין ערביי ישראל ועמדתה הנחרצת בזכות הלאומיות הפלשתינאית בצד מדינת ישראל (שתי מדינות לשני עמים) נעשתה מקובלת יותר ויותר בין הפלשתינאים בשטחים ומחוצה להם ובצמרת אש"ף.

אם אפשר לראות את רק"ח כביטוי של „שמאל לאומי", הרי התכונה לקראת הבחירות העלתה בציבור הערבי את מה שאפשר לכנות „הימין הלאומי". המדובר, כמובן, ב„רשימה המתקדמת" ובמפלגה החדשה של עבד אל־והב דראושה. „המתקדמת" בראשות מוחמד מיעארי מנהלת מערכת בחירות שעיקרה התקפות חריפות על חד"ש. אמנם גם בבטאון רק"ח „אל־איתיחאד" לא חסרים דברי גנאי לרשימה המתקדמת, אבל בשבועון „אל־וטן" („המולדת", בטאון המתקדמת היוצא לאור בנצרת) אפשר למצוא מבול כה גדול של התקפות וגינויים לחד"ש, עד שנוצר הרושם שעיקר קיומה של „המתקדמת" הוא ההתנגחות וההתנצחות עם הקומוניסטים.

סיסמת „המתקדמת" – „רשימה עם שורשים ומאוויים" – מרמזת כאילו אין לקומוניסטים כאן שורשים. בטכניקה דומה נוקט גם דראושה. שניהם פורטים על נימים דתיים־מוסלמיים ומנסים למשוך אליהם את הציבור המסורתי־מוסלמי הגדול (בעיקר במשולש), שיש בתוכו גם גורמים פונדמנטליסטים חזקים. אנשי השמאל היהודים ב„מתקדמת" נאלצים לבלוע גלולה מרה זו.

שלא כמו „המתקדמת", מרמז דראושה בגאווה שרשימתו „ערבית". חד"ש ו„המתקדמת" הן רשימות שיש בהן יהודים. אצל דראושה אין, והוא מנסה לנצל זאת. ואולם עיקר מאמצו של דראושה הוא להוכיח, שאפשר להיות „ערבי מתון" בלי להיות „סוכן" של השלטון או „זנב השלטון" – ביטוי מוכר וותיק שהשתמשו בו כבר עשרות שנים לגנות את פעילי מפא"י בציבור הערבי־ישראלי. „לא צריך להיות סוכן כדי להיות ערבי ריאלי ומתון" – זהו המסר העיקרי של דראושה ודומה שהוא מצליח בו. קשריו של דראושה עם גורמים במצרים ובארה"ב ידועים. בתוך זמן קצר הוא אסף כספים, הקים מנגנון ואירגן פעילים. בטאונו „אל־דיאר" („הארץ") מופץ בהרחבה, ודראושה אינו מכחיש שיילך לקואליציה בממשלה שתקרב לדעתו את האינטרסים של ערביי הארץ.

המאבק בין חד"ש מצד אחד ובין „המתקדמת" ודראושה מצד שני, הוא אולי החשוב ביותר בציבור הערבי־ישראלי, מפני שהוא יביא בעתיד להכרעה: האם התודעה הלאומית הערבית בישראל תהיה בעלת אופי שמאלי סוציאליסטי, או ימני.

לראשונה יש הדים של ממש לתנועת ר"צ בקרב האוכלוסיה הערבית בארץ. אפשר לזקוף זאת לזכותו של איש אחד: יוסי שריד. הפופולריות שלו אצל ערביי ישראל עצומה, בעיקר בגלל הופעותיו ועמדותיו העקביות בתקופה שהיה במפלגת העבודה. אצל ערביי ישראל לא היה בעבר שום עניין במאבקים בין האישים והקבוצות בתוך הליכוד, אבל המאבקים בתוך מפלגת העבודה נתפסו אצלם כמאבקים גורליים בתוך השלטון, והם ניסו תמיד לברר איזה אגף במפלגת העבודה אוהד יותר את ענייננו. לכן יוסי שריד הפך אצלם כמעט לאליל ולאסיפות שלו נוהרים המונים. יתכן שר"צ תזכה הפעם במנדט אחד ואולי יותר מקולות הערבים.

מצבה של מפ"ם בציבור הערבי קשה היום מבעבר. פעם היו למפ"ם שורה של פעילים ערבים בעלי שיעור קומה. עבד אל־עזיז זועבי, אברהים שבאס, יוסף חמיס, הם כמה מהשמות המוכרים שהיה להם משקל במפ"ם, הרבה יותר ממשקלם של הפעילים הערבים במפא"י של פעם. השיתוף במערך שחק את האגף הערבי במפ"ם, שחיקה שביטויה האחרון היה פרישתו של מוחמד ותד ממפ"ם ומעברו לרק"ח. על פי מאמריו של ותד בבטאון רק"ח „אל־איתיחאד" נראה שהוא נקלט היטב בין הקומוניסטים. בית גידולו המארכסיסטי במפ"ם מביא לכך שהוא מרגיש ב„אל־איתיחאד" כמו בבית חרף משקעי העבר הקשים בינו לבין הקומוניסטים. קשה לדעת מה יהיה משקלה של מפ"ם בקרב הערבים בבחירות הללו. קרוב לוודאי שיהיו לה פחות מצביעים מאשר לר"צ.

התעלומה הגדולה היא מפלגת העבודה. התמיכה המסורתית במפלגת העבודה (בעיקר באמצעות הפעילים הערבים בהסתדרות) כמעט קרסה בגלל הדימוי הקשה שיש בציבור הערבי לשר הבטחון יצחק רבין כמדכא האכזרי של האינתיפאדה. האם תכניות השלום של שמעון פרס ועמדותיו היוניות של עזר ויצמן יצליחו לתקן את הנזק? מי יודע. הקולות הערבים שילכו לדראושה וליוסי שריד יכולים בהחלט להיות על חשבונה של מפלגת העבודה.

חשובה מכל ההערכות הללו היא התמונה הכללית יותר של החברה הערבית־ישראלית, שנעשית יותר ויותר „נורמאלית" אם אפשר לכנות זאת כך. עניין החמולות ומשקלן יורד, וכמעט ייעלם בעתיד הקרוב. נוסחאות הדמוקראטיה הישראלית מתבססות והולכות בקרב הערבים (וגם בקרב היהודים לצורך זה). פירושו של דבר שקבלן ערבי מבין היום שכדי לקבל עבודה רצינית מגורמים שונים במדינה, אין הוא חייב להיות חנפן וסוכן, אלא פשוט לתת הצעות טובות ולהיות יעיל ואחראי.

כבר היום יש עשירים ערבים שתורמים לכמה מפלגות, כמו שנוהגים לא מעט עשירים יהודים. יש עתון נפוץ, „אל־סנארה", שמוכן על בסיס מסחרי לפרסם מודעות של כולם, תופעה שכמעט לא היתה בעבר. האבחנה המסורתית של לשכת היועץ לענייני ערבים במשרד ראש הממשלה בין „ערבים שליליים" ל„ערבים חיוביים" הולכת ומיטשטשת, ואת כל זאת אפשר להגדיר כתהליך של „נורמאליות". שאלתי מכר ערבי ותיק שלי על הסולידאריות של ערביי ישראל עם הגדה ועזה, והוא אמר לי שהביטוי „סולידאריות" שבו השתמשתי מעיד על הכל. הבנה וסולידאריות מגלים עם מישהו אחר, מעט זר ושונה ממך. אין סולידאריות, למשל, בין שכם לחברון, מפני שזה אותו מאבק, ומאבקם של ערביי ישראל הוא מאבק שונה ואחר ממאבקם של ערביי השטחים.

מי צריך את עזה / דני צדקוני

אלברט קצאשוילי, סטודנט לניהול בן 24 מאשדוד, עלה מגרוזיה לפני שמונה שנים. לשאול אותו אם הוא רוצה את עזה, כך הוא אומר, זה כמו לשאול אותו אם הוא צריך מחלה. את עזה אפשר לדבריו לראות כשטח או כתושבים. הוא רואה אותה בהיבט האנושי. „במצבה של המדינה היום לא צריכים את אוכלוסיית עזה. אני לא מרגיש כאן שום דבר. רבים בארץ יודעים כי סיפוח הרצועה יהפוך את המדינה לדו־לאומית". כשאלברט משוחח על הבעייה עם מכריו, שרבים מהם תומכי הליכוד, הם תמימי דעים עימו שעל עזה צריך לוותר.

אל"מ (מיל') אידי כנען, יליד ראשון לציון, שולל על הסף את סיפוח הרצועה. זו תהיה מעמסה כלכלית שתזיק למדינה, שכמדינה נאורה לא יכולה לשלוט על עם אחר ועוד על אוכלוסייה הנמצאת במצב חברתי קשה וירוד, שאם תסופח אין לצפות ממנה שתהיה נאמנה למדינה. מבחינה בטחונית אין לה במצב הנוכחי עם מצרים שום חשיבות. בהחזקתה אין שום יתרון בטחוני. אם תהיה מלחמה היא לא תהיה בעיה כמו שלא היתה במבצע קדש או בששת הימים כשנכבשה תוך ימים ספורים.

יצחק שמר, בעל חברת גרירה ורס"ן במילואים יליד ראשון לציון, היה חניך ומדריך בבית"ר, מציע להניח לערביי הרצועה להיות עם עצמם בתוכה בלי התערבות ישראלית בחייהם. כשצה"ל שומר עליה מבחוץ על מנת להבטיח את בטחון ישראל. אבל מבלי שיהיה בתוכה. אולי הצפיפות וחוסר התעסוקה שיתוהו בה או יעודדו את ההגירה ממנה.

שלמה הלוי, בעל פנצ'ריה מיבנה, רוצה „שתהיה אוטונומיה בלי נשק ושאנחנו נשלוט עליה". דורון לוי, חשמלאי רכב מרחובות „לא רוצה ערבים במדינה", אבל לא רוצה לומר אם הוא בעד סיפוח הרצועה או נסיגה ממנה. דורון הוא בן להורים יוצאי תימן, ושותפו נח הוכמן שעלה מפולין, לא רוצה את עזה. „עזה היא שלהם. שיהיו שם ואני לא רוצה שיהיו פה כמו שאני לא רוצה להיות אצלם".

מ.ב, בחור ישיבה אשכנזי בן 21, טוען שמבחינת התורה עזה היא חלק מארץ־ישראל. היות שלא צריך להתגרות באומות העולם, אי אפשר לגרש ממנה את הערבים. בעיקרון הוא בעד החזרת עזה, בתנאי שהחזרתה לא תסכן את בטחוננו.

שושנה גלילי, אם לארבעה מאשדוד, לא רוצה את עזה כי יש בה הרבה עוני. לשיקום תושביה הפלשתינים, סעד, בריאות ותעסוקה בצורך להוציא הון תועפות ע"ח מדינת ישראל.

פרלין בוכניק, שעלה ב„תדיראן", נולדה בתוניס. הסיבות שלה נגד סיפוח עזה קשורות לכביש. „הם מפריעים. הם פקק תנועה. עושים תאונות". היא מזמינה אותי להצטרף אליה כל בוקר בנסיעה מאשדוד למפעל בחולון, ולראות איך הם מעצבנים את הנהג. פרלין איננה רוצה את העזתים במדינת ישראל. צריך, היא אומרת, להפריד בינינו.

משה ביטון, מסעדן שעלה ממרוקו, בן 45 מאשדוד, לא רוצה בעזה משום שלדבריו אין ממנה שום תועלת. הוא מוכן לוותר עליה ועל העובדים שהיא מספקת. מצידו שיהודים יעבדו. אלכס ארז, איש עסקים מאשדוד, שירת לא פעם אחת ברצועה. הוא טוען שצריך להחזירה מה שיותר מהר: לדבריו לא נשקפת ממנה סכנה. יש להגביל את עבודתם של העזתים בישראל. „שיעבדו שם".

משאל קצר בין ישראלים אחדים, תומכי ליכוד ומערך גם יחד, מוכיח כי איש איננו מעוניין בסיפוח העיר הקשה הזאת. עזה שנית. אולי הסוף

ראש המועצה האזורית חוף אשקלון, יהודה רוטשילד מקיבוץ גברעם, קובע החלטית שישראל איננה צריכה את עזה בתחומה. האזור המוניציפאלי שהוא עומד בראשו גובל, כידוע, ברצועה. מה שקובע אצלו זה ש„בצפיפות האוכלוסיה הקיימת, עזה היא קן צרעות". הוא רואה את בעיית עזה לא רק כבעייה פרטית של האזור, אלא של המדינה כולה. מבחינת בטחון האזור, לשמור על מאות אלפי עזתים כשהיא חבל במדינת־ישראל, הוא אומר, זה יהיה יותר גרוע מאשר הפרדת הרצועה מהמדינה.

שרית, פקידה ואם לשלושה מאשקלון, עדי שאריק שרון מהיר שתופגז – אם נחזיר את הרצועה – בקטיושות מעזה, מעוניינת לדבריה בהחזרת הרצועה „עם ספקות". היא דואגת שאם תחזור ימשיכו ערבייה „להסתובב לנו בין הרגליים". אבל, אם זה יהיה תלוי בה אם להחזיר או להשאיר, היא בעד החזרת הרצועה וניתוקה מישראל.

לא סתם גימיק / נסים קלדרון

גם אם עטופה אותן במסגרת ברזל – בחירות כלליות וחופשיות של הפלשתינים הן רעיון חשוב שאסור להמעיט בערכו. אין צורך להיות צדיק – ישראלי או פלשתינאי – כדי לעשות מעשה פוליטי מכריע

התגובות על התכנית המדינית שהציגו בשבוע שעבר פרס ורבין היו מעטות ודלות. רובן נזרקו בעתונות אל המדורים העוסקים במערכת הבחירות, כאילו מדובר בעוד גימיק בהתכתשות שבין המערך לבין הליכוד. אבל בחירות חופשיות בגדה וברצועה הן לא עניין קטן. ההתנגדויות שקיבלו עליהם פרס ורבין היא הישג מדיני של האינתיפאדה – למעשה ההישג המדיני השני אחרי הנאום שבו הודיע חוסיין על ניתוק הגדה מירדן. בשני המקרים מדובר במלים יותר מאשר במעשים, אבל המכנה המשותף למלים של חוסיין ולמלים של פרס הוא שהן מפנות מקום לפלשתינים כגורם פוליטי עצמאי.

זה בוודאי מקום צר ולחוץ. פרס ורבין ממשיכים לחלום בהקיץ על הסדר עם ירדן, גם לאחר שירדן עצמה הבינה שאין לה סיכוי לקבוע את גורלם של הפלשתינים. „רק אם לא יהיה הסכם עם ירדן", אומר רבין במסיבת העיתונאים, „יציע לנציגות הנבחרת של ערביי עזה לקבל את הניהול העצמי". לנציגות הנבחרת של ערביי הגדה לא מתייחסים פרס ורבין להציע גם את זה.

עוד חלום באוטופיה: אי שיתוף אש"ף ב„תהליך יוסף". פרס ורבין ממשיכים להתייחס אל שלוש האותיות אש"ף כאילו היו שמה המטאי של רוח רפאים. „כל תושב השטחים, ללא יוצא מהכלל, יוכל לבחור ולהיבחר", הבטיח רבין. והמוח האנליטי בוודאי יודע שהאנשים שייבחרו יהיו ברובם אנשי אש"ף. למה להמשיך להתפתל, לערפל, להגיד הבר השיטה מה עוד שרבין מתנה את קיום הבחירות בשלושה עד ששה חודשים של שקט בגדה. הרי יש כאן הצעה פוליטית להנהגת האינתיפאדה. איך אפשר להגשים אותה בלי אש"ף מכיר לדרוש שקט לפני עריכת בחירות. אבל מי יכפה את השקט, כאשר צה"ל אינו מסוגל לכפות אותו זה עשרה חודשים. הגוף היחיד שעשוי לכפות שקט הוא אש"ף. לכפות – ולא רק להציע ולבקש. שכן ברור שאנשי חזית הסירוב בתוך אש"ף ומחוצה לו, ורבים מקנאי חזית הפלשתינים, יעשו הכל כדי להפר את השקט ולמנוע את הבחירות. כשם שברור שהימין הישראלי יעשה הכל כדי למנוע את הבחירות. לכן מוטב להידבר עם אש"ף כדי להשיג את השקט שלפני הבחירות. ואולי הנסיון לעקוף את אש"ף עלול לחסום את הדרך אל השקט וגם אל הבחירות.

האם אלה ספקולציות רחוקות מכל מכשולות? האם יש ערך לרעיון פוליטי שכעלה מי שמצבי ומגרע, בשיטה, את אותם אנשים שעתידים להיבחר אם יתגשם רעיון הבחירות.

גם אם רבין הוא רבין, גם אם הרעיון מוצע לפלשתינים עטוף במסגרת ברזל – בחירות כלליות וחופשיות של הפלשתינים הן רעיון חשוב שאסור להמעיט בערכו. וחשוב כל־כך

[illegible] הם כדי לשבש בבחירות – הן מצד קנאים יהודים והן מצד קנאים פלשתינים). נציגות נבחרת של הפלשתינים היא לא פחות מאשר ביטוי ראשון לזכות ההגדרה העצמית. קשה מאוד יהיה למנוע מגוף כזה להחליט החלטות שיובילו למימוש ההגדרה העצמית ולהקמת מדינה. גוף נבחר יהיה בעל מעמד שקשה יהיה להתעלם ממנו – כך בישראל וכך בארצות העולם. ראשי הערים שנבחרו על־ידי התושבים נהנים עד היום ממעמד פוליטי גם בין הפלשתינים וגם בעולם. מה עוד שההצעה של המערך מדברת כעת על בחירות כלליות ולא על בחירות מוניציפאליות. (אש"ף יצטרך אז לשאול מה משקלם הפוליטי של מיליון וחצי תושבי השטחים, לעומת משקלם של מיליון הגולים הפלשתינים. אבל בלי להתמודד עם הבעיה הזאת לא יוכל אש"ף להכנס אל התהליך המדיני.)

אפשר, כמובן, להבליט את כל מה שמסביב לרעיון ולטשטש את הרעיון עצמו. אפשר גם לצפות ליום שרעיון כזה יבוא יחד עם הכרה באש"ף. אבל תנועה פוליטית רצינית – גם ישראלית וגם פלשתינית – איננה מוכנה לימות המשיח ולא לתנאים של גן עדן. מעטים מאוד הצדיקים שבכוחם לעשות מעשים פוליטיים קבועים. רוב הרעיונות שיש להן סיכוי להניע כוחות גדולים הן רעיונות שהוכתמו כך או אחרת. הבחירות שמציע רבין הן בוודאי פחות טובות מן הבחירות שמציע יוסי שריד. האם בגלל זה הרעיון הוא עפר ואפר? האם גורבצ'וב, שעשה בוודאי רעות וטובות בשנה האחרונה, מציע בחירות כלליות וחופשיות לפולנים או לאוזבקים? האם הצעה כזאת לפולנים – אם תבוא – תהיה דבר קטן ושבוטל? האם נבון יהיה לדחות אותה מכיוון שבאה מפיו של כובש?

גם אותם ישראלים המציעים להקשיב לקולות השלום שמשמיעים כמה אישים באש"ף, ולהידבר עם אש"ף, אינם מבססים את התקוה על כך שבצד השני יושבים צדיקים וישרים שמוכנים לעשות את. אש"ף אינם מסיימים לא לסיכוי שישראלים יכירו באש"ף, גם לא לסיכוי שאש"ף ילך לקראת ישראלים. ידיו של אש"ף מוכתמות בדם של חפים מפשע, ועמדותיו היסודיות מוחזקות במסמך כתוב שאינו מכיר בזכות קיומה של ישראל. אבל מתוך ההודמה הזאת יותר אתה משמיעים באש"ף גם קולות אחרים שצריך להקשיב להם.

צריך להקשיב גם לרעיון הבחירות של רבין. אין זה אמת שרבין הציע את רעיון בחירות הטוב. יותר משלוש מאות איש צריכים היו ליהרג לפני שהוא יואיל להציע לפלשתינים שיבחרו את נציגיהם. לחץ הביא אותו לכך שהציע, לא תבונה. ובחשבון הכולל מותר להוסיף גם את הלחץ שמפעילים יונים בישראל זה עשרים שנה. בוודאי את לחץ מערכת הבחירות. אילו הציעו פרס ורבין אותה תכנית עצמה לפני חודש ימים היו רואים אותה מקובלת, ולא מוצעת בעיקר במשקל הבחירות. הם צריכים היו להלחץ בכל מהמניע להכחיש גם בלחץ מקרי הבחירות כדי לצייר את ההבדל בינם לבין הליכוד. יהא כך. מערכת בחירות היא מערכת בריאה לישראלים. לא רק לפלשתינים. אבל צריך לזכור מה הביא את רבין אל רעיון זה. בלי להוסיף עליו את הרעיון להתבקש באמת רק הבסיס של מערכת בחירות.

הפאראנואיד הלאומי / יקיר צור

„גבעתיים זה הרוב מערכניקים, אבל אנחנו מעריצים את שמיר", אומרת גברת קשישה אחת. „אחדות לאומית היא חלום של כל יהודי", אומר שמיר ומעניק למאזיניו מנה מן הפאראנויה האישית שלו

סמוך לבניין הקראוס ברחוב ויצמן בגבעתיים, משני עברי הכביש, ניצבות שתי קבוצות, נושאות שלטים. האחת, משלחת של ראשי סניף הליכוד המקומי, הממתינה לקבל את פניו של ראש הממשלה ומועמד הליכוד, יצחק שמיר. מנגד, הפגנה של פעילי המערך. בכביש הראשי מתנהלת התנועה בעצלתיים ושיירת המכוניות הממתינות לחצות את הצומת הולכת ומתארכת.

שמיר מגיע ומתקבל על־ידי משלחת הפעילים המקומיים. מוקף בשומרי־ראשו הוא מתהלך לאיטו ואחריו פמליה של ילדים צוהלים, חובשי כובעי ליכוד ונושאי דגלים. כמה בעלי חנויות עומדים בפתח. שמיר לוחץ ידי כמה מהם וממשיך בדרכו. התגובות, הצוננות משהו, של הציבור ברחוב, מבהירות לו. שכאן, בגבעתיים, זה לא המגרש שלו.

התחנה הראשונה, מפגש פעילים ב„בית טל". ג'ינגל של הליכוד מקדם את פני הפמליה המתקרבת. בכניסה לבניין נשמע לפתע קול נפץ, משהו כמו בלון מתפוצץ או אקדח קפצונים של פורים. איש הבטחון קופץ ממקומו כנשוך נחש ואץ לעבר מקור הרעש. בתוך האולם כמה עשרות אנשים, רובם ככולם בני מחזור של שמיר. הרבה קרחות, שיער שיבה ופנים חרושות קמטים. מצביעים פוטנציאליים לרשימת הגימלאים. לידי, בשורה הראשונה, גברת מבוגרת שמתעניינת לדעת עבור איזה עתון אני כותב. „דבר", אני עונה. „אני מקווה שתכתוב רק את האמת", היא אומרת ומוסיפה: „גבעתיים זה הרוב מערכניקים, אבל אנחנו מעריצים את שמיר. הוא איש חכם ורציני. לא מדבר שטויות".

שמיר מתיישב בשולחן הכבוד ליד ראשי הסניף המקומי, ביניהם אני מגלה דמות מוכרת, המחזירה אותי שני עשורים אחורה. אברהם קרדיפו, מי שהיה מנהל ביה"ס היסודי „גבורי־ישראל" בו למדתי, מופיע לאחר עשרים שנה בתפקיד יו"ר מטה הבחירות של הליכוד בגבעתיים. אני שומע אותו מכריז, „...וישמעו גם אויבי ישראל ויבושו ויראו כי עם ישראל שולט בארצו עם ראש ממשלה כמוך", ונזכר באותם בקרים בהם נאלצנו לעמוד דקות ארוכות בחצר בית־הספר, לשמיעת דרשותיו הנבובות והמייגעות.

בתום הברכות והאיחולים קם שמיר ומתחיל לנאום. „בנהלי סניף הליכוד בבאר־שב... סליחה גבעתיים. אני לפעמים מתבלבל מכיוון שאני מבקר מדי יום בכמה וכמה מקומות", הוא מסביר בחיוך מתנצל. „ככל שאנחנו מתקרבים יותר ליום הבחירות, ההתלהבות גואה. יש רוח של התגייסות ורוח של רצון כביר לעשות את הכל כדי שהפעם נוכל להקים ממשלה לאומית רחבה בישראל. אני מזכיר לכולם. לפני ארבע שנים אני עצמי יזמתי את הרעיון של ממשלת אחדות לאומית, האמנתי ברעיון ואני ממשיך להאמין בו, כי אחדות לאומית היא חלום של כל יהודי. מי יהודי ואיננו רוצה באחדות של כל חלקי העם היהודי נגד רודפיו, שונאיו ואויביו מכל עבר?"

מערכת הבחירות של הליכוד עוברת בעיקר על הקטע הפאראנואידי־בטחוני. שמיר מעניק למאזיניו גם קצת מן הפאראנויה האישית שלו. „הממשלה הזאת הצליחה בתחום הכלכלי ובתחום החברתי, היו לה גם הישגים בבטחון ולולא הקרע, הפרת האמונים ושבירת ההסכם שהיה ביסוד ממשלת האחדות, היינו מתקדמים גם לשלום אמת. אבל המערך, ברגע שהרגישו שאולי יש להם סיכוי להפוך לשליטים הבלעדיים של המדינה ולפרוק מעליהם את העול של הליכוד, הם הפרו את ההסכם. במקום ללכת בדרך המשותפת, שאמרה במלים פשוטות וברורות: 'נחתור לשלום על־ידי מו"מ ישיר', החליט ראש המערך, מיד כשעזב את משרד ראש הממשלה, שצריך להפסיק את הדרך הזאת ולהשתולל, על־ידי נפנוף האשליה של השלום, להיות שליטיה הבלעדיים של מדינת ישראל". קולו של שמיר מתגבר והוא מנופף בידיו בהתרגשות. „אצלם זה לא רק שלטון, אלא בעלות על הכל: בעלות על החברה, בעלות על הכלכלה, על הכל".

הפאראנויה עוברת לתחום הבין־לאומי, בתיאור כוונותיה של הוועידה הבין־לאומית, שהיא, „כמו שכל ילד ערבי בעריסה יודע, רק צעד ראשון בדרך לזריקת היהודים לים". בהמשך מתאר שמיר בפיוטיות רבה את אזורנו המסובך והסכנות הצפויות לנו בו. „אם אנחנו רוצים להסביר באיזור הזה, במזרח התיכון, האיזור המסובך, הנבוך, של העולות הנודדים, אנחנו חייבים לעמוד בצורה באחדות לקידום האינטרסים שלנו. אויבינו מכל צד אורבים לגילוי חולשה שלנו, להתפוררות. אנחנו איננו יכולים להרשות זאת לעצמנו".

הקשישים באולם מהנהנים בראשם להסכמה ושמיר מביא אותם גם בסוד העצמה בלשכות הבינ"ניות. ברחבי העולם והצפוי לנו בזירה הבין־לאומית אם, חו"ח, ינצח המערך. „בכל העולם כולו, במזרח התיכון ומחוצה לו, מצפים לתוצאות הבחירות: מה יגיד העם בישראל? דבר לא נעשה בזירה הבין־לאומית וכולם ממתינים לפסק־דינו של הבוחר. היה והעם בישראל יבחר בדרך הכניעה, יעלו עלינו בכל כוח הלחצים, אויבים וידידים כאחד, ידרשו פרעון כל השטרות, נסיגה מיידית לכל גבולות 67', כולל ירושלים. אנחנו יודעים מה מתרחש בלשכות הבינ"ניות בכל העולם. גם בארה"ב, שמשתפת עימנו פעולה בכל הדברים, על נושא מעמדה של ירושלים ועל דרכי ההגנה על בטחוננו. ברגע שהעם יצביע בעד הכניעה ומדינות העולם יעוטו עלינו – תצטרף גם ארה"ב להתנפל עלינו למטה".

ולאחר תיאור כל הסכנות, המפגעים ושאר הבדיעין בישין, שיפלו עלינו אם ינצח המערך, מבקש שמיר לדרבן את מאזיניו לקחת יוזמה במערכת הבחירות. „היום המוזר הוא פשוט: קודם כל להפיל את המהק האחרון לשכנע כל מי שאפשר. צריך לרוץ כל מאמץ, להפוך כל אבן, כל מי שחי ויכול להצביע, נביא אותו לקלפי. זה לא עניין מפלגתי, אלא שייך לכל עם ישראל. והיה אם הליכוד ינצח, מיד יודע בעולם כולו אין יותר ועידה בין־לאומית, אין יותר ממשלה פלשתינית ושאר הסכמיות האלה".

שמיר נפרד את הבניין לקול מחאות הכצמים ומובל למכונית השרד, הלוקחת אותו למפגש הבא. בדרך למכונית, בבית־קפה סמוך, אני פוגש את ראש עיריית גבעתיים, יצחק ירון, בחברתו של מוטה גור. הם אינם מודאגים. שמיר או לא, ה„רוב גבעתיים מערכניקים.

פאנטום הליכוד

(המשך מעמ' 15)

בחירות שתתנהלה סביב איש אחד בלבד, שמעון פרס, שהוא, כמובן, יהודי יקר אבל אינו לא בן־גוריון ולא בגין מבחינת עוצמת אישיותו וסחיפת לבבות הבוחרים. הפיאסקו הלא נעים עם סר קופל (למה אף אחד לא אמר לנמרוד נוביק שלא כדאי לעשות עסקים מהסוג הזה עם אחד החברים הכי טובים בוושינגטון של אהוד אולמרט?); וההתמוטטות של „כור". לכל זה יהיה אפשר, אלוהים ישמור, להוסיף אולי בימים שנותרו עד הבחירות עוד פיגוע פלשתיני. הרושם הוא שאף שהפה של ערפאת מצדד במערך, קנה הרובה שלו ממשיך לעבוד שעות נוספות לטובת הליכוד, וקל לנחש מה היה מתחולל מבחינה אלקטוראלית אילו הצליחה חוליית השבעה של הפת"ח לבצע פיגוע מיקח בצפון הארץ השבוע.

אבל למרות כל זה אני מאמין, ואני יודע שאני במיעוט די מבוזה, שגוש המערך לוקח הפעם ושמעון פרס יהיה אחד מסיפורי ההצלחה של מערכת הבחירות הזאת. לא היוזר. רצ הולכת סוף סוף להיות מפלגה גדולה ובצדק. מפ"ם עשתה את הבלתי ייאמן – לנער מעליה את ניחוח הנפטלין ולהיות, באופן צנוע, באופנה. „מימד" תנגוס לפחות מנדט אחד מהבלורית של שאקי.

לכתוב המסתמך על התרשמויות, ניחוש אישי ולא מעט אינטואיציה, אורבת תמיד הסכנה של עירוב משאלות־לב בעניין, ואכן הלב מתאבן נוכח האפשרות של נצחון חד־משמעי שונה – זה של גוש הימין. תחשבו לרגע אתי איך תיראה המדינה עם הליכוד בחוץ ובבטחון, עם המפד"ל בחינוך ועם ש"ס במשרד הפנים, בלי איזון ובלמים של משהו שפוי. תחשבו אפילו על האפשרות של „התחיה" בקואליציה. עצם המחשבה שזה יקרה נותן כפל עונג לשעשוע לגיטימי בתחזיות אופטימיות בימים שנותרו עד הבחירות.

מה שאולי מנחם בכל זאת, או בעצם לא כל כך מנחם, הוא שכל הסיכויים הם כי ייוונצח בנקודות גוש זה או אחר – ממשלת אחדות לאומית היא תהיה. פעם אמרו כי בבחירות קבע הציבור מי יהיה השותף הבכיר של המפד"ל. היום נבון יותר, כנראה, לומר, כי ייקבע בהן מי יהיה ראשון ברוטאציה.

יומן בחירות / עמיר פרץ

אפשר לקחת מאיתנו הכל, רק לא את העובדה שמפלגת העבודה היא שנתנה לעדה הצפון־אפריקאית את ההזדמנות לקבוע את דמותה בארץ

יום א', עכו

השאלה הראשונה שנוהגים להפנות אלי היא מה עושה מרוקאי במפלגת העבודה. כאילו שמרוקאי לא יכול להיות מזוהה עם מפלגת העבודה. אני משיב על זה שגם אם אני תופס את הרב שלי גונב, אני לא הופך לנוצרי. לכל היותר אוקיע את הרב. אני מאמין שאין ברירה, לא לעיירות הפיתוח ולא לפועלים במדינת ישראל, אלא לחזור לחיק מפלגת העבודה. זהו הבית היחידי האמיתי שלהם. שום מפלגה, זולת המערך, אינה מודאגת מהדרך שבה מתורגמת מדיניות השכר במדינת ישראל. שום מפלגה לא חרדה למצב שבו עלולות מערכות כלכליות לקום ולגרום אובדן פרנסה לעשרות אלפי עובדים. להיפך, ביום שבו יפלו המערכות האלה, האוכלוסיות המזוהות עם מפלגות יריבות ימחאו כפיים בשמחה לאיד. בסופו של דבר, מה עיירות הפיתוח יכולות לעשות בלי "כור" וקונצרנים? או יכולים לבוא ולטעון נגד שני הגופים האלה, שיש בהם בזבוזים ויש הנהלות שהן לא בסדר. אבל איך אפשר לשלול את כל המערכת שמהווה את הבסיס המוצק לקיומנו? לצערי הרב, נוצר היום מצב שבו הפועלים מרגישים שהם לא שייכים. התפקיד המרכזי שלי, כפי שאני רואה אותו, הוא בניית הגשר שיחזיר אותם הביתה, וזוהי מלאכה קשה וממושכת.

יום ב' בבוקר, קרית־גת

משיחות שאני מקיים עם אנשים ברחוב מתברר לי, למרבה האבסורד, שהציבור כולו אומר שמה שצריך לעשות בתחום המדיני זה לאמץ את תכנית המערך. עוד לא פגשתי ליכודניק אחד שטוען כי צריך להחזיק בכל השטחים. הם טוענים במפורש שאין דרך אחרת וחייבים להיאבק בבעיה הדמוגרפית רק על ידי החזרת חלק מהשטחים, אבל יחד עם זאת הם לא בטוחים איפה עוברים גבולות המערך. על זה מפלגת העבודה משיבה כי שום הסכם מדיני לא ייכנס לתוקף ללא ביצוע משאל־עם. זה נותן תשובה נחרצת לשאלות מהסוג של "עד איפה אתם מוכנים לסגת ומעניין לי לדעת שמחר לא תחזירו לערבים את רמלה ולוד".

יום ב' בערב, בית־שמש

בעימותים עם אוהדי הליכוד אני שומע שהמערך קיפח עדות מסויימות במשך כ־30 שנה. אחר־כך לוקחים את פרוייקט שיקום השכונות כדגם וכהוכחה לעשייה של הליכוד בתחום החברתי, ובסופו של דבר זורקים להלל האיך את צירות המלים "קטמון־קטמון", באילו שמי שהעמיד את "קיפוח הקטמון" לאוכלוסיה שהרגישה מקופחת זה הליכוד. בקשר ל"כור" וחברת העובדים האנשים מוטרדים מאוד. שואלים אותי שאלות בוטות, כמו לאן נעלם כל הכסף שנבזבז. בכלל לא מנסים לברר את התהליך הכלכלי שגרם למשבר. יש איזו דיעה, שמטופטפת בתעמולה זולה, שבחברת העובדים הכל נעשה על ידי קבוצת "סטארים" שמנהלת את עצמה ומחלקת הכל בינה לבין עצמה.

על הטענות בעניין הקיפוח אני עונה במפורש שאני אחד מאותם בני עיירות הפיתוח שגדלו בפחון ובצריף ושילמו מחיר יקר בעד הקליטה הבלתי מתוכננת בארץ. אני אומר שאני שמח להשתייך ל־350 אלף העולים שקבעו את גבולותיה החדשים של המדינה. אפשר לקחת מאיתנו הכל, רק לא את העובדה שמפלגת העבודה היא שנתנה לעדה הצפון־אפריקאית את ההזדמנות לקבוע את דמותה בארץ. יותר מזה: אני מרגיש שאני שמח שאני בנו של עולה שהגיע לשלושה ימי עבודה בקק"ל ולא לתשלום דמי אבטלה. אני שמח שאני בנו של עולה ששוכן בצריף ולא בנו של עולה שמנהלים איתו מו"מ מעל כבש המטוס לאיזה בית הוא הולך ואיזו עבודה יקבל. יחד עם זאת, אני מבין שמפלגת העבודה, בתהליך בניין המדינה, עשתה הרבה מאד טעויות. אני אומר במפורש שזה הפרק שבו המפלגה יכולה להוכיח לכולם שהיא יודעת לתקן את עצמה. בכלל, די לדבר על הקיפוח ועל המחיר ששילמו האבות וכו' להפקיד את עתיד הבנים. אני את השלב הזה גמרתי. היום הגיע הזמן שאשפוט מה אני צריך כדי להבטיח את עתיד ילדי. היום המפלגה קבלה מספר החלטות אמיצות, שאחת מהן היא שילובם של כ־20 פנים חדשות ברשימה לכנסת הי"ב. הדבר מדבר בעד עצמו.

יום ג', מסע בחירות בשדרות

אני מוצג כדוגמא ל"פנים החדשות" במערך. עובדה היא שהתיזה המרכזית ברוב מערכות הבחירות בעבר היתה שהמערך היא מפלגה סגורה וזקנה, המאפיינת עדה מסויימת. הפעם שמטנו מידי המפלגה הירידה מנוף אלקטוראלי בלתי רגיל ששרת אותה שנים רבות. עם זאת, אסור להיות באשלייה שהאפקטיביות של רשימה חדשה תתורגם באופן מיידי בתוצאות הבחירות. הציבור מגלה השרנות מסויימת. או הפועל שמרויח 600 שקל בחודש אומר: "יופי, פנים חדשות, אתם נחמדים ואני כבר לא אגיד שאני לא סובל אתכם, אבל בחייכם, מה זה עוזר לי במשכורת"? אני מעריך שהאפקטיביות של שילוב פנים חדשות ברשימה תבוא לידי ביטוי בעוד כמה שנים, כאשר סיעת המערך תהפוך לסיעה לוחמת. או בתהליך תיווצר הזדהות של הציבור עם כיוון שמתורגם ממהלך של מערכה פנימית למהלך שמשפיע על הציבור והופך להיות חלק ממנו.

יום ד', אופקים

מרגיז אותי לא פעם שאומרים שאני התשובה של המערך ל"נסיכי" הליכוד, או התשובה המרוקאית למישהו בליכוד. אני לא תשובה לאיש ואני סולד מההגדרה הזאת. אני תשובה לדרך שאני מאמין בה. המאבק הוא לא על גבוזות אלא על הדרך. אם אני אצליח לממש אותה, עם בני כל העדות – דיינו. דוגמא קיצונית: אם מחר ביבי נתניהו ישתף איתי פעולה במאבק על השכר, במאבק על מעמדם של הקשישים בישראל או במאבק על מעמדם של עדי הפיתוח, אני לא חושב שאראה בזה דבר פסול רק משום שהוא מעדה אחרת. נכון, העניין העדתי קיים ואי אפשר להתעלם ממנו. יחד עם זאת, אני מאמין שמי שצריך היה להוביל באופן טבעי את המאבק לשלום הם דווקא בני עדות המזרח. אבל לצערי המצב היום הפוך: דווקא מי שמפגין יותר שנאה כלפי הערבים הוא הדור הצעיר של בני עדות המזרח, הדור שלא חי במדינה ערבית. את המגמה הזאת צריך לעקור מהשורש. המאבק על השלום הוא המאבק החברתי הגדול ביותר שיכול להיות במדינה הזאת. רק אם נצליח בתהליך השלום תיסלל הדרך לכיוון שבו נוכל להפוך את עניין צמצום הפערים, בכל התחומים, לדגל. דווקא משום כך אין יותר אינטרסנטים לעניין השלום מאשר בני עדות המזרח.

יום ה' בבוקר, תל־אביב

אני נשאל איך מרגיש "יונה" מוצהרת כמוני בראש עיירת פיתוח כשדרות, שבה יש רוב של כ־80 אחוז לימין. אינני יונה מדינית. אני יונה חברתית. התפיסות המדיניות שלי נובעות מתוך חרדה לתחומים החברתיים ולכן אני מרגיש נוח עם זה. עם זאת, למרות שהציבור אינו מעריך אותך כאשר אתה מנסה לטשטש. אי אפשר להוביל את הציבור באף: כאשר אתה משדר אמינות, יכולים לא להסכים אתך, אבל בסך הכל מעריכים את עמדותיך. אני נמצא בתפקיד פוליטי ולא טכנוקראטי, ותפקידי להוות את מה שעומד להתרחש בעתיד. מוכנני לומר את האמת, גם אם זה לא פופולארי. הרי לא יתכן שאתאים את האמונות שלי לדיעות המקובלות בקרב האוכלוסיה שאני נדרש לדבר עמה.

יום ה' בערב, באר־שבע

לא פעם אני שומע טענות כאילו אני עוזב מוקדם מדי את ראשות המועצה (קדנציה אחת בלבד) לטובת הכנסת, מבלי שהספקתי לבסס את השגי. יש הרבה מן הצדק בטענה זו, אבל אני מקווה שהחוק ישתנה ויאפשר לי לשרת גם בתור ראש מועצה, לאו־דווקא בגלל שאני זקוק לתפקיד הזה, להיפך, זה רק מכביד, וכידוע ראש מועצה אינו מקבל שכר על תפקידו בנוסף להיותו ח"כ. לדעתי הכנסת תאבד את החיישנים האמיתיים שלה כאשר לתרגם החוקים שהיא מחוקקת למציאות בשטח. אפשר לחוקק את החוק הכי יפה, אבל אם אתה לא מצליח לחיות אותו ולראות כיצד הוא מתורגם בשטח, אתה פשוט לא מצליח בתפקידך. אמנם החוק בכנסת אוסר על הח"כים עיסוקים נוספים, אבל בשתי המפלגות יש מגמה לאפשר זאת לפחות לראשי ערים. אני אישית בחרתי את שדרות לא כמנוף לעשייה פוליטית, אלא כמקום לגדל בו את משפחתי. אין שום סיכוי שאחריותי לשדרות תיפסק אי־פעם.

עוד לא פגשתי ליכודניק אחד שטוען כי צריך להחזיק בכל השטחים. אבל הם לא בטוחים איפה עוברים גבולות המערך. התשובה לכך היא משאל־עם

שבת, סיור אצל הבידואים בנגב

באחד מתשדירי הבחירות של המערך צולמתי בתוך מבני תעשיה נטושים ביהודה ושומרון, והתרעתי שם נגד ההשקעות המאסיביות באזורים אלה על חשבון הנגב והגליל. טוענים שהמעמד היה קצת תיאטרלי. יכול להיות, אבל אני רוצה שידעו שאף אחד לא תידרך אותי או הורה לי לספוק כפיים. זו היתה תגובה אינסטנקטיבית לתדהמה שלי ממה שראיתי שם: כל מה שחשבתי עד שבאתי לאריאל, שם צולם הקטע, היה כאין וכאפס לעומת מה שראו עיני. בקריית המדע במקום ראיתי עשרות אלפי מטרים של מבני תעשיה מצופים בשיש, עם מערכות מיזוג משוכללות. והמבנים שהוקמו שם עבור מיכלי אשפה הלוואי היו בתי מגורים ברמה הזאת אצלי בשדרות. עם כל הכבוד, זה לא היה צריך להיות מוקם שם. פרוייקטים כאלה היו צריכים להקים בדימונה, בחצור, באופקים. מעבר לוויכוח המדיני אם יש ליו"ש עתיד או לא, הוויכוח הוא קודם־כל על כך ששם אין חצי מובטל ופה בנגב אנשים זועקים ללחם. המשאבים הכספיים שהופנו לשם עשויים היו לפתור היום את הבעיה של דימונה, שרק בשנה האחרונה עזבו אותה 2,000 תושבים ואת הבעיה של באר־שבע, שהתדלדלה בשנה האחרונה בכ־7,000 תושבים. אגב, אם מזכירים את הנגב, סיסמת המערך בהקשר זה היא 0:6. כלומר, שישה מועמדים מהנגב במקום ריאלי מול 0 מועמדים של הליכוד. וזוהי סיסמה מוחצת. עם העובדה הזאת קשה לאוהדי הליכוד להתמודד.

יום א', נצרת עילית

מערכת הבחירות הנוכחית מאופיינת בתרבות חדשה. האנשים יותר פתוחים ומאזינים. הדבר בולט יותר מבעבר. סולדים יותר מפנאטיות. ככל שמתקרב מועד הבחירות, גוברת אצלי תחושה של חוסר־ודאות בקשר לתוצאות הבחירות. אני חושב שתהיה כאן הפתעה. יש לי הרגשה שהולך להיות נצחון סוחף לאחד הצדדים, אבל קשה לי להתנבא לאיזה צד.

(הביא לדפוס אמיר רוזנבליט)

מלחמה על כל קול / דניאל בן־סימון, יורם לוי

כללי המשחק במערכת הבחירות בקטמונים ובמוסררה השתנו השנה. הפעם נעשו הסכמים בין פעילי המפלגות. במטה השכונות של המערך מדברים על אופטימיות זהירה

ביום שלישי בערב התכנסו כחמישים ירושלמים בדירתו של דוד בן־הרוש. הם באו כדי לשמוע הרצאת בחירות מפי שמעון שטרית, אחד ממועמדי המערך לכנסת. אפילו אנשי ליכוד מוצהרים באו. בן־הרוש מתגורר במוסררה. לפני ארבע שנים הוא פעל למען אהרון אבוחצירה. מאז התרסקותה של תמ"י חצה בן־הרוש את הרוביקון ונחת במערך.

אין זה מבצע קל־ערך בירושלים של השנים האחרונות ובמיוחד בשכונה שנודעה לשימצה בזכות מגנון המערב הפרוע ששלט בה עשרות שנים. מאז ומתמיד היה המערך בגדר מוקצה מחמת מיאוס במוסררה ובשכונות קשות אחרות. תושבים רבים תלו במערך את קולר האשמה במצבם העגום. לפני כמה שנים, רק־מטורף היה מעז לחצות את מוסררה עם חולצת טי־שירט של המערך או לתלות שלט דומה במרפסתו. מפלגות הימין חגגו בשכונות אלה, ובמיוחד הליכוד. בשנות ה־70 הצביעו כ־80 אחוז מתושבי מוסררה "ליכוד". ב־84' ירד מספרם ל־60 אחוז. באותה שנה החלו לבצבץ ניצני תמיכה במערך שהגיעו ל־17 מכלל הקולות שהצביעו. השנה מצפים ליותר. "כל קול למערך הוא הפסד של קול נטו לליכוד", מדגיש שמעון צוריאלי, הממונה על מטה השכונות מטעם המערך.

רוב הפעילים בשכונות עימם שוחחנו מצפים לשינוי משמעותי בדפוסי ההצבעה של תושבי שכונות המצוקה. אף־על־פי כן הכל מסכימים שהליכוד שולט ללא מצרים באיזורים אלה. "האווירה הפעם מעודדת יותר", אומר יעקב יונה, מראשי תנועת האוהלים. "יש הבדל בתגובה של האנשים הצועקים 'בגין־בגין' לבין התגובה שלהם כשאתה נפגש איתם פנים אל פנים בביתם, על כוס קפה. הם משתכנעים בקלות יותר. הם יודעים שפרס מסוגל לנהל את המדינה טוב יותר משמיר, אבל הבעיה היא שהתמיכה בליכוד עוברת מאב לבן".

יונה מעריך שהשנה יעלה שיעור התמיכה במערך בכמה אחוזים טובים, כדבריו. "צריך הרבה סבלנות בשכונות" הוא אומר. "אתה צריך למחוק שנאה של הרבה שנים. התושבים עדיין מאשימים את מפא"י שהכניסה אותם לבוץ ולמצוקה. הם מבינים דבר אחד: שרק הליכוד מסוגל להוציא אותם מהמצוקה. לוקח שנים רבות לשנות דפוסי הצבעה".

המערך שינה את גישתו לשכונות. במקום עסקנים שפעלו מבית המפלגה, הוא מינה מנהיגים מקומיים והעניק להם סמכויות נרחבות לשיפור החיים בשכונות. בשכונת קטמון פועלים ימין סוויסה ויעקב יונה. במוסררה פועלים סעדיה מרציאנו ודוד בן־הרוש. אלה הצליחו במקום בו נכשלו אחרים לפניהם. גם פעילי הליכוד מתייחסים אליהם בכבוד. "לפני כמה שנים אף אחד מאנשי המערך לא היה מעז להראות את הפרצוף שלו. הוא היה מקבל מכות" מספר יעקב יונה. "הפעם ישבנו עם אנשי הליכוד והגענו איתם להסכם ג'נטלמני. הם לא פוגעים בנו ואנחנו לא פוגעים בהם. וזה עובד יפה מאוד". גם במוסררה הושגה הבנה דומה. צוריאלי: "צריך לזכור שהפעילים שלנו פעלו באווירה עויינת ביותר. איימו עליהם, הפחידו אותם ומה לא. בסוף הם ישבו עם אנשי הליכוד והגיעו למודוס ויוונדי. אלה פועלים ברחוב הזה ואלה פועלים ברחוב השני".

השנה הצטיינה מערכת הבחירות בשכונות בשקט יחסי. בשנים קודמות הן שימשו זירה לעצרות המוניות שסילהבו את הרוחות. הכל נאמר ונעשה ברחוב. הפעם השתנו כללי המשחק. פעילי השכונות מצויידים ברשימות מחשב בהן מצויינים שמות התושבים ונטיות ההצבעה שלהם. הם פוקדים כל דלת וכל בית, יושבים על כוס קפה ומנסים לשכנע לטובת המערך. פה ושם הם רושמים הצלחות. אם יזכה המערך ב־25 אחוז מהקולות במקומות אלה, ייחשב הדבר להישג גדול ביותר. "אני מרגיש שזו לנו הזדמנות היסטורית בבחירות האלה להגיע לשלום עם הערבים", אומר יעקב יונה. "עם כל ההערצה שלי לשמעון פרס, אני מרגיש שהוא עדיין לא נקלט, אם כי אני חייב לציין שהדימוי שלו השתפר לעומת השנים הקודמות. אבל זה לא זה".

סעדיה מרציאנו חושב שפרס הוא האיש המתאים ביותר כיום במערך לראשות הממשלה. להערכתו ישנה בשכונות התפכחות. "הליכוד דומה לבלון מפונצ'ר. האוויר מתחיל לצאת ממנו, והזמנים שלהם בשכונות חלפו". אך המהפך האמיתי יתרחש לדעתו רק בבחירות הבאות. "אם הליכוד ינצח וירכיב ממשלה, אנשי השכונות יראו בעצמם לאן נגיע מבחינה מדינית ובטחונית והמערך יקטוף את הפירות בקלות. אם המערך יעלה, פרס יוביל את המדינה תוך זמן קצר להישגים של רגיעה בטחונית ושלום ויקדם את המשק הכלכלה ואז תגבר התמיכה של השכונות במערך". לדבריו, האלימות המופגנת כלפי פרס בסיורי הרחוב שלו בירושלים ובמקומות אחרים היא תוצאה של הסתת הליכוד נגדו שהיתה פועלת כלפי כל מי שהיה עומד בראש המערך. המוטו בפעילות מטה השכונות, בראשו הוא עומד, הוא לא להשאיר את הרחוב לליכוד. "אני גאה בעקשנות של פרס הדורש להגיע לכל מקום". יחד עם אנשי תנועת "אוהלים" הוא הקים מעין יחידת משמר, המלווה את פרס בסיוריו בירושלים, משמיעה קריאות עידוד והודפת כל נסיון של פעילי הימין לשבש את הסיור.

אך מרציאנו מותח גם ביקורת על יחסו של המערך לשכונות. לדעתו קופחו פעילי השכונות באמצעים ונעלמו כמעט כליל מתשדירי התעמולה של המערך. "ההנהגה אינה מבינה את החשיבות של ההשקעה בשכונות. לא נתנו לנו את היכולת להתבטא ולדבר אל האנשים בשפתם". לביקורת מצטרף גם דוד חורש, רכז ארצי של מטה השכונות מטעם מפלגת העבודה. "צריכה להיות במפלגה מודעות גדולה יותר לעבודת השטח בשכונות. אז תהיה התוצאה טובה הרבה יותר". החדירה לשכונות תתאפשר, לדעתו, רק באמצעות אנשי השכונות עצמם וצריך לתת להם את הכלים לכך. הוא סבור שהפתיחות בשכונות כלפי המערך גברה ותהיה לכך השפעה גם בקלפי. "זו פריצת דרך אבל לא נצחון. ירושלים היא עדיין מבצרו של הליכוד".

צ'רלי אבוטבול, במאי תיאטרון השכונות, חש שאנשי השכונות מודעים יותר לבעיות ולכוחם האלקטורלי. "הם יודעים כי הם לא בכיס של אף אחד". לדעתו טפחה מדיניות הליכוד על כיסם ולכן הנטיה לעבר השמאל התחזקה. "בשכונות מתחילים להבין את הקשר בין שלום לחברה, ושישלום עושים עם אויב ולא עם חבר ולכן הדיאלוג הכרחי".

המערכה על השכונות היא בעצם המערכה על הלגיטימציה של המערך במקומות אלה. אם יעבור את המבחן של יום שלישי הקרוב בשלום, אפשר יהיה לראות בכך אות וסימן לקרע שהולך ומתאחה.

בליכוד לא מודאגים

את יו"ר מטה הבחירות בעיר ח"כ יהושע מצא מטרידות דווקא מפלגות הימין, ש"ס והתחיה. בבחירות 84' איבד הליכוד מכוחו למפלגות אלו והוא שואף להחזיר ולזכות בנתח שהיה לו בבחירות 81' – 39 אחוז. "על־פי הדיווחים שלנו, רבים מן המתלבטים ומאלו שהתכוונו ללכת ימינה חוזרים הביתה לליכוד". זהו גם קהל היעד של התעמולה בבחירות של הליכוד בירושלים. להערכת מצא ישמור השמאל על כוחו ואולי אפילו יירד באחוז אחד או שניים. "אין לי ספק שנצא מהבחירות במקום הראשון ויפתח פער משמעותי בינינו למערך".

המהפך של 1988 / יעל פישביין

"רוב הבוחרים השנה יהיו ילידי הארץ. עתיד הפוליטיקה הישראלית הוא של צעירים, רובם ממוצא מזרחי". מומחי בחירות מביעים דעתם על הסקרים ועל מערכת הבחירות

עורכי הסקרים וחוזאי הבחירות הם מגידי העתידות של מערכת הבחירות. נדמה, שהעתונות והפוליטיקה אינם יכולים בלעדיהם. לכל אחת מהמפלגות הגדולות יש סוקר משלה וממצאי הסקרים הם נושא לעימות ביניהם. פרופסור אשר אריאן, מי שהיה יועץ לעניני סקרים במפלגת העבודה בין השנים 1973 ו־1981, מתייחס בהסתייגות רבה לעודף הרב שמקנה החברה הישראלית לסקרי בחירות ולתעמולת בחירות: "התקשורת העלתה את עורכי הסקרים לדרגת חשיבות גבוהה ללא יחס לתפקידם במציאות. עורך הסקר הוא איש מקצוע בלבד. תפקידו להביא בפני מקבלי ההחלטות נתונים מדוייקים ככל האפשר בתחום שהוא מופקד עליו. הוא אינו מחליט על ניהול מערכת הבחירות ואין בידיו כלים מדוייקים או חדים דיים כדי להקנות לו את הרשות להימנות עם מקבלי ההחלטות על ניהול מערכת בחירות".

לדברי אריאן מטעים עורכי סקרי הבחירות לטעויות, בגלל לחציהם של מזמיני הסקרים. המלכודות העיקריות בהן נופלים עורכי הסקרים הן בראש ובראשונה בהערכת התפלגות קולות המתלבטים. שנית, בעריכת מידגם בלתי מייצג של אוכלוסיית המצביעים, ושלישית, בעריכת ניחושים בלתי קולעים מדפוסי ההצבעה בזמן עריכת הסקר למועד עריכת הבחירות האמיתיות.

"הבלוף הוא שעורך הסקר מתיימר להקיש מצילום המצב בזמן עריכת הסקר, על המצב שיווצר לאחר שבועיים או חודש. זאת כאשר בין 20 אחוז לשליש מהמשתתפים במידגם אומרים 'עדיין לא החלטתי'. מה שקורה הוא שהסוקר נלחץ לחלק את המגזרים של המתלבטים בצורה שתנבא את התנהגותם בקלפי בצורה הקולעת ביותר.

עורכי הסקרים עושים את זה בשני אופנים: הם שואלים את הנסקרים 'בין מי למי אתה מתלבט' ובהתאם לכך מחלקים את קולות המתלבטים, או שהם שואלים את הנסקרים מה הצביעו בבחירות הקודמות ומניחים שבסופו של דבר כל מתלבט יחזור הביתה ויצביע כפי שהצביע בבחירות הקודמות. יש שעורכים שילוב של שתי השיטות ומוסיפים לחישוב את הנתון הידוע לפיו האשכנזים נוטים למערך והמזרחיים לליכוד ובהתאם לכך מחלקים את הקולות.

בנוסף לבעיית חישוב קולות המתלבטים יש בעיה של עיוותים בקביעת המידגם. מידגם טלפוני הוא מעוות כי לא לכל הבוחרים יש טלפון. מידגם שנערך בשעות הצהריים הוא מעוות, כי העובדים אינם בבית. מידגם שנערך בלילה הוא מעוות, כי זקנים אינם פותחים את הדלת בפני הסוקרים והצעירים אינם בבית, כי הם יוצאים לבלות. כדי שמידגם ייצג את כל שכבות הציבור צריך להשקיע זמן וכסף. הדרך הטובה ביותר היא לקחת את ספר הבוחרים ולבחור ממנו שמות בדרך אקראית ולהגיע אליהם. וזוהי דרך מסורבלת מאוד, רוב הסוקרים נמנעים ממנה ועורכים קיצורי דרך, שכל אחד מהם בא על חשבון הדיוק במימצאים.

מה שיוצא מכל זה הוא שבין סקרי בחירות לבין דיוק מדעי יש מרחק גדול מאוד. לכן החשיבות הרבה שמקנים להם אינה במקומה", אומר פרופ' אריאן. לדבריו בבחירות הנוכחיות ובבחירות שיבואו אחריהן, ייחלש גורם העדתיות ואפילו ייעלם, ואילו גורם הגיל יקבל משנה חשיבות:

"בשנות ה־50' וה־60' מפא"י היתה דומיננטית ותמכה בקולות של רוב הציבור. גם העולים המזרחיים תמכו במפא"י. השינוי חל ב־73', כאשר יוצאי עדות המזרח מהמעמד הנמוך עזבו את מפא"י לטובת גח"ל. ב־77' כבר היו שני אפיקים של בריחת קולות מהמערך: האשכנזים מהמעמד הגבוה עזבו לד"ש ובני עדות המזרח מהמעמד הבינוני עברו לעבר הליכוד. מאוחר יותר חזרו האשכנזים של ד"ש למערך או שמאלה ממנו ואילו בני הדור הצעיר של יוצאי עדות המזרח נשארו בליכוד או שפנו ימינה ממנו.

התופעה הכי חשובה של בחירות 88' היא העובדה שאלו הן הבחירות הראשונות שבהן יהיה רוב לבוחרים יהודיים ילידי הארץ. מדינת ישראל כבר אינה מדינת עליה. זהו המהפך של 88'. העתיד של הפוליטיקה הישראלית טמון בדור הצעיר של ילידי הארץ, שרובו ממוצא מזרחי.

הדבר שצריך להיות בסדר העדיפויות של כל מפלגה שרואה את העתיד הוא לתת לקבוצה הענקית הזאת הרגשה שמנהיגות המדינה מייצגת אותה. אני מדגיש: העידן העדתי בפוליטיקה הישראלית חלף והעידן הפוסט־עדתי שייך לתופעה של דור הישראלים האותנטיים, ילידי הארץ ובניהם. הדור הזה הוא לא רק ימני ושונא ערבים, יש לו גם התנגדות למנהיגים עם תדמית מבוגרת ולמפלגות עם תדמית כזאת.

כל תכנון של מערכת בחירות חייב להביא בחשבון, שקבוצת היעד הכי חשובה היא הדור השני של ילידי הארץ ממוצא מזרחי. לחדור אליה ולהעביר אותה למפלגת העבודה זו מלאכה קשה, המחייבת תכנון וחשיבה, בצד החלטות קשות בקשר לאישים שיכולים לדבר אל קבוצת יעד זאת. לצערי, נראה לי שתכנון וחשיבה כזאת לא נערכו בבחירות הנוכחיות". מבקר אריאן.

שלא כמו אריאן, פרופ' יוחנן פרס מאוניברסיטת תל אביב מבטא יחס חיובי הן לסקרי בחירות והן לתעמולת בחירות. ממילא הוא גם מייחס חשיבות והערכה רבה לעורכי הסקרים: "בתחום הבחירות מתגלית מידה לא קטנה של ביטחון והעזה מצד עורך התחזית. הוא שם את יוקרתו המקצועית על כף המאזניים וחייב להשקיע בכך ידע וחישובים לא מעטים. החכמה היא לא רק לגלות מגמות כלליות, אלא להפוך אותן לניבוי מדוייק.

סקרים הם במקרה הטוב מקור של מידע פוליטי. בחברה דמוקרטית נגזר תוקף ההחלטה הציבורית בכל דרג שהוא לפי המידע שנמצא בידי מקבל ההחלטה. סקרים נותנים מידע על הכוח היחסי של הרשימות, על הפופולריות של המועמדים ועל תגובת הציבור על המסרים של המפלגות. הם חלק מדיאלוג בין המנהיגים לבין הציבור. הציבור מגיב בסקרים ונותן למנהיגות היזון־חוזר על המסרים שהיא משדרת אליו.

לדוגמא: תמיכת הציבור במערך גדולה יותר ככל שמועד הבחירות רחוק יותר. זוהי תופעה שנצפתה כבר בשלוש או בארבע מערכות בחירות. זהו שדר מהציבור אל הנהגת המערך שצריכה לנתח אותו ולהבין מה קורה. אולי עמדות המערך מקובלות יותר ממייצגיה. אינני יודע.

לבוחר או לחוג בוחרים יש זכות לכוון את הצבעתם לפי מה שהסקרים מלמדים על המצב הפוליטי. כששתי המפלגות הגדולות רצות שווה בשווה, בוחרי המפלגות הקטנות נוטים לתת את קולם למפלגה הגדולה הקרובה אליהם ולא למפלגה הקטנה. אם סקר מוכיח שמפלגה מסויימת המבטאת את עמדתו לא תזכה לייצוג הוא מאפשר לבוחר המצדד במפלגה זו לשנות את הצבעתו.

סקרים מוכיחים, למשל, שאנשים דתיים מצביעים לליכוד יותר מאשר לכל אחת מהמפלגות הדתיות. זה רק לגיטימי שהליכוד ינסה לעצב דפוס תעמולה שימשוך את לב הבוחר הדתי.

בקיצור, הסקרים משפיעים על המשחק הדמוקרטי וזה לגיטימי. מה שלא לגיטימי הוא שיש מפלגות המנסות לעשות מניפולציות דרך סקרים כאמצעי להפצת מידע, במקום להשתמש בהם כאמצעי לחשיפת מידע. זה פסול".

גם לגבי תעמולת הבחירות יש בפי פרופ' פרס רק דברים טובים: "מחקרים מוכיחים, כי תעמולת בחירות אינה משנה הרבה. זוהי אמת חלקית, כי מי שלא יעשה תעמולה ישנה את המאזן וייתן יתרון למתנגדיו. המאזן לא משתנה בגלל התעמולה, כי כולם פונים לציבור בתנאים שווים.

ישנו עוד אספקט חשוב: גם אם תעמולת הבחירות לא משנה את דפוסי ההצבעה, היא משנה את שיעור ההצבעה. היא מדרבנת את הציבור להגיע לקלפי ומבחינה זו היא ממלאת תפקיד דמוקרטי חשוב.

בנוסף לכל זה, מערכת הבחירות קובעת את יחסי הכוחות בתוך המפלגות. היא מאפשרת להם ללמוד מי מהמנהיגים ייאפשר להן לנצח, מי לא. בארה"ב העניין בולט ביותר אך גם אצלנו, רבין נבחן ביכולתו למשוך את הציבור בעצרות עם ובהופעותיו בטלוויזיה".

הויכוח בין פרס לאריאן לא יוכרע בבחירות. מה שבטוח הוא, שגם הסקרים וגם התעמולה הם בידור לא רע, ובארצנו צמאת הבידור אף אחד לא יוותר עליהם.

هكذا من الاهل

בשורת הכוחניות הצרופה של בנימין נתניהו / יצחק אורון

סקירת מלחמות ישראל של בנימין נתניהו לוקה באי־דיוק: שלוש מלחמות לימדו אותנו משהו על הגבלת ההרתעה. נתניהו לא למד דבר

בנימין נתניהו טוען שרק על בסיס עוצמתנו ניתן לכונן שלום. לית מאן דפליג כי בהעדר עוצמה כאותה לא ניתן לכונן שלום ולשמרו, אלא שמדבריו עולה כי כוונתו לעוצמה בלבד. תפיסה זו הוצגה על ידו בבהירות רבה במאמר („מעריב" 5.6.78) המלמד מה היא דרך חשיבתו המדינית־אסטרטגית, כיצד הוא קורא את ההיסטוריה של מדינת ישראל וכיצד הוא מבין את מהותה של עוצמה. כיוון שמר נתניהו הוא מן הבולטים בדור ההמשך של הנהגת הליכוד, וכיוון שרבים מראשי הימין קרובים לתפיסותיו – ראוי לנו כי נעיין היטב במשנתו.

וזו תמצית דבריו: כוח ההרתעה של ישראל הלך והתעצם עד שבעקבות מלחמת ששת הימים עברה „ממאבק על הישרדות ליכולת הרתעה ופעולה במרחב". הרחקת החזית המזרחית מן הקו הירוק לנהר הירדן הרתיעה את ירדן מלהצטרף למלחמה ב־1973, איפשרה את מתקפות הנגד שלנו בגולן ובמצרים ובכך „הבשילה את החלטתו של סאדאת לכרות שלום עם ישראל". ישראל הפכה „לכוח הדומיננטי במזה"ת". „כוחה של ישראל הוכח שוב ושוב בשדה הקרב...מאנטבה ועד תוניסיה", בסיוע לירדן כנגד סוריה ועוד. בשל כך הכירה בנו ארה"ב כ„מדינה בעלת חיוניות, עוצמה וכוח התנגדות ראשונים במעלה", והתפתח שיתוף־פעולה אסטרטגי בינינו. האמריקאים והעולם כולו „רואים בנו בעלי ברית ראשונים במעלה של ארה"ב". על כן מבקשות מדינות רבות את קירבתנו, בהאמינן שבאמצעותנו תוכלנה להתקרב לארה"ב. גם בריה"מ כך, כיוון שבעקבות שתוף הפעולה הישראלי־אמריקאי היא „נדחקה מן המזה"ת". „כאן מתגלה שוב כלל יסודי בחיים הבינ"ל: החולשה דוחה, העוצמה מקרבת...אם אתה נראה חזק וכבעל ברית של חזקים, אתה נהפך למוקד משיכה". הסכם הגנה עם ארה"ב ירחיק מלחמה ויקרב שלום ויאפשר לנו לבסס את „כוחנו הלאומי במרחב הגיאופוליטי".

נבחן עתה סוגיות אחרות בפירוטן ולדיוקן. ראשית, לכושר ההרתעה של ישראל. מר נתניהו מסמיך את אבחנתו על קריאה זו של ההסטוריה: „מספר הטורפים (טורפים – עפ"י ניסוי מדעי שהמחבר הזכירו) האורבים עוד להסתער עלינו בשדה הקרב" הלך ופחת, מחמש מדינות ב־1948 לשלוש ב־1967, לשתיים ב־1973 „לאחת, סוריה, במלחמת לבנון". כך, מכיוון שהוכו בידי צה"ל „ובזה אחר זה נטשו את שדה הקרב".

סקירה זו של מלחמות ישראל לוקה מאוד בדיוקה – בלשון המעטה. אין זה נטול חשיבות שהרי מדובר בהיסטוריה בת זמננו שאנו עצמנו חיינו אותה, והאופן שבו אנו קוראים את ההיסטוריה הזאת היא בבחינת קריאת המציאות שבה אנו חיים ופועלים, האם שוגים אנו בקריאת המציאות – חזקה עלינו כי נשגה בהתוויית דרכנו הלאומית.

מחוסר מקום רק דוגמא אחת: אם נבחין בין ארבע המדינות הלוחמות העיקריות – מצרים, סוריה, ירדן ועיראק, לבין מדינות ששיגרו כוחות משלוח קטנים, הרי שבמלחמת יום הכיפורים השתתפו לא שתיים כי אם – יחד הגבול הקטן – תשע: הארבע (ירדן רק עם חיל משלוח בסוריה) ועוד חמש, ובנוסף הפעיל „נשק הנפט". שלוש מלחמות אינן מופיעות בסיקורו של מר נתניהו: מבצע סיני־סואץ, בו עמדה מצרים בגפה מול ישראל, בריטניה וצרפת התוקפות; מלחמת ההתשה בה תקפה מצרים בגפה, והאנתיפאדה המוגדרת ע"י דוברי הליכוד כמלחמה – ואיני חולק עליהם. להשמטה זו יש, כפי שנראה, סיבות טובות.

בסיקורו חידש מר נתניהו שני חידושים רבי עניין. האחד הוא חידוש היסטוריוגרפי לפיו סוריה תקפה אותנו במבצע של"ג – ולא אנו אותה. דומה כי חמש שנים בלבד לאחר אירוע גלוי לעיני כל – מועד מוקדם הוא במקצת לשיכתוב כה מפליג של ההיסטוריה. אם כי מי שאמון על היסטוריה, כמו גם מי שאמון על הסברה ותעמולה, למד כי מורע בודד, אפילו נזרע שלא בעיתו, אפשר שיצמח ויפרח עץ גדול.

חידוש מפליג נוסף הוא בתחום החשיבה האסטרטגית: מר נתניהו מוצא עדות להתעצמות כושר ההרתעה שלנו בכך שלאחר שהבסנו שוב ושוב קואליציות של טורפים העז דווקא טורף בודד אחד להסתער עלינו. זכות היוצרים לאבחנה זו תישמר לו ללא עוררין.

אלא מה: מספר הטורפים. אמנם הצטמצם לאחד, בשני מקרים: מצרים, במלחמת ההתשה העקובה מדם ועתה – הפלס' באנתיפאדה. על שום מה כשל כושר ההרתעה שלנו כנגד מצרים זמן כה קצר אחר המפלה הנוראה שספגו היא ומדינות ערב אחרות במלחמת ששת הימים? על שום מה לא נרתעו מצרים וסוריה מלתקפנו ב־73' כאשר כושר ההרתעה שלנו הוערך, ולא רק על ידינו, כמוחלט כמעט, ואף שלא נפתחה החזית הירדנית? על שום מה לא נרתעו הפלשתינאים מלתקוף את צה"ל באבנים? באלו נסיבות תקפה ההרתעה שלנו ובאלו היא מכזיבה? לו שאל מר נתניהו את השאלות המתבקשות היה מוצא כי התשובות סותרות את התפיסה הכוחנית הצרופה.

שכרון הכוח שפקד אותנו בעקבות מלחמת ששת הימים שיבש את תבונת הכוח שלנו, פגע בכושרנו לקרוא את המציאות, ותרם לפריצת מלחמת יום הכיפורים

ההרתעה שלנו הוכיחה את עצמה, עד עתה, כיעילה כנגד כוונה לאסוף עלינו מלחמת השמד: במבצע סיני, [illegible] הכבסה הקואליציה הערבית [illegible] מלחמת ששת הימים – לא נודע על תכנון והכנות מעשיים של קואליציה כזו לפתוח במלחמת השמד. מלחמת העצמאות, בה נלחמנו ואנו מבודדים, לא כ„בני ברית של חזקים", היא אשר הניחה את היסוד האיתן לכושר ההרתעה שלנו במישור זה. במבצע קדש, מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים תרמה לו רבות תמיכת ארה"ב בנו, ובעיני הערבים – גם תמיכת בריה"מ בקיומה של ישראל. חיזוק נוסף חשוב קיבל כוח ההרתעה שלנו בעקבות השתכנעותן של מדינות ערב והעולם כי בידינו נשק גרעיני והאמצעים להפעלתו.

הצלחנו, אם כן, להרתיע את ידידינו־אויבנו מלפתוח במלחמות בעלות יעדים מוגבלים. ההרתעה מכזיבה כאשר הצד האמור להיות מורתע רואה את עצמו נתון במצב בלתי נסבל, ואין פתוחים בפניו שום דרך שעשויה להתקבל על דעתו ליציאה מן המיצר. אזי יפנה לדרך האלימות על אף נחיתות כוחו, על אף הסיכון הגבוה, בחינת „מלחמה אין ברירה". היעדים של נאצר במלחמת ההתשה ושל סאדאת ואסד במלחמת יום הכיפורים לא היו השמדת ישראל כי אם השבת שטחי ארצותיהם שאבדו. סאדאת, בטרם החליט כי עליו לצאת למלחמה, הציע הסכם אי־לוחמה („הסכם שלום" בדבריו). הפלשתינאים פתחו באנתיפאדה כיוון שלא ראו קץ לשלטון הכיבוש.

שלוש המלחמות מלמדות – אך לא את מר נתניהו – דבר על מגבלות כושר ההרתעה. מלמדות הן כי גישה כוחנית צרופה של צד אחד גוררת הפעלת כוח של הצד השני, מולידה מלחמות המסכנות את הבטחון הלאומי, מכרסמות בעוצמת המדינה, והצטברותן עלולות ליצור סכנות מתעצמות. מדיניות חוץ ובטחון יעילה התורמת לביצור הבטחון הלאומי חייבת להיות בנויה על כוח אך גם על נבונות ל„קח ותן", על כוח ובנכונות לפשרה, על שמירת האינטרסים [illegible] גם על התחשבות באינטרסים של הזולת. הרי אין זה אלא אלטרנטיבה של מדיניות אסטרטגית בכל זמן ובכל מקום.

כך גם נהגנו אנו ומצרים בהסכם הביניים בסיני ובהסכמי קל"ד והשלום. אך לא כך הדברים בעיני מר נתניהו: בהתאמה לבשורתו הכוחנית הצרופה הוא קובע רק שסאדאת עשה שלום עימנו בשל הצלחת מתקפות הנגד שלנו במלחמת יום הכיפורים, כלומר מכוח הכוח שלנו ותו לא. תרומה נוספת שלנו – שמא של מה בכך – שתרמנו לעשיית השלום, נסיגתנו מסיני, נפקד מקומה בהסטוריוגראפיה שלו.

מר נתניהו קובע כי הפכנו „לכוח הדומיננטי במזה"ת". המילה דומיננטיות הוראתה שליטה, הפעלת כושר השפעה אפקטיבי. היכן מצאה דומיננטיות זו את ביטויה? באנטבה, בהפצצת הכור העיראקי, בהפצצה בתוניס הוכחנו את כוחנו במבצעים צבאיים בודדים מזהירים. אולם לא באלה נבחנת הדומיננטיות במישור האסטרטגי כי אם בעימותים הגדולים. לאחר עשיית השלום עם מצרים כמנו את כוחנו ביחסה אותה בעלת משמעות אסטרטגית: מלחמת לבנון. היבאנו ממנה דומיננטיות? מר נתניהו גם כותב כי מדינות ערב (המתונות) „תוכלנה להסתייע בנו נגד הגורמים המאיימים למוטט את משטריהן". כיצד נעשה זאת, והרי הסכנות מאיימות עליהן מבפנים.

הקביעה לפיה בריה"מ נדחקת מהמזה"ת בעקבות שיתוף הפעולה האמריקאי־ישראלי הינה, שוב, קריאה שגויה של המציאות. בריה"מ נדחקה ממצרים בלבד (בעוד שארה"ב נדחקה מאיראן). עמדותיה בסוריה, עיראק ולוב נותרו בעינן, ובשנים האחרונות התעמקו והלכו קשריה עם מדינות ערב פרו־מערביות בחצי האי ערב וכן עם ירדן ומצרים עצמה. סילוק נוכחותה המסיבית של בריה"מ ממצרים ע"י סאדאת [illegible] שיתוף הפעולה האמריקאי־ישראלי [illegible] הוא מפרש כיצד בטרם מלחמת יום הכיפורים ביקשה ארה"ב, בתיאום איתנו, להוכיח למצרים כי בשיתוף עם בריה"מ לא יעלה בידה להחזיר לעצמה את סיני. אך על בסיס תוצאות המלחמה גמרה ארה"ב אומר להוכיח כי בכוחה היא לעשות זאת. גם לשם כך נדרש לה „שיתוף פעולה אסטרטגי" עם ישראל: נסיגתנו מסיני, והיא השיגה אותה בלחצים (להזכיר את תרגיל „גוג ומגוג" ואת „ההערכה מחדש" של קיסינג'ר) ובמתן הענקת תמורות נכבדות מאוד וכמאמצי תיווך. זו היתה תרומתנו היעילה, האחת והיחידה, להמעטת השפעת בריה"מ במזה"ת. עתה פועלות ארה"ב ובריה"מ לקידום המתח במזה"ת ביניהן, ומר נתניהו מבקש כי [illegible].

מר נתניהו חוזר ומדגיש עיקר אחד: „הסכם הגנה רשמי ומשמעי עם ארה"ב". להסכם כזה, הוא אומר, יהיה כוח הרתעה עצום (נכון הדבר) והוא יקרב שלום איתנו. היותנו „בעל ברית של חזקים" יאפשר לנו „לבסס את כוחנו הלאומי במרחב הגיאופוליטי". „לא נחשב עוד כמדינה המתמכת בתקציב סיוע חוץ אלא כשותפה מלאה של ארה"ב בהגנה על אינטרסים הדדיים". מר נתניהו רואה אישוש בארה"ב מקור עוצמה עיקרי שלנו; אין הוא רק במקורות עוצמה אחרים.

משום שכרונית, הקשר שלנו עם ארה"ב הוא חיוני, ואולי גם כי נראה את המציאות נכוחה. המחויבות האמריקאית לקיומנו, לבטחוננו הלאומי, היא איתנה ויש לכך משמעות אסטרטגית, אך אין היא נועדה לבסס את „כוחנו הלאומי במרחב הגיאופוליטי" במושגים בהם חושב מר נתניהו. האינטרסים האסטרטגיים שאנו מספקים לארה"ב הם מוגבלים מאוד. אין אנו נכללים בפיקוד המרכזי של ארה"ב המקיף את רוב [illegible] את המפרץ הפרסי. [illegible] בירה שלנו עצמה – מכאן ישראל [illegible] הנושא הראשי, ו„הגבס האסטרטגי" שבאמצעותו מבקשת ארה"ב לייצב את האזור ולבסס את השפעתה בו הוא ישר"ע. על עתידו של גבס זה חלוקת הדעות בין ארה"ב ובין מר נתניהו ומחנהו, חלוקה עקרונית זו היא העכבה הגדולה להשגת הסכם הגנה. מותר להניח כי אם הסכמנו גבולות ישראל בהסדר שלום, גם נשוא את הסכם.

שיתוף הפעולה האסטרטגי המוגבל שפיתחנו עם ארה"ב הוא כמובן לברכה. אולם לא הוא המסד של היחסים כי אם, כדיין, מחויבותה המוסרית של ארה"ב כלפינו. ושנים האחרונות לא נהדרנו דיינו בשמירה על נס זה. עלינו לטפחו, ולא בהפגנות כוחניות יושג הדבר.

מר נתניהו כותב כי בהסכם הגנה נזכה להשגר „זכות הפעולה העצמאית שלנו". נזכין בזכות לפעולה עצמאית (ולוא דווקא מסוג הפעולות להן הוא מתכוון) חייב להיות, מעל לכל, עצמאי ככל הניתן, חייב הוא לפתח את משאביו העצמאיים ולא הצבאיים בלבד. אין הוא יוצא ידי חובתו זו ע"י שינוי כוונת סיוע האמריקאי. מלחמת ששת הימים היתה לעוצמה היפה של ישראל לא רק בגלל הנצחון הצבאי אלא בגלל אווירת העוצמה הלאומית שיצרנה לנו. היתה זו עוצמה שבינינו כמו ידינו הבטחון, כקליטת העליה ההמונית, בניגוד ככלכלי, בפיתוח החינוך, במדע ובטכנולוגיה, בנסיים בזירה הבינלאומית שקנינו בזכות השגינו העצמיים, לא כ„בני ברית של חזקים" אף כי האמונה בכוח ההשפעה של הקהילה היהודית בארה"ב היתה והינה גם עתה בעוצמתה, באמונה מיניית, לא בדמות האביר על סוס הבבה בדרכו על סביבותיו כי בדמות „שמשון המסכן". היתה זו שעת העצמאות המירבית של המדינה, עצמאות שהולה להתכרסם זמן לא רב לאחר המלחמה, כאשר התמכרנו ליוהרה כוחנית ושילמנו את מחירה בדמים רבים מאוד.

כוח רב גלום בישראל. אולם כוח צריך שיופעל עפ"י תבונת כוח. כוח שאין עימו תבונת כוח סופו לדעוך. בברכתו של כוח טמונה גם קללה כוח, שהוא רב יותר, נוטה להשכית את תבונת הכוח. תפיסה כוחנית צרופה היא תופעה של השתנות כוח. תולדות האנושות מלאו דוגמאות לרוב.

תבונת הכוח מירושה להבין מה הם מרכיביו של הכוח ומה הם מקורותיהם, מה מפיק לגמישותו ומה גורם להם לנבול, מה, בנסיבות משתנות, ניתן לעשות בכוח ומה אין ניתן לעשות בו ובו בלבד, אילו דרכי הפעלה יעילות הן ואילו כושלות, ואחרון אחרון חשוב מוקן מגבלות הכוח.

הסכנות החמורות ביותר לבטחוננו הלאומי אינן נשקפות לנו מבחוץ כי מבפנים. שכרון הכוח שפקד אותנו בעקבות מלחמת ששת הימים שיבש את תבונת הכוח שלנו, פגע בכושרנו לקרוא את המציאות נכוחה, ותרם בכל תרומה חשובה לפרוץ מלחמת יום הכיפורים, וגם שבמלחמתנו עד היום. בטרם הלך עוד גבולנו ממספר אישים לבירות לעשות כדי כרך במקורה [illegible] שב לביטוי בדברים של בנימין נתניהו עכשיו.

מדינה נורמלית / דניאל בן־סימון

יהודים מעיראק, ישראלים לקוריאה

הכרך החמישי של תעודות מדיניות החוץ של ישראל מוקדש לשנת 1950. הציר הישראלי חוזר מפולין בכעס, הממונה על מחוז ירושלים מציע לכבוש את לטרון

„נאמר לנו בעדינות לא לגעת בזה"

פרסום התעודות למדיניות החוץ הוא לפני כעשר שנים על פי החלטת ממשלה. בכך הצטרפה ישראל לרוב המדינות הדמוקרטיות, שמעדיפות לתעד את ההיסטוריה שלהן בכוחות עצמן ולא להמתין לגורם חיצוני. ממשלות מגלות רגישות מיוחדת לתיעוד ההיסטורי ועל כן הן מעמידות את רוב המיסמכים לרשות הציבור כעבור פרק זמן מסויים. בישראל מוטלת המשימה הזאת על גנזך המדינה. כ־30 איש עובדים בגנזך, שממוקם במשרד ראש הממשלה.

הד"ר יהושע פרוינדליך, עורך כרך התעודות, אומר שלו ולאנשיו יש חופש מלא מבחינת שיקול הדעת של מה לפרסם ואיך לפרסם. לרשותם עומדים רוב המסמכים של משרד החוץ ומשרד הבטחון. לכאורה היה צריך הכל לעמוד לרשותם, אולם בכמה נושאים בטחוניים אין הם רשאים לגעת. „אנו לא רשאים לגעת במגעים עם שכנים ערבים למשל", אומר פרוינדליך, „כי יכול להיות שהם עוד בחיים ואנו עלולים לסכן אותם ואת בני משפחתם. אנו לא חושפים מגעים עם מיעוטים אתניים במזרח התיכון. למשל היו מגעים עם הכורדים ועם המארונים בלבנון. נאמר לנו בעדינות שלא לגעת בחומר הזה. אנו נמנעים מלחשוף פעולות לא שגרתיות בחילוץ יהודים, משום שלא רוצים לסכן את אלה שנותרו באותן ארצות."

„האין זאת היסטוריה סלקטיבית?"

„אני, כהיסטוריון, עם יד על הלב, אומר שהפירסומים שלנו משקפים את מה שהתרחש במדינה. זה אינו בשום פנים פירסום סלקטיבי."

בתעודות שמתפרסמות מושמטים משפטים בעלי עניין אישי וכן משפטים, שיש בהם פגיעה אישית חמורה או העלבה. לדוגמא, ציר ישראל בלונדון שיגר מברק למשה שרת, שבו כינה את שר החוץ הבריטי בווין Son of a Bitch. הביטוי הושמט כמובן. שרי ישראל יכולים אם כך, לישון בשקט. הרבה מדבריהם והגיגיהם לא יופיעו במסמכי המדינה, מהסיבה הפשוטה שאינם תורמים להבנת העניין.

בהתבוננות שטחית נראית שנת 1950 כשנה רגועה. זאת היתה אולי השנה היחידה שבה לא עמדה ישראל בפני הכרעות רחוקות ובעלות אופי קיומי. המלחמה עם מדינות ערב הסתיימה, אמנם ללא שלום חוזי, אך בהסדר מניח את הדעת. שביתת הנשק נראתה כממלאת את יעודה. היחסים עם מדינות ערב היו נזילים. מדי פעם הסתמן סיכוי להחלפת שביתת הנשק בהסדר יציב יותר. היחסים עם המעצמות נראו תקינים. התנהל דיאלוג פתוח עם שתי המעצמות ועליית יהודים ממדינות הגוש המזרחי המשיכה לזרום במספרים סבירים. מצב זה נטע אשליה מסויימת בקרבם של מנהיגים ישראלים שמא ישראל היא בכל זאת מדינה ככל המדינות. באותה שנה התנהל ויכוח ער על האוריינטציה הבינלאומית שישראל צריכה לאמץ כאילו עמדו בפני ישראל ברירות אין ספור. לאמיתו של דבר, הסתמנו כבר בשנת 1950 כמה מאבני הנגף שעתידות להכביד על הדיפלומטיה הישראלית ולצמצם את כושר התמרון שלה. החשובות שביניהן היו התלות הכלכלית ביבוא הון מבחוץ, שפירושה המעשי היה הזיקה לסיוע של ממשלת ארצות הברית. על כל פנים, עם צאתה של השנה החוזות נראתה עדיין בהירה, ישראל בת השנתיים נראתה כיושבת לבטח, מקבצת את גלויות העם היהודי, משקמת את הריסות המלחמה ולוקחת חלק בכל הוויות העולם כמו כל מדינה נורמלית.

השבוע יצא לאור הכרך החמישי בסדרת הכרכים של תעודות למדיניות החוץ של ישראל. בכרך, שמוקדש לשנת 1950, מובאות תעודות, העוסקות במדיניות החוץ והבטחון של ישראל. אם כי פה ושם ניתן למצוא תעודות בענייני כלכלה, עלייה, יחסים עם התפוצה היהודית ועוד נושאים שיש להם השלכה על מדיניות החוץ של ישראל. להלן כמה איגרות ותעודות ששופכות אור על אירועים אחרים שהסעירו את משרד החוץ הישראלי בשנת 1950.

ולטר איתן, מנכ"ל משרד החוץ כותב לברל לוקר, יו"ר הנהלת הסוכנות, בדצמבר 1950 על הצורך לצמצם את העלייה מרומניה לטובת יהודי עיראק. הבריטים לחצו על משרד החוץ וזה לחץ על הסוכנות. (המכתב הזה כמו השאר מופיעים בהשמטות גדולות בשל קוצר היריעה. ד.ב.ס). „מספרם של היהודים אשר נרשמו לשלילת אזרחות ויציאה מעיראק, נערך בתשעים אלף לפחות. גורלם של יהודים אלה עלול להוות בעייה חמורה מבחינה אנושית ומדינית כאחת. מאחר שמרצונם הטוב ויתרו על אזרחותם, קשה יהיה למנוע את הממשלה העיראקית מלרדפם ואולי אף לגרשם, אם רק תבחר לעשות כן. כבר עתה דוחקת ממשלת עיראק, כי תוחש יציאתם של היהודים משוללי האזרחות מארצה. נורי סעיד, ראש הממשלה, השמיע איומים ברורים בדבר צעדים, שיינקטו נגד המתמהמהים לצאת והזהיר את האמריקאים והבריטים, כי מוטב, שההגבלות ליציאתם ההמונית של יהודי עיראק תוסרנה. נוכח הבעיה החמורה המתפתחת והולכת, אין להימנע מהגדלת המיכסה המוקצבת לעלייה מארץ זו כיום. עם צמצום העלייה מארצות אחרות בעלות זכות הבכורה, ובראשן רומניה, נראה שיש מקום להגדלת מכסת העלייה מעיראק באלפים אחדים, ולו על חשבונן של ארצות אחרות, שבהן אין נשקפת ליהודים סכנה כה חמורה."

אברהם בירן, הממונה על מחוז ירושלים פונה במכתב דחוף וסודי, במאי 1950, לשר החוץ משה שרת ומציע בו לפתוח בפעולה צבאית כדי להשתלט על לטרון כדי למנוע מערבים לקבוע עובדות בשטח. „אדוני השר, ברגע האפס ממש אני מבקש אישור לפעולה מיידית באיזור לטרון: כידוע לך, מזה כמה חודשים אנו מנהלים משחק בוועדת שביתת הנשק עם הערבים. אשר כוונתו לתת לנו שני דברים: את הר הצופים ואת שטח לטרון. ידעתי לשכוח ונודעותי מבראה עיני. למעלה מאלפיים דונם זרועים קמה מבשילה. משני עברי הכביש כרמי הגפנים מטופחים יפה. יש לדעתי להציל את המצב מיד בפעולה נועזת. פעולה כזאת, אשר עלולה להיראות כחורגת מן המקובל – שכרה בהספרה. ואם כי אנו עלולים לגרום לעצמנו צרות בעולם הזה הרי לעומת זה, בוודאי שנזכה לעולם הבא. אינני סבור, כי לשרוף את הקמה יעלה בידנו. הנסיון הוכיח, כי דרושים נתונים פיזיים מובחרים לשריפת שטח גדול, וחוששני שעד שנעשה זאת, תיקצר התבואה על ידי הערבים. השעה דוחקת ואבקשך להחליט בהקדם.

„ג.ב. רבינוביץ' רמתי מודיע לי עתה, כי הערבים התחילו כבר בקציר."

מדיניות החוץ של ישראל באותה שנה מנוהלת ביד רמה על ידי משה שרת. כשפורץ הויכוח על שיגור חיילי צה"ל לקוריאה, יוצא שרת ומציץ נגד ההצעה. מתכנסת ישיבת ממשלה כדי לדון במבצע, שנתקבל ממזכ"ל האו"ם לשגר סיוע של ממש לכוחות האו"ם בקוריאה. ראש הממשלה דוד בן־גוריון פותח את הדיון בממשלה ודורש שישראל לא תסתפק רק בסיוע ההומניטארי כפי שהציע שרת, אלא תשגר כוחות צבא של ממש, אפילו אם מדובר ביחידה בעלת גודל סמלי. השתתפות במלחמה, אמר בן־גוריון, תבצר את מעמדה של ישראל בין אומות העולם ותחזק את יוקרתה בין היהודים. דעתו של בן־גוריון לא זכתה לתמיכה של אף אחד משרי הממשלה. תקיפה במיוחד היתה התנגדותו של שרת, שטען כי שיגור יחידה צבאית לקוריאה לא יתקבל על דעת הציבור בישראל, יגרום תסיסה בצבא, ויטיל נטל כבד על יחסי החוץ של ישראל. בסיום הדיון התקבלה הצעתו של שרת. בן־גוריון ציין, כי לרוב כוחו לעשות משנה הצטרף אל שרת ביטשה תשומת ישראל לאו"ם.

ישראל ברזילי, הציר הישראלי בפולין, מעביר למשה שרת מכתב התמרמרות בשל האוריינטציה הבינלאומית של ישראל, שפגעה קשה, לדעתו ביחסי ישראל־פולין. „כאשר האלת להציע לפני את התפקיד, לא העליתי על דעתי, כי אאלץ פעם לכתוב את המכתב הזה. הגעתי לפולין יחד עם חברי הצירות ומיד הוצפנו גלי אהבה והתרגשות של שארית הפליטה, הבאה על אחוה המצעים, וגלי אהדה של הציבוריות הפולנית, המוקירה בבוחנו של עם שפורק מעליו עול אימפריאליסטי ומתגונן בפני תוקפנות של כוחות ריאקציוניים. לא ארכו ימי עבודתנו בפולין והורכבה ממשלת ישראל חדשה, בלי מפלגת הפועלים המאוחדת, ממשלה שסימנה מפנה חריף [illegible] במדיניות החוץ ולבד ויתורים לריאקציה הסוציאלית במדיניות הפנים. בינתיים הופיע עניין קוריאה, אשר הביא אתו מפנה חמור במדיניות החוץ של ממשלתנו. ראיתי בהחלטת הממשלה גלישה מפורשת למחנה המערב, צעד המעמיד את ישראל בתוך מחנה מסויים בעולם המסוכסך, אשר דווקא בקרבו שורצים מחרחרי המלחמה, אוייבי הקידמה ושונאי ישראל. מדיניות החוץ של ישראל איננה עשויה לעודד את יחסי הידידות בין מדינתנו לבין פולין. במצב דברים זה אין ביכולתי וביכולת חברי להמשיך עוד. לצערי עלי להודיע לך, כי יחד עמי מתפטרים אוכמני, רבן וקופרים מאותם הטעמים שהביאו אותי לעשות זאת".

שלך בידידות, י. ברזילי.

רשות הרבים / נתן רוטנשטרייך

„אמפייר סטייט בילדינג" בשטחים

שלטון מעמיק את ההתנגדות לו. הקורה בארמניה ובארצות הבאלטיות – מן ההכרה שמשקה עיניים

א

כאשר מבקשים לממש שאיפות הן ברשות היחיד והן ברשות הרבים בכוח הוא להבחין בנסיבות שבהן נוצרו שאיפות אלה להתממש. נסיבות לא נוצרו על ידי השאיפות ועל ידי הוגיהן, הן חלק של המציאות ומימוש הוא נסיון לעצב את המציאות לפי רצון השואף או לפי כיוון שאיפותיו.

אם אדם ברשות היחיד מבקש להקים בניין כדוגמת „אמפייר סטייט בילדינג" של ניו יורק, כי אז „יעמוד" חייב מגור על כך, שהנסיבות מבחינת השטחים אינן מאפשרות את מימוש תוכניתו. הדבר אמור גם ברשות הרבים האחר חלקים מבלקים מטרית ראיה זו של ניבות עם נסיבות. והיא מחלשת משאיפה של שלטון אימפריאליסטי של מדינה או של עם על עמים אחרים, המדינה הסיבות שהקימו לשאיפת שאיפה זו אשר תורינה. לקח אחר ברוח בדור לפני שניים: לא עין מביטה שלטון מעמיק את התנגדות לו. הקורה בארמניה ובארצות הבאלטיות מן ההכרה שישקה עיניים.

ב

כאשר אנחנו קוראים כיום מאמרים מהרבית ב„הכרה והסמורי" של שליטה פוליטית של אסכולה או מפלגה, כי אז אתה מבחין קיד בבטחון אידיאלי של השקפה או לפחות של שאיפה במליג, שיש בהן הד מארכסיסטי. כי דיבור על הכרח הסטורי, כלומר על כך, שהמאורעות עצמם בכוח האקיות שלהם מובילים בכיוון מסוים של בטחון ממנו על מגמות אשר אין מרבצות במהלך היסטורי או במציאות של שאיפה. מופיעים כמכוח, כלומר כמוכנה על ידי המאורעות עצמם ולא על ידי שאיפות. הצורך עין מכוונה בנסיבות מבנייל גם לטליות זו על היה לפני עוצמת המכבה כאשר אין מעצבים הנסיבות מושליכים עליהן שאיפות והמבטל הגבול בין שאיפות לנסיבות.

המליצה והיא בבגד פרט המלמד על כלל. הוכיחם בשלטון יהודי של „ארץ ישראל שלמה" לא הסתיג, כי התנחלויות אינן בבגד של המתפשטות צורמה אלא מן בבגד של שאיפה לשלטון של יהודים על מתנגדיהם הלאומיים.

והם לא הבחינו, כי בקשת שלטון זו מעוררת ומשרדת את התנגדות לו והכור אינו מתמלא מחליתו. אפשר היה לטעון שתי טענות – טענה אחת עקרונית או השקפתית, כלומר זכותו של הזולת, וטענה שניה פראגמאטית – האם שלטון של מדינת ישראל הוא ברמימוש. בכל מקרה אין אדם ממציא את הזולת. הוא מודע בו ובמכיותיו משום שהזולת מצוי. מבחינה זו אפשר לאמר, כי מציאותו של הזולת היא נגד של נסיבה. אולם הטענה הפראגמאטית – עיונה התייחסות אל הנתונים בזיקת כאלה, ולאו דווקא אל הזולת כיש פעיל ובעל שאיפות משל עצמו. מה חלקנו במתן דחיפה להתגבשותה של הלאומניות הערבית והפלשתינאית – עניין זה הו"ל להיות נושא לחוקרים היסטוריים. הוא חלק של המציאות היום־יומית, ודבקות כביכול בתבנית האפשרותיה בשה כנסיון לרתום קולה של איש מבוגר על ידי אבמצתה בגולה של ילד. מי שאינו מבחין בכוחן של נסיבות אינו מבחין גם בהשתנותן. מי שסבור ומשמיע זאת ברבים, כי ההתיישבות בשטחים היא תוצאה של קידוש במחנה צבור בטמן אינו מבחין בעיניים – על כן ספק אם מסוגל לכוון את התהליכים שהרי באין הכוונה אין המחנה ובאין מכוונה אין תכנית ממשלת.

ג

עניין כדאי לכאורה ובכל זאת, אף הוא בבגד של פרט, המלמד על הכלל. המילה של הקהילות, שהושמעו על ידי יהודי אמריקה בעניין המצרה [illegible] עדות להתפיסה כמעניות. שלא עברה כבר מן העולם. והיא העלמה גם מבודדות מעשית מן המאורעות, כי יהודי אמריקה אם לא ישמיעו את דעתם כיהודים עלולים להשמיע דעה בשהות אמריקה, שינהדו עם כיוון זה או אחר של המדיניות האמריקאית הראשית. במקום לרצות כיהודים על רקע המגמות והרדיה יבואו יהודים על רקע מחנה האמריקאית. הצורך המכוונה לגבי המכבות אמיתית באמת כרוך במוכן במשרד המכונה לגבי המדיניות האמריקאית. אך והוא קשור גם למשרד המכונה במסיבות המעשיות של המציאות ושל הקיום היהודי בעולם.

המדיניות של מדינת ישראל מחוללת והולך ורבים, והן יהודי באמריקאי האמריקאי כרוכות בל זה בשם המינות.

לגבי התפיסה של הכרח היסטורי והמגמה מאן הטענה, כי היא מביאה למבילות. גם המבילות אינה חוזקה בילדי של עמדה ממשית והיא גלוית לתוספה שאינא עמידה בביטול. התוצאה אחת היא.

משא

לספרות, אמנות ועיון

מסע לארץ ליליפוט

מאת יעקב גורן

מתתיהו מינץ, „זמנים חדשים – זמירות חדשות” בר בורוכוב 1914–1917; הוצאת „עם עובד”, 1988; 414 ע'.

ספרו של מתתיהו מינץ על שנות חייו האחרונות של בר בורוכוב מעלה בהכרח את כוחה של סאטירה גדולה, היא יצירתו של יונתן סוויפט המספרת על מסעו של אחד למואל גוליבר אל ליליפוט, ארצם של הגמדים ובאה ללמדנו עד כמה מעשיהם הרגילים של בני אדם וטפרים נראים מגוחכים משעה שניצב בינותם אדם גדול ממדים, משכמו ומעלה, שהתנהגותו שלו פשוטה היא וטבעית. שכן תיאורו הנאמן של מתתיהו מינץ את מסעות בר בורוכוב בשלוש שנותיו האחרונות, תחילה אל העולם החדש ולאחר מכן חזרה אל מכורתו רוסיה ואוקראינה, נקרא כמעין וריאציה של המאה העשרים על הנושא של סוויפט הגדול.

בהבדל אחד, אולי: אפילו סוויפט מר הנפש לא העלה על דעתו לעשות את תושבי ליליפוט תלמידיו הזוטרים הטוענים להיות ממשיכי דרכו ושומרי גחלתו הנאמנים של למואל גוליבר, ואילו מתתיהו מינץ מוביל את בורוכוב גיבורו אל ארצות ומצבים שבהם העסקנים המגומדים טוענים להיות ממשיכי דרכו ותלמידיו הנאמנים של בורוכוב, והם מבקשים לעשות תנחנו קודמו לתפוש בו שהות להגן עצמם מפני לקחו הזוהר של תמורה עצמו. אלא שמתתיהו מינץ אינו מר נפש, ואולי גם אין התייחסותו לליליפוטאנים של ניו־יורק, פטרוגראד וקייב טבוע בחותם הייסורים של אהבה בלתי ניתנת להשגה ושל תקוות שהכזיבו. מסעו אל ליליפוט שלו נערך לפי מיטב כללי האקדמיה, מדוייק ומוזר, דבר דבור על אופניו בקפידה מירבית. שעל כן נולתם של גמדי פועלי־ציון בארצותם ובמושבותם זוכה אצלו לתיאור נאמן, שרק פה ושם עולה מבין השיטין הד של זעם המחבר למראה כל מה שעוללו לו לבורוכוב הגדול תלמידיו וחבריו.

ואולי טוב שכך נרשמו הדברים, לפי מיטב אמות המידה של מחקר היסטורי יסודי, שכן איפוקו של החוקר מותיר את מיטב הדעה בידי הקוראים הנאמנים. רק שהלוואי פן ייסבאו קוראים שכמותם לא יעמוד להם ללכת את בורוכוב לכל אורך דרכו המשתמשה בארצות־הברית – הבל, כי דווקא תודעי הפעילות האחרונות בחייו, ברוסיה מכורתו, יצאו מתחת לעטו של מתתיהו מינץ שלמים, מאלפים ומעוררי מחשבה.

פרופסור מינץ מפגיש אותנו עם בורוכוב של ימי מלחמת העולם הראשונה, והספר כולו הוא סיפור מאבקיו ונפתוליו הרעיוניים בתקופה סוערת זו, שטרפה את הקלפים ושמרים של תורות ותקוות לא מעטות, ואף השכילה להצמיח אצל בעלי הכשרון והיכולת ניסוחים חדשים ותורות מחודשות. כך אצל רבים וטובים מבני אומות העולם, וכך גם אצלנו, ומקרהו של בורוכוב יכול היה ראוי להיות אחד הטובים והמאלפים מבין כולם – משלנו ומשל האומות – אלמלא נקפד פתיל חייו עוד לפני שהגיע אפילו לאמצע הנתיב ומבצר היה עדיין בראשית הדרך אל הדרש השלם. אפילו מסע מקוטע זה נערך [illegible] שמותיהם ברשימה זו, אף־רישומם [illegible] מעטפות הספר.

גם בשובו לנופים המוכרים של רוסיה לא שפר עליו חלקו, כשמלאכת ההתגברות והאורשת לנסיונו לפגוש את הזמנים החדשים בזמירות חדשות נעשית הפעם בידי תלמידיו ממש, נחום ניר ואבר אברמוביץ. גורל של אדם גדול שלא זכה אפילו למתנגדים ראויים בקרב הזוגים שבתוכם פעל, ואשר המבינים לרוחו והשותפים למגמותיו נמנו דווקא עם הרחוקים ממנה פנחס רוטנברג

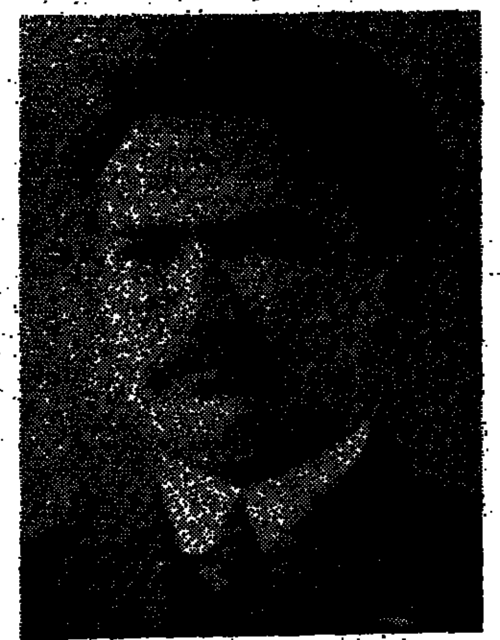

בורוכוב

איש מיר הרוסית, שאף זה מקרב הבוחר לטובת הציוני ולמעשה לא נמנה עם פועלי־ציון ונחמן סירקין, שמעולם לא היה מארקסיסט־שלמטש ואף זה מקרב חזר בו מסטייתו הטריטוריאליסטית. גורל שיש בו משום יהודי־גלותי טיפוסי. טיפוסי במריבות הקטנוניות בתוך המחנה הקטן והלוש המעשים והפעילויות של פועלי־ציון בארצות־הברית, שכל כך מזכיר מריבות גבאים ב„שטיבלאך” קטנים של אדמו"רים שונים. טיפוסי גם בריצתם של תלמידי בורוכוב ברוסיה לעבר העגלה הנלכת ומנגליה של הבולשביקים, שכה מזכירה ריצתם של אינטלקטואלים יהודים מתבוללים לעבר כל רדיקאליזם מבליח ואולי אף צורף.

בראשית הספר מתוודעים אנו אל בורוכוב היושב בוינה, כשזה עתה סיים את צלילתו המחקרית למכמני שפת יידיש, מחקרים אשר בעצם נושאם הנצמד להתפתחות הכללית של האומה ועם זאת משוחרר מתלות בלעדית במאורעות קצרי־יום, ראי היו גורליים לכלל תפיסת עולמה לשינויים שכבר נתקיימו בו ולנכונות לחידושים יסודיים שעוד יבואו. סימן היכר ראשון לחידוש ולשינוי היא הגמתו של בורוכוב כשכאלץ היה, כנתין רוסי, לעזוב את וינה. הוא לא פנה לאחת הארצות שנייטראליותן במלחמה היתה מובטחת, אלא לאיטליה, שמיד עם פרוץ המלחמה ניכר היה שנוטה היא להצטרף למדינות ההסכמה. לקורא נכונה כאן הפתעה לא זו בלבד שנודע לו כי כבר בשלב מוקדם זה של המלחמה נטה בורוכוב באורח ברור ומוגדר לצד מדינות ההסכמה, אלא אף מסתבר כי לא היה רחוק [illegible] כוח צבאי יהודי שילחם לצד מדינות ההסכמה. מסתבר לנו, כי בורוכוב [illegible] 1905 [illegible] הוא העריך [illegible] של אנגליה וצרפת על גרמניה הקיסרית [illegible] עד כדי כך שגם אופייה הריאקציוני [illegible] של השותפה השלישית בברית, רוסיה הצארית, לא הסיטה אותו מתקוותו הברורה כי הנצחון במלחמה יהיה לצידן של מעצמות ההסכמה. לאחר מכן, עם בואו לארצות־הברית, נעשית עמדתו מורכבת יותר: הוא אמנם מתמיד באהדתו למדינות ההסכמה ונעשה שותף מלא לנטיותיה לנטרל את הפעילים היהודים שנטו לצד גרמניה, ועם זאת לא צידד בכניסת ארה"ב למלחמה לצד מדינות ההסכמה.

הבל רק שמתתיהו מינץ אינו מוסר לנו אם התמיד בורוכוב בעמדתו זו גם לאחר צעדיה של גרמניה מזה גיסא (בעיקר בנושא הדרסה מלחמת הצוללות) והשינוי הרדיקאלי במשטרה של רוסיה (לאחר מהפכת פברואר וסילוק המשטר המלוכני־צארי) מאידך גיסא.

מתברר כאן שוני גדול ומעמיק בין גישתו העקרונית של בורוכוב לבעיות הסוציאליזם ומקומו של המארקסיזם בעמדותיו החברתיות לבין גישתו של לנין של טרם אוקטובר. כשם שלא היה שותף לבוז שרכש הרוסי הגדול למוסדות הפרלמנטאריים המערביים, כן לא היה שותף – וכמפורש – לפעילותו האנטי־מלחמתית העקרונית בכנסי צימרוואלד וקינטאל שבשווייץ. אבל מינץ יודע להדגיש, כי הדרכים נפרדו עוד לפני כן: בורוכוב, שנטייתו הטבעית לעיון פילוסופי כבר ניכרה היטב במחקריו הבלשניים, היה שותף מלא להלכי מחשבתו של בוגדנוב שהתבטאו בניסיונו של הלה להשלים בין האמפיריו־קריטיציזם של מאך ואווענריוס – אחת השלוחות הפורחות של הניאו־קאנטיאניות – לבין המארקסיזם כשיטה במחקר החברתי־סוציו־פוליטי. ברור כי חוברת הפולמוס האוטית של לנין נגד שיטה זו, שעסקה בוולגאריזציה של המארקסיזם כנותן תשובות פסקניות לכל השאלות שבעולם, לא יכלה להתקבל על דעתו של בורוכוב; יש אולי להצטער על כי פרופסור מינץ, המיטיב להעמידנו על טיעונו הבסיסי של בורוכוב בדבר היות המארקסיזם שיטה בחקר החברה, אך לא מעיך חשיבה פילוסופי קוהרנטי, אינו מזכיר את אותו הספר הפולמוסי של לנין – ספר שעם כל היותו התבטאות יחידה של לנין במארקסיזם כמתודה פילוסופית היה לאורים ותומים לשני דורות, לפחות, של פילוסופים בברית המועצות. שמא גם ראוי היה לציין כי כל בעלי הפלוגתא דאז לא היו מודעים לכתבי השחרות של מארקס, שהתגלותם מחדש היתה אחד הדחפים הרציניים לתחייתה של הפילוסופיה המארקסיסטית במערב לאחר מלחמת העולם השניה.

עיקר ספרו של מתתיהו מינץ מוקדש למאבקיו הסיזיפיים של בר בורוכוב כנגד אפסותו ומתרליו של הממסד המנהיגותי של פועלי־ציון בארה"ב, ממסד שהערכה הנבונה ביותר למעשיו הוא העובדה שעם ישראל והתנועה הציונית לא היו מפסידים דבר אילו כל הארגונים הללו, על מזכירויותיהם, ועידותיהם ועתונותם לא היו באים לעולם. ודומה על כן, כי המחבר הרחיב עליהם ועל מעשיהם הימים את הדיבור יתר על המידה. די לנו בידיעה שבורוכוב מיהר לעזוב את ארה"ב כשאך נסתבר לו כי התנועה ושם צריכה לו – וזאת על אף שמבחינת נסיבותיו האישיות היו לו סיבות למכביר לדחות את הנסיעה. אמנם אגב הפירוט הרב מתוודעים אנו לפרטים אחרים חשובים בחשיבתו של בורוכוב, כגון ההסכמה הרבה ששרתה בינו לבין סירקין, כולל בנושאים שיהוו את הבסיס לסוציאליזם הקונסטרוקטיבי שהיה לדגלה של תנועת העבודה בארץ, או גם התעניינותו ומאבקו לכינון הקונגרס היהודי האמריקאי כמבטא את הציבור היהודי כולו לקראת ועידת השלום (בדעה אחת עם רוטנברג), לעומת דחייתו את ההשתתפות בקונגרס הציוני ובקרנות הציוניים. אך דומה כי ניתן היה להביא דברים אלה לידיעתנו ולהכרתנו בדרך פחות מסורבלת. לעומת זאת היטיב המחבר עם גיבורו בתיאור החודשים האחרונים של חייו ברוסיה שבין שתי המהפכות, כדלותו את כל הניתן ממקורות ומקטעי דברים שהגיעו אלינו. מעשה אמן של ביוגראף האוהב את גיבורו ואין אהבתו מקלקלת את שורת המחקר האובייקטיבי.

בורוכוב הוגה הדעות, המתלבט ומתחבט בבעיות הנהגה ומנהיגות מול קטני האמנה – כמה מוכרת תופעה זו בתולדות ישראל בכלל ובדורות האחרונים בפרט. מוטיב זה של מנהיג רגול השבוי בידי ציבור של עסקנים מדרגה שניה ושלישית („לא מצא תחתיו סדן פטישי”, נוסח ביאליק) הוא ודאי מרכזי להבנת ההגדיה היהודית של הדורות האחרונים. ספרו של מתתיהו מינץ המעמידנו נוכח אחת הדוגמאות של מוטיב זה, ראוי על כן שייקרא גם על ידי מי שתולדות תנועת העבודה בכלל, ומנהיגיה בפרט, אינו בתחום התעניינותו המיוחדת. אמנם איני בטוח אם צודק המחבר בדבריו המסכמים כי תלמידיו הקרובים, ניר, אברמוביץ וחבריהם, העלימו את לבטיו הרעיוניים של בורוכוב בשנותיו האחרונות כי ביקשו להציב את המיתוס של בורוכוב המארקסיסט הציוני הרגול. לטעמי, הם עשו זאת כי ביקשו לסלף את דבריו, לכל יפריע להם בורוכם לרעות בשדות היבשים והזרים של הלניניזם, או אף בשדה הקוצים של הסטאליניזם. אך [illegible] הסוציאליסטית. גם כמה שיבושי כתיבה, כגון ציונם של גרמניה ואוסטריה כמעצמות ההסכמה, או השיטה הספלה של דיקטור כל מי שסיים אוניברסיטה וכתב חיבור מדעי לשם כך (למה דוקטור הנטקה, שטראוס או לוין – ולא מנהיג רוטנברג, למשל) אינם מקלקלים את השורה. יש רק לקוות כי במהדורה נוספת ימלא העורך תוכנו ויעקר ציזוליבר אלה ואחרים.

יגאל בן־אריה

לא אותה שעה

לא אותה שעה ולא אותו זמן,
איני מודה שעת הארצי מחולל זמן,
בקשי במרחב יש לי מקום.
מסתבר שלא מעט הלכות
הן תוצאה של קביעת מפלגת
אולי בשעה אחרת, בזמן אחר
באותו מרחב נתון, אני במאמץ
עקר, אם כי נבר, עוצר את הזמן.
קצת התרגשות, מעט הסתייגות
קמצוץ של רחוק, דקדוקי של
הנה זה בא בישיבה נאאשת
מול השמש השוקעת על חוף ים,
היית כאן בעבר באותו זמן
בשעה אחרת, על אותו חוף
שמעת את קריאות הילדים
„אמא, כדאי להכנס עם בגדים?”
ההורים מחפשים לשאת ילדיהם,
מצלמה, מגבת, מים, כובע
„מה העניין?” מישהו שואל
„סתכלו עלי” מישהו מצביע
בשעה שלא היתה מעולם
בזמן שלא מהעולם הזה
במרחב שהולך ומצטמצם.

עליזה ראובני

סתיו

עלי הסתו נושרים ללא אושה
כאהבה שהוציאה את שנתה.
ראיתי בואך
ורציתי בצאתך.
התמדה שוב סמירה בלב
יושבת כחתול המנורה ליד האש
וראשה סמוך
בתוך פרוותה
מי לה מלקש
ועמה לא חפצה
אלא בעצמה

זרות

פנסים דולקים
רומזים
על זרות מתקרבת
רק שלא תדלק
רק שלא אחרי

וחלפו פנסים
כחלוף אותו ערב
נכרי
גבהות לשונו
בצמא של [illegible]
כשהשקי הכוסות
והסתבכו הגזרות
בבכיון לבבם.

ודלקו פנסים
לנסים מזרחות
לחפש מערב.

שוני מרהיב

מאת חמוטל בר־יוסף

צבי לוז (עורך), „מתי מדבר”; הוצאת אוניברסיטת בר־אילן, תשמ"ט

צבי לוז עשה עבודה חשובה ונחוצה: הוא ליקט ארבעה עשר מאמרי פרשנות על הפואמה של ביאליק „מתי מדבר” שנכתבו בידי מבקרים וחוקרים שונים החל בשנת 1929 ועד היום וכינס אותם בספר על פי סדר פרסומם הכרונולוגי, בצירוף מבוא קצר. בספר כלולים מאמרים מאת קלוזנר, לחובר, א"ל שטראוס, קורצווייל, גרשון שקד, עדי צמח, שלום קרמר, אליעזר שביד, יוסף האפרתי, יעקב בהט, צבי לוז, הלל ברזל, אורי שוהם ויוזה שמיר. קובצים מסוג זה קיימים באנגלית ובשפות אחרות, אך דומני שבעברית זהו הקובץ הראשון מסוגו. (קובצי המאמרים על „המלט”, „אנה קרינינה” ו„החטא ועונשו” שהופיעו בשנים האחרונות בהוצאת „כתר” מכילים גם מאמרים על היוצר, ורק מספר קטן של מאמרים על היצירה עצמה).

הספר הוא בראש ובראשונה כלי עזר חשוב לכל מי שרוצה ללמוד או ללמד את „מתי מדבר”: בארבעה עשר המאמרים שנבחרו על ידי צבי לוז (מתוך כשלושים) אפשר למצוא את כל גוני הקשת של הפרשנות שניתנה ליצירה זו. הקריאה במאמרים בסדרם הכרונולוגי היא מרתקת, משום ש„מתי מדבר” היא יצירה שזכתה לפרשנויות רבות ושונות מאוד זו מזו, וכדרכה של ביקורת – הבדלי הפרשנות יצרו גם פולמוסים מתמשכים, לעתים סוערים. מסיבה זו הבחירה דווקא ב„מתי מדבר” לצורך עריכת לקט מאמרים כזה היא מוצלחת: קשה לחשוב על יצירה אחרת בספרות העברית שזכתה למגוון כה עשיר של פרשנויות.

קובץ כזה הוא מעניין גם משום שהוא משקף, בצד הבדלים בין אישיותם, טעמם ושיטת עבודתם של מבקרים שונים, את התפתחותה של פרשנות ביאליק ואת התמורות שעברו על הביקורת העברית בחמישים השנים האחרונות. העובדה ששני מפרשים חשובים של שירת ביאליק, דן מירון ומנחם פרי, לא כתבו מאמרים על „מתי מדבר” ולכן אינם מיוצגים כאן, פוגמת אמנם בשלמותה של תמונת ביקורת ביאליק. אבל גם כך אפשר להבחין מתוך הקריאה במאמרים מה היו התמורות העקרוניות שעברו על פרשנות ביאליק ועל ביקורת הספרות העברית בכלל. הללו משתקפות, ראשית, בפתרון הפרשני שהמבקר נוטה לתת ליצירה, למשל: האם היצירה עוסקת במצבו האקטואלי של העם או בגורלו הנצחי? האם היא עוסקת במצבו של עם ישראל או במצבים אוניברסליים? האם היא מבטאת גם או בעיקר חוויות אישיות של המשורר, ומה הן? האם אפשר להבין אותה גם כיצירה ארס־פואטית? האלטרנטיבות הפרשניות הנרמזות בשאלות אלה הן גם תוצאה של מגמה כללית שאליה נטתה הביקורת בארץ, והן לעולם אינה מנותקת מרוח הזמן, הן כמושפעת והן כמשפיעה. שנית, התמורות משתקפות בהיבטים שבהם המבקר מתעניין ובמתודות שבהן הוא נוקט: הגדרת שייכותה הז'אנרית של היצירה, הקשרים בינה לבין יצירות אחרות של ביאליק או של סופרים אחרים בני זמנו (אחד העם, טשרניחובסקי), הרקע הספרותי – העברי או האירופי – העומד מאחוריה, המשקל הריתמוס שלה, המבנה, טכניקות התיאור, זיקתה לפואטיקה (ריאליזם, סימבוליזם וכד') זיקתה ליצירותיו הגנוזות של ביאליק ולהתבטאויותיו הלא־ספרותיות בכתב ובעל־פה – כל אלה הן שאלות שעצם העלאתן, עם המסקנות הפרשניות הצומחות מתשובה עליהן, הן סימני דרך בדרכה של הביקורת העברית. ושלישית, לתמורות האלה יש גם ביטוי מסויים במבנה: גם אם כל המאמרים שנבחרו לקובץ הם בעלי אופי פחות או יותר מדעי, אפשר להבחין, למשל, בין הרטוריקה הגינונית, האישית במקצת, של קלוזנר, לחובר וא"ל שטראוס לבין הנטייה לניסוחים יותר אקדמיים ברוב המאמרים שנכתבו לאחר קום המדינה.

בקובץ מאמרים כזה אפשר להשתמש גם כמודל, לאו דווקא היסטורי, של אלטרנטיבות פרשניות. אופיה החידתי של הפואמה „מתי מדבר”, הגירוי שהעניקה לחוקרים המפרשים שהתחבטו באסכולות שונות והיבול הפרשני המגוון שהצמיחה מאפשרים לעשות מהפירושים של „מתי מדבר” שיעור לדוגמה בנושא מהותה של האינטרפרטציה, או בנושא השפעתו של ההקשר התרבותי על תהליך הקריאה.

שבחים אלה שמניתי בספר היו יכולים להתקיים גם במלואם אילו היה המבחר עצמו, ובעיקר המבוא שכתב העורך, משרתים בצורה יותר שיטתית את שלוש המטרות: בחירת מאמרים המייצגים את כל כיווני הפרשנות שניתנה ליצירה; הבלטת התהליך ההיסטורי־פואטי שגרם להבדלים בין הפרשנויות; הבהרה עקרונית של האלטרנטיבות הפרשניות וחידוד הניגודים בין מפרשים החולקים זה על זה.

אשר למבחר: כדי לייצג את קשת הפרשנויות באופן יותר מלא דומני שהיה טעם לכלול בו את דיונו של עוזי שביט בפרוזודיה של „מתי מדבר” (מתוך הדיסרטציה „לבטים והתפתחויות בשיטות המשקל והנגינה ביצירת ביאליק”, 1978), ואת מאמרו של פיכמן „על מתי מדבר” (שפורסם לראשונה ב־1946 ב„גזית” וכונס בספרו „שירת ביאליק”, 1953), לגרות ובהר אופיה האימפרסיוניסטי. חיסרון בולט נוסף (גם בביבליוגרפיה) הוא עבודת הדוקטור של אסתר נתן „הפואמה „מתי מדבר” – מורשה בשירה הרוסית ובשירה העברית” (האוניברסיטה העברית, 1986). אסתר נתן הספה את זיקתה של הפואמה לשירת הגיבורים הרוסית, לפואמה הרומנטית ובעיקר לפואמות סימבוליסטיות, „מכשף האבן” של סולוגוב ו„אניות מתות” של באלמונט. לעומת זאת יש בקובץ מאמרים שאין בהם לא חידוש ולא רבות הגשה, ואפשר היה לוותר עליהם בלי להפסיד הרבה.

אשר למבוא: רובו מוקדש לסיכום תמציתי של כל אחד מארבעה עשר המאמרים על פי סדרם בקובץ, כשבתוכם מצוטטים מתוך המאמר משפטים הנראים לעורך כמשפטי מפתח. גישתו של הפרקן בקבלת כותרות, אך הכותרות אינן יוצרות רצף. בכום שהן שייכות להבסים שונים – פעם לכיוון הפרשני עצמו, פעם לעיקרון המתודי, פעם לבודד התעניינות של המבקר. לעניות דעתי, כדאי היה במבוא לעמת בין המאמרים תוך הרגשת הניגודים ביניהם ולהבליט את הצדדים המעניינים בתהליך ההיסטורי שעברו על פירוש היצירה תוך הבחנה בין הבדלי פרשנות לבין הבדלים במתודה. כדוגמא להבדלי פרשנות: קלוזנר מציע פרשנות אקטואליסטית ואילו לחובר מרחיב ומציע פרשנות היסטוריוסופית. שטראוס מרחיב עוד ומציע פרשנות אוניברסלית. קורצווייל מרחיב עוד יותר ועובר לפסים פילוסופיים־מטאפיזיים, שקד משלב את הפירוש האוניברסלי עם הפירוש הפסיכולוגי ועדי צמח מקצין את הכיוון הפסיכואנליטי. שביד חוזר להסבר ההיסטוריוסופי ויוזה שמיר סוגרת את המעגל ומחזירה – לפחות כפירוש חלקי – את הראייה האקטואליסטית. וכדוגמא להבדלים במתודה: לחובר קורא את היצירה מתוך פואטיקה ריאליסטית, אם כבין „ריאליזם” כשיקוף מציאות חברתית אקטואלית. קורצווייל קורא את „מתי מדבר” כיצירה רומנטית, גרשון שקד, המדגיש את אופיה המיתולוגי והרב־כיווני קורא אותה כיצירה סימבוליסטית. האפרתי מנסה למקם „אחורנית” מהכיוון הסימבוליסטי אל הכיוון הריאליסטי. והבאים אחריו חולקים עליו ומחזירים ליצירה את היבטה הסימבולי.

כדאי היה להתייחס במבוא גם לבעיית החידוש או החזרתיות של הפרשנויות השונות: קורצווייל ניסה (למרבה הפלא) להפקיע את „מתי מדבר” מהמשמעות הלאומית־יהודית, ולהציע דווקא פרשנות אוניברסלית. גרשון שקד היה, כמדומה, הראשון שהדגיש את הפוטנציאל הסימבולי הרב־כיווני המתחייב מהמימד המיתולוגי של העלילה ב„מתי מדבר”. הוא הציע ראייה סינתטית, המאפשרת להבין את היצירה גם על המישור ההיסטוריוסופי וגם על המישור הפסיכולוגי, ראייה שקשה לחלוק עליה. עדי צמח פתח את הכיוון הפסיכואנליטי כשהעלה את האפשרות להבין את היצירה כביטוי סימבולי לקינה על יצרים שהודחקו. לה מודש כשהוא מראה את התקבולות בין יסודות הבונים את רצף העלילה: בין שלוש התקופות של החיות על „מתי המדבר” לבין שתי ההתקוממויות, של „בתי המדבר” ושל הטבע כנגד הבורא. ויזה שמיר מחדשת כשהיא מציעה פירוש המזהה את „מתי המדבר” עם „האותיות המתות” בשיר הגנוז „עומד ומפספס”, והמעמידה את המאבק בין החיות למתים על התנגשות בין התרבות היהודית לבין מגמות בתרבות האירופית שנקלטו על ידי חבורת הסופרים „הצעירים”, מגמות שאותן מצא ביאליק תקפות ביהדות עצמה.

במבוא מסוג זה כדאי היה לנסח בבירור את השאלות העיקריות שבהן מתלבטים המפרשים, כגון: מה היא התמאטיקה (המשמעות) המתגלמת ביצירה? מה יחסו הערכי של המחבר למתי המדבר ולמרד שלהם? מה הוא הרקע הספרותי הרלוונטי לקריאת היצירה? מה היא הפואטיקה המנחה את העיצוב האמנותי של היצירה? דומני שניסוח ברור של שאלות היסוד הללו היה יכול לשמש גם מעין קרני לייזר שבעזרתן אפשר לנתח בצורה יותר אלגנטית את קורפוס המאמרים המובא בספר וגם עוזר נוחבה לקורא בארגונם ובהפעלתם של המאמרים למטרות לימוד והוראה.

תולדות האנושות — כמדע־בדיוני

עיון ב„שיקאסטה” לדוריס לסינג על רקע יצירתה הכללית

מאת יפה ברלוביץ

בין שפע התרגומים של יצירות דוריס לסינג, שפוקד אותנו בשנים האחרונות, תורגם גם ספרה „שיקאסטה” (יצא לאור באנגלית ב־1979 ובתרגום עברי של ג. אריך, הוצאת „עם עובד”, 1984). בעוד כל היצירות התקבלו אצלנו בעניין רב (שלא לדבר על „מחברת הזהב”, יצירה שזכתה לתגובה נלהבת ביותר), נענה ספר זה בהסתייגות. הסתייגות זו באה לידי ביטוי הן בריווח הקלוש של הביקורת, והן באי־העמדת המשך לתרגום הסדרה כולה, ש„שיקאסטה” הוא רק הראשון מתוך החמישה שבה. מובן שתגובה זו עשויה לעורר תמיהה, אלא שכאן נקיים ונאמר שספר זה, בניגוד לספריה האחרים של לסינג (על כל פנים מאלה המוכרים כאן מן התרגומים), מציב אקספרימנט ספרותי אחר ויוצא־דופן בדרך כתיבתה. שהרי אם עד כה התאפיינה אצלנו, היצירה של לסינג, בחומרים קונקרטיים של זמן ומקום (רודזיה־אנגליה של שנות ה־50 עד ה־60), הנה בספר זה פונה היא אל דרך הכתיבה הפאנטסטית, כשהיא עוסקת במציאויות על־טבעיות בנוסח המדע־הבדיוני, או ליתר דיוק – בנוסח ספרות־החלל (SPACE FICTION). מעניין לציין, שלא כמו אצלנו, זכה ספר זה, וכן כל הבאים אחריו בסידרה – לתהודה רבה הן במערב־אירופה והן בארצות־הברית, אם כי היתה זו תהודה קונטרוורסאלית ביותר, כאשר כל צד מעלה מצידו תילי תילים של פרשנויות, ודוריס לסינג נתבעת שב ושוב להסביר את עצמה בתגובותיה. מאידך גיסא, מול התקבלותו הנוטספת כל כך של הספר – בקרב קהל המערב, מצטייר הקהל הישראלי לגביו, כפי שציינו לעיל, כחסר־עניין. השאלה היא כמובן – מדוע. מדוע נדחה אתגר ספרותי זה על־ידי אותו קהל קוראים ואוהדים הנאמנים על יצירותיה המקובלות? להלן נבקש לעמוד מקרוב על טיבה של יצירה זו, ותוך כדי בירורה ממילא תשתמע גם התשובה.

כל הקורא ב„שיקאסטה” עשוי להיווכח כבר מלכתחילה, שגם אם עוסקת היצירה בספרות־החלל, אין בכוונתה להעמיד עלילה מרהיבה, לגלגל התפתחויות בלתי־אפשריות של יש מאין, ולמתוח את גבולות הדמיון במשחקי הנבואה שאין להם סוף. כוונתה של לסינג מוגדרת ומגמתית. לסינג מבקשת דאגר זה כדי ללמדנו פרק בהיסטוריה של פלנטות הפועלת במרחב גלקסיה מסויימת: כך שכבר מעצם העמוד הראשון, אנו מוצאים את עצמנו בארכיון של פלנטה בשם קאנופוס, מותסים וקוראים בלקט מסמכים שנועד לתלמידי השנה הראשונה שם. לקט זה המוקדש לתולדות השלטון הקולוניאלי של קאנופוס ברחבי הגלקסיה ארגוס (הסידרה כולה נקראת – קאנופוס בארגוס: ארכיון), הוא למעשה ספר לימוד (TEXT BOOK), וכמו בכל ספר לימוד – גם כאן אוסף הטקסטים נערך בצורה מתודולוגית, כשהוא מתרכז בדוגמה־מייצג של קולוניה – הקולוניה שיקאסטה הנמצאת בפלנטה חמש (שיקאסטה, כפי שנראה בהמשך, היא מגלמתו של כדור־הארץ שלנו). ואכן מסתבר שקולוניה זו נבחרה כחומר מתאים, מכיוון שהיא המגוונת ביותר מכל הקולוניות, בשפע צורות החיים שבה. אמנם שפע זה מתקבל כבעייתי, כשהוא מתגלה לא פעם בסימן הניגודיות או ההתנגשות, הנובעת מן ההנחה שהוא היסוד הטבעי לה, אלא שבעייתיות זו משתמעת לא רק כמקור של חולשה אלא גם כמקור של כוח.

כך או־כך, כל הספר הוא אוסף מבחר של דוקומנטים, שהצבתם בסדר זה אמורה לפרוש בפנינו את תמונתה ההיסטורית של שיקאסטה למאורעותיה הסוערים והמאלפים. ולא היא. שהרי כאן באה לסינג ומטילה על הקורא משימה נוספת, משימה שבה היא משתפת את הקורא לא רק בקריאת היצירה אלא גם בחיבורה. כלומר: מתוך אותו ארכיון גדוש, כפי שנגלו למורים מן המיספוד, ניכור לקט חלקי ביותר, שגם אם נערך הוא בסדר כרונולוגי פחות או יותר, הרי הוא בבחינת חומר פוטנציאלי בלבד. מאידך גיסא לסינג כלל אינה מתכוונת לסייע לקורא ולהעמיד לו מלבד הלקט האמור, גם נוכחות מספרת מובילה שתשלים אף תדריך אותו בהבנת החומר (כמו אותו מורה, בשימושו ב־TEXT BOOK לגבי תלמידיו). [illegible] לסינג מתפקדת כאן אך ורק כארכיונאית, כשכל מגמתה היא להעשיר את החומר בקטעי מידע של יומנים, יומנים, מכתבים, ופרקים של ספרי־היסטוריה מלומדים. יוצא איפוא שעל הקורא בספר זה לא רק לעיין ולקרוא בלקט זה, אלא לנסות לקשר את המסמכים המוזרים והחלקיים האלה לכדי יצירה ספרותית. שהרי בקישור זה מתפקד הקורא לא רק כבונה־מחדש את העלילה לרצף סיפורי אחד, אלא כמשלים את קטעי המידע המוצעים – כשיחזור היסטורי משלו.

מה טיבם של מסמכים אלה, ומה המידע המתקבל על ידם? ובכן, חלוקה כללית של מידע זה מצביעה, בראש וראשונה, על שני סוגי דיווח: דיווח קוסמי ודיווח אנושי. הדיווח הקוסמי מובא בשמו של יצור עליון בשם ג'והור, המשמש כאחד מסוכניה הבכירים של קאנופוס במשלחות הפיקוח שלה לשיקאסטה. מספר פעמים שהה ג'והור בשיקאסטה, ובכל פעם בעת משבר, כשהוא פועל למנוע או להציל אותה מהקטסטרופות המאיימות עליה. פעמים הוא פועל בה כאנרגיה סמויה (ללא גוף), ובפעם האחרונה כאשר כלים כל הקיצים, ואזל כל אפשרות לסייע ללא התערבות מוחשית, הוא מתלבש בדמותו של בשר ודם ונושא את השם ג'ורג' שרבאן, הנכנס למחזור חיים אנושיים של לידה־וגידול־ומוות.

הדיווח הנוסף הוא של בני שיקאסטה עצמם – דיווח שנרשם אם במסגרת של רשויות מוסמכות, ואם במסגרת של השוויות אישיות, כשבנוכחותו של ג'ורג' שרבאן (ג'והור) מתקבלת שם כאחד ממושאי־הדיווח. המסמך האישי המרכזי ביניהם הוא יומנה של רייצ'ל שרבאן (אחותו של ג'ורג'). ביומן זה המתנהל במשך מספר שנים, רושמת האחות הצעירה מעין דין־וחשבון על חיי המשפחה, ממנו ניתן ללמוד כי ג'ורג', למרות התנהגותו כיצור אנוש, מאפיל באישיותו האיכותית יוצאת־הדופן על שאר הילדים בבית, ולא פעם אף מכביד עליהם. אותה רייצ'ל, למשל, מתקשה לבנות חיים משלה בצילו של אח כזה; והתערצתה והתבטלותה במבין, מקריבה, בסופו של דבר, את עצמה לגמרי, בשמשה מורה למתנקשים הפלישים המבקשים לחסלו.

שאר המדווחים, אם מן החלל ואם משיקאסטה, מופיעים בדרך כלל כמדווחים־מזדמנים הבאים לגוון ולהרחיב את האינפורמציה הכללית, כמו: דו"ח־פקודות של סוכנים קאנופיים נוספים (תופיק, נאצר, רוסטיג), חליפת מכתבים בין אנשי־ממשל סיניים בשנת 2000 (כמו, בין צין ליו – ראש השירותים החשאיים באירופה, לבין קו יואנג – ראש המועצה בפקין), וכן פרקים מסכמים מדברי־ימיה של שיקאסטה המקיפים למעלה משלושה אלפים כרכים. מה היא אותה היסטוריה עשירה ובעייתית של שיקאסטה שעל הקורא לשחזר אותה, כאמור?

ובכן, גם אם המסמכים פזורים ומקוטעים, ניתן להבין את הדינאמיקה של תולדותיה כמחזוריות של עידנים: שניים מהם אשר הסתיימו בקטאסטרופה נוראה, ואילו העידן השלישי העומד עתה בפתח, מסיים באקורד אחרית – את הספר. מה הם שלושת העידנים? העידן הראשון מצטייר כגן־עדן עלי אדמות. קאנופוס הפלנטה השלמת מנסה בכל דרך להשביח את שיקאסטה על־ידי כך שהיא מזרימה כמחזוריות חיובי (חומר־תחושת־אנחנו בטרמינולוגיה של הספר), המכוון לשיפור בריאותה הגופנית והנפשית, שלא לדבר על איכות־חיים מפתחת שסימניה הם, למשל, מינימאליזם חומרי, מערכות רגשית בין אדם לאדם, קשר עם עולם החי, אדריכלות פונקציונאלית ואסתטית (הערים המאגיות־מתמטיות), הולדה מבוקרת, וכדומה.

אלא שלהשבחה זו של שיקאסטה מתנכלת כל הזמן פלנטה אחרת בשם שמת, מבקש שאם קאנופוס מייצגת את העקרון החיובי שבגלקסיה, מייצגת שמת את העקרון השלילי. במאבק זה שבין השתיים – מעין מלחמת בני אור בבני חושך – על הקולוניות הנחותות (!) מתנכלת שמת באותו חומר־תחושת־אנחנו, והאדם, הוא הנוף שבשיקאסטה מתחילים להתנוון. כלומר: בשל חוסר החומר הנזכר, תכונות־היסוד האיכותיות מתעוותות והאדם מתחיל להתנכל לסביבה ולעצמו בתגלות, בהתגששויות ובהשמדות. ג'והור, שלקח חלק בביסוסה של שיקאסטה, בתקופתה האידילית, נשלח לבדוק את

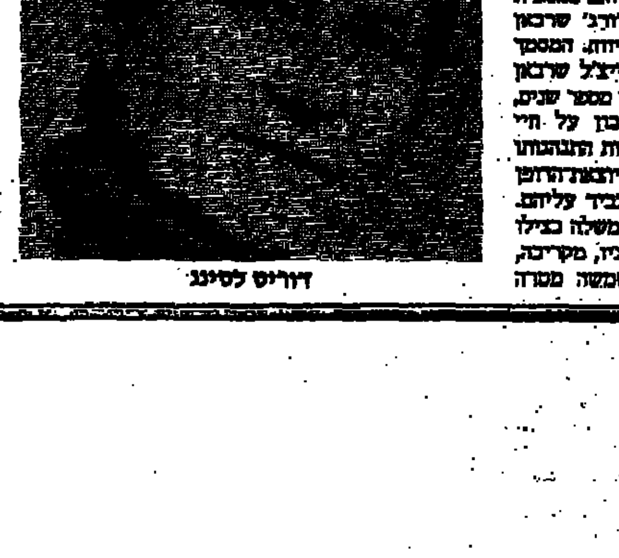

דוריס לסינג

„המולה”. הוא אמנם מצליח לאתרה (באיזור הקוקזוס והקסלביות), אלא שעם כל אוהדותיו את התושבים לברוח ולהינצל, הם „תבועים”, אינם קולטים עוד את מסריו, והוא חוזר משליחותו זו כשהוא משאיר אחריו אודים עשנים של שיקאסטה חרבה.

העידן הבא בתולדותיה של שיקאסטה מתקבל – כתולדות התפתחותה של הציוויליזציה האנושית, התפתחות שאנו מודעים לה מסיפורי המיתוסים העממיים, מכתבי־הקודש, וכמובן – מהמחקר המדעי ההיסטורי. הגירסה שאנו קוראים בספרי־ההיסטוריה של קאנופוס טוענת, כי מאותם שרידים מנותקים שנשארו אחרי ההרס של העידן הראשון („האנשים הקטנים” כדברי המסמכים), הולך ומתפתח בשיקאסטה אדם חדש, שאותו אנו מזהים כאן במעשרים המוכרים לנו אירועים, כמו המבול, מגדל בבל, פרשת סדום ועמורה, וכדומה. גם בעידן כושל זה מטבע, ממשיכה קאנופוס על אף הכל לנסות ולשפר את הגזע (זאת במעין גנטיקה הנדסית של הכלאת המין האנושי עם „יצורי־ענק” נבונים), אבל ללא הצלחה יתירה. נראה שגם עכשיו מפגינה שמת את מעורבותה הקטלנית, ובסימן זה של עירעור תמידי מתנהלת התרבות האנושית מהתקופה העתיקה, דרך ימי הביניים ועד העת החדשה. לפיכך לא בכדי מציינים מלומדיה של קאנופוס, כי פרי־הבאושים המעוות ביותר שפיתחה ציוויליזציה זו, היא הכהניות של הדת ושל הצבא.

מצב זה הולך ומחריף עם המאה ה־20 של עידן זה: מלחמת־עולם־ראשונה, מלחמת־עולם־שניה וקטסטרופה של מלחמת־עולם־שלישית. כבר עם תחילת ההידרדרות במאה ה־20, ממהרת קאנופוס לשלוח לשם את הסוכן הבכיר תופיק – כדי לעצור את המפולת, אלא שלרוע המזל שכח זה את תפקידו. שיקאסטה השסועה והמיוסרת מוכה באידיאולוגים לבואו של המושיע המתמהמה, וכשסוף סוף מגיע ג'והור (לאחר מלחמת העולם השניה), נראה כי שוב השיע מאוחר מדי. כדי להמחיש את המצב המעוות הוא מציג צרור של רגימות אנושיות (הכוונה לביוגראפיות של בריאותם מקריים), שם מתבודד שאין לך יחיד במאה זו שאיננו תולדה או קרבן של אלימות, התעללות, סרור או פרוע (ראה: יחיד א', יחיד ב', וכן הלאה). רגימות אלה המיועדות כמו לצרכי מעבדה מגלות ביתר שאת, פרישה אנושית כזאת שכל משמעותה היא עוולה־בין־חברתית ובין־אישית (אפליה גזעית, קיפוח סוציאלי, דיכוי האשה, התעמרות בזקנים וכדומה). כל מאמציו של ג'והור להחזיק עכשיו בעולם הקורס תחתיו – עולים בתוהו, והוא נפנה לנקוט בדרך הסיכוי האחרון של ה־INCARNATION, ולסייע לאנושות כאחד ממנה.

ג'והור (כג'ורג') נולד באנגליה ברבע האחרון של המאה ה־20. הוריו שניהם רופאים בעלי תודעה חברתית־קוסמופוליטית, המרבים לנסוע בין קהילות מצוקה באסיה ואפריקה, בהגישם להם מעזרתם המקצועית. ג'ורג' שהוא הבן הבכור, גדל ומתחנך במסלולי נסיעות אלה. הוא אמנם מבקר בבתי־ספר גבוהים באירופה ולומד אף מלבד שם, אבל עיקר עניינו הוא למידת התורות הרוחניות של המזרח, השקפותיו, בעקבות הוריו, מדרבנות גם אותו לפעילות של סעד ועזרה, כשראשית מפעלו הוא – הקמת חוות־נוער באפריקה כחלק מהקמת צבא־נוער־עולמי שיקדם בניית עתיד טוב יותר (בשלב זה הוא מקים מחנות לימודים ועבודה לילדים עזובים בטונים). כאן יש לציין שבאותן שנים (סוף המאה ה־20), משתלטת סין – על אירופה, כשהיא משתדלת לנהל בה כיבוש נאור. יחד עם זאת, אין כיבוש נאור זה רואה בעין יפה את פעילויותיו של ג'ורג', ובעקבות אחריו מעקב צמוד במגמה לחסלו.

בינתיים הולך ומתארגן כינוס משפטי־ראווה בינלאומי של צבא־הנוער המאוחד, המבקש לשפוט את האדם הלבן בפשעיו נגד העמים כהי העור. אלפי צעירים מכל קצות תבל עולים לרגל לאמפיתיאטרון שם, כאשר בשם תובעי העמים הצבעוניים – מופיע ג'ורג', ובשם נתבעי האדם הלבן – עורך־דין אנגלי בשם ג'ון ברנט־אקספורד (שהוא למעשה השליח־האבוד תופיק). המשפט נמשך יומם ולילה במשך למעלה משבועיים, אלא שבסופו של דבר, על אף העדויות הרבות המעוגעות נגד האדם הלבן – לא מוכרע הדין והאדם הלבן לא מואשם חד־משמעית. הטעם לכך היה, אותו דיון סוער שהעלה בסופו את המסקנה, שלמעשה כל המין האנושי עשוי להיות מואשם בפשעים אלה, כיוון שכל אימת שנופלת לידיו הזדמנות לכוח ושלטון, גם הצבעוני ינצל אותה לדיכוי ולהתעללות בחלש ממנו (כמו ההודים לגבי כיתות־המוסלמים שבקרבם, או כמו הערבים שעמדו בראש סחר העבדים לאמריקה).

כל זמן המשפט כבר נשמעים באופק הדי־ה של מלחמת־עולם־שלישית, וכאשר מסתיים הדיון עובר כלי־טיס מעל המקום ומשליך פצצה ישירה על האמפיתיאטרון. הרס האמפיתיאטרון־היווני מורה על ראשית ההתמוטטות הטוטאלית של התרבות האנושית, ובעקבותיה – הקץ על שיקאסטה בעידן השני. בתקופת־קץ זו משתלטת שמת על חיבוריה של שיקאסטה עם קאנופוס ונראה כי נצחונה על המקום הוא סופי; אלא שכאן אין היא מבחינה במזימה הסמויה של קאנופוס וסיריוס, ואלה – בכוחות משותפים ובטקטיקות מתוחכמות, מצליחים בכל זאת להביס אותה. המלחמה על שיקאסטה מתקבלת כקטאסטרופה אפוקליפטית בה שדה־הקרב אינו משמש רק להתמודדות שבין האדם, אלא להתמודדות שבין פלנטות קוסמיות. במלחמה זו נהרסת כליל אירופה וצפון־אמריקה, כאשר שאר היבשות שיצאו בשן ועין (כמו אפריקה, אסיה ודרום־אמריקה), מלקקות את פצעיהן.

שאר האינפורמציה על חורבן שיקאסטה בעידן השני והתעוררותה־מחדש לקראת עידן שלישי, אנו למדים מכרך 3014 של דברי־ימי שיקאסטה וכן מחליפת המכתבים שבין סהאגה – אשתו של ג'ורג' המוצאת מקלט לה ולילדיה בדרום־אמריקה, לבין בנו־המאומץ קאסים הלוקח חלק בבניית העולם החדש באפריקה. ג'ורג' עצמו יוצא אחר המלחמה לשקם את אירופה ההרוסה, וכאן כנראה יסיים את התפקיד בפשטו מעצמו את הלבוש הגשמי ובחזרו אל הפלנטה שלו. ואילו קאסים־הצעיר מצבא־הנוער־לשעבר, ימשיך בדרך כשהוא לוקח חלק בבניית עיר חדשה באפריקה (עיר מתימאטית כמיטב המסורת הקאנופית), נושם לרווחה את האוויר העשיר והזך של חומר־תחושת־אנחנו, חוזר את „השגחתו” ומבטיחה של קאנופוס לחיים טובים יותר. ואכן במכתב שהוא שולח לאשת־ג'ורג', הוא מתאר את חייו – כחיים אידיליים ואידיאליים של אחרית־הימים (כמו למשל הוא מתהלך ברחובות עם נמר אפריקני, כשמפגשים השניים ברועה צאן, מפחיד הנמר להישאר עם הרועה ולשמור על כבשיו ברוח חזון־הנחמה של ישעיהו הנביא „גר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ”).

כך שבאפוקליפסיות זו של הקמת עתיד חדש, עם סיפור לחזרה אל אותו גן־עדן אוטופי ראשוני, מבחינים אנו המסמכים האמור, וממילא גם קורותיה של שיקאסטה (בשלב היסטורי זה).

★

קורות שיקאסטה לעיל, לא היו באים לידי תיאור פרשני כזה, לולא ביקשנו להראות כי כל הפגנותיה הפאנטסטיות של לסינג – להפקיע את הסיפור מגבולות כדור־הארץ ולהוציאו אל הקוסמוס בספרות־החלל, נפשה בסופו של דבר, במטרה להחזיר אל כדור־הארץ ואל מציאותו הריאליסטית־הבסיסית. כדי להוכיח ולספר לנו על עצמנו את כל עובדות־תולדותינו הידועות בפי שניינו ולמדנו בסיפורי ההיסטוריה. מאידך גיסא, מובן הדבר כי עד כמה שהעובדות ידועות ומוכרות, הצגתן־מחדש כפי שהיא נערכת ביצירה זו, יש בה, בכל זאת, כדי להאיר אותן באור אחר. אכן נראה כלהצגה זו יש שני פנים: א. דוריס לסינג מעבידה הפעם את ההיסטוריה האנושית, לא מתוך ראייה פרספקטיבית של זמן (כפי שנאלץ כל היסטוריון בכתיבתו לדווח או לפרש), אלא מתוך ראייה איזבכית של הנוכחות הקוסמית. שהרי לסינג, כפי שהראינו לעיל, מוציאה את הדיווח ההיסטורי מתוך לכדור־הארץ, כבנקודת־התצפית לגבי חלק מכריע בדיווח הוא כהרן למקום הארצי ומתוך לזמן האנושי. במילים אחרות: תולדות הציוויליזציה שלנו, שעלינו כשואים לשהור כאן, הוא כדי ההסתכלות והפרשנות של נוכחות שהיא לא רק נבונה מאתנו אלא גם איכותית מאתנו. כך שגם אם היסטוריה זו מוכרת־לכל, העברת נקודת־התצפית כבפנים התצבה, מכדור־הארץ לקוסמוס, מאירה אותה באכספוזיציה הישנה.

זה לגבי הפן האחד, ולגבי הפן השני שיש בהארה קוסמית זו, נאמר כך: קורות שיקאסטה שתוארו לעיל, שבות ומורות כי לסינג אינה מסתפקת בבידע הקונבנציונלי ההוזר – פרי לברנותם של חוקרי ההיסטוריה לתקופותיהם, אלא מרחיבה ומוסיפה אותו לפני כותבים היסטוריים לאינדעים: העידן הראשון והעידן השלישי. בהרחבה זו מציעה לסינג היסטוריה אלטרנטיבית – היסטוריה הבאה לענות על אי־הידוע הן לגבי תקופות קמאיות שנשארו בבחינת חידה (ולפי הספר היסטוריה מגן־העדן ועד הקאטאסטרופה של המבול), והן לגבי תקופות עתידיות העלומות לגבי היווין וסוף המאה הזאת והמאות שלאחריה). מאידך גיסא, בהיסטוריה אלטרנטיבית זו, לא באה לסינג אך ורק כדי לפענח את מסתרי העבר והעתיד: בהיסטוריה אלטרנטיבית זו באה לסינג גם לגלות את סוד הקיום וקיומנו בו. דהיינו: ארגותנו על כדור־הארץ הזה אינה בלעדית, שהרי מחזוריות זו של שלום וולד־נחרב על התפתחויותיו ההיסטוריות הספציפיות, הינן למעשה פועל־יוצא של הנהגות קוסמיות נעלות מאתנו (כאן כמו ב„שיקאסטה” שפרשו בפרסית: הקודש או השבר), כשכל הנהגה קוסמית כזאת מגלה אינטרס משלה לגבינו.

בהעמדה זו נראה שלסינג דוחה מכל וכל את האפשרות האקזיסטנציאלית המציגה את עולמנו כשרירותי ומקרי ללא משמעות וללא [illegible]. אמנם כמארקסיסטית־לשעבר אין היא חוזרת בתשובה ואין היא מקימה לתחייה את האלוהים הישן; מאידך גיסא, היא נוראות לה [illegible] חדשות, הבאצלויות מאיכויותיהן (לטוב או לרע), על פלנטה נחותה כמו שלנו. ואכן, לפי „שיקאסטה”, מתגלה לסינג כבעלת תפיסת־עולם שלאולוגית, כלומר: תפיסת־עולם הגיונה

(המשך בעמוד הבא)

בשדה עיון

ילדה בתופת

מאת דב בר־ניר

קורדליה אדוורדסון, „ילדה שנבואתה נמשכת לאש", הוצאת הקיבוץ המאוחד; 1988; 126 עמ'.

הסבתה הרתה ליהודי; בתה, הסופרת הגרמניה המהוללת, גם היא הרתה ילדה ליהודי. זו, שתיקרא לאורך כל ספרה בתואר „הילדה", והיא הנכדה, כיצד תיחשב באריתמטיקה הביולוגיסטית של תורת הגזע הנאצית: חצי־יהודייה, או רק רבע של הגזע המשוקץ הזה? מכל מקום, בספרה האוטוביוגראפי הרווה־צונן כולו בסגנונו הסוער־המאופק, כך תתאר את עצמה בילדותה: „עיניה עצובות, תמות, ירושת אביה היהודי" ספרת. הרי לכם פן אחד. הפן השני הוא התבססות מסיפורי אמה המהוננת: „הילדה נפתתה, הרצפה, התמלאה השתכרה מטעם המלים, ריחן, צבען וצורתן". ועל כל אלה מרחפת עליה ה„סטיגמה" היהודית שלל אף חינוכה הקאתולי, האדוק והמלהיב, תשיב אותה בין הכסאות: „מה השתוקקה להיות שייכת!" כשהיהדות בשאלה זו היה זה כמו להביט אל תוך מעמקי חור חשוך, ריק... משהו היה חסר בה, אבל מהו?"

ככל שנהגת, ככל שנכתב, ככל שנחקר במה שיכול להיקרא הפסיכופאתולוגיה של היהודי בין הגויים, בין אם כזרה הוא בכך או לאו, ישנן צלעות רבות ל„גבעה" האפלולי הזה. מצד אחד, אשליית השחרור מן התסביך היהודי: „האם נישאה (לגוי ר.ב.) הילדה זכתה באב. עכשיו היא תהיה כמו כולם ותרגיש כמו כולם". אך תולעת הספק מכרסמת בתפוח: „עמוק בלבה גם ידעה שלמרות הכל לא תוכל להיות כמו כל האחרים, אותם מתוכם". עד שמורך ועם אידאותים וגם שנאה יהודית עצמית טיפוסית: „הילדה איננה מבינה אבל היא שנאה אותם, ועוד איך שנאה, שנאה את כולם – ואולי את עצמה יותר מכל".

עד שבאה שעת „הפורקן", שעת האמת, תחילה בתפאורה כמעט מלהיבה: „צעירה הופיעה יום אחד בביתנה של הילדה. נאה, זקופה ותמירה, ניצבה לפני הילדים במדיה החומים... בלונדינית בצמה ובעיניים כחולות, קורנת התלהבות היא דיברה... על חדוות העשייה למען מטרה משותפת, טובת המולדת, על אידיאלים נשגבים, על טוהר הנכונות להקרבה". הקיצוני הנאציזם „במיטבו". הרי שטות היא לחשוב, גם חמישים שנה לאחר „ליל הבדולח", שהנאצים לא ידעו, לא קסם, לא כבש לבבות, אלא איים במיצעד הכבד של מגפיו בלבד. הסופרת עצמה מביאה את הקטע הלירי של חיפזת עלם ישהדתאר בסרט „קברט", שאגב לא יימחק מזכרוני לעולם, כמעין „שירת לורליי" של הסטרא אחרא: „לפתע נשמעת מוסיקה (בבית־הקפה הכפרי בגרמניה). קול סופרן צלול וצעיר. המצלמה הולכת ומתמקדת על פני נער בן חמש־עשרה... פניו טהורות, חפות ומקרינות תום... שר הנער ברוב התמסרות... המצלמה פונה כלפי מטה, לאיטה, תגלים המדים החומים, ועל השרוול, צלב־הקרס. זה אחר זה קמים אורחי בית־הקפה ומרימים יד ל„מועלייר גרמני". כך מוליכים שולל – אומרת הסופרת־המרצה לקהל גרמני בימינו המעמידים־פנים שלא ידע – „כך מוליכים שולל עם שלם".

★

תחילה חוסה עליה במקצת חן ילדותה: עם ציד היהודים, עונדי הטלאי הצהוב, „ברוך כלל הזו מוציאים בכוח את האנשים ממיטותיהם, בועטים, מכים וצועקים... לגבי הילדה הם נהגו כה כאילו היתה אחותם הקטנה". ואמנם, בחסד חוסנה הגופני, ומעין מבט השופע בטחון, מול ד"ר מנגלה, היא תישלח לעבודה, ולא למשרפות. עבודה כולה על־תנאי, שכן בין הנשים, „מי שלא עמדה במכסה, או ביצעה עבודה גרועה, האשמה בחבלה ותורתה כן במקום". דרמה שדראנטה לא המציא משפה־שרה כה „ארי" ו„לאומי" שכזה. ובעוד האקרח הוא כל יום על הרקה, נמשך על־תנאי קיום שאין לו שם: „הילדה הילכה בתוך ערפל אפור... בין פניהם האפורים של האסירים, מתבתיהם האפורות, מרק מימי אפור ולחם אפור... הילדה התמלאה עד אפס מקום בריקנות אפורה. לא כלום, אף אחד, לא אדם ולא עצם, לא חיים ועדיין לא מוות... מלים שנפלו כמו אבנים מתות, למעמקי הכלום חסר התחתית".

כל יום, כל לילה, כל בוקר נפוצו נשים בצריף את נשמתן תגרש התוצה: „לעולם לא נשכח את עיניהם הפקוחות של השלדים הצהובים־לבנים שאיש איננו עוצם, את ערימת הגוויות ההולכת וגדלה לאורך קיר הצריף, היד הנאחזת בתנועת מלקטים סביב פת הלחם ושיש לשחררה, אצבע אחר אצבע". עד שהילדה הורשמת, ליד מנגלה, את כתב־הקעקע של הנשלחים להורדי־הגאז, תעמוד במיבחנה השטני ביותר: שליחת מכריה וקרוביה, ללא נדנוד־עפעף, אל המוות הפעור: „כאשר הגיעו הרכבות האחרונות... המגיעים עכשיו, בשנה האחרונה של המלחמה, היו האמהות, האבות והאחים שלהן. הנשים במשרד נקרעו לגזרים ונחנקו על־ידי הזעם המשתולל שנאלצו לבלוע ולהכחיש". כל אלה, לכאורה, באווירה רגועה, כמעט עניינית: „מנגלה עומד שוהה־נפש באמצע התדר. אין הוא צועק ואין הוא מכה. מדיו ללא רבב, מגפיו בוהקים. תפקידה (של הילדה – כך קוראת היא כל הזמן לעצמה – ר.ב.) הוא לרשום את המספרים בקפידה ובסדר המרביים. איננה מסתכלת בעיני הנידונות, רק מסתכלת במספר שעל־ידך". כל אלה, סמוך לחורי־הגאזים: „עכשיו גם ידעה הילדה מה פשר הריח המיוחד, המתקתקדביק, שריחף מעל למחנה, כמו „בקיץ מעושן".

ככל שמתקרב נצחון בעלות־הברית, כן יטלטלו אנשי הס.ס והצבא את שרידי הנשים, בקרונות־משא וברגל עד שביום בהיר אחד, ללא כל הודעה מוקדמת, ייפתחו הקרונות, שהגיעו, עם הנצחון, בינתיים לשוודיה, ולעיני הכלואות המשופות־למוצא, „ניגשו אחדות מן הדמויות הלבושות לבן עם קערות לבנות בידיהן והתחילו להאכיל בדייסה לבנה את הנשים. הכל היה לבן, הדמויות העדינות הלבושות לבן... אז הבינה הילדה שהיא מתה ושהסיפור על צבאות השמיים הלבנים נכון ואמיתי ככל הנראה, הגם שלא הבינה בכנפיים". כך מסתיים פרק אחר שהסופרת מצאה להשוותו עם יומנה של אנה פראנק, וכך רואה היא את ההבדל, לא בכשרון הכתיבה, אלא בעצם השוני שבחוויה הקיומית: „יומן טיפוסי זה של נערה מתבגרת, המסתיים ברוב המלה כשהרוצחים פורצים בבעיטה את דלת עולמם המוגן של אנה ובני

קורדליה אדוורדסון

משפחתה. כן, עולם מוגן למרות הכל, גם אם המחבר כי הבטחון בגדרי כקרות דיק. לא כן קורדליה, שלא רק תשתה אלא גם תתאר את אובדן ריקנה האנושי, כריקון כוס התרעלה כולה.

אין קמים משאול תחתית, כפי שעוברים לדף שני בספר: „שנה אחר שנה הסתירה האשה הצעירה את זעמה הפראי". כיצד אפשר לשכוח כי „אני עצמי אבדו לי השם והקלסתר ונהייתי לחוירה יהודייה, לחיפושית הזבל, וכיוצא באלה מעשי בריאה לשונית של תקופה זו". רגש אשמה טמיר ירדוף אחריה על כי נשארה בחיים, על קרבות אחותיה, נוסח „לא מגיע לזה" לא רק לחיות, אלא גם ליהנות, כמעט לרבוץ בחיי „חטא". הנה תיאורה, באחת המסעדות בשוודיה: „במסעדה, מלאה מפה לפה, בין הצילצול המאופק של כלי הרסינה וסכו"ם הכסף, בין ריחות המאכלים הנפלאים וניחוח היינות, היא רצתה פתאום לקום, להגביה את קולה מעל לשיחות השקטות, ולקרוא בקול רם: אני כאן, אני, שהייתי אוכלת כינים וגרדות וכירסמתי תפוחי אדמה, אני, שאפילו לא היתה לי קערת־פח לאכול מתוכה משום שמישהו גנב אותה ממני, אני כאן! אני אוכלת בסכין ובמזלג כמוכם... החיים, החיים הטובים שייכים גם לי, ואני יכולה ליהנות מהם כמוכם... התזמורת מנגנת בשבילי, השחקנים מקבלים בקידה את התשואות שלי, סטרינדברג כתב גם בשבילי ומוצארט הלחין גם בשבילי. הידעתם זאת?"

אך ההידונים החדש אין בו כדי לרפא פצעים שלא יגלידו לעולם. הנה עוזבת היא את שוודיה שהיטיבה עמה, ומדוע? „זוהי אדמה מגבית תגמולת היסטוריה. היא לא ידעה פצעים פתוחים. אף לא נביא אחד ניצב על הרים אלה ולא הטיח את קללותיו על היערות הללו. בנות ירושלים לא קרעו כאן את בגדיהן ולא קוננו, בשבתן על נהרות הרבים, על חורבן הארץ והילולי נעוריהן. אלה נופים שמעבר לטוב ולרע. הם אינם מציבים שאלות ואינם דורשים תשובות". הצי־היהודייה עומדת להיוולד מחדש כיהודייה שלמה. מלחמת יום־הכיפורים תבוא לזרז את התהליך הנפשי. ככתבת עתון נשלחת היא לישראל, ואז באה הפתעת חייה השלישית, ביום השואה: „כאן קול ישראל מירושלים", תוכנית הראדיו לרגל יום השואה... אנו זוכרים. כל שנה, שהצפירות זועקות בכל הארץ, כשכל תנועה נעצרת ואנשים עומדים דום כנציבי מלח קפואים ברחובות,

בבתי־הספר ובמקומות העבודה. אנחנו פונים אחורה זוכרים – את המתים ואת עצמנו, כניצולים הנותרים כידי המתים". וכאן באה כותרת ספרה „ילדה שנבואתה נמשכת לאש. כשהגיעה לעיר הנתונה להאפלה, ידעה שהיא הגיעה הביתה. המציאות הזאת מוכרת לה. כאן היא תישאר". כאן היא תישאר גם משום ש„כאן נמצאים בני האדם עם השמדה כירכים... אם תבוא השמדה לא יהיה זה משום שהקרבנות משתקים ומאובנים. לנוכח חזות הנורא... הם לא יאותו לכרות את קבריהם, אך גם לא יתירו את הרצון המחייב לחסרי שועלי וכלבי המדבר". עתה קורדליה אדוורדסון שהתגיירה היא אחת מאתנו. כזאת גם תרצה מדי־פעם בגרמניה, אלו משום שגם שם „ילדה שנבואתה נמשכת לאש". כן הראוי לשמוע מה יש בפיה, ואולי אף מה יש בפי מבקרה, במאמר זה.

★

הפרק האחרון בספרה נקרא „כאמור על אודות גרמנים" – ואין אקטואלי ממנו. כאן אקרים ואומר משהו, מנסיוני האישי. זכור לי שבשנות השישים והשבעים, לאחר מרד הסטודנטים והופעת השמאל החדש גם בגרמניה הוויימארית, יצא לי להרצות בפני קבוצת צעירים גרמנים שלא בשאהרון בעיניהם מדינת ישראל במעט פעולה היתה בעיניהם, בשל הכיבוש, בשל הפלישה הציונית לארץ לאלגן, ושאר ירקות. השיבותי להם ללא כחל ושרק: היסטוריה, אקטואלית, אתם כביהם של רוצחי־עם, רוצחי תינוקות, מרשיי נשים הרגנה. הדבר הטוב ביותר שאתם יכולים לעשות הוא לשתוק, במיוחד לשתוק, לא משום שבמו־ידיכם עשיתם זאת, אך אבותיכם עוללו זאת, ולא תוכלו לדחוק בקיץ קפיים, כי עמכם שפך את הדם הזה, ללא תקדים באנושות. ביקורת על חטאינו, עוולותינו, מטעויותינו אקבל מכל עם אחר – אך לא מכם, כל עוד לא תתחולל כמידוק עוונות מקוננות עמכם. והנה, אולי ביתר מתינות־לכאורה, אומרת המחברת: „מי שמתחיל משעת־אפס מתחיל מחדש, מההתחלה, ללא עומס העבר על כתפיו. אני יכולה להבין זאת, מי ירצה לחיות עם עבר מוות שכזה... מאידך גיסא אני חשה שעם שעת־האפס גם אני ואתי מקלוני בני עמנו במתקים, כביכול היה כלא היה". הטון שלה קצת שלה בהסיפה: „בעת הרצאותי בגרמניה... אני שומעת פעמים תגרות תישנות: „אני יליד 1940,42,44" אם כן, או מהו האם משמעות הדבר שכזה התנתק האדם מההיסטוריה של עמו... לא, לא, לא אשמה, אבל אחריות". ושלא יגידו לה, כפי שעושים זאת, שגם סטאלין אשם ובגר: „הנני A graduate of auschwitz ... אני מודעת לפשעי סטאלין, אך ככל שהם נראים נוראים ואיומים בכל זאת הוא לא פקד לרצוח באופן שיטתי ילדים ותינוקות", וכן „על סבבאים רוסיים לא הטיל לפתור את הבעיה החשבונית כמו „כמות הגאז הקטלני חלקי כמות בני־אדם. אושוויץ", כותבת היא, „זה היה נבזובו של השטן". והרי, עד עצם היום הזה חקוק על קברי חיילי הרייך השלישי, כי מתאבלים עליהם „בצער ובגאווה". בטורה הדראסטי, וגם האמיתי ביותר, מעירה המחברת „שאין כל מקום לגאווה, שאב, בעל, בן או אח, מתו למען פושעים, שניתן לפרסם זאת רק בצער עמוק, שניתן להביא לידיעת הציבור את האסון מתוך תחושת כלימה ובושה". כלום יש צורך לומר כי השיכחה, השתיקה, ההתעלמות, הגמגום הם „התשובה" של העם הגרמני בחלקו האדיר לתחייתה האנוכה, בתחייתו ספרה המרגש של הסופרת, נוסח: „יהיה זה אך טבעי הטבע אם אמנה מלאכה, מלאכת האכל ומלאכת התינוק, תוגל רהוקא בגרמניה". עד כאן, זו ברכה לבטלה.

מסות

חפיפת רעיון ללשון

מלסינג עד קפקא/מאת ורנר קראפט / ערך והקדים מבוא טוביה ריבנר / ספרית פועלים / 166 עמ'

זה חמישים וארבע שנה יושב בירושלים ורנר קראפט (יליד 1896, חברם של ולטר בנימין וגרשם שלום) וכותב „שירים ומסות בשפה הגרמנית, תהילה למגידה שלה, אחר־כך כאמר „המסאים היותר נודעים של גרמניה", טוביה ריבנר, כותב המליכן בתרגמנה, מוסיף עליהן בפתח הספר: „בשביל רבים הוא מייצג עולם רוחני כמעט לא־קיים עוד, עולם שבמרכזו עומדות ההכרה בנוכחן של ערכים. הכרה זו איננה מסתייגת באמונת שלל יפי־נפש. אדרבה, גישתה ביקורתית מעיקרה: היא מבקשת חפיפה בין רעיון ללשון, שלא תהיה אך עזובה לצירוף האסתטי של המבע הנרון, אלא גם לקיום האתי, המוסרי, של כל היעשה בלשון". ייוחדו גם פרקי הספר: „לסינג: אמיליה גלוטי" בתרגומו של מנפרד וינקלר; „גיתה: פסוקי פרוזה", „ההומבולדט, ביכוה וקפקא", „היינה בתרגומם של בני זמנו", „קפקא" כולם בתרגומו של דוד ארן; „מות וירגיליוס להרמן ברוך" (בתרגומו של מ.ה. בן־שמאי); „תחיית השיר" בתרגומו של דוד ארן.

חברה

רשות משקית עליונה

בריות בתוך מדינות/מאת אליהו אגרס / עם עובד / 183 עמ'

„חברת העובדים" נזכרת כיום בכותרות העיתונים לאו דווקא לשבח. אליהו אגרס, מי ששימש שנים רבות כאחד מראשי העושים של עיתון זה, בא להזכירנו מה חשב עליה האיש שיזם את הקמתה – דוד בן־גוריון. במשך יותר מיובל שנים היא נראתה לו, בגלגולים שונים ובניסוחים שונים, כרשות משקית עליונה ומרכזית של ציבור הפועלים למילוי שליחותו בעם ואחריותו

דפדוף ראשון
ספרים חדשים

להגשמת ציונות. הספר נפתח בעיון קצר בהגותם של סירקין ובורוכוב וביסודות שהנחו בימי העלייה השנייה. אחר כך בא דיון בהקמתה של חברת העובדים ובקורותיה בשנות העשרים ובראשית שנות השלושים. באחרית דבר נידונים מעשים והתבטאויות של בן־גוריון בהקשר הרלבאנטי לאחר הקמת המדינה ועם התעוררות הוויכוח על חלוציות וממלכתיות.

תרגום

גרעיני מציאות היסטורית

הניבלונגים ושירים אחרים / תרגם מגרמנית ועיבד שלמה כנאי / עם עובד / 21 עמ'

שלוש יצירות מן הספרות הגרמנית הקדומה – „שיר הניבלונגים", ש־2400 בתיו עובדו לנוסח סיפורי, „היגריד האומלל" ו„מלוויה השר" – מוגשות לקורא העברי למען יוודע לאבני־יסוד של תרבות מרכז אירופה. וזה דבר המתרגם־מעבד: „אורית ימי־הביניים, הרי תקופות קדומות יותר, שורה על יצירות אלו, שיש בהן גרעיני מציאות היסטורית, הנישאים על כנפי דמיון ואגדה. ... הורתן בערך באותה תקופה: במאות ה־12 וה־13 ... פועלים כאן גיבורים הממזגים את המיתולוגי והאנושי; מתוארות מסורות אירופאיות שבהן מתגבש העולם רווי הדמים של עובדי האלילים עם ראשית ההתעוררות של צלם אנוש; ומתהלכות בהן דמויות שבתוך־תוכן נאבקות, אף באורח בלתי־מודע עם עצמן, מאבק בין הדייתי־קיום לבין ניצני האנושי, המונחה בידי אלוהים ומוסר; וכל אלה – במסגרת ההוד

הומור

אישי ציבור וקלקלנים

על הפנים / מאת שלמה כהן / כתר / בלי מספרי עמודים

„בריונות פוליטית", אומר אורי סלע בפתח הספר הזה, „הן דבר משעשע מאוד, אבל לא כשחק בשלטון". ועוד הוא מוסיף: „שליטים נבונים היו צריכים לעודד את ההומור הפוליטי ולפתוח לו את כל הפתחים. אבל איפה תמצא בעולמנו שליטים נבונים?" שלמה כהן („התקבל ללימודים ל„בצלאל" ישירות לשנה השנייה וגורש משם בסוף השנה השלישית") צבר יותר פורטרטים, קריקטורות ורישומים שעניינם בפוליטיקאים ואנו הרגנו ב„אישי ציבור וקלקלנים" אבל גם ב„יפי נפש ואחרים". מסופקני אם גיבוריהם ירוו נחת. מצד שני, אלה דברי אורי סלע: „התבוננו אפוא באלבום שלפניכם ותראו איך אתם נראים".

הוסקס, אורח החיים המבגניה של עולם רווק, קסום ומאיים".

לפני הסרטים

האדם השלישי והאליל שאהבתי / מאת גרהם גרין / תרגם מאנגלית עמוס כרמל / כתר / 132 עמ'

„כמעט אי אפשר לי לכתוב מחזה לקולנוע בלי לכתוב סיפור תחילה" – דברי גרין בפתח הקובץ הזה של שניים מסיפוריו שהיו לסרטים (שנולדו כשלעצמם מתוך שותפות עם הבימאי הבריטי קרול ריד). „האדם השלישי" מתרחש בוינה שלאחר מלחמת העולם השנייה. סופר המערבונים רולו מרטינס מגיע לעיר כדי לבקר את ידידו הארי ליים ונקלע הישר להלווייתו. כשמתברר לו שליים נחשב למסור מזוהם הוא יוצא לטהר את שמו אבל מגיע לידי שונה בתכלית. „האליל שהוכזב" יצא לאור ב־1935 בשם „החדר בקומת המרתף". תחילה נוב, בדברי מחברו, על „ילד קטן שמעיד בשגגה את חברו הטוב ביותר למשטרה". עם העיבוד הקולנועי ניצב במרכזו „ילד־קטן שהאמין שחברו רוצח וכמעט הביא למאסרו בשקרים שנועדו להצילו".

עוגן הנדודים

מאת שמואל שתל

שולמית קריאנסקי „באור אחר" (שירים), „ספרית פועלים" 1987; 48 עמודים.

הספר „באור אחר" אינו אלא יצירה אחידה בנויה נושאי־שירי הוואריאציות. ה„נושא" הוא בשיר הפותח את הספר, ששורתו האחרונה היא: „בלילות, באור אחר, עודני נודדת". שם הספר מפורש בשורה זאת ותוכנו התמציתי הוא לראות נוף אחר „באור אחר" ואולי אף ל„חפש מולדת". השירים בחמשת פרקי הספר, הם האריאציות על הנושא, כשהן ארוגות בעגועים וערגה והתרפקות והמיה אל השם, אל השמים, אל המים הרבים בהם „גדל מדבר" ו„בכל מדבר, יש איזה ים שכוח" (28). שמו של פרק הספר, „מסעות לאין קץ" תואם גם את הפרקים האחרים, כשהמסעה היא על „לאין קץ". לכן, גם עטיפת הספר מתארת נוף זה, בית בעני לבנים כחות, על רקע של אדמה שחורה ושמים כחולים־אפורים. בקיר הבית מאיר חלון קטן, באור תוהו, בוקע מבעדים, כמו עין צופיה אל „אבק דרכים המחבק את השמים" (32), או כמו שנאמר: „השיר עולה בחלונות – – אל הכחול" (31) השירים נעים כדי „להגיע, או להמשיך לגעת במחשבות" (33). סמל הנדודים והמסעות הם העופות ה„מפליגים לארץ עשוית־ענן" (11) ו„עץ, אינו אלא מנוח לציפור, עייפת־כנף". עץ זה, כמו העץ שעל עטיפת הספר, הוא עץ שעליו נשרו בשלכת, או כמו ששולמית קריאנסקי אומרת: „העץ שבלבי עירום, אני משירה עלים" (20) „כל עלה, לבי נוגע וכלה".

זה ספר של „הקיץ העובר", כשריח הגשם תלוי באוויר ויש אפילו „ציפיה לסערה גדולה", אך החורף איננו מגיע, לא „משלגים כבדים מעל מחוות אבודים" ולא מטרות העוז של ארצנו, בתוך של צמיחת ירקות. אין בספר אביב של פריחת כלנית, רק „אני היפוי כל כך שקשקה / עד שראו מתוכי פרחי יסמין" (18). הסמיכות בין הפותח בערבי קיץ, היסמין האחר הפותח שרה קוצים" (17). „מדי יום אני יוצאת לחפש שורות של סיגלית – – – ואפילו פרח הרמזה לסיגלית לא מצאתי כל ימי / ולא הביא לי איש" (22) כל נופי הגבר עוברים במעורפל את מסגנת הנוף הישראלי, ובסוף הקייץ של הארצות הרחוקות „הבנתי את הגשם", ו„תפוחי זהב בפרדס אינם פרי של יום יום / אם גביה אותם מול השקיעה, תבין את לבם, זהבם אמיתי יותר מכל, הגרם קטיף יש להם סוד" (30). השירים בנוים מאוד; הם כמעט סונטים, אף כי לא הגיעו לשלמות של 14 שורות, או אפילו הסיפו שורה או שתים לאותו מבנה שירי חזק ועשיר שהוא הסונט. הם שייכים לאותה משפחה אצילה של לירִיקה צרופה ובכויה, ולא הוסיפו שורה, לכבוד השם המחייב, ולא כרתו שורה שהיא מכשרו של השיר. אף ההריזה, הגומרת זרימת־שורה לקראת אתנחתא או את השיר כולו, בסוף פסוק, נקיה מאילוצים ונו. קריאנסקי בוחרת עליו גם יש בו חשש לסינתטיות.

שפת התנ"ך נתנה לשירים שפע של צבע והדות. ש. קריאנסקי הצליחה להפשיט פסוקים כבהלצות ומיאוס של תלות, שהעלו אבק דורות: היא פרקה פסוקים והבריקה מלים שעמצו ברוב שימוש. „שם נפשו בכפו" אחר הפסוק, ואילו ש.ק. „שמים נפש בכף וזו בחגות ריקה" (40), כמטאפורה על „חיים ללא אהבה". „הגיבורים מסביב למיטתו של שלמה. איש חרבו על ירכו מפחד בלילות". בשיר השירים: ואילו ש.ק. „במבואי לאהובי שלה, „מפחד בלילות, גיבורים נשאים על ירכם, ציפיה" (39). ש.ק. שובנת את מושג „הר הבית", כי „אני יודעת על איזה הר עובר ביתי" (44). וכן, „הלילה איננו פותח את רחמו" ו„אין ימים מלאים לבוא אלי" (38) כבר המטוקים על פתיות וסגירת רחמה של לאה. ו„שהוהרתי את לאה, אצביע גם על השיר, „יעקב איננו בוכה", המבטא את כאבה של לאה אמנו, „החוזרת להיות לאה" למרות משחקה בליל הכלולות, עד כי יעקב „בוכש אותה, בקרב על חלומו" (38).

הספר „באור אחר", הוא ספר שירה שרק אישה יכלה לכתוב אותו. שאלתי את עצמי כמה שירתה של ש.ק. היא שירה נשית: קראתי פרק מבוקר על „שירת נשים עבריה" של לילי רתוק, שנתפרסם ב„מאזנים" מאי־יוני 88; קראתי גם את האנתולוגיה של „אישה אוהבת", שירי 25 משוררות ישראליות בנות זמננו, בעריכת ציפי שחרור, ולא מצאתי באלה סמוכין להגדרת שירתה הנשית של שולמית קריאנסקי. אולי „אני האיש שלא הגיע מימר" (12) בהגדרה זאת. האם רק חלומיות, בעגועים ואכזבות הם סימני הזיהוי, או אולי ה„אותה בשבילי שהוא ניצן שלא יושב" (45) , או „אמשר, מהותך, להיות ללא אמבר" (48). הרבה שירים מוקשים למי שכותבת בה גבר, אך הגבר אינו נושא השירים רק אישה יכלה לכתוב „הארבונות באים אלי שלוש ידים / בעשונים נושאים אותי לחוף" (45). [illegible] „תאורת שבתחתכתה", „חחנות האהבה שבליבי שמרים, הזכרו לעיר" (45) אפילו בג'ורג'יה הרחוקה, כשחזר אמריקאי „שר שיר מתוק לג'ורג'יה": „ג'ורג'יה, את במחשבותי כל כך עמוק", שולמית קריאנסקי „כלואה בתוך המון שקט", „אמות ירושלים". זה השיר המסיים את הספר, „שיר בימוסים ודומים" כאילו הביטופים המצלאים את הלב השר, „לבי במזרח ואנוכי בקצה מערב" והדרה הלית, נישאים על שידי גרודים הארבים כן המקור של המולדת שבלב.

תולדות האנושות

(המשך מהעמוד הקודם):

כי תופעות הטבע אינן נקבעות על ידי גורמים מיכאניים אלא על־ידי תכלית כללית; תכלית זו מתפרשת ב„שיקאסטה", בתכליתה של קאנופוס – החוסת המטאפיזית והמוסרית שלנו, המאבקת במשך כל העידנים לקדמנו ולהשיבנו אל אותו גן־עדן עלי אדמות, ולפי מסמכיה המבטיחים של לסינג בספר זה – המהלך ההיסטורי העתידי אכן צועד לקראת מימוש תכלית זאת.

כאן כדאי להעלות את השאלה לשבה שהטינה להביע פרקי היסטוריה אלטרנטיבית, במסגרת של ספרות יפה, ההולכת ומתקבלת בעשורים האחרונים כמפעם רווחת ביותר. [illegible] האיש להוהות מורש אחר סיבה ומשמעות של ציוויליזציה זו... באין היא מצטמצם עד כמקושה היסטורית זו או אחרת וכמו שנוהג הרומאן במאה הקודמת, אלא נוטה לנייס לו קונסטנטיביות חולבת הרבה – היסטוריה טוטאלית יותר, מקיפה יותר (כהקשים את הצעותיהם של סופרי ראשית המאה – כמו, כמו וירג'יניה וולף ב„אורלנדו" או „השנים" וג'יימס ג'ויס ב„פיניגן מתעורר"). כן, למשל, פורש גבריאל גרסיה מרקס – היסטוריה טוטאלית של עיר מבנייתה ועד חורבנה („מאה שנים של בדידות"). כך מבחר לו גינטר גראס את מושג החמנייה, ב„דולגולגר" מתולדותיים מבריאת האדם ועד מאבקה של התנועה לשחרור האשה („רג הפוטר"א) וכך עוקב שטפן היים אחר דמותו האגדית־עממית של אחשוורוש, כשהוא בוחנה לאור שלוש תקופות: המאה הראשונה לספירה (מלידתו של ישו), תקופת הרפורמציה בגרמניה (המאה ה־16), ושנות ה־80 בגרמניה ובישראל („אחשוורוש היהודי הנודד").

בהצעה זו של היסטוריה־טוטאלית, בוחר הסופר לעסוק לא רק באפשרות של מציאויות ריאליסטיות אלטרנאטיביות, אלא גם באפשרות אלטרנאטיבית של מציאויות פנטאסטיות. במלים אחרות: ההיסטוריה שלו אינה תהליך של הבחנות משוערות שעשויות היו להתקבל בקונסטלציות אחרות – כמו אותם משחקי־מנהלים למיניהם – ההיסטוריה שלו היא בלתי מתקבלת לחלוטין: היסטוריה המתפתחת ומשתלשלת תוך שיג ושיח עם המסתורי, כשהיא משוחררת עצמה מכל חוק פיזיקאלי או הגיוני. כך שאצל שטפן היים, למשל, מתנהלת ההיסטוריה לפי שרביטו של לוציפר (השטן) המחליף את צורותיו מדור לדור; אצל גינטר גראס – דג־הפוט הוא הוא האחראי לציוויליזציה הגברית, כפי שהתפתחה בעולמנו, בהדריכו מאז ועד היום את הגבר – כיצד למשל באשת האילו מרקס בעידו מקונו – מתחוללת ההיסטוריה כמו קרקס־פלאים – קרקס בו מלהטים אוטו־חי־צנות בשוברים את כל כללי המשחק הטבעיים (בריות עפות באוויר, תינוקות נולדים מבוגרים, עצים נכרתים ובן־רגע צומחים כמלים, וכדומה).

כאמור, אפשרויות היסטוריות אלה המוצגות כתהליך להיסטוריה הקיימת, לא רק מציגות אותה אלא גם מפרשות אותה: מכאן שהסופר „היסטוריון" – מתייצב הן בתפקיד של יוצר ההיסטוריה ומספרה, והן כחוקרה ומסבירה, כשהוא מעלה לגביה הצבות משלו, הסברים משלו ואפילו פתרונות משלו. למותר לציין, שגם „שיקאסטה" ללסינג מצטרף לאותה אלטרנאטיבה ספרותית. שכאילו איננה מרשה לעצמה להשאיר את ההיסטוריה למנהיגים ולפוליטיקאים המארגנים אותה, או למלומדים החוקרים המפרשים אותה, אלא מתערבת בה בפועל בהמציאה לגביה ספקולציות משלה המבוחנות ושוטפות. אותה מתהגבת אחר שאירע כמו אצל שטפן היים, ולומר כמו אצל מרקס או מילישאנטר כמו אצל מאקס. אצל לסינג, סיבתו הבולט של הספקולציה ההיסטורית, הוא הבחנה הדיראקטי, המטיף, ואכן כל קורא ב„שיקאסטה" מבחין כי לא רק בסיפור היסטורי אנו עוסקים אלא בדרשה היסטורית – דרשת המטיפה המביט ראי לדמותה הזעה והאומללה, במגמה להוכיח אותנו ואת דרכנו. ואכן לא פעם, הולך ומתעצב הקוסמוס (לפי לסינג) – כהיכל מאדיר בקודש, אשר מעל בימתו נקראים דיווחיהם של אותם סוכנים קאנופוסים – כדברי מוסר ותוכחה, משל ושנינה.

„שיקאסטה" הוא למעשה, דיון דתי ולאו דווקא מדע־בדיוני", כותב המבקר הבריטי JONATHAN KEATS (11). דתיה לסינג איננה דתה קבועה זו. אדרבה, באור האירוניות היא אף מתקפת אותה בטענה כי „המדע הוא הדת של ימינו". אך במלים שלה, כשם שפוסטמודרניסטית נשאה עיניים בעבר אל המטאפיזי, כך המדע עושה זאת היום. מיטב המדענים היום, בעיקר אלה בעלי רמה גבוהה יותר, מתקרבים יותר ויותר אל המיסטי הדרכה כמה שנאמר על־ידי אינשטיין בזמן הזה להאמר גם על־ידי מיסטיקן נוצרי". נראה שלסינג אכן רואה ביצירת המדעית־הבדיונית מעין כלי דתי־ליטורגי (המבטא בקולה לא רק מרכבות החוזיות הסמכותיות אלא

גם מהכוונה וההדרכה אליה, שהרי גם את הסיפור ההיסטורי שלה היא מכוונת בין שתי סיטואציות דיראקטיות: העונש (הסיטואציה של החורבן וההרס) והשכר (הסיטואציה של גן־העדן).

בהקשר לכך מעיר מבקר בריטי אחר (MACCOBY HYAM) באומרו: „לסינג מופיעה כאן כמו נביאה"; וכשהוא אומר זאת, הוא מרמז לגבי אותו פאתוס רישורי העולה מבין השיטין – פאתוס המתעצב כמו מכתביהם של נביאים מקראיים על נימות־וקול המאפיינות אותם (קולו של נביא־הזעם בצד קולו של נביא־הנחמה, קולו של נביא־התוכחה בצד קולו של הנביא־המנחם).

(מאמר ראשון)

הערות:

(1) לסינג נולדה ב־1919 בפרס, ובגיל צעיר עברה המשפחה לסלסברי שברודזיה הדרומית. ב־1949 עברה לאנגליה, כשלה [illegible] ... הדשא שר", „קרן בשדה הסוהה", „מכתב השר" [illegible] על ציר רודזיה־אנגליה.

(2) שאר הספרים בסידרה הם „קשרי הזיווג שבין האיזורים שלושה, ארבעה וחמישה" (1980), „הניסויים בסיריוס" (1981), „הכנת הנציג לפלנטה שמונה" (1982), „השליחים הסנטימנטאליים" (1983).

(3) בארצות־הברית יוצא לאור ארבע פעמים בשנה כתב־עת מקצועי בשם „DORIS LESSING NEWSLETTER", המוקדש אך ורק לכתביה. בגיליונות זה עקב אחר הוויכוח אודות [illegible] הסופרים הנוגע בסידרה זו, כשהוא מציין את השקפות החלוקות של הביקורת משני המחנות (בעיקר הבריטית והאמריקנית). ראה למשל: DLN, WINTER 88, P. 7–11, 14–15.

(4) [illegible] לסינג להצדיק עצמה על חצית זו בכתיבתה – [illegible] 1983, כשאלה לסינג מדוע בחרה להפעיל ב„שיקאסטה" – את כוחות־הגואל במשברים קולוניאליים. תשובתה שלה היתה, כי זהו היסטוריה לא כך וכל היסטוריה היא סיפורן של אימפריות עולות ושוקעות. ראה: STEPHEN GRAY - "CIRCULAR IMPERIAL HISTORY AND ZIMBABWE IN SHIKASTA". DLN, FALL 1984, P.11.

(6) „שיקאסטה" הוא למעשה סיפור קולקטיבי, כאשר נושא הסיפור הוא לא האינדיבידואל, אלא האנושי בכלל. מאידך גיסא, מרוכזות סיפורית זו מועלת כל עוד הדיווח הוא מנקודת־מבט קוסמית, כלומר כדיווחיהם של הסוכנים הקאנופיים. רק בחלק האחרון כאשר ג'והר נהפך ליצור אנושי, מגלה הסיפור התייחסות גם לפרטים כבריאות. על כל פנים מסכת הרגשות האנושית ונויחוד אי עד זה, היא עדיין בתחום הסיפור הקולקטיבי, כך שביוגראפיות אלה מוצגות כאנתרופולוגיות, תוך טשטוש הפרטי שבן.

(7) גם ג'והר (כוכב שרכאן) הגם תופיע [illegible], מגלמים דמויות על־טבעיות המתלבשות בלבוש אדם כדי ללמוד על המצב האנושי מקרוב. כאן משתמשת לסינג, כפי שהיא משתמשת לאורך כל הספר, במוטיבים עממיים המשותפים לדתות שונות ממזרח ומערב. ולגבי ג'והר זה במובן מסויים המשיח המושיע ביהדות ובנצרות שנתגלה בשדי רוכב על חמור, בנבואות כישו בן־האלוהים שיקום לתחיה, ובאיסלאם כמלך־המשיח. אפשר לצרף להקשר מוטיבי זה גם את מוטש של רים והאגדות „מלאכים בשמי גן־עדן".

(8) אם כי „שיקאסטה", כבאוטופיה, עוסקת במלכותם כבדי קאנופוס, סיריוס ושמת, הרי אין אנו יודעים עליהן ולא כלום. כל האינפורמציה אודותם היא רק במסגרת היחס שלהם אל שיקאסטה. גישה דומה מתגלה גם בדרך הצגתם של הסוכנים הקאנופיים – ג'והר, תפיק ואחרים. שהרי עם כל הדיווחים שלהם על פעילויותיהם, הם עצמם – נעלמים מאיתנו כפרטים אישיים. עניין זה אמנם מוצא את השלמתו במרות השמיים הבאים, אבל כאן, על כל פנים, הוא מהווה את אחד הקווים בעיקרות הרומאן, דהיינו הקשר [illegible] למערכות התורות.

(9) לסינג מקדישה ספר זה לאביה, שהיה נוהג לשבת שעות בלילה בבקום באפריקה ולצפות בכוכבים, בכיוון שהיו [illegible].

(10) בתוך הסדרה זו נוקטת גם JEAN PICKERING [illegible] J. PICKERING - KENYON REVIEW, WINTER 1984, P. 4–9.

(11) מעניין לציין כי תפיסה זו של ההיסטוריה־טוטאלית [illegible].

(12) NANCY TOPPING BAZIN "BRITISH REVIEWS OF SHIKASTA". DLN, WINTER 1983, P. 10.

(13) NISSA TORRENTS "DORIS LESSING: TESTIMONY TO MYSTICISM (INTERVIEW)". WINTER 1983, P. 13.

(14) ראה הערה (12), עמ' 7.

לא כל הנוצץ

מאת טליה רפפורט

דיתי אלמוג, גלריה „ארטיפקט", רחוב נחמני 43, ת"א.

לפני פחות משנה „פרצה" דיתי אלמוג לשמי האמנות הישראלית ככוכב שביט צעיר, מהיר וזוהר, שהגיע כמעט הישר מן הסטודיו הפרטי לתערוכת יחיד במוזיאון ישראל. בכוחו של יד אחת (של יגאל צלמונה, האוצר לאמנות ישראלית) היא נהפכה ל„תופעה", לא רק מדוברת: אלא אף שנויה במחלוקת והפולמוס הנמרץ שהתעורר בזמנו סביב תערוכתה במוזיאון החריף אותה חוק להודעת קהילית האמנות המקומית.

לאחר כל זאת, טבעי שהיתה ציפיה לא מעטה לתערוכתה הבאה כדי לראות איך המשיכו הדברים להתפתח ולוודא אם תערוכה מוזיאלית מוקדמת כל כך לא „תקעה" אותה לזמן מה על ידי הנחת האולי גם תסכול מסויים מן ההישג המהיר. שאינו מותיר הרבה יעדים גבוהים לשאוף אליהם.

התערוכה הנוכחית של דיתי אלמוג אינה שונה מהותית מקודמתה והיא במהותה אותה גישה סינתטית, מתוחכמת וסטרילית, שאינה נוגעת בחיים, ברגש, ב„בשר הדם", אלא עוסקת במושגי תרבות וטעם (כמו קיטש, אקוסטיקה, רומנטיקה, נוסטלגיה), בסגנונות, איכויות ואיזכורים אמנותיים וביופי מלאכותי ומפתה, אך קריר ומרוחק. בדומה לאמני ה„סימולאציה" הניו־יורקיים, דיתי אלמוג אינה עוסקת בדימויים ישירים, אמיתיים וחיים, אלא בתרמיות מסוגננות ומוקצנות.

הספינות שוהרו בציוריה הקודמים כאוצר יקרות בין ריצודי השתקפויות ליליות עדיין מופיעות גם בעבודות החדשות ובכותרותיהן אפשר למצוא שמות של אניות פאר מפורסמות כמו „קווין מרי" ו„קווין אליזבת". אליהן נוסף הפעם מצד אחד הברק הקר של יהלומים מצויירים והוד הקפאו של נופי קרחונים (אקוסטיקה קרה) ומצד שני החן הקלאסי של פרזות פנינים והקסם של צמחיה טרופית דמיונית בסגנון אנרי רוסו (אקוסטיקה חמה).

בין שהרקע הוא הרים מושלגים או קטע ג'ונגל מסוגנן, בשני המקרים אלה הם נופים חלומיים, אידיאליים ורומנטיים בנוסח צילומי הקיטש המתקתקים של חוברות תיירות, המבטיחות חופשות קסומות מעולם אחר. כמותן, גם תמונותיה מרהיבות העין של דיתי אלמוג קורצות לצופה כשלל הבטחות נפתות, וכמו ששם, מאחורי הצילומים המתייפייפים מסתתר, בדרך כלל, טיול קבוצתי סטנדרטי עם מלונות סוג ב', גם דיתי אלמוג „מוכרת" לנו אשליות נוצצות ללא כיסוי אמיתי.

כל העיסוק האמנותי שלה סובב במודע סביב הקסם המתעתע של האשליות והזוהר הכוזב של הרומנטיקה והאקוסטיקה שהתרבות, האמנות והתקשורת משווקות לנו בשפע. היא אינה מטפלת במציאות גופא, אלא במציאות „יד שניה". הדימויים שהיא בוחרת עברו תהליכי עיבוד, שיפוץ, ליטוש ודישוש במעבדות הטעם הבורגני הגבוה, נהפכו למושאי התשוקה הנוסטלגית וקיבלו עיצוב דקוראטיבי וקיטשי למהדרין.

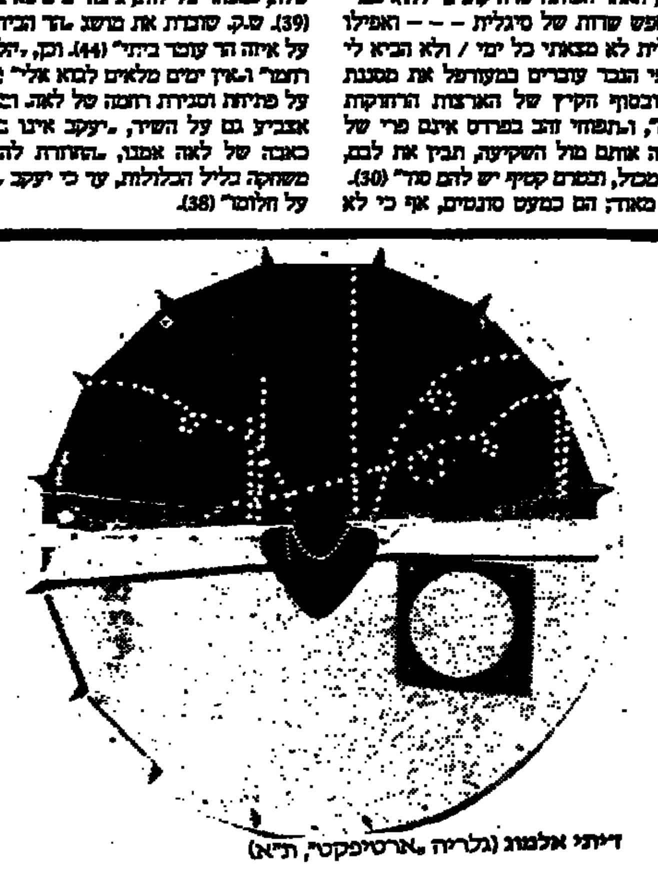

דיתי אלמוג (גלריה „ארטיפקט", ת"א)

גם בתערוכתה הקודמת וגם כיום אין בעבודות של דיתי אלמוג אדם, אלא רק נופים ועצמים דוממים. הפעם מופיע בכל זאת רמז עקיף לפלג גוף עליון של אדם על־ידי ציור כוי קטיפה שחורים דמויי צוואר וכתפיים ושל אשה מן הסוג המשמש להצגת תכשיטים בחלונות ראווה. הקשר החזיר לאדם אף הוא סכימאטי, מסוגנן, מלאכותי, קטוע ומוסיף להרגשת הניכור שהעבודות מקרינות.

כדאי עוד להזכיר שגם הפעם העבודות תבליטיות ובנויות במספר משטחים בעלי תחבים, פתחים ותוספות עיליות, שביניהם נפערים חללים ממשיים. ברוב המקרים המשטח העליון עשוי בחלקו מפרספקס שקוף, המתפקד כעין חלון שדרכו אנו מציצים (מבחוץ) על כל הנראה לעין, מה שיוצר, שוב, ריחוק ותיסרול מסויים של מעורבות הצופה. המבנה דמוי תיבה שמתחכם ומתפצלת לתאים שובר את הרצף התמונתי (השרירותי מבילא) והופך אותו למיתאר סינתטי הנתון בתוך מעין מוצר תעשייתי שמורכב משלל עץ, לוחות, ברגים וכו'. גם זו דרך להעביר את הדברים דרך עוד מסננת מלאכותית ועוד שלב של עיקור תיכוה.

מצד אחד יש לעבודות האלה נוכחות פיסית ומוחשית של אובייקט „בן המציאות" ומצד שני הן מציעות רק אשליות. הנכבדה הבתנאות בהן היא זרה ומיובאת מסביבה ותרבות אחרת, הטבע המתואר בהן אינו טבעי, ברק היהלומים הוא רק תעתוע אופטי, אשליית עומק פרספקטיבי פועלת לצד חלל אמיתי וכל היופי המשוכלל הזה מתעתע בנו מצד אחד ומשך את התעתוע מצד שני. סיפור מסובך נדוש תיחכומים ואפקטים שמתחתם להם מסתתרת רק אמת אחת: הכל שקר. המסר האופנתי הזה מקבל תחת ידיה של דיתי אלמוג עיצוב מיומן, נקי ומשכנע ומבחינה זו יש כאן בהחלט הישג מרשים. בכל זאת קשה להימלט מהרהורי כפירה והרגשת תפלות מבייאשת על כך שכל המאמצים המוצלחים האלה משרתים את הזיוף, אבל זהו, כנראה, רוח הזמן.

מיקי מאוס וזכויות האדם

ארנון בן דוד, גלריה „דביר", רחוב גורדון, ת"א.

ארנון בן דוד משלב מבני עץ הנדסיים בסגנון מינימליסטי עם ציור דמות של מיקי־מאוס עקשנותו הנושף שיניים עקומות, ציור שמן מופשט וכתמי רישום יאני קליל ומרתי בשחור על ארגים וכיתובים סתמי הקשרים פוליטיים מקומיים ועכשוויים, כמו „זכויות האדם" ו„יום הדין".

השעטנז המוזר הזה, שכל אחד ממרכיביו לקוח מסביבה, תרבות, מקום וזמן אחר, יוצר צירוף פוסט־מודרניסטי בניסתו בעל עיצוב נקי, קומפוזיציה שמוכיחה לפעמים תעוזה, רדיקלית על הקיר העקרבות חשיבתית יוצאת דופן ומפתיעה, שמתגברנת ללא הרף בין החיים ובין האמנות ויוצרת ביניהם קשרים בלתי שיגרתיים.

בעבר הסתפק ארנון בן דוד רק בקונסטרוקציות הריקט והביתותיים ועבודותיו היו קצת שכלתניות, תמציתיות וזולות מדי, לטעמי. עתה, משהתעשר באלמנטים נוספים, שהולכם גם ציוריים ו„עשירים" יותר, העבודות מורכבות ומעניינות יותר, לדעתי, והוא, ללא ספק, אחד האמנים המקוריים והסקרנים היום.

ארנון בן דוד (גלריה „דביר", ת"א)

בעקבות השמש

דב אור־נר, „אחרים של רע", גלריית הקיבוץ, רחוב דב הוז 25, ת"א.

בעקבות המיתוס של האל המצרי „רע", אל השמש השט כל לילה בסירתו דרך עולם המתים, מופיע מדי בוקר מחדש במזרח בגבורת השמש הזורחת, יוצר דב אור־נר סידרת רישומים גדולים עשירי דמיון וסוריאליסטיים באווירתם. הוא משתמש בצבעי שמר המם בלבד ונותן להם להתפשט באופן שיוצר כתמים גדולים, מקווקים ומפותלים שמזכירים במקצת את הטכניקה של ג'קסון פולוק, אלא שאצל דב אור־נר המיפעל הציורי הזה אינו אלא מילוי של הצורות והיצורים המגוזים המאכלסים את ציוריו. אלו הם ספק־אנשים ספק־חיות ולעתים גם עצמים, מבנים או מתקנים משונים. ביניהם מופיעות גם צורות וצימופסכמות, ופה ושם ניתן לזהות אלים ומוטיבים מוכרים מן המיתולוגיה והאמנות המצרית. כך, למשל, איתותי באחת העבודות את אלת השמיים המצרית נוט, שגופה המואהך יוצר קשת גדולה, הלא היא קשת השמיים, ורק כפות ידיה ורגליה נוגעות בקרקע. בעבודה אחרת בולטת היטב סירתו של האל רע, ובמקרה נוסף אפשר לראות ראש ענקי, שגולם נשען אליו והוא מזכיר את פסל הספינקס הידוע.

מלבד הקשר הישיר של האל רע, שבהיותו אל שמש הוא מייצג את כוח החיים, אך כדי לילה עליו להיאבק בכוחות השאול הממות, לגבור עליהם ולחזור כל בוקר לחיים, יש בעבודות האלה גם תמשה כללית של מחוזות חיים ומוות, כאוס וקוסמוס, חדם – המבנה מחדש, נסיגה למצב אמורפי ושוב תהליכים של היווצרות. ייתכן שהדברים מתקשרים, בעיני דב אור־נר, עם השלב שבו מצוי כרגע עולמנו – לקראת חורבן ואחריה, אולי, תחולה נוספת. משמעות המלה „רע" בעברית תורמת משקל נוסף לאווירה המעונה מתח והרדות ממילא. מכל מקום, יש בעבודות האלה כוח הבעה אינטנסיבי, עושר צורני מרתק והפתעה לא מבוטלת ביחס לעבודות המופשטות־פוליטיות שעשה דב אור־נר בעבר.

דב אור־נר (גלריית הקיבוץ, ת"א)

דירות

וילות ובתים

השופט וילה דונם 60 מ"ר בריכה יבלילים "נאות" 03-5743486 (14915) 03-723...

...בית פרטי, 2 מ"ר בנוי, 3 לסים קרקע פרטית דולר 950.0... 03-760427 03-7764 (21273)

(11860) 03-7381

(16909) 03-9644...

(18902) 03-5743...

(9143) 03-953626...

ברעננה 5 במרכז 5 דירות+ מעלית 052-911331 (12946) 052-450177

ברעננה ברח' בר-אילן דירות מאר בנות 4-5 חדרים לפנות "ציטרין-מטקביץ" רח' באייר 28 כפר-המדינה 03-251329 בין השעות 11.00-13.00 17.00-19.00 (פרט ליום ו' אחה"צ) (29456)

דירת 5 חדרים 140 מ"ר מעל עמודים, שרותים כפולים רח' הגפן/אליה ר"ג 03-7519252 (28519)

ת"א-יפו

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

כל הקודם זוכה! מבצע ברמת-אביב ג' ל-3 דירות 5-4 חדרים החל מ-$161,800 במזומן כולל מע"מ ופתוח. המבצע יתקיים במוצ"ש מ-18.30 עד 21.30 במשרדינו ברח' אחימאיר 23 רמת-אביב ג' "ישקו" "ISCO" 03-426293-4-5-6-7 (16311)

במגדלי דיונון, 4, נוף לים, גבוהה, 03-412314 (17411) 03-5414386-7

בנוה-אביבים, דירות 4 חדרים+ מיזוג השיכלולים, קבלן בירנבוים, הי"ב באייר 24, 03-262894 03-259689 (13448)

בנוה-אביבים, רח' האוניברסיטה 5 חדרים מרווחת ומושקעת פינוי מיידי על. 03-428422 לא בשבת (29057)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

קבלנים מציעים

בתל-אביב-ברמת-אביב ג' בנין מפואר 4, 5 חדרים 153 מ"ר בתוספת מרפסות גג ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מ.ע.מ. קו"ב דרום מערב ש"ח 375,000 (דולר) 234,500 "אפריקה ישראל" להשקעות 03-650281 (16177)

בצפון-תל-אביב בלב רמת-אביב בנין כוכב מפואר 4, 5 חדרים עם אפשרות למרפסות גן ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מע"מ ל-4 חדרים 125 מ"ר, ק"ב 315,000 ש"ח (197,000 דולר) רחוב אינשטיין. א'-ה': 19.00-17.00 שבת: 14.00-10.00 "אפריקה-ישראל" להשקעות 03-650281 (16172)

בהרצליה, "גליל" רובינשטיין עצמון שלב ב' בפרויקט התאומים היוקרתי דירות מיוחדות +5 דירות קוטג' 052-552632 (7814) 052-552863

בגבעת-סביון בבית המיוחד דירת גג 210 מ"ר במחיר למזומן כולל מע"מ 305,000 ש"ח (186,000 דולר) מרכז משרדי סביון. א'-ה': 9.00-16.00 18.00 ו': 12.30 03-357191 "אפריקה-ישראל" להשקעות 03-650281 (23315)

בגבעת-סביון ברח' הגליל דירה מפוארת 146 מ"ר, 5 חדרים ק"א במחיר למזומן כולל מע"מ 232,000 ש"ח (141,000 דולר) מרכז משרדי סביון. א'-ה': 9.00-16.00, 18.00 ו': 12.30 03-357191 "אפריקה-ישראל" להשקעות 03-650281 (23299)

ברעננה ברח' בר-אילן דירת 5 חדרים +גג שמעליה חדר+שרותים על הגג. לפנות "ציטרין-מטקביץ" רח' באייר 28 כפר-המדינה 03-251329 בין השעות 11.00-13.00 17.00-19.00 (פרט ליום ו' אחה"צ) (29469)

ברחוב עייבר בגבעתיים נותר למכירה 2 דירות אחרונות בנות 4 חדרים בבנין מפואר בתכנון מיוחד. בפרטים: "רוזנבלט" שולדין בנין ופיתוח בע"מ דרך השלום 29 גבעתיים 03-316226 03-313775 (17955)

בגבעתיים דירות 3, 4 +גגות, בבנין אקסלוסיבי 052-552270 (30537) 052-571537

בג"ת 4 חדרים חדשה 120 מ"ר 03-9345423 (8287) 03-245375

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

שרון

דירות למכירה

ברשל"צ וילה על מגרש פרטי ובית דו משפחתי על מגרש פרטי מהודרים מפתיעים, משכנתא גדולה, תנאי תשלום נוחים, העברה מיידית. חברת אירופה ישראל נכסים ובנין בע"מ. המכירה ע"י "דירות ישראל" רחוב הרצל 50 ראשל"צ, טלפון: 03-9659505 (25261) 03-9663556

בהוד-השרון 5 בבניה עקיה+ מרפסת פתוחה 03-9341850 (9226)

בכפר-סבא בכרמל 32 בבניה 5 עוקיים +מרפסת פתוחה. 052-952346 "מירצקי" (13603) 03-413501

בכפר-סבא, במושון 5 חדרים מסודרת+ ארונות קיר +טלפון מעליות וחניון "קוראל" 03-288943 03-292616 (12026)

חולון-בת-ים

"בנוף המארק" קרית בן-גוריון חולון. בבניה: 4, 5, +5. ג. ופנטהאוז החל ב-$94,000 03-5524278 גם בשבת 03-5523305 (7605)

ש.א.פ. בע"מ החלה במכירת דירות 4 חדרים מפוארות! ודירות גג. בחולון, בקרן היסוד 28 ובגבעת התחמושת 39. פרטים: סוקולוב 64 חולון טלפון 03-886565 (29748)

מבצענו שתי דירות במחיר דירה אחתנו 4 חדרים בבניה בבנויה לבתים +דירת נופש באילת ב-75,000 +מע"מ (9273) 03-862642

ש.א.פ. בע"מ החלה במכירת דירות 4 חדרים מפוארות! ודירות גג. בחולון, בקרן היסוד 28 ובגבעת התחמושת 39. פרטים: סוקולוב 64 חולון טלפון 03-886565 (30337)

בחולון בפסגת בן-גוריון בבניה דירות 3½ מתאים לזוגות! מ-$70,000 "ארמון-עופר" רוטשילד 32 בתים 03-864238 פתוח במוצ"ש (9194)

דרום

בראשון-לציון רחוב סוקולוב, פנטהאוז דופלקס מפואר. 7 חדרים, מרפסת ועשסות מיוחדות. שמשון-זליג בע"מ 03-941180 (9142) 03-953626-7

ברעננה!!! פנטהאוז יחודי, 9, בבנין אקסלוסיבי, נוף מקסק, רק 350,000 בלעדי ל"ישראהאוז" (27038) 052-901901

ביקוש דירות

דירות בשכירות

مكذا من الاجل

דירות בדמי-מפתח

עסקים

למכירה במרכז הארץ יצוא בתחום ייחודי משגע מתאים לכמה שותפים ת.ד. 37498 תל-אביב (13255)

למסירה בנתניה (עסק"ח) מסעדה גדולה ופעילה ברשת מזון מהיר 053-612931 לא בשבת (30424)

להשכרה בוטיק מפואר בסוף דיזנגוף +גלריה +מיזוג +סחורה 03-5466557 (28277) 03-5465251

התמחות בגביית חובות וצ'קים בארץ בשטחים ובחו"ל, בצורה במקצ מיידית 03-7525096 (28014)

מיידי: דפוס אופסט ½ משוכלל מוניטין מרשים, משגשג +פוטנציאל אדיר לכל המרבה במחיר 02-761739 02-244768 (27958)

למכירה חברת שליחויות פעילה+ לקוחות בת"א (בערב) 053-613112 (26863)

לרציניים בלבד עסק עובד בענף ציוד משרדי+ מלאי 03-784732 בערב (26338)

הנני אמין +ערבויות +נכונות ל־12 שעות ביום. ברשותי חנות +טלפון בתחנה המרכזית. פתוח להצעות 03-730423 (26311)

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

על ז'בוטינסקי פ"ת 1100 מ"ר לארועים, תצוגה "רשף-נכסים" (24392) 03-5742777

להשכרה ברמת-גן 1100 מ"ר ק"ק גבוה "רשף נכסים" 03-5742777 (28846)

להשכרה בבית מרכזים ת"א-יפו אולמות עם גישה נוחה לרכב. (28149) 03-810977

חנויות

בשכ"ח בדיזנגוף הסואן 80 מ"ר "בני את צ'ירץ'" 03-245048 (17220)

להשכרה 80/ 150 מ"ר בת"א במקום מעולה "רשף-נכסים" (24379) 03-5742777

להשכרה בחולון-יצחק 200 מ"ר +100 גלריה+ חניה 03-449249 (15450)

למכירה, בפ"ת חנויות/ משרדים "בבית-אור" 03-9342663 (29210) 03-5103030

להשכרה 250 מ"ר באזור הבורסה ברמת-גן "רשף-נכסים" (28791) 03-5742777

משרדים

למכירה /להשקעה אולמות למשרדים ותעשייה קלה בבנייה, במקומות מעולים! החל מ־100,000 דולר "אנגלו-סכסון" (11882) 03-738121

ברחוב הירקון 300־500 מ"ר למסחר או משרדים "נ.ת.מ.-נכסים" (21325) 03-372169

בבית-דוד ברמת-גן 1150 דולר למ"ר!! כולל מיזוג ושטיחים!!! משרדים החל מ־103 מ"ר לבעלי מקצועות חופשיים. אנגלו-סכסון, 03-286181 (18996) 03-738121

ברמת-גן ליד הבורסה להשכרה 320 מ"ר מפוארים ומטודרים! קומה עצמאית בכניסה מיידית "אנגלו-סכסון" (10017) 03-738121

להשכרה 200 מ"ר, משרדים, בשכונת מונטיפיורי. "רשף נכסים" 03-5742777 (13597)

להשכרה בהזדמנות 220 מ"ר משרדים, בשדר' ההלכה. "רשף נכסים" 03-5742777 (13596)

להשכרה בבית מרכזים ת"א-יפו משרד 84 מ"ר. 03-810977 (28111)

מבני תעשיה

בחולון, 1100 מ"ר, ד' 400 מ"ר, גג בטון, +חצר. "נ.ת.מ.-נכסים" (13292) 03-372169

להשכרה בקרית-אריה פ"ת 150 מ"ר ק"ב טלפון 03-382638 (9260)

להשכרה בקרית-אריה 6000 מ"ר ק"ק עצמאי "רשף-נכסים" (22718) 03-5742777

להשכרה בקרית-אריה 500/ 700 מ"ר +חצר "רשת-נדל"ן" (30389) 03-7520199

ליד הקניון להשכרה בק"ק 600־2400 מ"ר גבוהים +כח +טלפונים לאחסנה תצוגה מלאכה קלה "אנגלו-סכסון" 03-738121 (9991)

להשכרה בחולון ובראשל"צ 550־1100 ק"ק "רשף-נכסים" (13614) 03-5742777

להשכרה בקרית-אריה 450 מ"ר ק"ק 5 דולר "רשף-נכסים" (28840) 03-5742777

להשכרה בראשל"צ 1100 מ"ר ק"ק 3.5 דולר, "רשף-נכסים" (28822) 03-5742777

בקרבת הקניון מבנה תעשייתי 500 מ"ר ק"ק גבוה +כח אנגלו-סכסון (27625) 03-286181

מגרשים

תושב חוץ מעוניין במגרשים באשקלון, אשדוד והסביבה (29907) 051-53988

ביהוד 5 דונם לתעשיה פרטי "רשף-נכסים" (28799) 03-5742777

הצעות עבודה

למכשירותנו הרבה כסף בזמנך הפנוי בדיילת תרימנו 03-244712 (28562)

להכשיקי אנוין דרוש צורף זהב מעולה, עד גיל 40, לתקונים ועבודות יד. נסיון של חמש שנים במפעל תכשיטים חברתי, למועמד המתאים מובטחים תנאים טובים ועבודה באווירה נעימה. טל: 03-228111-3 (29462) לאלברט

להכשיקי "אנוין" דרושים משבצים (עוסקים מורשים) מנועים בכל שעות השבוע. טלפון: 03-246196 /228111-3 (29378) לשמוה

עובדים/ות כלליים למיון אריזה ונקיון משולב 2 משמרות מבנה לפ"ת +ארוחות "חבר" לפנות 03-5101420 (29386)

קצבים גם ללא נסיון מאחר תדרת לעבודה קבועה "א.כ.א" (29236) 06-323044

דרושה עובדת למחר שכר השכלה תיכונית נסיון של כשנה במחר שכר, נסיון בעבודה עם מערכת חיל"ן -יתרון. לפנות החל מיום א לזמירה 03-334361 (29204)

דרושה טלפנית לעבודה במשמרות ידיעת אנגלית -הכרחית. החל מיום א ליורשלה 03-333241 (29196)

ל"דנאל" שניר רהובות דרושים: בנאים, חשמלאים, מסגרים, טפסנים, עובדי טרומיקה, 08-469383 08-466581 08-466583 (29129)

ל"סריוס" פרויז דרוש מלצר מקצועי עם נסיון והמלצות 03-496115 (29096)

מלחימות מנוסות לחיווט והרכבת מעגלים מודפסים למפעל אלקטרוניקה בבני-ברק דרוש נסיון קודם של שנתיים לפחות 5 ימי עבודה 03-5791555 "לכוכבה" (29094)

למשרה "מלאת מאור" ומגוונת בחברת יבוא בת"א 03-453760 (28066)

לחברה גדולה עוסקת ביבוא והשכרת רכב מכונה למנכ"לית נסח+ ידע בסיסי בהנה"ח+ אנגלית למתאימה שכר גבוה!!! 03-5440799 לשלוש 09.00־11.00 (27726)

לשוקקיד מרכז ארועים דרוש איש אחזקה ואורנים בכיר. החל מיום א' 03-664303-5 (26275)

פקידים/ות

מזכירות, אינטלגנטיות ורציניות. הופעה דו לשונית במעבדה, למנהלים 03-666383 (29137)

עובדי מחשב

מורים וגננות

טבחים - קונדיטורים

גזירה ותפירה

לנמשק דרושים גוזר, עוזר גוזר, בעלי נסיון (27587) 03-337725

למפעלי נוסעים בבני-ברק ובחולון דרושות תופרות מקצועיות, הפעלה מאורגנת, כל התנאים הסוציאליים, 03-784342 (27562) 03-246290

מהנדסים הנדסאים

מהנדס/ת הנדסאי/ת אלקטרוניקה: אנשי מיתוג בתחום ה-RF ידיעות לבעלי נסיון ב־VHF תאום מעניינים (30249) 03-9666206

מהנדס/ת מכונות 3 שנים נסיון בתעשיה המצמה 5 ימים (30246) 03-9666139

שרטוט ואדריכלות

עובדי דפוס

חשמל ואלקטרוניקה

עובדי יהלומים

אוטוביאנקי

אינוצנטי

אלפא רומיאו

א.מ.ו.

ב.מ.וו.

מנועים והילוכים אוטומטיים לאוטומוביל שברולט אליקפינו ופונטיאק (25567) 03-332519

אופל קבריולט 1988 מיוחדת חדשה בבנק 03-5792077 (26160) 03-788845

ביואיק דיזל 78 8 צילינדרים תשמלית ושמורה 03-776235 (9721)

אמריקאיות

בהזדמנות פונטיאק פיירברד סוף 1976 (לאחר אוברול מנוע גיר) מנוע 6 צילינדר 4,100 03-5058102 (28541)

פונטיאק 1976/7 TRANS-AM שמורה למבינים 050-26020 (18994) 03-7525096

נתניה

דירות

באר שבע והדרום

אילת

מכוניות

אוסטין

אודי

אופל

לאספקה מהמלאי הקיים אופל קדט ופורד סיירה 1989 משרד הרישוי חולון 03-848729 03-848444 (25710)

בת זוג

בן זוג

הכרויות

HIGH SOCIETY

SERVICE BOYS

EMPIRE

MEMBERS CLUB

שוק המציאות

מכונות תפירה

מלגזות ושינוע

מי מצא?

ריפוי והרדיה

מערכות קול

חיות בית

כלי נגינה

הלוואות

חקלאות

מנעולים וכספות

תנורי אפיה

פוליש וניקיון

מחשבים

ציפוי אמבטיות

קיט ונופש

קוואנים ונגררים

אחזקה ודבקות

טרקטורים

טלוויזיות

בתי כנסת

סירות

מגני אוויר

עובדי סער

שליחים

ל"ברינקס" ישראל בע"מ דרושים שליחים בעלי רשיון נהיגה לרכב (דרגה 1), רכב לפרטים: 03-812226 אורלי (28232)

לפרוייקט גדול וחדשני, שליחים+ רשיון לקטנוע, גיל 21-35 לעבודה קבועה בתנאים מיוחדים. תחילת העבודה 2-11-88 לרחובות 03-332392 (27705)

ביקוש עבודה

רוצים לקנות

רהיטים

מקררים

מפעלי ציוד מכני

עובדי ניקיון

נהג אוטובוס לקבועה לא 03-5793431 (28968)

עובדי מתכת

עובדי מוסך

שומרים

לחברה מובילה במערכי אבטחה מאבטחים חמושים, הדל מ-1.85, הופעה הולמת לעבודות קבועות ומזדמנות (11122) 03-441591

פנסיונרים

חשמלאים

מכונים וזרים

צבעים — שרותי מבירה

● 320 I 85 4 דלתות יד ראשונה (25692) 03-9643904

● 85, 1800, אוטומטית, כח מזגן, ביטלית 03-290932 03-416068 (25680)

● 318 אוטומטית 76 שמורה (25625) 052-452284 לא בשבת

● 316 אוטומטי כל התוספות 1987 (25574) 03-427697 קירב 03-332534

● לרציניים בלבד 318 אוטומט מפוארת 1976 (21543) 03-852437

● B.M.W 728, 1979, אוטומטית, מפוארת כחדשה 03-5743882 (19948) 03-5613517

ג'יפים

● "אינטרנאשיונל" סקאוט 74 אוטו' אוטובול במצב מצויין 08-340788 (13575)

● C.J-5 אורך 79 מנוע 88 +צמיגים (11760) 03-9667647

● ג'יפ קצר 1967 בדיר +כל התוספות (12910) 03-251657

● אורך 78 במנוע 87 +מזגן חדש (22934) 03-5363238 $7000

פולקסווגן

טויוטה

דייהטסו

● שרייד 1987, ראשונה, אוטומטית +מזגן 38,000 ק"מ (30210) 03-474671

● שרייד 1984 אוטומטית +מזגן ראשונה מטלית 03-5523082 (29979) 03-658328

● שרייד 82 אוטומט יד ראשונה (28999) 03-837576

דלתא

● לרציניים בלבד 1988 +תוספות 03-877828 11,500.- ק"מ 8500 (29915)

● דלתא 1988, 55,000 ק"מ, 12,000 ש"ח (29276) 059-32956 03-497859

וולבו

● 144 אוטומטית 1972 +מזגן +מערכת שמורה כחדשה 03-390176 (12446)

● 244 ג'י.אל 1976 אוטומטי מזגן הגה כח (10449) 052-916229

● 240, 1983, אוטומטי, מזגן תוספות 16.00 07.00 03-5561888

● 240 GLE ,85, ראשונה, במצב מעולה 03-428105 03-247902 (27579)

● 1974 אוטומטית מזגן ה"כ מנגינה הדוקה 08-250961 08-240302 (27492)

ונציה

מיני-מינור

מסחריות

קומרסיאל

● הוקסהול קמב 79 בצורת, כסף, 03-9657791 03-695552 (12747)

שברולט

● כרייזלר 1985 לקצר ...
● אורך 1985 ...

סאאב

● סאאב 99 מודל 73+ טסט לשנה (17901) 03-782214

● סאאב 99 1974 במצב מצויין טסט 9 חודשים (30205) 04-534011

סובארו

מרצדס

מיצובישי

מרצדס E-280 1970 יפהפיה מכנית וחיצונית אוטומטית +מזגן-שיפ +הגה כח 052-582066 (22089)

שבורלט ואן 1989 בכל הדגמים הכמות מוגבלת 03-5792051 (26142) 03-788845

שחר בימוקלים למכירה ג'י.אם.סי 18 ממנע הדיש. מרצדס 602 די .82 טיפקה דו שימושית 79 בשעות העבודה: (28256) 03-5369101

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

סימקה-קרייזלר

פורד

אסקורט קבריולה 88+ XR3I 1600 עדיין ללא מספרים שחורה. ABS +תוספות 67.000 ש"ח 03-470537 (29123)

אסקורט RS-TURBO חדשה לגמרי 1988 בלבדן 03-612458 (27015) 052-540617

● פיאסטה B, שנת ייצור 84, חבית, טסט 03-646247, בטסט 12 ק', לרכב אשכול (30513)

● אסקורט ברונה, שנת ייצור 77, 1300 סמ"ק, גיר רגיל, חבית, טסט 03-646247 (30494)

● אוריון 1600, 1988, 5 הילוכים, ראשונה, 08-524477 08-525935 (30272)

● פיאסטה 1987 יד ראשונה במצב מצויין +רדיו (36108) 053-30891

● קורטינה 1974 XL אוטומטית, טיפ במצב טוב (29654) 03-396229

● קורטינה 1600 GL 1981 ראשונה מזגן אחרי אוברול במצב מצויין (29453) 03-795652

(טקסט המודעות בעמוד צפוף ורובו אינו קריא בסריקה)

[illegible]

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר ראשון גם דבר בבוקר

להברת שיווק מתפתחת בארץ
דרושים:
* רכזי שיווק
* מקדמי מכירות
* פקידה

למתאימים משכורת בסיס + אחוזים גבוהים
נא לפנות לטלפון:
רמת גן – 03-724308
אשקלון – 051-24360
חיפה – 04-385139
אור יהודה – 03-359407
בת-ים – 03-594544

אסטרונאוטיקס
תעשייה למערכות ממוחשבות, תקשורת והגנה
דרושים
מהנדס אלקטרוניקה
(משרה מס' 238)
כישורים:
* נסיון בתכנון מערכות ספרתיות או אנלוגיות
* נסיון במערכות צבאיות – יתרון
הנדסאי אלקטרוניקה
(משרה מס' 300)
כישורים:
* נסיון במעגלים אנלוגיים ו/או ספרתיים
* נסיון במערכות צבאיות – יתרון
* 5 ימי עבודה בשבוע
המשרה מיועדת לגברים ונשים
סודיות מובטחת
נא לשלוח קורות חיים בצירוף תמונה לאסטרונאוטיקס, אזור תעשייה הירקון, ת.ד. 882, בני ברק
או לציין מס' משרה
מיקוד 51261 או טלפנית: 03-704610 מיום א'.

רובקר בע"מ
מפתחת מערכת CAD יחודית לתכנון סימולציה ותיכנות OFF LINE של מערכי יצור משולבי רובוטים.
לצוות הפיתוח דרושים

* **איש SYSTEM**
3 שנות נסיון ב-"C" ו-UNIX
כולל הכרת הממשקים בין UNIX לציוד הקפי.
התפקיד מחייב התקנה ותחזוקה של רכיבי חומרה.

* **איש תוכנה**
שנתיים נסיון לפחות לפיתוח אלגוריתמים מתמטיים בתחום ה-CAD.
נסיון בגאומטריה חישובית/גרפיקה/"C" + UNIX יתרון.
נא לשלוח קורות חיים, לת.ד. 2015 הרצליה, מיקוד 46733
רק המתאימים יענו

לחברה גדולה בענף המזון
דרושים
לסניף ת"א והמרכז
מחלקים
נסיון מע... מוכח בחלוקה לקימעונאים ורשתות שיווק, רשיון ג' הכרחי, ערבות בנקאית נדרשת
לתאום ראיון להתקשר לטלפון 03-9233283/4

עו"ד
דרוש/ה
עורך / ת דין
בעל/ת נסיון מוכח בנזיקין, משפט אזרחי והופעות בבתי משפט.
* למשרה מלאה/חלקית
– 5 ימי עבודה בשבוע –
טל: 03-244035, 03-239224

לקו מהנדסים בע"מ מהנדסים
חברה העוסקת בהתקנת מערכות מזוג אוויר בכל רחבי הארץ
דרושים:
1. מרכז פרוייקטים – טכנאי או הנדסאי בעל כושר בביצוע תיאום והנחיות עבודת מיזוג אוויר, הפעלת קבלני משנה ועובדים באתר, נסיון בהפעלת צוות עובדים.
2. טכנאי מיזוג אוויר מנוסה ועצמאי בעבודה לעבודות שירות והפעלת מתקנים חדשים רקע בחשמל.
5 ימי עבודה בשבוע
טל: 03-9233026/7

גלגלי זהב GOLDEN WHEELS – תלרוף TELRUF – טרמינל TERMINAL
לגלגלי זהב – תלרוף – טרמינל
דרושים
תקציבאים
לעבודה ברחבי הארץ.
לניהול תקציבי פרסום ויצירת קשרים מקצועיים עם מפרסמים ופרסומאים.
אנחנו זקוקים לתוספת אנשי מקצוע מוכשרים ומבטיחים למתאימים: הדרכה ומקצוענות, הכנסה גבוהה, בטחון ויציבות בחברה אמינה, אפשרויות קידום מגוונות ואתגרים מעניינים.
אל תחמיצו את ההזדמנות ופנו מיד לת.ד. 33800 ת"א מיקוד 61337 עבור אריאלה.

JAMES RICHARDSON PTY LTD.
ג'יימס ריצ'רדסון - ישראל
ג'יימס ריצ'ארדסון – ישראל
חברת ריצ'רדסון תפעיל החל מ-15 בנובמבר את החנות פטורת המכס בנתב"ג. להשלמת הצוות דרושים לנו עובדים מעולים ומסורים בתפקידים הבאים:
1. **מנהל / ת חנות במשמרת**
* בעל/ת נסיון בניהול חנות קמעונאית גדולה
2. **מחסנאים / ות**
* בעלי נסיון במוצרי קוסמטיקה, משקאות וסיגריות
3. **שומרים / ות**
* בעלי נסיון בשמירה בחנות
4. **קופאיות**
למשמרות ארעיות
דרישות:
– שליטה בשפה האנגלית – הכרחית
– ידיעת שפה אירופאית אחרת – יתרון
– העבודה במשמרות (24 שעות, 364 ימים בשנה)
– הופעה נאה
רק מועמדים בעלי נסיון בענף יענו:
נא לפנות בכתב, בציון קורות חיים ובצירוף תמונה דרכון, ל"JAMES RICHARDSON" ת.ד. 90 נתב"ג 70100

[illegible]

סוזוקי 600 1989 750+
1100+ להספקה מהירה
מהמלאי!!! מחירי מבצע!!!
03-5440799 03-5440104 (25739)

מזכירה
למשרה מלאה
רצוי נסיון בניהול משרד
הופעה נאה
טל. 03-226454
גם בשישי שבת ובערבים

למשרד תיווך
דרושים
מורים לאנגלית
[illegible]
בתל אביב והשרון
פרטים: 03-263185

לחברה תעשייתית בינלאומית
מזכירת מנכ"ל החברה
אנגלית מדוברת,
הדפסות והתכתבות, כושר ניהול ואירגון,
3 שנות נסיון לפחות
משרה מלאה
תנאים טובים
טלפון 03-5466713 03-454277

לחברת תיירות
דרושים
מקדמי מכירות
ת.ד. 3401 ת"א
מיקוד 61033

[illegible]
לרגל הרחבת מערכת המכירות בכל הארץ
דרושים:
נציגי מכירות –
מעולים בלבד!
הכישורים:
נסיון חובה במכירה לחנויות ורשתות השיווק.
נכונות לעבודה קשה ומאומצת ורשיון נהיגה
לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים לת.ד. 333 פ"ת ולציין על המעטפה: "נציגי מכירות".

מנהל צעיר
(40)
השכלה בכלכלה
וניהול עסקים
פנוי להצעות
לטיפול/ניהול מפעלים – חברות בקשרי תפעול/ניהול בעל נסיון והתמחות בענף הטקסטיל וההלבשה.
ניהול כללי, שיווק, יצוא, יצור, כספים.
נא לפנות:
טלפון 03-5405951

דרושות
אקדמאיות
בגוש דן
למחקר וביקורות בשטח
צרכני, לכ-10 שעות
שבועיות גמישות
ת.ד. 13225 ת"א

לבית ספר תיכון קיבוצי
בצפון
דרוש בדחיפות
מורה למתמטיקה
לכתות ה'-י"ב
להתקשר בעבודה:
08-593458
בערב: 08-593556,
051-874318

דרושות
מורות
בשבת שבתון
להפצת מופעי והצגות
בבתי ספר
לפנות: א.ב. הפקות
052-663182,
03-249432, 052-640048

אלמקס משחת השיניים יעילה פי 3 במניעת עששת
תורנות בתי מרקחת

יום שישי
תל-אביב
שדה דב – האוניבר 3 תכנית ל' – 5412518
סיני – שד' ירושלים 70 יפו – 822993
ירושלים
מרפאת רוממה – הנ"ג 28 – 523191
חיפה
הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312
פתח תקוה
עין גנים – חנון איש פינת גורדון – 905051
בני ברק - רמת גן
הרצל – הרצל 52 רמת גן – 722372
רחובות
סגל – הרצל 134 – 451228
בת-ים
בלפור – בלפור 90 בת-ים – 583448

יום שבת
תל-אביב
שדה דב – האוניבר 3, תכנית ל' – 5412518
סיני – שד' ירושלים 70 יפו – 822993 – מוצ"ש
שדה דב – האוניבר 3 תכנית ל' – 5412518 – מוצ"ש
סיני – שד' ירושלים 70 יפו – 822993 – מוצ"ש
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרפאת רוממה – הנ"ג 28 – 523191 – מוצ"ש
חיפה
הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312
פתח תקוה
סופרפארם – שפירא 43 – 909030
בני ברק - רמת גן
חן – ז'בוטינסקי 99 רמת גן – 7514434
רחובות
כללית – בני משה – 452381
בת-ים
מחר – תכיבה דייק 20 בת-ים – 583360

אלמקס

מודעון

מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות המתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל:
טלפון 03-433300
בימים א' עד ה'
מ-8.00 בבוקר עד 20.00 בערב
ביום ו' וערבי חג
מ-8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל-אביב
רחוב בר כוכבא 49 – טלפון 03-284649
בימים א' עד ה' מ-21.00 עד 23.00
בימים ו' וערבי חג מ-18.00 עד 24.00
שבתות וחגים – מ-15.00 עד 21.00
אזור חיפה
רחוב הנמל 26 קומה ג' – 04-523566 כל יום כולל ערבי חג, שבת, שבתות וחגים מ-20.00 עד 23.00.

אזור ירושלים
בערבי שבת וחג, בשבתות וחגים רופא תורן הנותן טיפול דחוף לסובלי שיניים בהדסה עין כרם בחדר המיון – 02-446220
שירותי עזרה ראשונה נפשית
בתל-אביב – 03-5461111
קו לילדים ונוער – 03-261113
ירושלים – 02-227171
חיפה – 04-672222
נתניה – 053-335316
כרמיאל (גליל) – 04-988410
כפר-סבא – 052-913999
באר-שבע – 057-418111
קו פתוח – ארגון קשבת לילדים ובני נוער
בתל-אביב 03-221680 (24 שעות)
נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה
בימים א' עד ה' מ-9.00 עד 16.00 – 03-235922
קו פתוח לקשישים 02-690685
האגודה לזכויות האזרח בישראל – סניף תל-אביב – שדרות רוטשילד 108 בימים א' – ה' מ-9 עד 16.00 – טל: 5619463

הודעה על פי סעיף 26 לפקודת החברות (נוסח חדש) התשמ"ג-1983
ניתנת בזאת הודעה ע"י נ.ת.ב (ישראל) בע"מ חברה מס' 51-125707-3 כי ביום 27.10.88 קיבלה החברה החלטה מיוחדת בדבר תיקון תזכיר ההתאגדות של החברה באופן שלאחר סעיף 2.א. יבוא:
"2.א.1. לעסוק ב יזום, תכנון, הקמה, פתוח, נהול ותפעול של כפרי נופש, בתי הארחה, מוטלים ובתי מלון"

זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע: וירא
י"ז חשון – תשמ"ט

	כניסה	יציאה
ירושלים	4.19	5.30
תל-אביב	4.37	5.28
חיפה	4.28	5.30

מרחב תכנון מקומי כפר סבא
הודעה עפ"י סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה – 1965
בדבר בקשה להקלה ושימוש חורג
הועדה המקומית לתכנון ולבניה כפר סבא מודיעה בזה כי הוגשה בקשה ע"י דויטוביץ מיכאל להתיר על חלקה/ות 41 בגוש 7607 רחוב יותבן הסנדלר 2 הקלה/ות כלהלן:
שימוש חורג ל-3 שנים למועדון חברים דיסקוטק.
כל המעונין יוכל לעיין בבקשה הנ"ל ובתכניות המצורפות אליה, במשרדי הועדה המקומית בכפר-סבא, רחוב ויצמן 137, בשעות קבלת קהל, ללא כל תשלום וכן רשאי להגיש התנגדות למתן ההיתר המבוקש.
התנגדויות מנומקות בשני העתקים אפשר להגיש לועדה המקומית לתכנון ולבניה כפר סבא, עד לתאריך שבועיים מיום הפרסום.
יצחק ולד,
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה כפר סבא

נהג! עשה את המינימום למען אלה העושים את המקסימום. תן טרמפ לחייל!

משרד החינוך והתרבות
המועצה הציבורית ואמנות
מדור המוסיקה
מזמינים את הציבור
לשלב הסופי בבחירת הזוכים בפרסי ביצוע יצירות ישראליות
השיפוט הפומבי (מתוך הקלטות) יתקיים ביום א' ד' כסלו תשמ"ט 13.11.88 החל משעה 19.00 במרכז למוסיקה ירושלים.
המעוניינים לבוא ולהאזין מתבקשים להתקשר לטלפון 02-238546 או 03-285413 לאישור השתתפותם.

אופנועים וקטנועים

[illegible]

רנו

[illegible]

פיג'ו

[illegible]

בתי"ס לנהיגה

[illegible]

חלפי רכב משומשים

[illegible]

פיאט

[illegible]

קבלת מודעות 24 שעות ברחוב
מודעות
משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל"
הלוח הכללי
דבר
מתקבלות
24 שעות ביממה
ב"רחוב דיזנגוף"
רח' דיזנגוף 118
(מול כסית)
טל. 246363 239952

שערי מטבע חוץ ביום 27.10.88

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	-0.006	1.57	1.64	1.57	1.64	1.57	1.64	1.5950	1.6150	1.5950	1.6150	1.6010	1.6211	1.6050
1 מארק גרמני	+0.005	0.89	0.92	0.88	0.93	0.88	0.92	0.8994	0.9106	0.8991	0.9103	0.8949	0.9861	0.9044
1 לישט	—	2.78	2.91	2.76	2.89	2.76	2.89	2.8343	2.8699	2.8057	2.8407	2.8097	2.8451	2.8232
1 פרנק צרפתי	+0.002	0.26	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2633	0.2666	0.2635	0.2668	0.2614	0.2647	0.2648
100 ינים יפאניים	+0.008	1.25	1.31	1.24	1.30	1.24	1.30	1.2699	1.2858	1.2669	1.2827	1.2638	1.2797	1.2775
1 גולדן הולנדי	+0.004	0.79	0.82	0.78	0.82	0.78	0.82	0.7975	0.8075	0.7975	0.8075	0.7937	0.8037	0.8021
1 פרנק שווייצרי	+0.011	1.05	1.10	1.05	1.10	1.03	1.09	1.0655	1.0788	1.0659	1.0791	1.0553	1.0686	1.0714
1 כתר שוודי	+0.001	0.25	0.27	0.25	0.27	0.25	0.26	0.2580	0.2612	0.2581	0.2613	0.2569	0.2602	0.2595
1 כתר נורבגי	+0.001	0.24	0.25	0.24	0.25	0.23	0.25	0.2407	0.2437	0.2406	0.2436	0.2398	0.2428	0.2422
1 כתר דני	+0.001	0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2332	0.2361	0.2328	0.2358	0.2321	0.2350	0.2344
1 מארק פיני	+0.002	0.37	0.39	0.37	0.39	0.37	0.39	0.3780	0.3827	0.3778	0.3825	0.3762	0.3809	0.3802
1 דולר קנדי	-0.003	1.31	1.37	1.30	1.37	1.31	1.37	1.3303	1.3470	1.3284	1.3449	1.3319	1.3487	1.3390
1 דולר אוסטרלי	—	1.26	1.39	1.27	1.37	1.27	1.37	1.3151	1.3316	1.3155	1.3319	1.3144	1.3309	1.3237
1 ראנד דרא"פ		0.42	0.50	0.39	0.54	0.41	0.57	0.6478	0.6560	0.6471	0.6552	0.6476	0.6558	0.6516
10 פרנקים בלגיים	+0.002	0.42	0.44	0.41	0.44	0.41	0.43	0.4249	0.4302	0.4287	0.4341	0.4260	0.4313	0.4313
10 שילינגים אוסטריים	+0.005	1.26	1.31	1.25	1.31	1.25	1.31	1.2780	1.2941	1.2773	1.2933	1.2706	1.2866	1.2856
1000 לירטות איטלקיות	+0.005	1.18	1.25	1.18	1.26	1.18	1.27	1.2063	1.2214	1.2065	1.2215	1.2033	1.2184	1.2128
1 סל"י (ECU)	+0.008	—	—	—	—	—	—	1.8582	1.8815	1.8585	1.8817	—	—	1.8710
1 דינר ירדני	-0.015	3.11	3.31	3.09	3.29	—	—	—	—	—	—	—	—	3.4026
10 לירות לבנוניות		—	—	—	—	0.02	—	—	—	—	—	—	—	0.0315
1 לירה מצרית	-0.003	0.62	0.65	0.61	0.65	0.66	0.72	—	—	—	—	—	—	0.6982

مكدا من الاجل

هكذا من الاصل

אנטנה / אבידמה גולן

בארץ אהבתי הדובדבן פורח

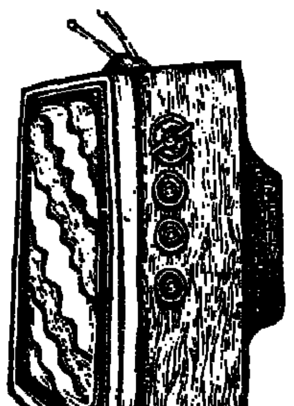

הפקרות. עיום רגע את העימות. כתבו עליו ואמרו עליו הרבה יותר ממה שהוא היה שווה. בואו נדבר על אולמרט, האיש הצעיר התוסס של הליכוד. האיש שנהנה במשך שנים מליטופיהם וחיבוקיהם של עיתונאים מסויימים שקיבלו ממנו עידוד מסויים, האיש ששיחק משחק חינני של ראיונות גדולים בהבלטה גדולה והעביר, לא פעם, מסרים שנראו לו חשובים במיוחד דרך עיתונאים שהוא נראה להם חשוב במיוחד. עכשיו אולמרט כועס מפני שהעלילו עליו וטפלו עליו ונטפלו אליו ואומר שהכל פרי המצאתם של עיתונאים מופקרים. באמת הפקרות איומה. איך אפשר להעלות על הדעת שאיש ציבור, דמות מרכזית במערכת הבחירות וחבר־כנסת פעיל ומשפיע, ייחקר ויישאל בדבר הלוואה תמימה של חמישים אלף דולר בלי ריבית? אז הוא לקח הלוואה. מה אתם רוצים, אולי הוא רצה, נגיד, לשפץ את הבית וחברים טובים עזרו לו בזה? מופקרים שכמותכם. תדחפו את האף שלכם למקום אחר. לשטחים, למשל.

ואולי בעצם גם שם עדיף שלא תתערבו יותר מדי, עיתונאים מלוכלכים ובלתי־אחראיים שכמותכם. שמעתם מה שעמוס ארבל, למשל, אמר בחדשות־חצות ביום שלישי האחרון? לרגע נדמה היה שהוא בעצמו לא עיתונאי אלא הנהלת רשות השידור או אולי אפילו חבר כנסת מטעם הליכוד. אז עמוס (המחייך) ארבל אמר שם שהנה באנגליה אסור לעיתונאים לכתוב על המחתרת האירית, והנה בגרנדה לא הירשו לכתבים להכנס, והנה והנה, אז למה דווקא אנחנו ליבראלים כאלה מופקרים?

למי שלא ראה, יש להסביר שבאלפון הלילה ישבו מר ארבל עצמו, יגאל לב מאגודת העיתונאים ופול סלייטר כמייצג עיתונאי חוץ. סלייטר המסכן לא הספיק להשחיל מלה נורמלית אחת בתוך ההתנפלות הצדקנית של ארבל את לב, והבעייה – מלחמת העיתונות בצנזורה ונסיון הדיווח האמין בעת מלחמה – לא טופלה משום אספקט רציני שלה.

מן השיחה האומללה הנ"ל אפשר להסיק כמה מסקנות אפשריות: א. שארבל נורא רוצה שפורת יאהב אותו.ב. שיגאל לב נורא רוצה שפורת יאהב אותו. ג. שמישהו אמר להם שלא כדאי להעלות לדיון את השאלה מי מדליף במרץ כזה סקופים אמיתיים. או מדומים לעיתונות־חוץ ומה הוא מרוויח מזה על חשבון כולנו ואיך אפשר וצריך לטפל בזה במקום להעניש כתבים זרים. ד. וזו המסקנה העגומה מכולן – שהצנזורה מאבדת את כוחה המרתיע ואת אמינותה. מי שנזקק לעונשים כל־כך חמורים ומי שנתקל בעקיפות חוזרות ונשנות וליחס של זלזול בוטה מצד גופים עיתונאיים מסויימים, כדאי לו אולי שיעשה בדיקית רצינית ויבחן עקרונות פעולה, שיטות אכיפה ותבונה בלקיחת החלטות. צנזורה, במצבנו העגום, היא רע הכרחי, אבל לא כל רע הכרחי צריך להפוך לצרה־צרורה שאנרגיה רבה כל־כך מבוזבזת במלחמה נגדה.

יתכן, כמובן, שיש עיתונאים בלתי־אחראיים. יתכן, מצד שני, שיש מי שמפיק תועלת רבה מן העיתונאים הללו, והוא, עם רווחי המשנה שהוא קונה לו, הינו הציני המסוכן והמופקר האמיתי. את הפטפטנים, המדליפים ומפריחי השמועות לטובת עצמם שום צנזורה שבעולם לא תוכל לעצור.

האיש שיודע לעמוד על שלנר.

על העימות, כפי שאמרנו, לא נותרו עוד מלים רבות שלא נאמרו. כששמיר לא הצחיק, הוא הראיג. קשה שלא לשים לב לטרמינולוגיה שלו – נאמנות, שיתוף–פעולה, כוח, אנשים חזקים. למה זה נשמע לי כל־כך מוכר? אה, כן, ביטויים של איש מחתרת, של מנהיג העומד בראש קבוצה קטנה ונרדפת. עד היום? פתאום הבנתי שיצחק שמיר הוא השריד המחתרתי האחרון שנשאר היום לליכוד. כל האחרים – דוד לוי, ארנס, קצב, ואפילו ביבי הבייבי – הם מוצרים חדשים של תקופה חדשה שלא ידעה את־הבריטים. אולי משום כך הוא מרשה לעצמו לא להפגין התמצאות בשום עניין שראש־ממשלה אמור לדעת בו דבר או שניים, בכלכלה למשל. מה שמצחיק, או אם תרצו עצוב באמת, הוא שהליכוד מכר אותו בתשדירי המחרת כ"איש שיודע לעמוד על שלנו". אין סוף ללהטוטי הלשון הקופירייטריים. אם בכל־זאת נתייחס לתוכן באיזושהי רצינות, אני יכולה רק לומר שמעולם לא אהבתי שאנשים עומדים לי על שלי, שלא לדבר על כך שאני ממש לא סובלת שמישהו נלחם בשבילי על משהו שבכלל לא ביקשתי, במרחק ארבעים קילומטר מאיזשהו מקום או בכל מרחק אחר.

על התשדירים עצמם קשה לומר עוד משהו שלא נאמר, ובכל־זאת, גם אני רוצה להוסיף את הצל"ש הקטן שלי לקופירייטר של חר"ש. בכל שאני צופה בתשדירים שלו אני נוטה לחשוב שאולי באמת הוא פשוט מדבר על דברים מסויימים שמקובלים על רוב השמאל ממילא, ורק אומר אותם בלשון ברורה ובהירה. אלא מה, ערב אחד ראינו גם את וילנר, ונוכחנו שיש כאן מלכודת מסויימת שהתחבאה היטב־היטב מתחת לדשא של השכנים.

ומי שלא ראה את הרב פרץ מכריז על דגל חדש (הטלית) ועל המנון חדש (והתחינה) ובכך מוציא אותנו, כלל אזרחי ישראל, מן העם היהודי החדש שהוא מקים לו שם לקול השופרות המיבבים – הפסיד. ויש לי הרגשה לא טובה שעוד נפסיד כמה דברים בגלל הרב פרץ ובגלל הרב הגאון שלו, המקים את הקהל על רגליו בתפילה לשלום הפצועים, אותם הפצועים בדיוק שלא זכו ולא קיבלו שיחרור מטעמו ומטעם התורה, כמובן, ואולי גם חטאו בדיסקוטק ובמאורות פריצים אחרות. מזל שהפעם לא שמענו מפיו שפציעתם היא עונש על כפירה. חכו בסבלנות.

מסתננים. לאור (אולי אור זה לא בדיוק המלה המתאימה) מצב העניינים הפוליטי־קורי ברשות השידור, משעשע במיוחד לראות כיצד אנשים שאינם נמצאים עוד, נאמר בעדינות, בין המועסקים הקבועים של הטלוויזיה מופיעים לנו פתאום כמו מן הדלת האחורית, כמשב רוח רענן שמזכיר כי עוד לא אבדה תקוותנו ויש בארץ הזאת אנשים מוכשרים.

אני מתכוונת ליצחק רועה אצל ויצטום ב"רואים עולם", ולדן שילון המקצוען שניהל עימות זהיר ונקי, וחבל שאי־אפשר לומר עוד כמה שמות, ושהכוכב הבלתי־נלאה של המרקע הוא דווקא ידידנו המחייך בנועם עמוס ארבל. השיחה המתוקה־מתוסרת שהוא ניהל עם שתי נשים רבניות ב"בין הכסאות" השבוע, ואשר הצליחה, בכשרון בלתי־מבוטל, לעקוף את כל הבעיות האמיתיות של הנושא ולהימנע מויכוח אמיתי, דמתה לפרודיה גרועה על תוכנית רוח גרועה של מוצאי־שבת.

חינוך ותרבות. כדי שהצופים הצעירים יגדלו ויבשילו להיות קהל טוב שאוהב לצפות בצפיחיות־בדבש כמו "בין הכסאות" או "אחד יותר מדי" או "מצב הרוח" במתכונתו החדשה (למה לקרוא לזה בשמות מטובכים? מה שחסר פה הוא ירוק לגרון. נקודה), מגישה להם הטלוויזיה מגוון לא רחב אבל לעומת־זאת מעצבן של שעשועונים צעקניים. אחד כאלה, חדש־חדש ולא מחודש, הוא משהו שנקרא "קח סיכון". שתי קבוצות של מתחרים נשאלות שאלות בסיסיות כמו מי גילה את אמריקה ואיפה נמצא קיבוץ עין־גב (בשיטת השאלון האמריקאי, כמובן, והם ענו, לא פחות ולא יותר, שעין־גב שוכנת לחוף ים־סוף) ואם הם לא יודעים את התשובה הם יכולים למלא משימות. משימה זה, למשל, לזרוק ביצים טריות על ראש היריב או סתם לקלקל איזו עוגה או איזה סנדביץ', וברי־בזמן לצרוח בקולי־קולות, מה שנקרא בעברית לעודד את המתחרה. וכשהמנחה, אבי קושניר, שמדבר עברית שאפשר לקרוא לה בעדינות "מוגבלת", שואל בשאגה מה שם התכנית, הקהל חייב לקרוע את הגרון בשאגות־תשובה.

שלא יגידו במחלקת הנוער שמדובר בשעשועון בלבד, ושאין כאן מחוייבות חינוכית. הקניית הרגלים גרועים, זלזול בערכים (השלכת מזון, למשל, לא מצחיקה בכלל, ולעומת־זאת היא מנוגדת לאחד הכללים החשובים ביותר של החברה היהודית לדורותיה, "בל תשחית") והסוואת כל אלה במסגרת של שאלות ותשובות – זה עניין חמור ביותר. המסר הכפול שמשדרת הטלוויזיה לנוער – מצד אחד התחסדות חינוכית־מתפשרת וחבישת כיפה כדי לצאת ידי חובה, ומצד שני בעיטה גסה בכל הבסיס האידיאולוגי והרעיוני של החינוך כערך עליון לעם הזה – המסר הזה מתפרש בקלות לא רק כחוסר מחשבה טוטאלי אלא גם כזלזול פתולוגי בשכלם של הצופים הצעירים. לקטנים יש "זנב לתרשמת", גיבוב של שטויות בתוך בובות מפרווה סינטטית, ולגדולים יותר נותנים ביצים בראש. כמו שכבר נאמר לאריפעם, על הגדולים לא יזוהם כלל. להם נותנים תשדירי תעמולה לבחירות, וזה עוד, כנראה, החלק הפחות נורא בכל העניין. הצילו.

אולמרט. נטפלו — רועה. מסתנן — קשניר. צועק — שילון. זהיר

הצגה / מירי פז

נישואים לא מושלמים

"חיי נישואים" היא המשך ל"נפש יהודי". במרכזן האינטלקטואל החצוי ששתי נשמות יריבות מייסרות אותו, אינן משלימות ביניהן ומובילות אל אובדנו

תיאטרון חיפה מציג: "חיי נישואים" מאת חיים מרין על פי ספרו של דוד פוגל. בימוי: גדליה בסר. תפאורה: אדריאן וקס. תלבושות: עדנה סובול. מוסיקה: אורי וידיסלבסקי. תאורה: יחיאל אורגל. משתתפים: מרדכי בן־זאב, עדן בן־זאב, עמי וינברג, עידית טפרסון, מיכאל כפיר, אלישבע מיכאלי, אמנון מסקין, גורי סגל, רינת ר־ראבולפיה, ליאורה ריבלין, נאוה שאן, גדעון שירין, שוש שלם, גיורא שמאי, דורון תבורי, אילן תורן. תזמורת: פטר ורטהיימר, נחום פרפקוביץ, אברהם פלדר, אברהם אגבבה. עיבודים וניהול מוסיקלי: אורי וידיסלבסקי ודני אהרונסון.

הצגה מרהיבה כ"חיי נישואים" לא נראתה כבר מזמן על בימותינו. יש בה הברקות בימוי נפלאות, תזמור מוצלח של מרכיבי תפאורה יפהפיה שעיצב אדריאן וקס, תלבושות של עדנה סובול ומוסיקה המשרתת היטב את אווירת הסיפור ותקופתו שהלחין ועיבד אורי וידיסלבסקי. ואף על פי כן עומד בה טעם של החמצה. המעבד חיים מרין אימץ את שלד הרומאן של דוד פוגל אך איבד משהו מנשמתו. נשמת־יתר חסרה ב"חיי נישואים" כדי להחזיר את תיאטרון חיפה לימיו הטובים, כלומר ימי דינה.

כמו "נפש יהודי" של יהושע סובול וגדליה בסר, ההצגה שעימה פרץ תיאטרון חיפה אל בימות העולם, מתרחשת "חיי נישואים" בוינה בשליש הראשון של המאה. "חיי נישואים" היא מעין המשך טבעי ל"נפש יהודי" (או "הלילה האחרון של אוטו ויינינגר"). במרכז שתי היצירות עומד האינטלקטואל החצוי, זה ששתי נשמות יריבות מייסרות אותו, אינן משלימות ביניהן ומובילות בהכרח אל אובדנו. שתיהן עומדות בסימן הסטיה. ויינינגר בעל הנטיות ההומוסקסואליות וגורדוויל המתמכר ליחסים סאדו־מאזוכיסטיים עם בארונית קתולית. שתיהן מסתיימות במעשה רצח. ב"נפש יהודי" מפנה הגיבור את התוקפנות כלפי עצמו; ב"חיי נישואים" – כלפי מושא תשוקתו המעוותת.

על אף התהום הפעורה בין נפשו המעוותת של אוטו ויינינגר לבין זו המתייסרת של ד"ר גורדוויל שתיהן "נפש יהודי". נפש הזר, המהגר הנצחי המקובע אל קרקע הגידעו ותרבותו, ניזון ממנה ומפרה אותה. שניהם יוצרים שזרותם מקנה להם יתרון יחסי: לעולם הם מצויידים באותו מבט של מתבונן מחוץ ומפנים בעת ובעונה אחת, של תושב ומהגר, בן המקום והנוכרי, הבוחן את תהלואי החברה ותהליכי הסתאבותה בחדות ובעוצמה. נפש היהודי היא גם נפש הדיסידנט, זה שהגלות היא לו מולדת, גם אם גלותו פנימית.

שתי היצירות מעוגנות באותה בירה אירופית נמקה ועולצת שהיתה צומת לכל זרמי התרבות והאמנות החשובים בשעה שכבר חילחלו בה זרמי הרקבון מבשרי הרע. הכפילות שציינה את התקופה – פריחה תרבותית מופלאה מזה ושקיעה מוסרית מנוונת מזה – הסתמלה בבירור כמעט בכל תחומי היצירה באוסטריה וברפובליקת ויימר השכנה. יצירות רבות ספוגות בחותמה. לעיתים היא מהדהדת, לעיתים רק מתרמזת; זו הלמות "הגרון הפורח", כדברי השיר המצמרר של פול צלאן.

צמדי הניגודים הפרדוכסליים טמנו בחובם את זרע האבדון ובה בעת היה בהם כוח משיכה אדיר ומפרה. "הוואלס הווינאי" של ראוול מתחיל במקצבים ענוגים ומתפתח לריקוד מקאברי: מדויקנה היפה של לוקרציה בורג'יה שציייר אוסקר קוקושקה השתקף משהו רצחני ומסוכן. מקביו של פבזיר על הבחות האפלים (הארוס והטאנטוס) המניעים את נפש האדם לצד ובניגוד לראציו, נתנו תוקף כמרמדעי ועודדו את ההתמכרות של יוצרים ולוויניהם בעיסוק בסרגרויות של ניגודים פרדוכסליים. "חיי נישואים" של דוד פוגל, רומאן וינאי שנכתב בעברית, שייך למסכת הזאת. צייטגייסט שוברט מוסיל הגדיר כ"איוולת", כמעין נסיון ל"ריבוע המעגל". ב"האיש ללא תכונות" הוא מתאר את ההפכפכות של הסוגדים לבריאות ולשמש וסוגדים גם "לעלמות משוחפות וענוגות... האדם היה מאמין וספקן, נאטוראליסט וארכימעודן, חסון וחולני..."

"חיי נישואים" בנוי על צמדי־ניגודים וצמדים־תואמים. הלכי הנפש של הגיבור מוצאים את "כפיליהם" וניגודיהם

על אף התהום הפעורה בין נפשו המעוותת של ויינינגר לזו המעונה של גורדוויל, שתיהן "נפש יהודי". נפש הדיסידנט שהגלות היא לו מולדת, גם אם גלותו פנימית

בדמויות־אנוש, ולדמויות עצמן יש כפילים תואמים ויריבים. תיאה האכזרית והארצית היא היפוכה של לוטי העדינה ואצילת הנפש, אחיה של תיאה הוא תאומה האכזר והרצחני, המושחת והאנוכי. שתי הנשים הן מעין האנשה של הכוחות ה"יריבים" בנפש הגיבור.

בהצגת תיאטרון חיפה סובלות כמה מן הדמויות המרכזיות מסכמטיות, ומעוצבות בחלקן בחד־ממדיות ובחוסר עקביות. ליאורה ריבלין בתפקיד לוטי חסרה את המופנמות וההתייסרות של אשה אוהבת שאהבתה אינה נענית. רק בתמונה המסיימת, לפני התאבדותה של לוטי, "נבנסת" ריבלין לדמות ומצליחה לגעת. משחקה של ריבלין סובל מאי־אחידות. אין רצף הגיוני בין משחקה בחלק הראשון של ההצגה כשהיא מגלמת את לוטי כמעין פאם־פאטאל קטנה ובין משחקה המופנם והמרגש בתמונה האחרונה. עידית טפרסון, שחקנית מוכשרת מאוד, אינה מתמודדת עם דמותה של תיאה. טפרסון ניחנה בנתונים הפיסיים הנכונים, אך משחקה מוחצן וקולני. היא נאחזת רק בפן אחד של הדמות. חד־ממדיות דומה מאפיינת את משחקו של עמי ויינברג בתפקיד ד"ר גורדוויל.

משיכתו של גורדוויל אל הבארונית תיאה היא, בראשיתה, משיכה מוכרת אל הזר והשונה. על־פי התאור של פוגל "לא היתה יפה ביותר ולא מכוערת ביותר", אלא "ריבה זרה". זרותה של הריבה קוטבית מאוד במראיה ועוד יותר במהותה. בקומתה אדירת הממדים, באותו "קו שרה בחלק הפנים התחתון" – דימוי פיסי העשוי לעורר ריגושים של תשוקה ודחיה, אימה והערצה – היא היפוכו המוחלט של גורדוויל קטן הקומה, הרופס במקצת, וכול כולו התבטלות בפני אותו "קו שרדה" גלוי או מרומז. אלא שגורדוויל מבחין בה־בעת גם במהות הלא־ארצית של השונה שבה מין מסורת וינאית. תקופת בידרמאייר...

המהגר־מקרוב־בא עומד נפעם בפני מלח הארץ, האצולה האותנטית, השורשים המוצקים בבכורת הווינאית שסממניהם מוזהים ומובהקים כמו שכיות־חמדה בנוסח בידרמאייר. באילו מקפלים בכל אלה ניצני הגאולה האישית של גורדוויל הזר, התלוש.

עמי ויינברג מגלם את גורדוויל כשלומיאל מצוי ואינו נותן ביטוי לדמותו המתייסרת, המודעת ליסוריה ומתמכרת להם בבעין עונג חולני. גורדוויל ביקש ביסוריו את הגאולה, את ההתקבלות בחברה מנכרת ומתנכרת. אין הד לכל אלה בגילומו של ויינברג. הוא הפך את הגיבור או האנטי־גיבור לדמות שולית בהצגה.

שלוש הדמויות המרכזיות בהצגה החמצו במידה זו או אחרת. אם היו בה הישגי משחק, הם בלטו בתפקידי המשנה. דורון תבורי, שטבביע חותם אישי מאוד על כל תפקיד שהוא מגלם, עשה זאת גם כאן, ובשיכנוע רב בתפקיד אחיה של תיאה. טובים מאוד היו גם נאווה שאן ומרדכי בן־זאב שגילמו את תפקיד הוריה של תיאה במשחק רב־גוני, לעיתים על סף הגרוטסקה. גדליה בסר היטיב לתרגם את אווירת הכרך הוינאי בהעמידו את תפאורת בית הקפה ("הרנהוף") כזירת ההתרחשות המרכזית. תפאורת בית הקפה מצויה כל הזמן על הבמה אם כמרכז ההתרחשות ואם ברקע שלהם. המרכזיות הזאת היא, כמובן, אשליה. ההתרחשויות האמיתיות מועצות. אנשים נכנסים ויוצאים, שיחות אקראי, תנועה מתמדת – אך מעט מאוד קורה כאן באמת. נישואים, לידות ומיתות מתרחשים על בימות נעות וארעיות. כך מצטייר בית הקפה כמפלטם של הנידחים, כעוגן יציבות יחיד בחיי יושביו. מפוקפק אמנם, אך קבוע. יותר מהיותו זירת התרחשות, בית הקפה הוא עמדת תצפית, הלון הראווה של הכרך הגדול וראי־הנפש של יושביו. מכאן נצפות מערכות יחסים רופפות, כאין בהן מחויבות אמת, אין חום, אין מחויבות לכלום. תפיסה זאת של הבמאי היא מן ההישגים הבולטים בהצגה שיש בה רגעים יפים באור ותמונות בלתי־נשכחות (תמונת ההלויה, יושבי בית הקפה הפרוסים איש לעצמו, מסתתרים מאחורי עמודי העיתון, נראים ומסרבים לראות) אך חסר בה עומק דרמטי המבטא את הפרדוכסים של היצירה ותקופתה. חסר זה בולט דווקא על רקע העיצוב החזותי המרשים.

חטף־פתח / ורדה צימרמן

תיאטרון טובע, מציל אופטימי

השנים האחרונות לא היו שנים טובות לתיאטרון חיפה. ההסתגרות באקטואליה בעיתית הביאה למשבר אמון. ההנהלה החדשה מנסה לשנות ולתקן

כדי להתיר את הפלונטר שתיאטרון חיפה סבוך בו צריך למצוא יותר מקצה חוט אחד. בתקשורת בולט היום החוט המתפתל סביב המסורת הרפרטוארית הישראלית־עכשווית־בעייתית, שהשחקנים, הקהל ומועצת מנהלי התיאטרון כבר אמונים עליה. החוט התקציבי תפוי יותר בתוך הסבך. "התיאטרון פעל בשנים האחרונות בתקציב לא ריאלי", אומר אלי מלכא, המנכ"ל החדש של התיאטרון החיפאי. "אחרי הצי שנת פעילות עונתית עומד עתה התיאטרון בגרעון אדיר. באתי למועצת המנהלים, הראיתי להם את הגרעון ואמרתי: אתם יכולים להאשים את כי כאתם רוצים, אבל אני בתקציב כזה לא יכול לעבוד. או שתגדילו אותו או שתחליטו שאין תיאטרון. אני חושב שאף פעם לא אמרו שם דברים כאלה. כקבר היה ענן ערפל גדול מאוד מסביב לעניין הכספים. השיטה היתה לסמוך על זה שהדברים איכשהו יסתדרו. עכשיו הערפל הזה מתחיל להתפזר. במועצת המנהלים אמרו לי שלא ידעו על הגרעון. ואני אומר שהבעיה הזאת היא אקוטית. בעייה של קיום התיאטרון. וכאן צריך לעשות את המלחמה הגדולה". אפשר אולי לשמוע בדבריו האשמות נגד ההנהלה הקודמת ונגד המנכ"ל הקודם, נעם כהל. אבל מלכא לא ידבר על כך בגלוי. הוא אינו מאשים, לפחות כלפי חוץ, אלא מדבר על קובזות.

"בדובר", אומר מלכא, "בתקציב של חמישה וחצי מליון שקל בשנה, כשמה אפשר לבצע רק קצת למעלה מחמישה מליון. בסאר – הכסף הורים בתשלומי הבנויים – אסור לגעת, הוא טוען. לתיאטרון יש התחייבות כלפי המנויים והוא אסור לעמוד בה. אי־אפשר להשתמש בכספים האלה למימון הצגה אחת מתוך השבע המובטחות למנויים. 28 אלף מנויים יש כיום לתיאטרון, מספר נכון מזה של השנים האחרונות ו"כל צמצום בפעילות התיאטרון מתכווץ לכל אחד מהם", אומר מלכא. חדש כלבד שהוא מכהן בתפקיד המנכ"ל, והוא איננו מתוסכל. "הדברים לא תלויים בי", הוא אומר. "אם יוסיפו לתקציב, התיאטרון יוכל להתחיל לנשום". ואם לא? "אני אומר שהבעיה היא של משרד החינוך ושל העירייה. מתנהלים עכשיו דיונים קדחתניים ויצטרכו למצוא לזה פתרון".

פלונטר של חוטים, אמרנו. אולי צריך לומר חבלים: כדי להוציא את התיאטרון מן הבוץ מבקש מלכא עוד מליונים לא מעטים. מניין יילקחו המליונים הללו?

השנים האחרונות לא היו שנים טובות לתיאטרון חיפה. ההסתגרות בנושאים אקטואליים בעייתיים הביאה למשבר אמון לא רק בקרב מועצת המנהלים והעירייה אלא גם בקהל מבקיקורת. ג'ילברטו טופאנו, המנהל האמנותי החדש שהחליף את הצמד סובול־בסר מנסה לרכך מעט את תמונת המצב. גם הוא אינו מדבר על סטייה חדה: "אני חושב שמה שאנחנו עושים זה עוד יותר פוליטי, אבל פתוח יותר. אנחנו מרחיבים את שורה הראייה". הוא מדבר על זהות דרך השואה: "לקרב מה שרחוק בזמן ובהלל ולהרחיק את הקרוב כדי שנוכל לראות אותו בפרספקטיבה, כחלק מן ההיסטוריה". טופאנו שואף להרחיק את הפוליטיקה מן המציאות הישראלית היהום ועל־ידי כך לקרב אותה, בהצגת קלאסיקה המדברת באותם נושאים, למשל, או במלים אחרות – לפעול ביותר עדינות במקום להכות בגאבים על הראש. "וקודם כל", אומר טופאנו, "צריך לבנות בסיס חזק מבחינה תיאטרלית. כי כל קו וכל גישה צריכים להצדיק את עצמם מבחינת הערך התיאטרלי".

טופאנו מדבר על עונה אירופאית. "כמקור של העקרונות, של התרבות ושל הבעיות הקיימות בכל מקום. המהפכה הצרפתית כמוסר היא לא סתם קפיצה על עגלת אירוע מקרי. המטרה היא להמחיש התחלה של התהליך מסויים שיצר את החברה המודרנית ואת שיוון הזכויות".

מלכא מוסיף על כך דברים משלו. "אילו הגישה הפוליטית היתה מצדיקה את עצמה – מילא," הוא אומר. "אבל היא פעלה בצורה הפוכה. היו כשלונות. כל הזמן נאלצנו לקנות הצגות שעולות יותר מההפקה עצמה. מה שעשו היה לקחת את הסיבסוד שקיבל התיאטרון ולהעביר אותו לתיאטרון אחר. זה ייעודו של תיאטרון ציבורי?"

האם השחקנים המתורגלים כל־כך במחזות מקוריים יוכלו להשתלב בדרך החדשה. "זה "אני מכבאתי שחקנים מסורבים מבחינה מקצועית" [illegible] "מלכא. [illegible] להתפתחותם המקצועית. יש ביניהם כאלה שמבינים את הכיוון ויש כאלה שאינם מבינים. אבל באופן כללי אני שומע משחקנים שהתיאטרון לא פועל נכון, שהם רוצים עבודה יותר מקצועית. גם הם מתחילים להבין שככה אי אפשר לעבוד".

ובכל זאת, הבה הגרון תבורי הודיע על הסתלקותו מן התיאטרון בשל צנזורה פוליטית, בשל דחיית העלאתו של המחזה שכתב, "בת לבנה". מלכא מפרש את השתלשלות הדברים. "לפני שנה הולך החורות על ההצגה, ההחלט שהמחזה עדיין אינו בשל, ומאחר שישנה בו רגישות מסויימת בעניין הדרוזי יוגש המחזר הסופי למועצה הציבורית ושם יחזנו בו. דורון תבורי ביקש לזרז את התהליך. המועצה ביקשה לקרוא את המחזה, ודרשה שיקשיבו לקריאת המחזה גם דרוזים, אשר ייבחרו במקביל ע"י המועצה וע"י תבורי עצמו. פתאום הודיע תבורי שהוא מבקש להעלות את ההצגה על הבמה הגדולה ולא בוואדי סאליב כפי שתוכנן תחילה. נוצרה בעייה טכנית – הבמה הגדולה כבר תפוסה למשך העונה. תבורי ביקש שנשנה את התוכניות, אבל אני לא יכולתי להיענות לבקשתו. הוא ביקש יום אחד למחשבה, ואז קיבלתי ממנו את המכתב על הולכתו לעזוב."

מלכא אומר שהוא לא יכול "לכופף את התיאטרון בשביל דורון תבורי, "אבל," הוא מוסיף, "עד היום נשאר לי טעם רע בפה מן הפנייה של תבורי לעתונות. כי באמת ניסו כאן ללכת לקראתו, לתתוך עניין ולא למשוך החלטות. טופאנו מוסיף שגם הוא ניסה ללכת לקראת תבורי: "נתתי לו את כל החומרים, את כל המחזות. ניסיתי להסביר לו כמה קשה להמשיך ולבנות משהו מן המצב הקודם. לא קיבלתי ממנו תגובה. הצעתי לו תהליך מסויים להתפתחות. כי דורון שבור בעצם באוטו ויינינגר, ואני חשבתי שהוא צריך לבנות לעבוד בכיוון אחר. הצעתי לו תפקיד במחזה של מוסר והוא לא רצה. הצעתי לו את תפקיד פיגארו והוא סירב. אולי הוא לא הבין שהדברים שייכים גם לו ושאם נעלה את המחזה שלו בעונה הבאה הוא יקבל משנה חשיבות כי במשך העונה הזאת אנחנו נבנה השנה מעגל אחר שידגיש ויחריף את המחזה שלו".

דורון תבורי, אחד השחקנים המוכשרים ביותר בתיאטרון בכלל ובחיפה בפרט עוזב, אם כן, את התיאטרון החיפאי. באופן כללי חסרים בתיאטרון בעלי תפקידים מרכזיים. מבנה כוח האדם קטנה. טופאנו ומלכא מעידים על עצמם שהם משמשים גם כמנהלי הפקות. הגרעון גדול. מלכא אומר: "אם התיאטרון בקשיים אני אומר שבמקום לצמצם את הפעילות שלו צריך להרחיבה. צריך לקבל את האמצעים ליציאה מן המשבר, כדי שנוכל להתפתח". כיוון ההתפתחות העדין והמרוכך של טופאנו יכול לעזור אצל שומרי המפתח לתיבה הפינאנסית. ממה שנוגע לקהל ולהגברת קצב ורימתו לתיאטרון, טופאנו מרוצה. "מתחילים להבחין בגרעין של אמון שחוזר בהדרגה אל הקהל. עברתי בשאיה בהפסקה של אחת ההצגות של "חיי נישואים" ושמעתי את התגובות. הן היו טובות, בהחלט טובות, וזה הוכיח לי שהקהל תופס את המסר".

(הערה: דורון תבורי נמצא בימים אלה בניו־יורק. אנו מקווים לקבל את תגובתו על הדברים הנ"ל בשלב מאוחר יותר.)

חי נישואים: עמי מגל בתיאטרון חיפה